

LIKKUTEI TORAH • THE CHASSIDISHE PARSHA

פרשת חקת

Parshas Chukas

The 11 maamarim of Likkutei Torah on the parsha.

The Hebrew and the translation

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok

LikuteiTorah.com

THE CHASSIDISHE PARSHA

likuteitorah.com/likutei-torah/chukas/

Contents

PARSHAS CHUKAS

Maamar 1	וידבר הוי' וגו' זאת חקת התורה אשר צוה הוי' לאמר	3
	"And Havayah spoke... This is the statute of the Torah which Havayah commanded, saying"	
Maamar 2	א ביאור ע"פ זאת חקת כו'	34
	An explanation on "This is the statute," etc.	
Maamar 3	ויקחו אליך פרה אדומה	81
	"And they shall take to you a red heifer" (Numbers 19:2)	
Maamar 4	תוספת ביאור מעט ע"פ ויקחו אליך פרה כו'	98
	A brief additional explanation on "That they take to you a heifer" (Numbers 19:2)	
Maamar 5	ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה...	105
	"And let them take to you a red heifer, perfect" (Numbers 19:2)	
Maamar 6	והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי	112
	"And the pure one shall sprinkle upon the impure one on the third day and on the seventh day" (Numbers 19:19)	
Maamar 7	ויעש משה נחש נחשת וישימהו על הנס והיה...	117
	"And Moshe made a copper serpent and set it upon the pole" (Numbers 21:9)	
Maamar 8	אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר...	126
	"Then Israel sang this song: Spring up, O well" (Numbers 21:17)	
Maamar 9	ביאור ענין עלי באר כו'	147
	An explanation of the matter of "Rise up, O well," etc.	
Maamar 10	על כן יאמרו המושלים באו חשבון וגו'	173
	"Therefore the rulers will say: Come to Cheshbon" (Numbers 21:27)	
Maamar 11	ביאור ע"פ על כן יאמרו המושלים באו חשבון	210
	An explanation on the verse "Therefore the moshlim say: 'Come to Cheshbon'"	

וידבר הוי' וגו' זאת חקת התורה אשר צוה הוי' לאמר

“And Havayah spoke... This is the statute of the Torah
which Havayah commanded, saying”

1 וידבר הוי' וגו' זאת חקת התורה אשר צוה הוי' לאמר. וצ"ל דהא כתיב תחלה וידבר הוי' שהקב"ה הוא המדבר למשה זאת חקת התורה וא"כ מהו אשר צוה הוי' ה"ל"ל [הוה ליה למימר] אשר אני מצוה.

“And Havayah spoke,” etc., “This is the statute (chukas) of the Torah which Havayah commanded, saying.” Now, we must understand: it is written first, “And Havayah spoke,” [meaning] that the Holy One, blessed be He, is the One speaking to Moshe, “This is the statute of the Torah.” If so, what is [meant by] “which Havayah commanded”? It should have said, “which I command.”

גם להבין קצת ענין פרה אדומה שנאמר בה חקת התורה. אך הענין דהנה התורה נק' תורה שבכתב הקב"ה אומר ומשה כותב ודברי סופרים נק' תורה שבעל פה.

We also [need] to understand somewhat the matter of the red heifer (parah adumah), of which it is said, “the statute of the Torah.” However, the explanation is this: the Torah is called the Written Torah, [for] “the Holy One, blessed be He, says, and Moshe writes”; and the words of the Scribes are called the Oral Torah.

אמנם חקת התורה לשון חקיקה (כמ"ש ברבות ר"פ זו חקה חקקתי), והיינו כמו שהתורה היא בשרשה ומקורה ששם היא בכח"י אותיות החקיקה שהוא מדרגה עליונה מבחי' התלכשותה במדרגת שנק' אותיות הכתב להיות נק' תורה שבכתב

But chukas ha-Torah is a term of engraving (chakikah) (as is written in [Midrash] Rabbah at the beginning of this parshah: “I have engraved a statute (chukah chakakti)”). That is, [it refers to the Torah] as it is in its root and source, where it is at the level of engraved letters, which is a degree higher than the level of its being clothed in the degree called written letters, so as to be called the Written Torah.

כמו עד"מ בגשמיות באותיות הנכתבים ע"ג [על גבי] הקלף לכן הרי האותיות הם דיו שהוא דבר זר ונפרד מהקלף שלא היה לו שום שייכות מקודם אל הקלף רק שאח"כ כשכותב הספר בדיו ע"ג [על גבי] קלף נתאחדו והיו לאחדים.

As, by way of analogy, in physical things: with letters written upon white parchment, the letters are ink, which is a thing foreign to and separate from the parchment, having had no connection at all with the parchment beforehand; only afterwards, when one writes the scroll in ink upon the parchment, they become united and become one.

אבל אותיות החקיקה הם מיניה וביה והן דבר א' ממש עם האבן שנחקקו בו (ועמ"ש מענין זה בד"ה אם בחקתי תלכו ועמ"ש בד"ה שחורה אני ונאווה בענין שהתורה ניתנה באש שחורה ע"ג [על גבי] אש לבנה. וזהו ענין תורה שבכתב.

But engraved letters are of the thing itself and within it, and they are truly one thing with the stone in which they were engraved. (And see what is written on this matter in the discourse beginning "If you walk in My statutes," and see what is written in the discourse beginning "I am black and comely," on the matter that the Torah was given as black fire upon white fire. And this is the matter of the Written Torah.

וממש"ש [וממה שכתוב שם] יובן ג"כ ענין פ"י אותיות החקיקה דהיינו עד"מ האותיות שבנפש ע"ש) וזהו זאת חקת התורה.

And from what is written there, the meaning of engraved letters will also be understood, namely, by way of analogy, the letters that are in the soul; see there.) And this is [the meaning of] "This is the statute of the Torah."

כלומר שע"י מצות פרה אדומה שהיא חוקה (ע"י בקהלת רבה ס"פ מי כהחכם וברכות בא פ"ט תצוה ר"פ ל"ח אמור ספ"ל נשא פ"ב דרמ"ט ע"ד פ"ג דרנ"ג ע"ד) תמשיכו למעלה בח"י אותיות החקיקה של התורה להיות משם ממש יורד ונמשך בבחי' אותיות הכתב

That is to say: through the mitzvah of the red heifer, which is a statute (chukah) (see Koheles Rabbah, at the end of the passage "Who is like the wise man"; and [Midrash] Rabbah: Bo, chapter 19; Tetzaveh, beginning of chapter 38; Emor, end of chapter 30; Naso, chapter 12, page 249, column d; chapter 13, page 253, column d), you will draw forth on high the level of the engraved letters of the Torah, so that from there itself it descends and is drawn into the level of written letters,

דהיינו בתשב"כ [בתורה שבכתב] ומתשב"כ [ומתורה שבכתב] יומשך גילוי זה בתשב"כ [בתורה שבעל פה].

that is, into the Written Torah; and from the Written Torah this revelation will be drawn into the Oral Torah.

והיינו לפי שמצות פרה אדומה הוא כללות התורה כמשי"ת [כמו שיתבאר] ולזאת ירדה הנשמה ממקום כבודה בגי"ע [בגן עדן] ונתלבשה בגוף החומרי כדי לעשות את התורה.

And this is because the mitzvah of the red heifer is the general and collective expression (klalus) of the Torah, as will be explained. And for this the soul descended from its place of glory in Gan Eden and was clothed in the material body: in order to make the Torah.

2 וזהו ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה כו' וזהו ועשיתם אתם

And this is [the meaning of] “And Havayah commanded us to do all these statutes,” etc. And this is [the meaning of] “And you shall do them.”

וכתיב ושמרתם את חקתי כו' אשר יעשה אותם האדם שהאדם הוא העושה אותן למצות וחוקים שממשיך אותן מבחי"י אותיות החקיקה בבחינת תורה שבכתב ועי"ז וחי בהם

And it is written, “And you shall keep My statutes,” etc., “which man shall do (ya'aseh)”: for man is the one who makes (ha'oseh) them into mitzvos and statutes, in that he draws them from the level of the engraved letters into the level of the Written Torah; and through this, “and he shall live by them.”

וזהו ירידת הנשמות בגוף ירידה צורך עליה ועשיה והמשכה זו היינו עי"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] וכמ"ש ואהבת בכל לבבך כו', ועי"י אח"כ והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך כו'

And this is [the purpose of] the descent of the souls into the body: a descent for the sake of an ascent. And this making and drawing-down is through an arousal from below (isarusa dilesata), as it is written, “And you shall love... with all your heart,” etc.; and through this, afterwards, “And these words, which I command you, shall be,” etc.

(וזהו ע"ד שנת' [שנתבאר] סד"ה זכור את יום השבת לקדשו וכתוב שמור כו' גבי וכדי להעלות התורה ולקשרה באור א"ס ב"ה ממש שלמעלה מבחי' אדם כו' ע"ש גם כמ"ש סד"ה נר חנוכה כו' מזוהה מימין

(And this is along the lines of what was explained at the end of the discourse beginning "Remember the Shabbos day to keep it holy; and it is written, 'Keep,'" etc., regarding "and in order to raise the Torah and bind it to the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself, which is above the level of Adam (Man)," etc.; see there. Also as is written at the end of the discourse beginning "The Chanukah lamp," etc., "the mezuzah on the right":

שאותיות התורה שרשן למעלה מעלה מבחי' התורה ונמשך משם בחי' תוספת אור באור התורה והיינו ע"י ההעלאה של נר מצוה וע"י אותיות התפלה כו' ע"ש, וענין האותיות שלמעלה מהתורה עצמה היינו בחי' אותיות החקיקה).

that the root of the letters of the Torah is far, far above the level of the Torah, and from there an added light is drawn into the light of the Torah; and this is through the raising up of "the lamp of a mitzvah" and through the letters of prayer, etc.; see there. And the letters that are above the Torah itself are the level of the engraved letters.)

ולהבין איך יהיה ביכולתם להמשיך המשכה עליונה זו וגם מה שייכות ענין זה שהוא כללות התורה למצות פרה אדומה דוקא.

And [we need] to understand how they will be able to draw down this supernal drawing-down; and also, what connection this matter, which is the general and collective expression of the Torah, has to the mitzvah of the red heifer specifically.

והענין דהנה מבואר במ"א (בפ' יתרו וכל העם רואים את הקולות) שכללות ענין המצות הוא שע"י נמשך לאדם בחי' ומדרגת מ"ש בחיות הקדש והחיות רצוא ושוב

And the explanation: it is explained elsewhere (in Parshas Yisro, in the discourse beginning "And all the people saw the sounds") that the point of the mitzvos in general is that through this there is drawn to a person the level and degree of what is written of the holy Chayos: "And the Chayos ran and returned (ratzo vashov)."

וזהו מ"ש באברהם הלך ונסוע והוא מ"ש בס"י [בספר יצירה] ואם רץ לבך שוב לאחד,

And this is what is written of Avraham, "going and journeying"; and it is what is said in Sefer Yetzirah, "And if your heart runs, return to the One."

רץ לבך כי בינה ליבא שע"י ההתבוננות בגדולת ה' איך כי ביו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא]

"Your heart runs": for "Binah (understanding) is the heart," in that through contemplating the greatness of G-d, how "with the yud the World to Come was created,"

שאפילו עוה"ב [עולם הבא] שהוא תענוג אין קץ וכמאמר מוטב דלידייניה כו' נמשך רק מאות א' דכלא חשיב ממש לגבי עצמות א"ס ב"ה

so that even the World to Come, which is delight without end, as in the saying, "Better that he be judged," etc., is drawn from only one letter, which is truly accounted as nothing relative to the essence of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He.

וזוהו כי עמך מקור חיים שבחי מקור חיים ג"ע [גן עדן] ועוה"ב [ועולם הבא] הוא רק עמך בחי טפל כו' ובטל לגבי מהו"ע [מהותו ועצמותו] ית'

And this is [the meaning of] "For with You is the source of life": the level of "the source of life," Gan Eden and the World to Come, is only "with You," at the level of something secondary, etc., and nullified relative to His being and essence, may He be blessed.

ועי"ז יומשך הרצוא והתשוקה אליו ית' ממש ליכלל וליבטל בו ית'

And through this the running and the longing will be drawn forth toward Him Himself, may He be blessed, to be included and nullified in Him, may He be blessed.

וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו' פי' אפילו בחי ג"ע [גן עדן] שנק' עמך מקור חיים לא חפצתי רק אליו ית' ממש, ורצוא זה נק' רץ לבך שהוא בחי יסוד האש שכלב,

As it is written, "Whom have I in heaven? And [what is] with You I do not desire," etc. That is: even the level of Gan Eden, which is called "with You is the source of life," I do not desire, only Him Himself, may He be blessed. And this running is called "your heart runs," which is the level of the element of fire in the heart.

ואח"כ שוב לאחד ונמשך מחמת ההתבוננות בסכ"ע [בסובב כל עלמין] אשר אין לפניו מעלה ומטה ועולמות העליונים עם העשייה גשמיות שוין אצלו ית' כמ"ש את השמים ואת הארץ אני מלא

And afterwards [comes] "return to the One," which is drawn forth because of contemplating the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), before which there is no above and below, and the higher worlds together with the physical World of Asiyah (Action) are equal to Him, may He be blessed, as it is written, "I fill the heavens and the earth."

א"כ לא שייך רצוא ועליה כי הוא נמצא למטה כמו למעלה וכל העליות ילכו מחיל אל חיל זהו שייך רק בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כו'

If so, running and ascent do not apply, for He is found below just as above; and all the ascents, "they go from strength to strength," apply only to the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), etc.

ואדרבה בחי' גילוי זה דסכ"ע [דסובב כל עלמין] יהיה לע"ל [לעתיד לבוא] למטה דוקא, וזהו ולא תוסיף קום שא"צ [שאיין צריך / שאיננו צריך] עליות כי יהיה הגילוי למטה ע"י קיום התורה ומצות בעשייה

On the contrary: this revelation of sovev kol almin will be, in the Time to Come, specifically below. And this is [the meaning of] "and she shall rise no more": there is no need for ascents, for the revelation will be below, through the fulfillment of the Torah and mitzvos in Asiyah.

ולכן נמשך מזה בחי' שוב והוא בחי' יראה וביטול שלמעלה מבחי' אהבה והוא בחי' יסוד המים שבמוח חכמה כח מ"ה [מה] שלמעלה מבחי' בינה ליבא כו'.

Therefore the level of "return" is drawn from this; and it is the level of awe and self-nullification (bittul), which is above the level of love; and it is the level of the element of water in the brain, Chochmah (wisdom), koach mah (the potential of "what"), which is above the level of "Binah is the heart," etc.

3 ועמ"ש מזה בד"ה וידעת היום. אך איך יבא האדם לבחי' זו הוא ע"י קיום המצות

And see what is written on this in the discourse beginning "And you shall know this day." But how a person comes to this level is through the fulfillment of the mitzvos,

דכתיב מימינו אש דת ימינו הוא בחי' מים וגם אש דת שכלולים מב' בחי' אלו ועי"ז יבא האדם לבחי' רצוא ושוב שהן בחי' אש ומים כו'

as it is written, "From His right hand, a fiery law": "His right hand" is the level of water, and [it is] also "a fiery law," [meaning] that they are comprised of these two levels. And through this a person will come to the level of ratzo vashov (running and returning), which are the levels of fire and water, etc.,

שהן כללות התורה שעדי"ז הוסדו כל המצות שהוא רק שיהיה בחינת העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] דהיינו אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] והמשכת מ"ד [מ"ן דוכרין] בחי' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא].

which are the general and collective expression (klalus) of the Torah; for on this pattern all the mitzvos were founded, which is only that there should be the level of raising mayin nukvin (feminine waters), that is, an arousal from below (isarusa dilesata), and the drawing-down of mayin duchrin (masculine waters), the level of an arousal from above (isarusa dile'eila).

4 והנה מצות פרה אדומה הוא כללות ענין זה דבחי' הרצוא ושוב, הרצוא זהו ענין שריפת הפרה לאפר.

Now, the mitzvah of the red heifer is the general and collective expression (klalus) of this matter of the level of ratzo vashov. The ratzo (running) is the burning of the heifer to ashes,

והשוב זהו ענין ונתן עליו מים חיים אל כלי. ולכן נאמר בה דייקא זאת חקת התורה.

and the shov (returning) is [the meaning of] "and he shall put upon it living water in a vessel." Therefore it is specifically of it that it is said, "This is the statute of the Torah."

(ועמ"ש בד"ה וקבל היהודים גבי שאין כח בנפש להכיל כו' כ"א בבחי' רצוא ושוב והיינו כמ"ש בזו"ג [בזהר חלק ג] (האזינו דרפ"ח ע"ב) ועל האי אקרי כו' והחיות רצוא ושוב.

(And see what is written in the discourse beginning "And the Jews took upon themselves," regarding [the point] that the soul has no capacity to contain, etc., except in the manner of ratzo vashov; and this is as is written in the Zohar, Part III) (Haazinu, page 288b): "And on account of this it is called," etc., "And the Chayos ran and returned."

והנה הגם שבכל מצוה יש בחי' זו אך לא בא בחינה זו בביאור וגילוי גמור בכל המצות כמו במצות פרה אדומה.

Now, although in every mitzvah there is this level, this level does not come in full clarity and revelation in all the mitzvos as in the mitzvah of the red heifer,

שכל ענינה הוא ב' בחינות אלו דרצוא ושוב שזהו ענין האפר והמים חיים, ולפיכך הוא נק' חקת התורה.

whose whole content is these two levels of ratzo vashov, which are the ashes and the living water. Therefore it is called "the statute of the Torah."

5 וזהו ע"ד משנ"ת [מה שנתבאר] במ"א ע"פ והאיש משתאה לה בענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה.

And this is along the lines of what was explained elsewhere, on the verse "And the man was wondering at her," on the saying of our Sages, of blessed memory: "The conversation of the servants of the Patriarchs' households is more beautiful than the Torah of the sons; for the section of Eliezer is repeated in the Torah, while many essentials of the Torah were given only by allusion."

6 והיינו לפי שפרשה של אליעזר הוא ענין התחברות שם ב"ן [שם ב"ן] לשם מ"ה [שם מ"ה] והיינו תשבע"פ [תורה שבעל פה] עם תשכ"כ [תורה שבכתב]

And this is because the section of Eliezer is the joining of the Name Ban (52) to the Name Mah (45), that is, the Oral Torah with the Written Torah;

והוא כללות החיבור דמ"ה [דשם מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן] ובכל המצות הוא דרך פרטי, שיחוד זה במצוה זו הוא בחינה פרטית כו' ע"ש.

and it is the general and collective expression (klalus) of the union of Mah and Ban, whereas in all the mitzvos it is in a particular way, for this union in a given mitzvah is a particular level, etc.; see there.

7 וכענין זה יובן ג"כ בפרה אדומה שעליה נאמר חקת התורה שהיא ג"כ כללות התורה. דהיינו שע"י האפר ומים חיים הוא כללות חיבור הרצוא ושוב שזהו ענין יחוד מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן].

In the same way, it will also be understood regarding the red heifer, of which it is said, "the statute of the Torah," that it too is the general and collective expression (klalus) of the Torah: through the ashes and the living water there is the general and collective joining of ratzo and shov, which is the union of Mah and Ban.

והוא ג"כ כענין התחברות הלב והמוח שיסוד האש הוא בלב וזהו אם רץ לבך. ויסוד המים הוא במוח והוא בחי' שוב ושיתחברו יחד זהו ענין חיבור הרצוא ושוב ועמ"ש בד"ה החלצו מאתכם כו'.

And it is also like the joining of the heart and the brain: for the element of fire is in the heart, and this is "if your heart runs"; and the element of water is in the brain, and it is the level of "return"; and their joining together is the joining of ratzo and shov. And see what is written in the discourse beginning "Arm from among you," etc.

8 והנה בכל המצות יש ג"כ בחי' אש ומים ולכן ע"י קיום כל מצוה יבא האדם לבחי' רצוא ושוב כי גם כל אבר כלול מהלב ומוח.

Now, in all the mitzvos there is also the level of fire and water; therefore through the fulfillment of every mitzvah a person will come to the level of ratzo vashov, for every limb, too, is comprised of the heart and the brain.

אמנם שם הוא בחינה פרטית, אבל במצות פרה אדומה הוא כללות יחוד זה וכמו חיבור ויחוד המוח והלב עצמן כו'.

There, however, it is a particular level; but in the mitzvah of the red heifer it is the general and collective expression (klalus) of this union, like the joining and union of the brain and the heart themselves, etc.

ועמ"ש עוד בפ' שלח בד"ה והיה לכם לציצית בענין אש וי"ד ואש ה"א דשם מבואר ג"כ איך ע"י המצות נמשך יחוד זה כו' ע"ש:

And see what is written further in Parshas Shelach, in the discourse beginning "And it shall be to you for tzitzis," on the matter of the fire of yud and the fire of hei, where it is also explained how this union is drawn through the mitzvos, etc.; see there.

9 ב ועתה יש להבין ענין שריפת הפרה איך שזהו בחי' רצוא. והענין דאיתא בזהר (פ' חקת דק"פ ע"ב) פרה דקבילת מן שמאלא ומאן הוא לשמאלא שור כד"א [כמה דאת אמר] ופני שור מהשמאל

2. Now we must understand the burning of the heifer: how it is the level of ratzo. The explanation: it is stated in the Zohar (Parshas Chukas, page 180b): "A heifer, which receives from the left. And who is it that is to the left? The ox, as it says, 'And the face of an ox on the left.'"

כי שמאל דוחה וימין מקרבת ויש למעלה בחי' ימין ושמאל תפרוצי שמבחי' ימין נמשך ההשפעה בהתגלות אור וזהו ימין מקרבת

For "the left pushes away and the right draws near." And above there are the levels of "right and left you shall spread out": from the level of the right the flow of influence is drawn with a revelation of light, and this is "the right draws near."

ולכן א"א להחיצונים לקבל יניקה מבחי' ימין כי ההשפעה הבאה בבחי' ההתקרבות והחיבה אינו רק לסט' [לסטרא] דקדושה וכמ"ש אהבתי אתכם אמר ה' וכתוב יאר פניו אתנו

Therefore it is impossible for the external forces to receive nourishment from the level of the right; for influence that comes by way of closeness and affection is only for the side of holiness, as it is written, "I have loved you, says Havayah," and it is written, "May He make His face shine with us."

משא"כ הקליפות אינם מקבלים רק מבחי' אחוריים דהיינו כמאן דשדי בתר כתפין ולזאת אין להם יניקה מבחי' ימין מקרבת כ"א אדרבה ימין ה' תרעץ אויב כתיב

Whereas the kelipos (the husks) receive only from the level of the back (achorayim), that is, like one who throws [something] over his shoulder. Therefore they have no nourishment from the level of "the right draws near"; on the contrary, it is written, "Your right hand, Havayah, shatters the enemy."

(ולכן בחורבן בהמ"ק [בית המקדש] כתיב השיב אחור ימינו כו' ועמ"ש בד"ה ואהיה אצלו אמון בענין וימינך מקרב חיקך כלה) כ"א יניקתם הוא מבחי' שמאל

(Therefore, at the destruction of the Holy Temple, it is written, "He has drawn back His right hand," etc.; and see what is written in the discourse beginning "Then I was by Him as a nursling," on the matter of "Your right hand, from within Your bosom, consume [them].") Rather, their nourishment is from the level of the left.

כי הנה שמאל דוחה שההשפעה שמקו השמאל אינו בבחינת ודרך ימין שמקרבת כ"א בבחי' דחייה שדוחה את ההשפעה

For "the left pushes away": the influence from the line of the left is not in the manner and way of the right, which draws near, but rather in the manner of pushing away, so that it pushes the influence away.

ולכן ע"י רבוי הצמצומים דחייה אחר דחייה יוכל להיות שיקבלו ג"כ החיצונים וזהו ענין פרה דקבילת משמאלא

Therefore, through many contractions (tzimtzumim), one pushing-away after another, it can come about that the external forces also receive. And this is the meaning of "a heifer, which receives from the left"

(ועיין בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] ס"פ חקת ועי' בזח"ב [בוהר חלק ב'] פקודי דף רכ"ד ע"ב ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ובוהר בפ' אחרי דע"ט ע"ב מענין יניקת החיצונים מקו השמאל) וזהו ענין מצות פרה אדומה לתקן ענין זה.

(see the commentary of the Ramaz there, and the Likkutei Torah of the Arizal at the end of Parshas Chukas; and see the Zohar, Part II, Pekudei, page 224b, and the commentary of the Ramaz there; and the Zohar, Parshas Acharei, page 79b, on the external forces' nourishment from the line of the left). And this is [the purpose of] the mitzvah of the red heifer: to rectify this.

ושבע הזיות נכח פני אהל מועד היינו להעלות פנימיותה שהוא בחי' הטוב שנמשך ונתפשט בתוכה מבחינת פני שור שבמרכבה ולהחזירו ולהעלותו לשרשו ואח"כ שריפת הפרה לעשותה אפר.

And the seven sprinklings "toward the front of the Tent of Meeting" are to raise up its inner dimension (pnimiyus), which is the level of the good that was drawn and spread within it from the level of the face of the ox in the Chariot, and to return it and raise it to its root. And afterwards [comes] the burning of the heifer, to make it ashes.

הענין דהנה עד"מ כששורפים עצים ועי"ז נעשים אפר שהאפר הוא מהותו ועצמותו של העץ הנשרף

The explanation is this: by way of analogy, when wood is burned and through this becomes ashes, the ashes are the very being and essence of the burned wood;

כי הכל היי' [היה] מן העפר רק שנרכבו בו עוד ג' יסודות אש רוח מים אל העפר שהוא עצמותו

for "all was from the dust," only that three more elements, fire, air and water, were compounded in it with the earth, which is its essence.

ועי' השריפה באש אזי ג' יסודות אמ"ר [אש מים רוח] שהיו בהעץ חלפו וכלו בעשן המתהוה מהרכבתן

And through the burning in fire the three elements, fire, water and air, that were in the wood pass away and are consumed in the smoke that comes into being from their combination;

ויסוד הד' שהי' [שהיה] בעץ שזהו עצמותו שהוא העפר שבו הוא הנשאר קיים והוא האפר והוא ג"כ ענין חומר וצורה שבכל דבר יש חומר וצורה.

and the fourth element that was in the wood, which is its essence, that is, the earth in it, is what remains in existence, and it is the ashes. And this is also the matter of matter and form, for in everything there are matter and form.

והחומר הפשוט של העץ הוא יסוד העפר וגו' היסודות אר"מ [אש רוח מים] הן רק הצורה של העץ וע"י שריפת העץ נשאר רק עצם החומר שלו הפשוט כו'.

The simple matter of the wood is the element of earth, and the three elements, fire, air and water, are only the form of the wood; and through the burning of the wood only the essence of its simple matter remains, etc.

10 והנה כך עד"מ בעבודת ה' יש בחי' עד"ז והוא כי הנפש הבהמית נשתלשלה ג"כ מפני שור מהשמאל כמו בחי' פרה דקבילת משמאלא.

Now, so too, by way of analogy, in the service of G-d there is a level along these lines: the animal soul, too, descended from "the face of an ox on the left," like the level of "a heifer, which receives from the left."

וכמו שמבחי' פרה נמשך אחר כך ההשפעה לחיצונים כך מן המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] נמשך החשק והתאוה לתענוגי עוה"ז בהיתר או באיסור ח"ו [חס ושלום],

And just as from the level of the heifer the influence is afterwards drawn to the external forces, so from the emotive attributes (middos) of the animal soul there is drawn the desire and craving for the pleasures of this world, whether in what is permitted or in what is forbidden, G-d forbid.

והנה כשהאדם חושק וחפץ לדבר מעניני עוה"ז הגשמי הנה אותו הדבר הוא כלי להרצון והתשוקה שכלב האדם

Now, when a person desires and wants something of the matters of this physical world, that thing is a vessel for the will and the longing in the person's heart;

וכן אותיות המחשבה והדבור שמהרהר ומדבר איך להשיג הדבר הן ג"כ כלים להרצון ההוא וכ"ש [וכל המעשה שהן כולם בחי' כלים ולבושים להרצון

and likewise the letters of thought and speech with which he thinks and speaks of how to obtain the thing are also vessels for that will, and all the more so the action; for they are all the level of vessels and garments for the will.

גם הם כמו צורה לחומר לעצם הרצון שהוא עד"מ כמו החומר הפשוט והם הם הצורה להיות רוצה כך וכך כו'.

They, too, are like form to matter, [form] to the essence of the will, which is, by way of analogy, like the simple matter; and it is they that are the form, [so that he] wants such and such, etc.

11 והנה עצם הרצון אף שכשנלכש בתאוה רעה הוא רע גמור מ"מ אין מהות כח הזה חטא ורע מצד עצם עצמותו

Now, as for the essence of the will: although when it is clothed in an evil craving it is utterly evil, nevertheless the nature of this power is not sin and evil in its own very essence;

שהרי עצם מהותו הוא רק כח המתאוה והרי הוא יכול להיות כח המתאוה לטוב כמו שהוא עכשיו מתאוה לרע.

for its essential nature is only a power of desire, and it can be a power that desires good just as it now desires evil.

אלא שהרע הוא מה שהטה והמשיך כח המתאוה להיות מתאוה לרע ונעשה בו הצורה רע מאד ונלכש בלבושים צואים עד שנמשך לסור ממ"ע [ממצות עשה] או להתאוות לאיסור.

Rather, the evil is that he has bent and drawn the power of desire to desire evil, and the form in it became very evil, and it was clothed in filthy garments, until it was drawn to turn away from the positive commandments or to crave what is forbidden.

אבל מצד כח המתאוה בעצמו הרי יש בכח זה להפוך לבכו מן הקצה אל הקצה להיות מתאוה ואוהב וחפץ לדבקה בה' וכמ"ש נפשי אויתיך כמו שאוהב ומתאוה לחיי נפשו כו'

But in terms of the power of desire itself, this power is able to turn his heart from one extreme to the other: to crave, to love and to want to cleave to G-d, as it is written, "[With] my soul I have craved You," as one loves and craves the life of his soul, etc.

כי באמת כח המתאוה שבנה"ב [שבנפש הבהמית] מצד עצמו שרשו ויסודתו בקדושה עליונה מבחי' פני שור שבמרכבה כנ"ל וכמ"ש במ"א ע"פ כי תצא כו'

For in truth the power of desire in the animal soul, in itself, has its root and foundation in supernal holiness, in the level of the face of the ox in the Chariot, as mentioned above, and as is explained elsewhere on the verse "When you go out," etc.

אלא שבירידות המדרגות ונפילתן בשבה"כ [בשבירת הכלים] נמשך שיהיה כח המתאוה גם לדבר עבירה

Only that through the descent of the levels and their fall in the shattering of the vessels (sheviras hakeilim), it came about that the power of desire is [directed] also to a matter of sin.

ולזאת כשישוב אל ה' יוכל להפוך לבו מן הקצה אל הקצה שגם כח המתאוה שהיה מלובש בתאוה רעה ישוב לאהבת ה' כמו שהי' [שהיה] בשרשו בבחי' פני שור כו'.

Therefore, when he returns to G-d, he can turn his heart from one extreme to the other, so that even the power of desire that was clothed in an evil craving will return to the love of G-d, as it was in its root, in the level of the face of the ox, etc.

משא"כ המעשה רע אשר מתאוה לו מחמת שהוא באמת רע גמור מצד עצמו א"א לו להתכלל בקדושה ואין לה תקנה אלא ביטולה והעברתה מן העולם.

Not so the evil deed that he craves: since it is in truth utterly evil in itself, it cannot be included in holiness, and there is no remedy for it but its nullification and removal from the world.

12 וכמ"ש כ"ז [כל זה] בד"ה להבין פי' הפסוק מי אל כמוך גבי ענין נושא עון ועובר על פשע.

As all this is explained in the discourse beginning "To understand the meaning of the verse 'Who is a G-d like You,'" regarding "Who bears iniquity and passes over transgression."

וזהו ענין שריפת הפרה שישאר רק האפר שהוא ענין עצם המדות דנח"ב [דנפש הבהמית] דהיינו בחי' כח המתאוה עד"מ כנ"ל שהוא החומר הפשוט

And this is [the meaning of] the burning of the heifer, so that only the ashes remain, which are the essence of the emotive attributes (middos) of the animal soul, that is, the level of the power of desire, which, by way of analogy as mentioned above, is the simple matter;

אבל הצורה והלבושים צואים שהי' [שהיה] כח המתאוה מלובש בהן יהיו חולפים וכלים לגמרי דהיינו שלא יהי' [יהיה] כח המתאוה מלובש בהן עוד לא במחשבה שיסיח דעתו לגמרי מלחשוב ולדבר בזה וכ"ש [וכל שכן] במעשה ח"ו [חס ושלום].

but the form and the filthy garments in which the power of desire was clothed will pass away and be consumed entirely. That is, the power of desire will no longer be clothed in them, not [even] in thought, for he will put [the matter] entirely out of his mind, [ceasing] from thinking and speaking of it, and all the more so in deed, G-d forbid.

ולהיות עוצם עיניו מראות ברע וכדומה לאכפיא לסט"א [לסטרא אחרא] לעשות ההפך ונגד תאות נפש הבהמית בכל החושים ראייה ושמיעה כו' ובמחשבה דבור ומעשה.

And [he is] to be "shutting his eyes from seeing evil," and the like: to subdue the sitra achra (the other side), doing the opposite of and against the craving of the animal soul in all the senses, sight and hearing, etc., and in thought, speech and action.

13 והנה ע"י אתכפיא זה שמבטל הכלים שבהם מלוכלש הרצון זה ולהיות דוחה אותן ממנו לגמרי הי"ז [הרי

זה] עד"מ כמו שריפת הפרה

Now, through this subduing (iskafya), in which he nullifies the vessels in which this will is clothed and pushes them away from it completely, this is, by way of analogy, like the burning of the heifer,

שהג' יסודות אר"מ [אש רוח מים] שהיו בדרך הרכבה בה חלפו וכלו ע"י השריפה ונשאר רק עצמותה שהוא האפר.

in which the three elements, fire, air and water, that were compounded in it pass away and are consumed through the burning, and only its essence, which is the ashes, remains.

כך כשנפרדו הלבושים צואים מודומ"ע [מחשבה דבור ומעשה] דהאיסור מן הנה"ב [הנפש הבהמית] ונשאר רק עצם כח המתאווה דנה"ב [דנפש הבהמית] כאשר הוא בעצמותו ואינו מורכב ומלוכלש במודומ"ע [במחשבה דבור ומעשה] דאיסור וזהו בחי' האפר

So too, when the filthy garments, the thought, speech and action of what is forbidden, are separated from the animal soul, and there remains only the essence of the animal soul's power of desire as it is in itself, not compounded with and clothed in the thought, speech and action of what is forbidden: this is the level of the ashes.

ואזי יוכל להפוך אח"כ כח המתאווה זה מהקצה אל הקצה מאהבה רעה לאהבת ה' וכמ"ש ואהבת בכל לבבך בשני יצריך, שגם היצה"ר [היצר הרע] ישוב לאהבת ה' ממש

And then he can afterwards turn this power of desire from one extreme to the other, from an evil love to the love of G-d, as it is written, "And you shall love... with all your heart," "with both your inclinations": that even the evil inclination will return to the love of G-d itself.

והיינו שמכחי אתכפיא יבא לבחינת אתהפכ א חשוכא לנהורא וזהו ענין שמע ישראל שם ע'.

That is, from the level of subduing (iskafya) he comes to the level of transforming (is'hapcha) darkness into light. And this is the meaning of "Shema Yisrael": shem ayin.

דהנה ע' רבתי זהו ז' מדות דקדושה הכלולים מיו"ד והן ע' [שבעים] נפש דיעקב וע"י שבה"כ [שבירת הכלים] שהי' [שהיה] בז' מדות הנ"ל בחי' ז' מלכין קדמאין דתהו דארץ אדום וימלוך וימת כו' נתהוו מזה המדות רעות ג"כ ע' [שבעים] בחי'.

For the large ayin is the seven holy emotive attributes, [each] comprised of ten, and they are the seventy souls of Yaakov. And through the shattering of the vessels that took place in these seven attributes, the level of the seven primordial kings of Tohu, of "the land of Edom," "and he reigned... and he died," etc., there came into being from this the evil attributes, also seventy levels.

14 וצריך לברר המדות רעות ולהעלותן לשרשן לבחי' ע' רבתי, ועמ"ש מזה בד"ה וכל בניך למודי גבי ענין ורב שלום, וזהו שם ע'.

And one must refine the evil attributes (middos) and raise them to their root, to the level of the large ayin; and see what is written on this in the discourse beginning "And all your children shall be taught," regarding "and great shall be the peace." And this is shem ayin.

דהנה כתיב ובקשתם משם את ה' כו' משם דייקא כמ"ש קראו שם פרעה מלך מצרים,

For it is written, "And from there you will seek Havayah," etc.: "from there" (misham) specifically, as it is written, "They cried there: Pharaoh king of Egypt,"

כי לשון שם הוא מקום הסט"א [הסטרא אחרא] כי לשון זה הוא דבר שיכול ממש להראות באצבעו

for the term sham (there) denotes the place of the sitra achra (the other side). For the term zeh (this) [denotes] something one can actually point to with one's finger,

אשר יאמר עליו כי הוא זה וא"א לומר כך רק על הקב"ה כמ"ש זה אלי ואנוהו כו' כי מלא כל הארץ כבודו,

of which one would say "that this is it"; and this cannot be said except of the Holy One, blessed be He, as it is written, "This is my G-d, and I will glorify Him," etc., for "the whole earth is full of His glory."

אבל מקום ומשכן הקליפות הוא רחוק מאד לכן נק' שם כלומר עמוק מאד למטה וז"ש [וזהו שכתוב] ושם ימותו שהוא מקום המיתה ושבה"כ [ושבירת הכלים] כו' וזהו ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כו' כי לית אתר פנוי מיניה

But the place and dwelling of the kelipos (the husks) is very far away; therefore it is called sham (there), that is, very deep below. And this is [the meaning of] what is written, "And there they shall die": it is the place of death and of the shattering of the vessels (sheviras hakeilim), etc. And this is [the meaning of] "And from there you will seek Havayah your G-d, and you will find," etc.: for "there is no place empty of Him."

ולכן גם מבחי' שם יוכלו למצוא את ה' ע"י ובקשתם את ה' לצעוק אל ה' בצר לו מעומקא דליבא ובחי' תשובה. ועמ"ש מענין זה ע"פ וישב יעקב וע"פ אני לדודי.

Therefore even from the level of sham they can find G-d, through "and you will seek Havayah": crying out to G-d in one's distress from the depth of the heart, and the level of teshuvah (return). And see what is written on this matter on the verse "And Yaakov settled," and on the verse "I am my Beloved's."

ואזי אתהפכא חשוכא לנהורא ומבחי' שם נעשה שם עי' שמתעלה החיות לשרשו וזהו ענין שריפת הפרה לאפר כו' כנ"ל,

And then darkness is transformed into light, and from the level of sham it becomes shem ayin, for the life-force is raised to its root. And this is [the meaning of] the burning of the heifer to ashes, etc., as mentioned above.

(והיינו כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שם רפ"ח ניצוצין ושם ב"ן [שם ב"ן] בגימט' [בגימטריא] שם והם מתעלים לשרשן בעי' רבתי ז"ת [זי' תחתונות] דס"ג [דשם ס"ג], ועיין מ"ש בפ' וישלח סד"ה ויאבק איש כו'.

(And this is as is written in Pri Etz Chaim: sham, the 288 sparks and the Name Ban (52), [together] equal sham [340] in numerical value, and they rise to their root in the large ayin, the seven lower [Sefiros] of the Name Sag (63). And see what is written in Parshas Vayishlach, at the end of the discourse beginning "And a man wrestled," etc.

וזהו שהפרה באה לטהר טומאת מת היינו בחי' שבה"כ [שבירת הכלים] דזמ"ל [דז' מלכים] הנ"ל שנק' וימת כו' מאן דנפיל מדרגתי [מדרגיה] אקרי מית ועמ"ש ע"פ ויאכילך את המן כו' וזהו שקורין פי' פרה קודם ר"ח [ראש חודש] ניסן ליטהר ולבא לבחי' יציאת מצרים כו' ועיין ברבות בא פי"ט):

And this is why the heifer comes to purify from the impurity of the dead: that is, the level of the shattering of the vessels of the seven kings mentioned above, which is called "and he died," etc., [for] "one who falls from his level is called dead." And see what is written on the verse "And He fed you the manna," etc. And this is why Parshas Parah is read before Rosh Chodesh Nissan: to be purified and to come to the level of the Exodus from Egypt, etc. And see [Midrash] Rabbah, Bo, chapter 19.)

15 ג והנה בחי' שריפת הפרה לאפר הוא להיות ואהבת בכל לבבך בשני יצריך והוא בחי' רצוא אם רץ לבך יסוד האש שבלב ואח"כ צ"ל בחי' שוב

3. Now, the level of the burning of the heifer to ashes is so that there be "And you shall love... with all your heart," "with both your inclinations"; and this is the level of ratzo, "if your heart runs," the element of fire in the heart. And afterwards there must be the level of shov,

והוא ענין מ"ש ונתן עליו מים חיים אל כלי דכמו מים חיים הם הנובעים מתחת הארץ שמקורם הוא בהעלם בתוך הארץ ונמשכים מההעלם אל הגילוי

and this is the meaning of what is written, "and he shall put upon it living water in a vessel." For just as living water is [water] that springs up from beneath the earth, whose source is hidden within the earth, and it is drawn from concealment to revelation,

כך הנה הוא ית' נק' מקור מים חיים כי הוא סתימו דכל סתימין וטמירו דכל טמירין אנכי מי שאנכי וממנו ית' נמשך בחי' מים חיים היא התורה

so He, may He be blessed, is called "the source of living water," for He is "the hidden of all hidden ones" and "the concealed of all concealed ones," "I am who I am"; and from Him, may He be blessed, is drawn the level of living water, which is the Torah,

שהיא בחי' חכמה עילאה שנאמר בה והחכמה תחיה ולכן נאמר ימותו ולא בחכמה. כי החכמה היא בחי' עץ חיים.

which is the level of supernal Chochmah (wisdom), of which it is said, "and wisdom gives life"; and therefore it is said, "They die, and not with wisdom." For Chochmah is the level of the Tree of Life.

אך הנה המשכה זו דמים חיים הוא אל כלי דוקא שהם מעשה המצות שהם בחי' כלים

However, this drawing-down of living water is “into a vessel” specifically: these are the deeds of the mitzvos, which are the level of vessels.

כי רמ"ח מ"ע [מצות עשה] נק' רמ"ח אברים דמלכא שכל מצוה ומצוה היא בחי' כלי מיוחד לגילוי אור כמו בתפילין הגילוי בבחי' מוחין ובצדקה בבחי' חסד כו'

For the 248 positive commandments are called “the 248 limbs of the King,” for each and every mitzvah is the level of a particular vessel for the revelation of light: as in tefillin the revelation is at the level of the intellect (mochin), and in charity at the level of Chesed (kindness), etc.

(ועמ"ש בד"ה ראיתי והנה מנורת זהב ובד"ה וקבל היהודים) וכן אותיות התורה הם ג"כ בחי' כלים כו'.

(And see what is written in the discourse beginning “I saw, and behold, a menorah of gold,” and in the discourse beginning “And the Jews took upon themselves.”) And likewise the letters of the Torah are also the level of vessels, etc.

(ועמ"ש בפ' מקץ בד"ה נר חנוכה כו' ומזוזה מימין כו'). וכ"ז [וכל זה] הוא בחי' שוב לאחד

(And see what is written in Parshas Miketz, in the discourse beginning “The Chanukah lamp,” etc., “and the mezuzah on the right,” etc.) And all this is the level of “return to the One,”

והיינו שלאחר בחי' הרצוא שהוא ענין אפר הפרה צ"ל בחי' שוב להמשיך גילוי אור אי"ס ב"ה מלמעלה למטה ע"י עסק התומ"צ [התורה ומצות] והמשכה זו היא ממקור מים חיים ממש שהוא בחי' מקור התורה אי"ס ב"ה

that is, after the level of ratzo, which is the ashes of the heifer, there must be the level of shov: to draw down the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, from above to below, through occupation with the Torah and mitzvos. And this drawing-down is from the very source of living water, which is the level of the source of the Torah, the Infinite One (Ein Sof), blessed be He.

כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח שע"י אם רץ לבך כו' ואתהפכא חשוכא לנהורא דנה"ב [דנפש הבהמית] שזהו בחי' תשובה ע"י ממשיך מבחי' מקור מים חיים כו'

For “spirit brings spirit and draws down spirit”: through “if your heart runs,” etc., and the transformation of the darkness of the animal soul into light, which is the level of teshuvah (return), through this one draws from the level of the source of living water, etc.

ולכן צ"ל נתינת האפר ע"ג [על גבין] המים כי גם אחר בחי' שוב מ"מ צ"ל ניכר רישומו של הרצוא כי צ"ל תמיד רצוא ושוב וכמ"ש במ"א בד"ה וכל העם רואים כו'.

Therefore the ashes must be put upon the water: for even after the level of shov, nevertheless the impression of the ratzo must be recognizable, for there must always be ratzo vashov, as is explained elsewhere, in the discourse beginning "And all the people saw," etc.

בשגם כי האפר והרצוא הוא הגורם המשכת המים חיים ממקור מים חיים כנ"ל (ועמ"ש בד"ה ואהיה אצלו אמון בענין אני תורתך שעשעתי

All the more so, since the ashes and the ratzo are what cause the drawing-down of the living water from the source of living water, as mentioned above. (And see what is written in the discourse beginning "Then I was by Him as a nursling," on the matter of "I have delighted in Your Torah";

ועמ"ש במ"א ע"פ הזהר פ' תזריע) (דמ"א א') בענין הזה עליהם מי חטאת שיורי טלא דבדולחא כו' ועמ"ש בביאור ע"פ ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי כו'.

and see what is written elsewhere on the Zohar, Parshas Tazria) (page 49a), on the matter of "Sprinkle upon them the water of purification," "the remnants of the crystal dew," etc. And see what is written in the explanation on "There are sixty queens," etc., "My dove is one," etc.

ובזה יובן ג"כ מ"ש ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה.

And with this will also be understood what is written, "And the kohen shall take cedar wood and hyssop and scarlet wool (shni tola'as), and cast [them] into the midst of the burning of the heifer."

דהנה כתיב אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל

For it is written, "Fear not, worm (tola'as) Yaakov, men of Israel."

וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] מה תולעת זו אינה מכה ארזים אלא בפיה כך ישראל אין להם אלא תפלה כו' וכן בדיבור התורה

And our Sages, of blessed memory, said: "Just as this worm strikes the cedars only with its mouth, so Israel have nothing but prayer," etc. And so too with the speech of Torah,

וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] (במ"ק [במועד קטן] דט"ז ע"ב) גבי דוד כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ הקל קול יעקב כו' ועי' מזה בזהר סי"פ וישלח (דקע"ח א') ובפ' תרומה (דקל"ט א').

as our Sages, of blessed memory, said (in Moed Katan, page 16b) regarding David: when he would sit and occupy himself with Torah, he would make himself soft like a worm; and as our Sages, of blessed memory, said on the verse "The voice is the voice of Yaakov," etc. And see on this the Zohar at the end of Parshas Vayishlach (page 178a) and in Parshas Terumah (page 139a).

והענין כי עסק התורה הנקי מים חיים צ"ל בדבור דוקא וכמ"ש ודברת בם ולא סגי בהגיון במחשבה לבד. וכנודע ג"כ שכל המצות צריך לקיימן במעשה ודבור ומחשבה.

And the explanation is that occupation with the Torah, which is called living water, must be in speech specifically, as it is written, "and you shall speak of them"; meditation in thought alone does not suffice. And as is also known, all the mitzvos must be fulfilled in action, speech and thought.

וגם המצות שאינן נוהגות אלא בפני הבית שא"א לקיימן במעשה אבל בדבור אפשר לקיימן וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה כו'.

And even the mitzvos that apply only in the presence of the Temple, which cannot be fulfilled in action, can be fulfilled in speech, as our Sages, of blessed memory, said: "Whoever occupies himself with the Torah of the burnt-offering is as if he offered a burnt-offering," etc.

והענין הוא שע"י הדבור בד"ת [בדברי תורה] נמשך ומתלבש כח הדבור העליון בפי המדבר וכמ"ש ודברי אשר שמתו בפיך וכמ"ש במ"א בכמה דוכתי,

And the explanation is that through speaking words of Torah, the power of the supernal speech is drawn down and clothed in the mouth of the one who speaks, as it is written, "and My words which I have put in your mouth," and as is explained elsewhere in several places.

(ועמ"ש בפי יתרו בד"ה בחדש השלישי בפי לאמר דתחלת עשרת הדברות ועמ"ש [ועיין מה שכתוב שם] סד"ה משה ידבר ועמ"ש סד"ה ביום השמיני עצרת גבי ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך ובד"ה וארשתיך לי בענין פי את ה' האמרת היום כו')

(And see what is written in Parshas Yisro, in the discourse beginning "In the third month," on the meaning of "saying" (leamor) at the beginning of the Ten Commandments; and see what is written there at the end of the discourse beginning "Moshe would speak"; and see what is written at the end of the discourse beginning "On the eighth day, an assembly," regarding "And I have put My words in your mouth, and in the shadow of My hand I have covered you"; and in the discourse beginning "And I will betroth you to Me," on the meaning of "You have declared Havayah this day," etc.;

ומ"ש סד"ה להבין מ"ש ביום השמיני עצרת גבי תען לשוני אמרתך ועמ"ש מענין הדבור בד"ה [בדברי תורה] בד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא אם בהרת קדמה כו'.

and what is written at the end of the discourse beginning "To understand what is written, 'On the eighth day, an assembly,'" regarding "My tongue shall respond with Your word"; and see what is written on speaking words of Torah in the discourse beginning "They disputed in the Heavenly Academy: if the white spot preceded," etc.

ועי' זוהר ס"פ משפטים (דקכ"ג א') בענין דעת גניז בפומא כו' ומ"ש ע"ז בספר מכוא שערים (שער שלישי ח"ב [חלק ב'] פ"ג [פרק ג'])

And see the Zohar at the end of Parshas Mishpatim (page 123a), on the matter of "Daas (knowledge) is hidden in the mouth," etc.; and what is written about this in the book Mavo She'arim (Sha'ar 3, part 2, chapter 3).

ועיין ברבות כי תשא פמ"א [פרק מ"א / פרשה מ"א] גבי נתן לו מתוך פיו כו' מפיו דעת כו' ע"ש ועמ"ש בד"ה ויאמר כו' מי שם פה לאדם כו' ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] ח"א [חלק א'] ספ"ה.

And see [Midrash] Rabbah, Ki Sisa, chapter 41, regarding "He gave it to him from within His mouth," etc., "from His mouth, knowledge," etc.; see there. And see what is written in the discourse beginning "And He said," etc., "Who gave man a mouth," etc. And see Sefer Shel Beinonim (Tanya), Part I, end of chapter 5.

וז"ש [וזהו שכתוב] למען תהיה תורת ה' בפיך כו' בפיך דייקא וזהו ענין תולעת יעקב שכחו בפיו דייקא.

And this is [the meaning of] what is written, "so that the Torah of Havayah may be in your mouth," etc.: "in your mouth" specifically. And this is [the meaning of] "worm Yaakov," whose strength is in his mouth specifically.

16 וזהו עיקר בחי' מדבר. וכמ"ש במב"ש [במבוא שערים] שם כי ההבדל בין חי מדבר לחי בלתי מדבר הוא בפה כו'.

And this is the essence of the level of medaber (the speaking being). As is written in Mavo She'arim there, the difference between a living being that speaks and a living being that does not speak is in the mouth, etc.

אך הכח הזה היינו כשיהיה הדבור בד"ת [בדברי תורה] בבחי' ביטול כמ"ש ולא תחללו כו' שלא לעשות חלל ומסך מבדיל.

But this power [comes] when the speech in words of Torah is in a state of self-nullification (bittul), as it is written, "And you shall not profane (techalelu)," etc.: not to make a void (chalal) and a separating screen.

וזהו בחי' תולעת היינו שיהיה בבחי' ביטול בבחי' נבזה בעיניו נמאס ואנכי תולעת ולא איש ועי"ז יהיה הכח בפיו כשמדבר דברי תורה להיות ואשים דברי ממש בפיו ועי"ז יהיה עצום כח פיו לגרש ולהפריד יניקת החיצונים

And this is the level of the worm: that he be in a state of self-nullification, at the level of "lowly in his own eyes, despised," and "But I am a worm and not a man." Through this there will be power in his mouth when he speaks words of Torah, so that there be "And I have put My words," truly, "in your mouth"; and through this the power of his mouth will be mighty to drive out and separate the nourishment of the external forces

(ועמ"ש בפ' מקץ בד"ה רני ושמחי בענין בחי' אחותי שהוא מדרגת מארי תורה. ושם בביאור ע"פ המגביהי לשבת בענין רב יהודה כולה תנוייה בנזיקין הוה)

(and see what is written in Parshas Miketz, in the discourse beginning "Sing and rejoice," on the level of "my sister," which is the degree of the masters of Torah; and there, in the explanation on "Who is enthroned on high," on the matter of Rav Yehudah, all of whose learning was in Nezikin),

וכמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] (שער ה' פ"ג [פרק ג']) בענין עולת תמיד עולת אותיות תולע והוא בחי' תולעת יעקב וע"ז נאמר צו את בני ישראל כו' להקריב אותיות להקריב כמו התולע שמכלה ומקריב את עץ החזק כו'

and as is written in Pri Etz Chaim (Sha'ar 5, chapter 3) on the matter of the continual burnt-offering: olas (burnt-offering) has the letters of tola (worm), and this is the level of "worm Yaakov." And of this it is said, "Command the children of Israel," etc.: lehakriv (to offer) has the letters of leharkiv (to rot), like the worm that consumes and rots the strong wood, etc.

ולכן ר"ת [ראשי תיבות] אנא בכח גדולת ית"ץ גימטריא תולע שע"י התורה ימינך נאדרי בכח שממשיך
בחי' ח"ע [חכמה עילאה] בחסד דרועא ימינא כו'

Therefore the initials of "Ana b'choach gedulas yeminecha tatir tzerurah" ("Please, by the great might of Your right hand, release the bound one") equal tola (worm) in numerical value: for through the Torah, "Your right hand is glorious in power," in that it draws the level of the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah) into Chesed (kindness), "the right arm," etc.

ועי"ז נמשך להפריד יניקת החיצונים והוא גם כן מה שכתוב אחר כך קבל רנת עמך כו' ר"ת [ראשי תיבות]
קר"ע שט"ן

And through this [the power] is drawn to separate the nourishment of the external forces. And this is also what is written afterwards, "Kabel rinas amcha" ("Accept the song of Your people"), etc., whose initials are kra Satan ("tear Satan");

כי כן בחי' לימוד התורה בפיו כשהוא בבחי' ביטול ע"ד ואנכי תולעת כו' להרקיב ולקרוע יניקת
החיצונים שמסטי' [שמסטרא] דשמאלא ע"ד פרה דקבילת משמאלא

for so is the level of Torah study with one's mouth, when it is in a state of self-nullification, in the manner of "But I am a worm," etc.: to rot and to tear away the nourishment of the external forces, which is from the side of the left, in the manner of "a heifer, which receives from the left."

וזהו ענין קרע שטן (וכמ"ש תהלים ע"א י"ג) יכלו שוטני נפשי,

And this is [the meaning of] "tear Satan," (as is written in Psalms 71:13) "Let the adversaries (sot-nei) of my soul be consumed."

[ועמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] פרשה תרומה כי ג"כ ר"ת [ראשי תיבות]
שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלומות הוא גימטריא תולעת וענין זה י"ל [יש לומר] דקאי על דבור
אותיות התפלה

[And see what is written in Pri Etz Chaim and in the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Terumah, that also the initials of "Shav'asenu kabel ushma tza'akasenu yode'a ta'alumos" ("Accept our cry and hear our plea, You who know hidden things") equal tola'as (worm) in numerical value; and this matter can be said to refer to the speech of the letters of prayer,

וכמו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ תולעת יעקב דקאי על התפלה וא"ש [ואתי שפיר] ענין השלכת תולעת שני לתוך שרפת הפרה שהוא בבחינת הרצוא שהוא בחי' תפלה.

as our Sages, of blessed memory, said on "worm Yaakov," that it refers to prayer. And [so] it is well understood why the scarlet worm (tola'as shani) is cast into the burning of the heifer, which is at the level of ratzo, which is the level of prayer.

כי בחי' זו תולעת יעקב שייך בבחי' רצוא ובחי' שוב דהיינו בדבור התפלה ובדברי תורה, ועיין בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך תולעת ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] פ' צו דכ"ז

For this level of "worm Yaakov" applies both to the level of ratzo and to the level of shov, that is, in the speech of prayer and in words of Torah. And see Pardes, in Erchei HaKinuyim, the entry to-la'as, and the Ramaz on Parshas Tzav, page 27.]

ולכן השליכו לתוך שרפת הפרה עץ ארז ואזוב ושני תולעת כו' כי בחי' המדות עליונות נק' צומח וכנודע מענין עץ החיים ועץ הדעת כו' ויש בהם בחי' קטנות וגדלות וזהו עץ ארז הגדול שבצמחים ואזוב היותר קטן שבצמחים.

Therefore they cast into the burning of the heifer cedar wood and hyssop and scarlet wool, etc.; for the level of the supernal attributes (middos) is called "vegetation" (tzome'ach), as is known from the matter of the Tree of Life and the Tree of Knowledge, etc.; and in them there are the levels of smallness (katnus) and greatness (gadlus). And this is the cedar wood, the greatest of plants, and the hyssop, the smallest of plants.

17 והנה עיקר שבירת הכלים היה בז' מדות שמזה נשתלשלו ז' מדות דקליפה ויניקתם מז' מדות עליונות ושני תולעת הוא מרקיב העץ דקליפה ומפריד יניקת החיצונים מבחי' המדות דקדושה שהן הן בחי' צומח שבקדושה כו',

Now, the shattering of the vessels was chiefly in the seven attributes (middos), and from this the seven attributes of kelipah (the husk) descended, and their nourishment is from the seven supernal attributes. And the scarlet worm rots the wood of kelipah and separates the nourishment of the external forces from the level of the holy attributes, which are themselves the level of vegetation in holiness, etc.

(ועיין בפע"ח [בפרי עץ חיים] שם איך יש ג"כ תולע בקליפה ואפשר שרפת התולעת שני רומז ג"כ ע"י להתגבר תולע שבקדושה על תולע שבקליפה וכן בעץ ארז ואזוב כו' וע' בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' מצורע) (דנ"ג ע"ב) מענין עץ ארז ואזוב.

(And see in Pri Etz Chaim there how there is also a worm in kelipah; and perhaps the burning of the scarlet worm also alludes to this: that the worm of holiness should prevail over the worm of kelipah; and likewise with the cedar wood and hyssop, etc. And see the Zohar, Part III, Parshas Metzora) (page 53b) on the matter of the cedar wood and hyssop.

וזהו ג"כ פ"י תולעת יעקב מתי ישראל פ"י ע"י שמשים אדם את עצמו בעסקו בתורה ותפלה כתולעת להיות נבזה בעיניו נמאס

And this is also the meaning of “worm Yaakov, men of Israel (mesei Yisrael)”: that is, when a person makes himself like a worm in his occupation with Torah and prayer, to be “lowly in his own eyes, despised,”

דהיינו שמשים א"ע [את עצמו] כשיריים הנה ע"י יהיה בחי' מתי ישראל תרגום אונקלוס ע"פ כל עיר מתם גברייא כו'

that is, he makes himself like leftovers; then through this he will be at the level of mesei Yisrael; [for] Targum Onkelos on the verse “every city of men (mesim)” [renders it] “men” (gavraya), etc.,

דהיינו זכרים והוא כמ"ש במ"א בפ"י למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי שתהיו בבחי' זכרים ומשפיעים לעשות ולהמשיך האור בהמצות כו' וכדלעיל בפ"י אשר יעשה אותם האדם כו':

that is, males. And this is as is explained elsewhere on the meaning of “So that you shall remember (tizkeru) and do all My commandments”: that you be at the level of males (zecharim) and givers, to make and to draw the light into the mitzvos, etc., as [explained] above on the meaning of “which man shall do,” etc.

18 ד וזהו וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר. זאת חקת התורה.

4. And this is [the meaning of] “And Havayah spoke to Moshe and to Aharon, saying: This is the statute of the Torah.”

דהנה כללות ענין מעשה פרה אדומה הוא ב' ענינים הללו דבחי' הרצוא ובחי' השוב והנה על ב' ענינים אלו דרצוא ושוב הוסדה כל עיקר התורה והמצות.

For the procedure of the red heifer, as a whole (klalus), is these two matters, the level of ratzo and the level of shov. Now, on these two matters of ratzo and shov the whole essence of the Torah and the mitzvos was founded.

ולכן נאמר ע"ז זאת חקת התורה. כענין פ"י חקות שמים וארץ דהיינו הנהגות שמים וארץ כו'.

Therefore it is said of this, "This is the statute of the Torah," in the sense of "the statutes of heaven and earth," that is, the ordering of heaven and earth, etc.

והוא ג"כ לשון חקיקה דהיינו להמשיך מקור התורה שהיא בחי' אותיות החקיקה להמשיך משם האור וההמשכה לבחי' חכמה עילאה שהיא תורה שבכתב וממנה לתשבע"פ [לתורה שבעל פה].

And it is also a term of engraving: that is, to draw down the source of the Torah, which is the level of the engraved letters, to draw from there the light and the flow into the level of supernal Chochmah (wisdom), which is the Written Torah, and from it into the Oral Torah.

(ועיין בזהר חלק ב' ויקהל) (דף רי"ש ע"א) ועמ"ש ע"פ תקעו בחדש בענין כי חק לישראל הוא ג"כ מלשון חקיקה כו'

(And see the Zohar, Part II, Vayakhel) (page 200a). And see what is written on the verse "Blow [the shofar] on the New Moon," regarding "For it is a statute (chok) for Israel," that it too is from the term engraving, etc.,

ומ"ש לקמן גבי במחוקק במשענותם, ועוד יובן ענין המשכה זו שמבחי' אותיות החקיקה לבחינת תשב"כ [תורה שבכתב] ע"ד שנתבאר בד"ה תורה צוה.

and what is written below regarding "with the lawgiver (bimchokek), with their staffs." And further, this drawing-down from the level of the engraved letters to the level of the Written Torah will be understood along the lines of what was explained in the discourse beginning "The Torah [that Moshe] commanded."

כי התורה נקרא נובלות חכמה שלמעלה אבל כדי שיומשך מבחי' עצמיות חכמה עילאה כו' ע"ש וזהו ענין חקת התורה אשר צוה הוי' לאמר וכמשי"ת [וכמו שיתבאר].

For the Torah is called "the fallen fruit of the supernal wisdom"; but in order that there be drawn from the level of the very essence of supernal Chochmah, etc.; see there. And this is [the meaning of] "the statute of the Torah which Havayah commanded, saying," as will be explained.

19 וזהו וידבר ה' אל משה ואל אהרן שהם מבחי' ונחנו מ"ה [מה] ח"ע [חכמה עילאה] כו' זאת חקת התורה להמשיך בח"ע [בחכמה עילאה] מבחי' אותיות החקיקה שלמעלה מהחכמה.

And this is [the meaning of] "And Havayah spoke to Moshe and to Aharon," who are of the level of "and what (mah) are we," the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), etc.: "This is the statute of the Torah," to draw into the higher Chochmah from the level of the engraved letters, which is above Chochmah.

וזהו אשר צוה הוי' לאמר. כי הנה שם הוי' הראשון זהו בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כיו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא] כו' ושם הוי' הבי' זה הוא בחי' סוכ"ע

And this is [the meaning of] "which Havayah commanded, saying." For the first Name Havayah is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), "with the yud the World to Come was created," etc.; and the second Name Havayah is the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

(ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג] דקל"ח ע"ב. ובפי' האריז"ל [הארי"י זכרוננו לברכה] שם. ועמ"ש בד"ה וירא ישראל את היד בענין פי' ויאמינו בהוי').

(And see the Zohar, Part III, page 138b, and the commentary of the Arizal there; and see what is written in the discourse beginning "And Israel saw the hand," on the meaning of "and they believed in Havayah.")

ופי' צוה מלשון צוותא וחיבור שנתחבר ונמשך בחינת סוכ"ע אל בחינת ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וזהו לאמר המאמרות הן בחינת אותיות הנמשכים מחכמה בראשית נמי מאמר הוא ות"י [ותרגום ירושלמי] בראשית בחמתא כו',

And the meaning of tzivah (commanded) is from the term tzavta (companionship) and joining: that the level of sovev kol almin is joined and drawn to the level of memalei kol almin. And this is lemor (saying): the utterances are the level of letters drawn from Chochmah; "Bereishis (In the beginning) is also an utterance," and the Targum Yerushalmi [renders] Bereishis as "with wisdom," etc.

וכמ"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך שבבחי' הדברים האלה יהיה נמשך בחי' גילוי אנכי מי שאנכי סתימו דכל סתימין וזהו אנכי מצוך בבחי' צוותא והתקשרות ממש והוא מ"ש אשר צוה הוי' לאמר.

And as it is written, "And these words, which I (Anochi) command you, shall be": into the level of "these words" there will be drawn the revelation of "I (Anochi) am who I am," "the hidden of all hidden ones." And this is "I command you" (metzavecha): in the manner of companionship (tzavta) and actual bonding. And this is what is written, "which Havayah commanded, saying."

20 והיינו ע"י ויקחו אליך פרה כו' שבחי' האפר זהו בחי' רצוא אם רץ לבך כו' בכה ארוץ גדוד כו' להיות ואהבת בכל לבבך בשני יצריך כו'

And this is through "that they take to you a heifer," etc.: for the level of the ashes is the level of ratzo, "if your heart runs," etc., "With You I run against a troop," etc., so that there be "And you shall love... with all your heart," "with both your inclinations," etc.

ואח"כ שוב לאחד הוא בחי' מים חיים דהיינו מ"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך כו'.

And afterwards, "return to the One," which is the level of living water, that is, what is written, "And these words, which I command you, shall be," etc.

שזהו יסוד כל התורה להיות בחי' רצוא ושוב.

For this is the foundation of the entire Torah: that there be the level of ratzo vashov.

21 ובכל מצוה ג"כ יש בחי' זו דרך פרט. אך כללות בחי' זו הוא ענין זה דפרה כו'.

And in every mitzvah, too, there is this level, in a particular way; but the general and collective expression (klalus) of this level is this matter of the heifer, etc.

ולכך הוא מעורר וממשיך בחי' חקת התורה להיות נמשך בתשכ"כ [בתורה שבכתב] ותשבע"פ [ותורה שבעל פה], וזהו שאמר שלמה ע"ז אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. לפי שהיא מעוררת למעלה מעלה מהחכמה כו'

Therefore it arouses and draws down the level of "the statute of the Torah," so that it be drawn into the Written Torah and the Oral Torah. And this is what Shlomo said of it, "I said, 'I will become wise,' but it is far from me": because it arouses [a level] far, far above wisdom, etc.

(ומשם נמשך בבחי' חכמה וכענין אאלפך חכמה כו' וזהו נוצר חסד לאלפים כו' ועמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה למה נסמכה פ' מרים, וגם ענין אפר הפרה היינו שמבחינת פר ה' נעשה אפר שהוא בח' י' פר אל"ף כמ"ש הפירוש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)].

(And from there it is drawn into the level of Chochmah (wisdom), as in the matter of "I will teach you (a'alefcha) wisdom," etc.; and this is "He preserves kindness for thousands (alafim)," etc. And see what is written in Iggeres HaKodesh, in the passage beginning "Why was the section of Miriam placed next," etc. And also the matter of the ashes of the heifer: that from the level of par-hei (parah, the heifer) it becomes efer (ashes), which is the level of par-alef, as the explanation is written in the Likkutei Torah of the Arizal.)

ובכל הנ"ל יובן מ"ש והיתה לעדת בניי [בני ישראל] למשמרת כו' שהוא לבד האפר שמקדשין ומזין ממנו עוד זאת היו מצניעין ממנו בחיל למשמרת כמבואר בפרש"י [בפירוש רש"י / בפירוש רש"י] ובמשנה ספ"ג [סוף פרק ג'] דפרה ובהרמב"ם [ובהרבי משה בן מימון].

And with all the above will be understood what is written, "And it shall be for the congregation of the children of Israel for a keeping," etc.: that apart from the ashes with which they would sanctify and sprinkle, they would also set some of it aside in the cheil (the rampart) for safekeeping, as is explained in Rashi's commentary, and in the Mishnah at the end of chapter 3 of [tractate] Parah, and in the Rambam.

והענין הוא לפי שבאמת בכל מצוה ומצוה יש בחי' רוצ' [רצוא ושוב] והכח לזה נמשך מבחי' מעשה דפרה שהאפר פרה זהו כללות בחי' הרצוא כו'

And the explanation is that, in truth, in each and every mitzvah there is the level of ratzo and shov, and the power for this is drawn from the level of the procedure of the heifer; for the ashes of the heifer are the general and collective expression of the level of ratzo, etc.

וע"ז נאמר והיתה למשמרת כו', וזהו מבואר ג"כ בפ' ראשונה דק"ש [דקריאת שמע]

And of this it is said, "And it shall be for a keeping," etc. And this is also explained in the first section of the Shema:

ואהבת בכל לבבך ובכל נפשך כו' זהו בחי' הרצוא ואח"כ והיו הדברים האלה זהו בחי' שוב כו' ושננתם לבניך ודברת בם כו',

"And you shall love... with all your heart and with all your soul," etc.: this is the level of ratzo; and afterwards, "And these words shall be," this is the level of shov, etc.; "And you shall teach them to your children, and you shall speak of them," etc.,

והיינו שצ"ל הדבור דייקא בתורה כנ"ל וקשרתם כו' וכתבתם כו' כי המים חיים צ"ל אל כלי דוקא
שהוא מעשה המצות שהן בחי' כלים כו':

that is, there must be speech specifically in Torah, as mentioned above; “And you shall bind them,” etc., “And you shall write them,” etc.: for the living water must be “into a vessel” specifically, which is the deeds of the mitzvos, which are the level of vessels, etc.

א ביאור ע"פ זאת חקת כו'

An explanation on "This is the statute," etc.

1 א ביאור ע"פ זאת חקת כו'. הנה מבואר באדרא (קל"ח ע"ב) שבכל מקום שנמצא שם הוי' ב' פעמים

בפסוק אחד

1. An explanation on "This is the statute of," etc. Now, it is explained in the Idra (138b) that wherever the Name Havayah is found twice in one verse,

הפ"י הוא דהשם הראשון הוא בז"א והב' הוא בעתיק ואע"ג [ואף על גב] דהכל אחד אך הוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע

the meaning is that the first Name is in Z'eir Anpin (the emotive attributes) and the second is in Atik. And although all is one, it is nevertheless [a matter of] the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin) and the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

(ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פ' מקץ ע"פ כי אתה נרי הוי' והוי' יגיה חשכי דג"כ הפ"י ב' שמות הוי' כנ"ל, אך שם שני השמות הם סמוכים זה לזה ממש,

(And see what is written above in Parshas Mikeitz on the verse "For You are my lamp, Havayah, and Havayah lights up my darkness," that there too the meaning is two Names Havayah, as mentioned above. But there the two Names are right next to each other;

אך כאן אע"פ [אף על פי] שאינן סמוכין רק שהם בפסוק אחד מ"מ הפ"י הוא חד לז"א וחד לע"ק [לעתיקא קדישא] וכמ"ש בביאור האדרא מהאריז"ל [מהאריי זכרוננו לברכה] שם ובהגהות הרב ר' [רבני] צמח שם כ' [כתב] שאינו כלל גמור בכל הפסוקים אלא כשיש בפסוק הבנה לסבול כלל זה כו').

whereas here, although they are not adjacent but are only in one verse, nevertheless the meaning is one for Z'eir Anpin and one for Atika Kadisha, as is written in the Arizal's explanation of the Idra there. And in the glosses of the Rav, Rabbi Tzemach, there, he wrote that it is not an absolute rule in all verses, but only where the verse holds a meaning that can bear this rule, etc.)

וזהו וידבר הוי' אל משה דשם הוי' זה הוא בז"א. זאת חקת התורה אשר צוה הוי' היינו שם הוי' דעתיק
לאמר הוא בחי' חכמה שנקרא אמירה,

And this is [the meaning of] "And Havayah spoke to Moshe": this Name Havayah is in Z'eir Anpin.
"This is the statute of the Torah that Havayah commanded": that is, the Name Havayah of Atik.
"Saying" (lemor) is the level of Chochmah (wisdom), which is called amirah (saying),

וכמ"ש בזהר פ' בראשית (דכ"ב ע"א) ע"פ ויאמר אלקים. הוה אמר אבא באמירה כו' והוא למעלה מבחי'
הדבור שהוא מבחי' בינה.

as is written in the Zohar, Parshas Bereishis (22a), on the verse "And Elokim said": "Abba said [it] by way of amirah," etc. And it is above the level of speech (dibbur), which is from the level of Binah (understanding).

וכמו שפי' המגיד נ"ע [נשמתו עדן] במ"ש גבי עשרת הדברות וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר
This is as the Maggid, whose soul is in Eden, explained what is written regarding the Ten Commandments (Aseres HaDibros): "And Elokim spoke all these words, saying":

דהיינו שהקב"ה חיבר וקשר את עשרת הדברות אל בחי' לאמר היינו עשרה מאמרות שנאמרו כשימ"ב
[בששת ימי בראשית]. וכמ"ש בזהר ויקרא (די"א ע"ב) איך עשרת הדברות מכוונים נגד עשרה מאמרות.

namely, that the Holy One, blessed be He, joined and bound the Ten Commandments to the level of
"saying" (lemor), that is, the Ten Utterances (Asarah Maamaros) that were said during the six days of Creation. And as is written in the Zohar, Vayikra (11b), how the Ten Commandments correspond to the Ten Utterances.

אך ההפרש בין דבור לאמירה הוא כי אמירה הוא בלב ודבור הוא כפה שהוא בחי' ההתגלות לזולתו.
But the difference between speech and saying is that saying is in the heart, and speech is in the mouth, which is the level of revelation to another.

כך עדי"מ למעלה יש ב' בחי' עשרה מאמרות ועשרת הדברות. עשרה מאמרות הם בחכמה דאצי' וכנ"ל
בשם הזהר בראשית (דכ"ב).

So too, by way of analogy, above there are two levels: the Ten Utterances and the Ten Commandments. The Ten Utterances are in Chochmah of the World of Atzilus (Emanation), as mentioned above in the name of the Zohar, Bereishis (22).

ועשרת הדברות הוא בבינה שהוא בחי' התגלות [וכ"מ [וכן משמע] באדרא (דקל"ג ריש ע"א) עיין שם מענין אמירה ודיבור

And the Ten Commandments are in Binah, which is the level of revelation. [And so it is implied in the Idra (beginning of 133a); see there on the matter of saying and speech.

וכ"כ [וכן כתב] במק"מ [במקדש מלך] בויקרא שם בשם הרח"ו [הרבני חיים ויטאל], וקרוב לזה מבואר בפרדס ש"ב [של בינונים] פ"ה, ועיין עוד מענין אמירה ודבור בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ אמור ועמ"ש ע"פ ובבואה לפני המלך אמר עם הספר כו'].

And so the Mikdash Melech wrote, on Vayikra there, in the name of Rabbi Chaim Vital. And something close to this is explained in the Pardes, Sha'ar 2, chapter 5. And see further on the matter of saying and speech in the Ramaz, at the beginning of Parshas Emor; and see what is written on the verse "And when she came before the king, he said with the letter (sefer)," etc.]

ולכן נאמר בעשרת הדברות וידבר אלקים כו' לאמר. שחיבר את עשרת הדברות שמבחי' בינה לאמר לבחי' ע"מ [עשרה מאמרות] דחכמה [כי חו"ב [חכמה ובינה] הם תרין ריעין כו',

Therefore it is said regarding the Ten Commandments, "And Elokim spoke," etc., "saying": that He joined the Ten Commandments, which are from the level of Binah, to "saying," to the level of the Ten Utterances of Chochmah. [For Chochmah and Binah are "two companions," etc.;

ובזה מתורץ הלאמר דבעשרת הדברות שהוא מיותר לכאורה. כיון שכל ישראל שמעו מפי הקב"ה. עמש"ל [עיין מה שכתוב לעיל] מזה בשה"ש [בשיר השירים] בד"ה ששים המה מלכות].

and with this is resolved the "saying" in the Ten Commandments, which at first glance is superfluous, since all Israel heard [them] from the mouth of the Holy One, blessed be He. See what is written above on this in Shir HaShirim, in the discourse beginning "There are sixty queens."]

2 והנה צוה הוא לשון צוותא שהוא ענין התקשרות והתחברות וזהו הפי' אשר צוה הוי' לאמר להיות התקשרות והתחברות הוי' דעתיק לבחי' לאמר הוא החכמה

Now, tzivah (commanded) is an expression of tzavta (joining), which is the matter of binding and joining together. And this is the meaning of "that Havayah commanded, saying": that there be a binding and joining of the Havayah of Atik with the level of "saying," which is Chochmah (wisdom);

והיינו המשכת וגילוי סכ"ע [סובב כל עלמין] בממכ"ע [בממלא כל עלמין], והיינו ג"כ שיהיה המשכת התורה ממקורה ושרשה שלמעלה מהחכמה בחכמה כי אורייתא מחכמה נפקת אבל שרשה גבוה למעלה מהחכמה וממשיכים ממקורה ושרשה בח"ע [בחכמה עילאה].

that is, the drawing-down and revelation of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) within the light that fills all worlds (memalei kol almin). And that is also that there be a drawing-down of the Torah from its source and root, which is above Chochmah, into Chochmah. For "the Torah comes forth from Chochmah," but its root is high above Chochmah, and one draws down from its source and root into the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah).

ועמ"ש ע"פ ואהיה אצלו אמון בענין אני תורתך שעשעתי כו' ועל המשכה זו נאמר אשר צוה הוי' לאמר וכנ"ל.

And see what is written on the verse "Then I was by Him as a nursling," on the matter of "I delight in Your Torah" (ani torascha shi'ashati), etc. And of this drawing-down it is said, "that Havayah commanded, saying," as mentioned above.

ו ביאור הענין הוא כי יש ד' בחי' טנת"א [טעמים נקודות תגין אותיות] טעמים בחכמה ונקודות בבינה ותגין בז"א ואותיות במלכות.

And the explanation of the matter is that there are four levels, ta'amim, nekudos, tagin, osiyos: the cantillation notes (ta'amim) in Chochmah, the vowels (nekudos) in Binah (understanding), the crowns (tagin) in Z'eir Anpin (the emotive attributes), and the letters (osiyos) in Malchus (sovereignty).

3 והנה הגם שחכמה הוא בחי' טעמים אעפ"כ [אף על פי כן] לגבי העולם שלמעלה ממנו היא בחי' מקבל מאותיות שבעולם העליון

Now, although Chochmah (wisdom) is the level of the cantillation notes (ta'amim), nevertheless, relative to the world above it, it is at the level of a recipient from the letters of the higher world.

כי בחי' אותיות שבעולם העליון נעשים מקור החכמה לעולם התחתון כמו מלכות דאצי" שנעשית עתיק לבריאה כו' וכמו עד"מ דבור הרב נעשה מקור לשכל התלמיד.

For the level of the letters in the higher world becomes the source of Chochmah for the lower world, just as Malchus (sovereignty) of the World of Atzilus (Emanation) becomes Atik for the World of Beriah (Creation), etc.; and just as, by way of analogy, the speech of the teacher becomes a source for the intellect of the student.

וזהו אשר צוה הוי' היינו בחי' דבור ואותיות שם הוי' שלמעלה מאצילות מזה נעשה בחי' לאמר מקור לחכמה דאצילות

And this is [the meaning of] "that Havayah commanded": that is, the level of the speech and letters of the Name Havayah that is above Atzilus. From this is made the level of "saying," a source for Chochmah of Atzilus.

(ועמ"ש בפ' שלח ע"פ ועתה יגדל כו' כאשר דברת לאמר, ובפרשה במדבר בד"ה וארשתיך לי בפ"י את ה' האמרת היום ועמ"ש בפ"י ברוך שאמר והיה העולם):

(And see what is written in Parshas Shelach on the verse "And now, let it be great," etc., "as You have spoken, saying"; and in Parshas Bamidbar, in the discourse beginning "And I will betroth you to Me," on the meaning of "You have exalted (he'emarta) Havayah today"; and see what is written on the meaning of "Blessed is He who said, and the world came into being.")

4 ב והנה כ"ז [כל זה] היה נמשך ע"י מעשה פרה אדומה. דהנה כתיב ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה כו' ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי.

2. Now, all this was drawn down through the procedure of the red heifer. For it is written, "And the kohen shall take cedar wood, hyssop and scarlet of the worm (shni tola'as), and cast [them] into the midst of the burning of the heifer," etc.; and, "They shall take for the impure person from the dust of the burning of the sin-offering, and he shall put upon it living water in a vessel."

5 ולהבין זה יש להקדים כי הנה נודע שיש ד' בחי' מדבר חי צומח דומם [שהם ג"כ כנגד ד' בחי' טנת"א [טעמים נקודות תגין אותיות]] והעליון מהם כולל את התחתון ג"כ.

To understand this, we must first preface that, as is known, there are four levels: the speaking (medaber), the living (chai), the growing (tzomeach) and the inanimate (domem) [which also correspond to the four levels of ta'amim, nekudos, tagin, osiyos]; and the higher of them also includes the lower.

כמו הנה הדומם שהוא בחי' האחרונה ותחתונה מד' בחי' הנ"ל ע"כ אינו רק בבחינתו לבד שהוא דומם אבל בחי' צומח חי כו' הוא בבחי' הסתלקות ממנו.

For example, the inanimate, which is the last and lowest level of the four levels mentioned above, is therefore only at its own level alone, that it is inanimate; but the levels of the growing, the living, etc., are in a state of withdrawal from it.

6 והצומח כמו האילנות והעשבים יש בהן חיות יותר מבדומם שהוא כח הצמיחה ומ"מ הוא כולל ג"כ בחי' דומם

The growing, such as trees and grasses, has more life-force (chayus) in it than the inanimate, namely the power of growth; and nevertheless it also includes the level of the inanimate.

שהרי עצמיות העץ זולת כח הצמיחה שבו הוא כמו בחי' דומם אלא שנוסף ע"ז שיש בו ג"כ כח הצמיחה
For the very substance of the tree, apart from the power of growth within it, is like the level of the inanimate; only that, in addition to this, it also has the power of growth.

ועל שם שנוסף בו על הדומם בחי' זו שצומח נק' צומח [וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] בסופו שהדומם אין בו רק נפש המרכבת

And because this level, that it grows, is added in it beyond the inanimate, it is called "growing." [As is written in Etz Chaim at its end, that the inanimate has in it nothing but the combining soul,

דהיינו כח ההרכבה המרכיב ומחבר בו הדי' יסודות שהוא מורכב מהם
that is, the power of combination, which combines and joins together in it the four elements of which it is composed.

והנפש שבצומח יש בה ב' בחי' הא' החיצוני [החיצונים] שבו הוא הנפש המרכבת שבה כענין נפש הדומם ונוסף בה בחינה יותר פנימי [פנימיות / פנימית] הנק' נפש הצומחת אבל אין בו נפש החיונית].

And the soul in the growing thing has in it two levels: the first, its outer [level], is the combining soul within it, like the soul of the inanimate; and added to it is a more inner level, called the growing soul; but it does not have the vital soul.]

7 והחי יש בו כ"ז [כל זה] ונוסף ע"ז נפש החיונית והרצונית משא"כ בצומח ודומם וע"ש [ועל שם] זה נק' חי אבל מכל מקום כלול בו ג"כ בחינת צומח ודומם כי בכלל מאתים מנה.

The living has all this, and added to it is the vital and volitional soul, which is not so with the growing and the inanimate; and on account of this it is called "living." But nevertheless the levels of the growing and the inanimate are also included in it, for "a hundred is included in two hundred."

8 והיינו שיש חיות קטנים וגדולים והקטנים הולכים ומתגדלים וזהו בחי' צומח שיש בחי'.

That is, there are small animals and large ones, and the small ones keep growing larger; and this is the level of the growing that is in the living.

וגם יש בו בחי' דומם ע"ד הנ"ל שבצומח יש בחי' דומם, ויותר נראה זה בעצמות שבגוף הבעל חי שהן בחי' דומם מצד עצמן רק שמ"מ הן בחי' צומח וחי ג"כ.

And it also has in it the level of the inanimate, in the manner mentioned above, that in the growing there is the level of the inanimate. And this is seen more in the bones in the animal's body, which are the level of the inanimate in themselves, only that nevertheless they are also the level of the growing and the living.

והמדבר שיש בו נפש השכלית המדברת מ"מ כולל הוא ג"כ בו בחי' דצ"ח [דומם צומח חי] שהרי הוא חי והקטן מתגדל כו'.

And the speaking, which has in it the intellectual, speaking soul, nevertheless also includes within it the levels of the inanimate, the growing and the living; for, after all, it is alive, and the small one grows larger, etc.

9 והנה כמו שהמדבר שהוא האדם כלול מדי' בחי' דצח"מ [דומם צומח חי מדבר] גשמיים כמו כן בכחות הנפש המדברת יש ג"כ בחי' התכללות מדצ"ח [מדומם צומח חי].

Now, just as the speaking, which is man, is composed of the four physical levels of the inanimate, the growing, the living and the speaking, so too in the powers of the speaking soul there is also an inclusion of the inanimate, the growing and the living.

מחשבה ודיבור ומעשה כולם הם בחי' דומם [ע"י] בד"ה אם בחקותי] שהרי מאות ודבור אחד לא יתהווה אות ודבור אחר וכשמדבר דבור אחר זהו המשכה אחרת מכח הדבור

Thought, speech and action are all the level of the inanimate [see the discourse beginning "If you walk in My statutes"]; for from one letter and one word, another letter and word will not come into being, and when one speaks another word, that is a different drawing-forth from the power of speech.

אבל מדבור זה שיצא ממנו לא שייך שום הגדלה וכמו שהוא כך ישאר וכן באותיות המחשבה ואין בהם גידול וצמיחה לכן נק' דומם.

But in this word that came out of him, no growth at all applies; as it is, so it will remain. And so too with the letters of thought: there is no growth or sprouting in them. Therefore they are called inanimate.

10 והמדות הם בחי' צומח שיש בהם צמיחה מקטנות לגדלות למשל אצל הקטן המדות שלו לדברים קטנים וכשמתגדל יהיו המדות יותר במעלה לפי ערכו, ואפילו בגדול בתחלה המדה וההתפעלות קטנה כמו נצוץ אש ואח"כ מתרחבת ומתגדלת.

And the emotive attributes (middos) are the level of the growing, for there is growth in them from smallness to greatness. For example, with a child, his emotive attributes are for small things, and when he grows up his emotive attributes will be of a higher standing, in proportion to him. And even in an adult, at first the attribute and the emotion are small, like a spark of fire, and afterward it broadens and grows.

והשכל הוא בחי' חי כמ"ש והחכמה תחיה (וראי' [וראי'] לדבר כשכותבין השכל ומדברים השכל יותר ניכר בדבור מבכתב וכ"ז [וכל זה] מחמת ששכל בחי' חי ודבור אינו כ"כ [כל כך] בחי' דומם כמעשה ע"כ ניכר השכל יותר בדבור. מ"כ).

And the intellect is the level of the living, as it is written, "And wisdom gives life" (and a proof of the matter: when one writes an idea and when one speaks the idea, the idea is more recognizable in speech than in writing; and all this is because the intellect is the level of the living, and speech is not so much the level of the inanimate as action is; therefore the intellect is more recognizable in speech. I found this written).

וכתר שלמעלה מהשכל הוא בחי' מדבר שהדבור עצמו הוא בחי' דומם כנ"ל. אמנם בחי' מדבר הוא בחי' כתר שבו יוכל לדבר וראי' [וראי'] מהקטן שמבין כל דבר ואינו יכול לדבר עד שמתגדל מעט

And Keser (the Crown), which is above the intellect, is the level of the speaking; for speech itself is the level of the inanimate, as mentioned above, but the level of the speaking is the level of Keser, by which one is able to speak. And a proof is from the small child, who understands everything yet cannot speak until he grows up a little;

והיינו מפני שהדבור הוא ממקום גבוה יותר מהשכל המובן ומושג וכמבואר באגה"ק [באגרת הקודש] בד"ה ויעש דוד שם.

and that is because speech is from a place higher than the intellect that is understood and grasped, as is explained in Iggeres HaKodesh, in the epistle beginning "And David made a name."

11 וכמ"כ [וכמו כן] יובן למעלה שבחינת אותיות מחשבה ודבור שלמעלה הם בחי' דומם ולכן נק' בס"י [בספר יצירה] אבנים שתי אבנים כונות שני בתים כו',

So too it will be understood above: the level of the letters of thought and speech above is the level of the inanimate. And therefore in Sefer Yetzirah they are called stones: "Two stones build two houses," etc.

והמדות עליונות הם בחי' צומח שכמו בצומח יש גידול וצמיחה כך בז"א שנק' צומח יש בו קטנות וגדלות שיש מוחין דקטנות ומוחין דיניקה ומוחין דגדלות ראשון וגדלות שני כו'.

And the supernal emotive attributes (middos) are the level of the growing: for just as in the growing there is growth and sprouting, so in Z'eir Anpin (the emotive attributes), which is called "growing," there is smallness and greatness; for there are the intellect (mochin) of smallness, the mochin of nursing, and the mochin of the first greatness and of the second greatness, etc.

וזהו ג"כ ענין עץ ארז ואזוב שהי' [שהיה] משליך לתוך שרפת הפרה שארז הוא היותר גדול שבצומח ואזוב הוא הנמוך שבמין הצומח כמ"ש מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר

And this is also the matter of the cedar wood and hyssop that he would cast into the burning of the heifer: for the cedar is the greatest of the growing, and the hyssop is the lowest of the kind of the growing, as it is written, "from the cedar that is in Lebanon to the hyssop that comes out of the wall"

(וכמ"ש בזהר פ' תזריע דמ"ח ע"א) (ובזהר פ' מצורע) (דנ"ג ע"ב) פי' דארז ואזוב הוא ת"ת [תפארת] ויסוד כן פי' הפרדס והמק"מ [והמקדש מלך], ואולם הרמ"ז [הרב משה זכות] פי' דעץ ארז הוא הדעת,

(as is written in the Zohar, Parshas Tazria, 48a) (and in the Zohar, Parshas Metzora) (53b). The meaning is that the cedar and the hyssop are Tiferes (beauty) and Yesod (foundation); so the Pardes and the Mikdash Melech explain. However, the Ramaz explains that the cedar wood is Daas (knowledge).

והנה בזהר שם כ' [כתב] שהם ב' ויין ובהר פ' יתרו (דס"ח ע"א) כ' [כתב] דב' ויין הנ"ל זהו בחי' משה ויוסף ושם נת' [נתבאר] דהוא יסוד אבא ויסוד ז"א, ואפשר לכווננו עם פי' הרמ"ז [הרב משה זכות] כי יסוד אבא הוא דעת דז"א

Now, in the Zohar there it is written that they are two vavs; and in the Zohar, Parshas Yisro (68a), it is written that the two vavs mentioned above are the level of Moshe and Yosef, and there it was explained that this is Yesod of Abba and Yesod of Z'eir Anpin. And it is possible to reconcile it with the Ramaz's explanation, for Yesod of Abba is Daas of Z'eir Anpin.

והחכמה נקרא חי כמ"ש והחכמה תחיה, וזהו ענין מים חיים הנובעים מתחת לארץ. כך הוא החכמה מאין תמצא מבחינת כתר שנק' מקור חיים.

And Chochmah (wisdom) is called "living," as it is written, "And wisdom gives life"; and this is the matter of "living water," which wells up from beneath the earth. So it is with Chochmah: "wisdom is found from ayin (nothing)," from the level of Keser (the Crown), which is called "the source of life."

12 והכתר נק' מדבר שהוא למעלה מבחי' חי וכנ"ל שע"ז נאמר כי עמך מקור חיים. וגם נקרא בשם מדבר ע"ש [על שם] היותו מקור הדבור. אף שהדבור הוא בחינת דומם.

And Keser (the Crown) is called "the speaking," for it is above the level of the living, as mentioned above, that of it is said, "For with You is the source of life." And it is also called by the name "speaking" on account of its being the source of speech, even though speech is the level of the inanimate.

אלא משום דנעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן דייקא שהמלי' שרשה מכתר ולכן בע"ס [בעשר ספירות] דאורי"ח [דאור חוזה] המלי' הוא כתר כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] ולכך המלך לובש הכתר והעטרה.

But [this is] because "their beginning is wedged in their end, and their end in their beginning," precisely: for the root of Malchus (sovereignty) is from Keser. And therefore, in the Ten Sefiros of the returning light (or chozer), Malchus is Keser, as is written in Etz Chaim; and that is why the king wears the crown and the diadem.

לכן שרש הדבור נמשך מבחינת כתר דוקא שנק' ע"ש [על שם] זה מדבר ולכן האותיות הם מקיפי' [מקיפים] על השכל ומלבישים אותו כי שרשם מלמעלה מהחכמה.

Therefore the root of speech is drawn specifically from the level of Keser, which on account of this is called "speaking." And therefore the letters encompass the intellect and clothe it, for their root is from above Chochmah (wisdom).

וע"כ אותיות התורה שרשם מבחי' ומדרגה גבוה יותר מהחכמה שבהן דאורייתא מחכמה נפקת והאותיות שרשם מבחינה שלמעלה מהחכמה כו'.

And therefore the letters of the Torah have their root in a level and rank higher than the Chochmah within them; for "the Torah comes forth from Chochmah," but the letters have their root in a level that is above Chochmah, etc.

(ובזה א"ש [אתי שפיר] הא דע"ה [דעם הארץ] עולה לתורה ומברך אע"פ [אף על פי] שאינו מבין פ"י המלות אלא משום דהקריאה באותיות תשב"כ [תורה שבכתב] נקרא קורא בתורה אף שאינו מבין כלל פ"י המלובש בהן וכמ"ש במ"א.

(And with this it is well understood why an unlearned person goes up to the Torah and recites the blessing, although he does not understand the meaning of the words: it is because reading the letters of the Written Torah is called reading in the Torah, even though he does not understand at all the meaning that is clothed in them, as is explained elsewhere.

ועמ"ש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בפ' בראשית בד"ה ויצר מענין שייכות בחי' דומם למדבר דוקא שלכן גוף של אדה"ר [אדם הראשון] היה תחלה בחי' דומם כו' ע"ש, ואע"ג [ואף על גב] שנת' [שנתבאר] למעלה שהמדבר כולל כל הג' בחי' דצ"ח [דומם צומח חי] וכן החי כולל ג"כ צומח ודומם.

And see what is written above in Parshas Bereishis, in the discourse beginning "And He formed," on the connection of the level of the inanimate specifically to the speaking, which is why the body of Adam, the first man, was at first the level of the inanimate, etc.; see there. And although it was explained above that the speaking includes all three levels of the inanimate, the growing and the living, and likewise the living also includes the growing and the inanimate,

וכן הצומח כולל בחי' דומם עד"מ המדות שנק' צומח כוללים ג"כ בחי' דומם היינו בחי' אותיות כי בהתפעלות המדה כלול בה בחי' אותיות בהעלם.

and likewise the growing includes the level of the inanimate. For example, the emotive attributes (middos), which are called "growing," also include the level of the inanimate, that is, the level of letters, for in the stirring of the attribute the level of letters is included in it in concealment;

והשכל שהוא בחי' חי כלול בו ג"כ בחי' צומח ודומם שהן המדות שבשכל והאותיות, וזהו ענין מלוי יו"ד שהוא ו' ד' הוא"ו הוא ששה מדות והד' הוא בחינת דבור שהיו כלולים תחלה ב"י [ביה] שהוא חכמה ואח"כ צמחו המדות ונולדו מהשכל כו'

and the intellect, which is the level of the living, also has included in it the levels of the growing and the inanimate, which are the emotive attributes within the intellect and the letters; and this is the matter of the spelling-out (milui) of yud, which is vav, dalet: the vav is six emotive attributes, and the dalet is the level of speech, which were included at first in the yud, which is Chochmah, and afterward the emotive attributes sprouted and were born from the intellect, etc.;

וכן עד"ז הכתר שהוא בחינת מדבר כולל כל הג' בחי' הנ"ל שהם חכמה ומדות ואותיות הנק' דצ"ח [דומם צומח חי], וזהו ענין מו"ס [מוחא סתימאה] שבכתר ומדות דא"א כו' ובודאי בחי' החי הכלול במדבר גבוה לאין קץ מבחי' החי עצמו.

and so too, in the same way, Keser, which is the level of the speaking, includes all three levels mentioned above, which are Chochmah, the emotive attributes and the letters, called the inanimate, the growing and the living; and this is the matter of Mocha Stima'ah (the hidden brain) in Keser and the emotive attributes of Arich Anpin, etc. And certainly the level of the living that is included in the speaking is infinitely higher than the level of the living itself,

וכעד"ז בכל המדרגות מה שהעליון כולל הבחי' תחתונ' [תחתונות] הם שם משובחים הרבה מבחי' התחתונות ממש. וא"כ כיון שגם החכמה שרשה מהכתר כמו שהאותיות שרשן מכתר איך יהיה באותיות בחי' גבוה יותר מהחכמה.

and in the same way in all the levels, the lower levels that the higher one includes are there far more excellent than the actual lower levels; if so, since Chochmah too has its root in Keser, just as the letters have their root in Keser, how can there be in the letters a level higher than Chochmah?

ושלכך נקרא הכתר מדבר דוקא ע"ש [על שם] הדבור הנמשך ממנו ולא ע"ש [על שם] החכמה שנמשך ג"כ ממנו. אמנם י"ל [יש לומר] ששרש האותיות בכתר הוא מבחי' עליונה יותר משרש החכמה שם.

And [how can it be] that Keser is therefore called "speaking" specifically, on account of the speech drawn from it, and not on account of Chochmah, which is also drawn from it? However, it can be said that the root of the letters in Keser is from a higher level than the root of Chochmah there.

כי אע"ג [אף על גב] שלמטה החכמה גבוה יותר מהאותיות. אבל בשרשן הוא להפך. דשם האותיות גבוה יותר כו'. וכך נת' [נתבאר] לקמן ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות כו' בענין דצ"ח [דומם צומח חי] כו'.

For although below, Chochmah is higher than the letters, in their root it is the reverse: there the letters are higher, etc. And so it is explained below, on the verse "And Moshe spoke to the heads of the tribes," etc., on the matter of the inanimate, the growing and the living, etc.

והענין א"ש [אתי שפיר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] הרמ"ז [הרב משה זכות] ר"פ ויקרא דשרש האותיות נמשכים מבחי' אורא שלמעלה ממו"ס [ממוחא סתימאה] ועמ"ש מזה בדרוש דמזוזה מימין וני"ח משמאל ובדי"ה לריח שמניך טובים,

And the matter is well understood according to what the Ramaz wrote at the beginning of Parshas Vayikra, that the root of the letters is drawn from the level of Avira (the "air"), which is above Mocha Stima'ah. And see what is written on this in the discourse on "The mezuzah on the right and the Chanukah lamp on the left," and in the discourse beginning "Your ointments have a goodly fragrance,"

והרי א"כ הוא למעלה משרש החכמה ששרשה ממו"ס [ממוחא סתימאה] דאריך שהוא חכמה שבכתר וג"ז [וגם זה] ע"י מזלות ושערות והאותיות שרשן מבחינת אורא שלמעלה ממו"ס [ממוחא סתימאה].

and then, if so, it is above the root of Chochmah, whose root is from Mocha Stima'ah of Arich [Anpin], which is the Chochmah within Keser, and this too through the mazalos and the hairs; whereas the letters have their root in the level of Avira, which is above Mocha Stima'ah.

וכ"ה ג"כ בצומח וחי דאע"ג [דאף על גב] דלמטה החי גבוה יותר מהצומח וכן השכל שנק' חי הוא גבוה מהמדות שנק' צומח מ"מ בשרשן הז"א גבוה יותר מחו"ב [מחכמה ובינה] כדאיתא באדר"ז [באדרא זוטא] דרצ"ב או"א [אבא ואימא] אתכלילו במזלא וביה תליין וביה אחידן. ז"א בעתיקא אחיד ותליא

And so it is also with the growing and the living: although below, the living is higher than the growing, and likewise the intellect, which is called "living," is higher than the emotive attributes, which are called "growing," nevertheless in their root Z'eir Anpin (the emotive attributes) is higher than Chochmah and Binah (understanding), as is stated in the Idra Zuta (292): "Abba and Imma (Chochmah and Binah) are included in the mazla, and on it they hang and by it they are held; Z'eir Anpin is held by and hangs on Atika."

ופי' שם האריז"ל [האר"י זכרוננו לברכה] שאו"א [שאבא ואימא] מושפעי' [מושפעים] מהחכמה שבכתר ע"י מזלא כנ"ל, ואמנם הז"א מושפע יותר מלמעלה מן הכתר דא"א עצמו ומזה הצד לפעמים הז"א מעולה יותר מאו"א [מאבא ואימא] עכ"ל [עד כאן לשוננו], ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] מזה כפי' יתרו בענין האבות הן הן המרכבה.

And the Arizal explains there that Abba and Imma receive their flow from the Chochmah within Keser through the mazla, as mentioned above, but Z'eir Anpin receives its flow from higher, from Keser of Arich Anpin itself, and from this aspect Z'eir Anpin is sometimes superior to Abba and Imma. End of quote. And see what is written above on this in Parshas Yisro, on the matter of "The Patriarchs are themselves the chariot."

נמצא כשרשם הצומח גבוה מהחי ועמ"ש גבי תנופת שתי הלחם ע"ג [על גבי] שני הכבשים. ואמנם הדומם שרשו גבוה גם מהצומח כי האותיות שרשם מאוירא כנ"ל אשר שם הוא גילוי בחי' רדל"א [רישא דלא אתידע] שלמעלה גם מהכתר דא"א.

It follows that in their root the growing is higher than the living. And see what is written regarding the waving of the two loaves upon the two lambs. And indeed, the inanimate has its root higher even than the growing, for the letters have their root in Avira, as mentioned above, where there is the revelation of the level of Radla (the Head that is not known), which is above even Keser of Arich Anpin.

וכ"מ [וכן משמע] בע"ח [בעץ חיים] שער א"א פ"ב [פרק ב'] דהמלי' שרשה מרדל"א [מרישא דלא אתידע] והמלי' הוא בחי' דומם ודבור ועמ"ש במ"א ע"פ מזמור שיר חנוכת הבית בענין מזון לבוש בית כו'):

And so it is implied in Etz Chaim, Sha'ar Arich Anpin, chapter 2, that the root of Malchus is from Radla; and Malchus is the level of the inanimate and of speech. And see what is written elsewhere on the verse "A psalm, a song for the dedication of the House," on the matter of food, clothing and house, etc.)

13 ג וזהו ענין מעשה פרה כי האפר הוא העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] וכלול בזה המ"ן [המ"ן נוקבין] מכל גי' בחי' דצ"ח [דומם צומח חי], שהפרה היא חי ונעשה אפר

3. And this is the matter of the procedure of the heifer: for the ash is the raising of mayin nukvin (feminine waters), and included in this is the mayin nukvin from all three levels of the inanimate, the growing and the living. For the heifer is living, and it becomes ash;

וגם עץ ארז ואזוב שהן בחי' צומח והצומח כולל בעצם ג"כ בחינת דומם ושני תולעת הוא בחי' דבור שכתו בפיו

and also the cedar wood and hyssop, which are the level of the growing, and the growing in its very essence also includes the level of the inanimate; and the scarlet of the worm is the level of speech, for its strength is in its mouth;

נמצא הוא שרשו נגד בחי' מדבר וגם האותיות הדבור עצמן הם בחי' דומם וכ"ז [וכל זה] היינו מפני שמעשה פרה הוא כללות בחינת רצוא ושוב

it follows that its root corresponds to the level of the speaking; and also the letters of speech themselves are the level of the inanimate. And all this is because the procedure of the heifer is the general and collective expression of the level of "running and returning" (ratzo vashov),

ולכן נקרא חקת התורה ע"כ נעשה האפר שהוא הרצוא מכללות הבחי' שבעולם דומם צומח חי כו' and therefore it is called "the statute of the Torah." Therefore the ash, which is the "running," is made from the levels in the world as a whole, inanimate, growing, living, etc.;

לכן עיי' אח"כ בקידוש מי חטאת ונתן עליו מים חיים הוא המשכת מ"ד [מיי' דוכרין] מבחי' והחכמה תחיה שהוא מבחי' מו"ס [מוחא סתימאה] כו',

therefore, through this, afterward, in the sanctifying of the waters of purification (mei chatas), "and he shall put upon it living water," there is the drawing-down of mayin duchrin (masculine waters) from the level of "And wisdom gives life," which is from the level of Mocha Stima'ah (the hidden brain), etc.

ומכ"ז [ומכל זה] יובן ג"כ ענין אשר צוה הוי' לאמר שמבחינת אותיות דעתיק נמשך להיות מקור לחכמה הנקרא אמירה

And from all this will also be understood the matter of "that Havayah commanded, saying": that from the level of the letters of Atik it is drawn down to be a source for Chochmah (wisdom), which is called amirah (saying);

דהיינו שבחינת אותיות אלו הם למעלה מהחכמה דהיינו שרש האותיות כמו שהן בבחינת כתר שע"ש [שעל שם] זה נקרא הכתר מדבר

that is, the level of these letters is above Chochmah: namely, the root of the letters as they are in the level of Keser (the Crown), on account of which Keser is called "speaking";

רק שבהשפלתן למטה בבחי' מלכות אז הם לבושים או בתים לבחי' חכמה אכן כמו שהן עדיין כלולים בשרשן הרי הם למעלה מבחינת החכמה כנ"ל

only that in their descent below, into the level of Malchus (sovereignty), they are then garments or houses for the level of Chochmah; but as they are still included in their root, they are above the level of Chochmah, as mentioned above.

לכן אמר אשר צוה הוי' לאמר שיהיה צוותא והמשכה מבחי' אותיות שם הוי' דעתיק אל בחינת החכמה וזהו לאמר

Therefore it says, "that Havayah commanded, saying": that there be a joining (tzavta) and drawing-down from the level of the letters of the Name Havayah of Atik to the level of Chochmah; and this is "saying."

(ואפשר לומר דפי' קידוש מי חטאת היינו שעיי"ז ההעלאת מ"ן [מיי"ן נוקבין] דאפר הפרה עיי"ז ממשיכים מבחי' קדש העליון טלא דבדולחא בהמים חיים היינו התלבשות גבורה דעתיק במו"ס [במוחא סתימאה]

(And it is possible to say that the meaning of the sanctifying of the waters of purification is that through this raising of mayin nukvin of the heifer's ash, through this one draws down from the level of the supernal Kodesh (holiness), the "crystalline dew" (tala d'vedolcha), into the living water; that is, the enclothing of Gevurah (restraint) of Atik in Mocha Stima'ah;

והיינו שממשיכים מבחי' מדבר מקור הדבור בחינת כי עמך מקור חיים משם ממשיכים בהמים חיים שהוא בחינת ח"ע [חכמה עילאה] הנקרא חי והחכמה תחי'. ואח"כ מזים מזה לדחות רוח הטומאה עיי' המשכת כתר וח"ע [וחכמה עילאה] כו').

that is, one draws down from the level of the speaking, the source of speech, the level of "For with You is the source of life"; from there one draws down into the living water, which is the level of the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), which is called "living," "And wisdom gives life." And afterward one sprinkles from it to drive away the spirit of impurity, through the drawing-down of Keser and the higher Chochmah, etc.)

ולהבין מעט מזעיר בענין הפרה. הנה נודע כי מקו השמאל הוא יניקת החיצונים רישי' [רישיה] דעשו בעטפוי דיצחק, וזהו ענין סוספיתא דדהבא

And to understand a very little of the matter of the heifer: now, it is known that from the left line comes the nourishment of the external forces (chitzonim): "the head of Eisav in the bosom of Yitzchak." And this is the matter of "the dross of gold."

והיינו לפי שבחינת ומדרגת הגבורות וקו השמאל הוא להיות בבחי' אור חוזר ורצוא והסתלקות ליכלל באור א"ס ב"ה והוא הפך בחינת ההמשכה והגילוי למטה.

And this is because the level and rank of the Gevuros and the left line is to be in the state of returning light (or chozer), of "running" and withdrawal, to be absorbed into the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He; and this is the opposite of the level of drawing-down and revelation below.

14 ומה שנמשך מהגבורות למטה הוא בצמצום מאד לכך ברכוי הצמצוצים נמשך מזה למטה גבורות קשות ויניקת החיצונים.

And what is drawn down from the Gevuros below is in great contraction; therefore, through the many contractions, there are drawn from this, below, harsh Gevuros and the nourishment of the external forces.

משא"כ מקו הימין שבחי' ומדרגת החסד וקו הימין הוא להיות המשכת וגילוי אור א"ס ב"ה למטה בחי' אור ישר

Which is not so with the right line: for the level and rank of Chesed (kindness) and the right line is to be the drawing-down and revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, below, the level of direct light (or yashar);

לכן אף כשנמשך בהשתלשלות למטה לא יוכל להיות מזה יניקת החיצונים כי נמשך הביטול למטה כו' (וע' בזהר פקודי) (דף רכ"ד ע"ב) ובמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] שם כי הימין כו' אבל השמאל כו'

therefore, even when it is drawn down through the chain of descending worlds (hishtalshelus), there can be no nourishment of the external forces from it, for the self-nullification (bittul) is drawn down below, etc. (And see in the Zohar, Pekudei) (page 224b), and what the Ramaz wrote there, that the right, etc., but the left, etc.

ועמ"ש ע"פ מאמר הזהר פ' אחרי (דע"ט ב') הביאו עלי כפרה כו' דבגינהון אתער כו'

And see what is written on the saying of the Zohar, Parshas Acharei (79b), "Bring an atonement for Me," etc., "for on their account is aroused," etc.,

דממשי"ש [דממה שכתוב שם] יובן איך מקו השמאל יש מקום ליניקת החיצונים והעיקר ביצירה ועשיה לפי ששם הגבורות הם יותר בהתחלקות מן החסדים משא"כ בב ריאה וכ"ש [וכל שכן] באצילות ששם שמאלא אתכליל בימינא ממש.

for from what is written there it will be understood how from the left line there is room for the nourishment of the external forces, and mainly in the World of Yetzirah (Formation) and the World of Asiyah (Action), because there the Gevuros are more separated from the Chasadim; which is not so in the World of Beriah (Creation), and all the more so in the World of Atzilus (Emanation), where "the left is included in the right" in actual fact.

וזהו ענין הפרה אדומה דקבילת משמאלא מבחי' פני שור מהשמאל כי הפרה הוא בחי' נוקי' [נוקבא] דנוגה (כמ"ש הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] בטעמי מצות פ' חקת).

And this is the matter of the red heifer, which "receives from the left," from the level of "the face of an ox on the left"; for the heifer is the level of the Nukva (the feminine) of nogah (as Rabbi Chaim Vital wrote in Ta'amei HaMitzvos, Parshas Chukas).

והנה נודע שקליפת נוגה היא בחינה ממוצעת בין קליפות הטמאות לגמרי ובין בחי' הקדושה היינו כי קליפות הטמאות לגמרי הם שורש היצה"ר [היצר הרע] של הרע הגמור כמו רציחה וניאוף וגזל ולשון הרע ודומיהן

Now, it is known that kelipas nogah (the glowing husk) is an intermediate level between the completely impure kelipos and the level of holiness. That is, the completely impure kelipos are the root of the evil inclination for outright evil, such as murder, adultery, robbery, evil speech and the like;

וקליפת נוגה הוא שורש היצר הרע של תאוות היתר כשהן שלא לשם שמים כי אם להנאת גופו.

and kelipas nogah is the root of the evil inclination for permitted desires, when they are not for the sake of Heaven but only for the pleasure of one's body.

כי היא כלולה מטו"ר [מטוב רע] שפנימיותה יורד ונמשך מבחינת טוב ומתלבש ברע וע"י הטוב שבה היא מקבלת החיות מבחי' הקדושה וזהו דקבילת מבחינת פני שור שבמרכבה.

For it is composed of good and evil: its inner dimension descends and is drawn from the level of good and is clothed in evil; and through the good within it, it receives life-force (chayus) from the level of holiness. And this is [the meaning of] its "receiving" from the level of "the face of the ox" in the Chariot.

15 והיא משפעת לקליפות הטמאות וחיצונים ע"י הרע שבה, נמצא היא מחברת שיומשך יניקה מע"ס [מעשר ספירות] דקדושה לעשר כתרי מסאבותא שהן שורש הרע הגמור כנ"ל. ולתקן זה באה מצות פרה אדומה.

And it gives flow to the impure kelipos and the external forces through the evil within it. It follows that it connects, so that nourishment is drawn from the Ten Sefiros of holiness to the "ten crowns of impurity," which are the root of outright evil, as mentioned above. And to rectify this came the mitzvah of the red heifer.

לכן נעשית מחוץ למחנה כי באצילות איהו וגרמוהי חד ושמאלא אתכליל בימינא ואין שם יניקה

Therefore it is done outside the camp: for in the World of Atzilus (Emanation) "He and His vessels are one" (ihu vegarmohi chad), and "the left is included in the right," and there is no nourishment there;

וגם חוץ מבריאה [שאפילו ק"נ [קליפת נוגה] דבריאה הוא רובו טוב עדיין רק ביצי' [ביצירה] חציו טוב וחציו רע ובעשי' [ובעשיה] רובו ככולו רע רק מעט טוב מעורב בתוכו כו' כמ"ש במ"ח בסדר נזיקין].

and also outside Beriah [for even kelipas nogah of Beriah is still mostly good; only in Yetzirah is it half good and half evil, and in Asiyah it is mostly, as though entirely, evil, with only a little good mixed into it, etc., as is written in Mishnas Chassidim, in the Order of Nezikin].

16 וגם שנעשית חוץ לפרגוד ומסך המבדיל בין הקדושה לחול, לתקן ולהחזיר היניקה הנמשך ממנה משם לחיצונים.

And also, it is done outside the partition (pargod) and the screen that separates between holiness and the profane, in order to rectify and bring back the nourishment that is drawn from it, from there, to the external forces.

והיינו בתחלה ההזאה להוציא הטוב והוא פנימי ק"נ [קליפת נוגה] להחזירו לשרשו להקדושה ולכן היה מזה כנגד בית קדש הקדשים

That is, first the sprinkling, to bring out the good, which is the inner dimension (pnimiyus) of kelipas nogah (the glowing husk), to return it to its root, to holiness; and therefore he would sprinkle facing the Holy of Holies,

כדאיתא בפ"ג [בפרק ג'] דפרה מ"ט ובפ"ב [ובפרק ב'] דמדות (ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פ' מסעי בענין וירד הגבול הירדנה. ענין ירדן שנוטל מזה ונותן לזה) ואח"כ ושרף את הפרה לתקן חיצונית ק"נ [קליפת נוגה].

as stated in chapter 3 of Parah, mishnah 9, and in chapter 2 of Middos (and see what is written above in Parshas Masei on "And the border shall go down to the Jordan": the matter of the Jordan, which takes from this one and gives to that one); and afterward, "And he shall burn the heifer," to rectify the outer dimension (chitzoniyus) of kelipas nogah.

והנה גוף הבעל חי ג"כ כלול מדי' יסודות ארמ"ע [אש רוח מים עפר]. אך רוב בנין הגוף הוא מן העפר ולכן נאמר לאדם ואל עפר תשוב.

Now, the body of an animal too is composed of the four elements, fire, air, water and earth; but most of the body's structure is from earth (afar), and therefore it was said to man, "And to dust (afar) you shall return."

ונמצא עצמיות גוף הפרה הוא היסוד העפר רק שהורכב ג"כ עוד מג' יסודות אש רוח מים.

It follows that the essential substance of the heifer's body is the element of earth, only that it was also compounded of three more elements: fire, air and water.

17 וכשרפו הפרה נשאר האפר שהוא העצמיות שלה יסוד העפר שבה ושאר הג' יסודות אר"מ [אש רוח מים] שהורכבה מהן מתפרדים ממנו ע"י השריפה,

And when they burned the heifer, there remained the ash, which is its essential substance, the element of earth within it; and the other three elements, fire, air and water, of which it was compounded, separate from it through the burning.

וכן בנמשל האפר הוא העצמיות של הפרה כי שרש התהוות ק"נ [קליפת נוגה] הוא מעולם התהו מחמת שבירת הכלים שנפלו רפ"ח ניצוצין בק"נ [בקליפת נוגה].

And so too in the thing illustrated (the nimshal): the ash is the essence of the heifer. For the root of the coming-into-being of kelipas nogah (the glowing husk) is from the World of Tohu, because of the breaking of the vessels, in which 288 sparks fell into kelipas nogah.

18 וזהו העצמיות שלה עד"מ דהיינו שזהו העיקר רק שע"י השבירה נמשך שנתערבו ברע וזהו עד"מ בחי' הרכבה,

And this is its essence, by way of analogy: that is, this is the main thing, only that through the breaking it came about that they became mixed with evil; and this, by way of analogy, is the level of compounding.

ושרפת הפרה הוא שע"י יופרד הרע שנתערב בהניצוצים דתהו ויסתלק מהטוב ע"ד ובערת הרע מקרבך ואז ישאר האפר שהוא העצמיות דהיינו הניצוצים דתהו כמו שהן בלתי תערובות הרע.

And the burning of the heifer is that through this the evil that became mixed into the sparks of Tohu will be separated and will depart from the good, in the manner of "And you shall eradicate the evil from your midst"; and then there will remain the ash, which is the essence, that is, the sparks of Tohu as they are, without the admixture of evil.

19 וזהו פ"י אפר הפרה שמבחי' פר ה' נעשה פר א' כו'. [וגם שמתעלה ב"ן [שם ב"ן] לשרשו בס"ג [בשם ס"ג] ושם ב"ן [שם ב"ן] הוא מילוי ההי"ן וס"ג [ושם ס"ג] הוא מילוי יודי"ן אך הוא"ו הוא מילוי אל"ף כו'].

And this is the meaning of "the ash of the heifer" (efer haparah): from the level of par with a hei (parah) it becomes par with an alef (efer), etc. [And also, that the Name Ban rises to its root in the Name Sag. The Name Ban is the spelling-out with hei's, and Sag is the spelling-out with yud's, but the vav is spelled out with an alef, etc.]

20 ובעבודת ה' היינו כי המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] הן ג"כ מקי"נ [מקליפת נוגה] ושרש שרשן מעולם התהו כנ"ל וצריך לשרוף ולכלות הרע שנתערב בהן

And in the service of G-d, this is that the emotive attributes (middos) of the animal soul are also from kelipas nogah (the glowing husk), and the root of their root is from the World of Tohu, as mentioned above; and one must burn and consume the evil that became mixed into them,

דהיינו מה שהמשיך והטה מדותיו לתאוות עוה"ז ונעשה המדה מעורבת ברע הרבה רובה ככולה רע כו',

that is, the fact that he drew and inclined his emotive attributes toward the desires of this world, and the attribute became mixed with much evil, mostly, as though entirely, evil, etc.;

והיינו בהפריד הלבושים צואים שהן התאוות שהטה לבו עליהן כל יזכרו כל יפקדו ולא יעלו על לב והרשעה כולה בעשן תכלה.

and that is, by separating the “filthy garments,” which are the desires toward which he inclined his heart: “they shall not be remembered nor recalled,” “nor shall they come to mind,” and “all wickedness shall vanish in smoke.”

21 ויופרדו ממדותיו. שלא ימשיך עוד מדותיו אליהן ולהסיח דעתו מהן לגמרי ואז אח"כ עצם המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] יהופכו לקדושה ממש להיות מזה אהבה רבה אליו ית' ע"ד יתרון האור מהחשך וצעק לבו אל ה' בחילא יתיר.

And they will be separated from his emotive attributes (middos): that he no longer draws his emotive attributes toward them, and removes his mind from them entirely. And then, afterward, the very essence of the emotive attributes of the animal soul will be transformed into actual holiness, so that from this there comes an abundant love (ahavah rabbah) for Him, may He be blessed, in the manner of “the advantage of light from darkness,” and his heart cries out to G-d with greater strength (b'cheila yatir).

22 וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר בפ"י בכל לבבך בשני יצריך ודא הוא רזא. וצ"ל מהו הרזא דלכאורה פשוט הוא מאד שתהיה האהבה להקב"ה בשני יצריך כמ"ש בגמ' [בגמרא]

And this is [the meaning of] what is written in the Zohar, in explaining “with all your heart (lev-avcha)”: “with both your inclinations; and this is a mystery.” And we need to understand what the mystery is, for at first glance it is very simple that the love for the Holy One, blessed be He, should be with both your inclinations, as stated in the Gemara;

אלא שהוא לפי שאינו מוכן איך היצה"ר [היצר הרע] והתאוה שה"י [שהיה] לו בעוה"ז תוכל אהבה זו ממש להתהפך וליכלל בקדושה להיות אהבה רבה לה'

but it is because it is not understood how the evil inclination, the desire that he had in this world, this very love, can be transformed and included in holiness, to become an abundant love for G-d.

ולא עוד אלא שאז הוא נעלה אפילו מהיצ"ט [מהיצר טוב] כי עולה בשרשו בס"ג [בשם ס"ג] שלמעלה משם מ"ה [שם מ"ה], אך מ"מ באמת כך הוא דכאשר הכלים של הרצון דנה"ב [דנפש הבהמית] יכלו וישרפו

And not only this, but then it is loftier even than the good inclination, for it rises to its root in Sag, which is above the Name Mah. But nevertheless, in truth it is so: for when the vessels of the will of the animal soul are consumed and burned,

דהיינו להיות עוצם עיניו מראות ברע ומחשבתו מלהרהר ונשאר רק האפר הוא הרצון עצמו אז יוכל להתהפך להיות רצון זה עצמו לה' ית'

that is, that he “shuts his eyes from looking upon evil,” and his thought from musing [on it], and there remains only the ash, which is the will itself, then it can be transformed, so that this very will is for G-d, may He be blessed.

וזהו בחי' ומדרגת תשובה מאהבה כו', וזהו ענין אפר במקום הנחת תפילין כמ"ש לתת להם פאר תחת אפר אל"ף הוא המתקה דה"ג [דחמש גבורות] מנצפ"ך בגימ' [בגימטריא] פר.

And this is the level and rank of teshuvah (return) out of love, etc. And this is the matter of ash on the place where the tefillin are laid, as it is written, “to give them glory (pe'er) in place of ash (efer)”: the alef is the sweetening of the five Gevuros, Mantzepach, which in numerical value equal par (280).

ופי' וענין המיתוק היינו לאהפכא מרירו למיתקו (ופי' זה מבואר בפי' מקץ בד"ה נר חנוכה כו' מזוזה מימין כו') ומחשוכא לנהורא כו'

And the meaning and matter of the sweetening is “to turn bitterness into sweetness” (and this interpretation is explained in Parshas Mikeitz, in the discourse beginning “The Chanukah lamp,” etc., “the mezuzah on the right,” etc.) “and darkness into light,” etc.

וז"ל [וזה לשונן] הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] בשער תיקון עונות ספ"ב [סוף פרק ב'] ואחר שנשרפו הדינין ונעשו אפר מתמתקים

And these are the words of Rabbi Chaim Vital in Sha'ar Tikkun Avonos, at the end of chapter 2: “And after the judgments are burned and become ash, they are sweetened;

ולכן היו שורפים הפרה אדומה. ונותנים אפר במצח כי שמה התחלת היסוד לעורר הזיווג כי הגבורות הם מ"ן [מ"ן נוקבין] עכ"ל [עד כאן לשונן],

and therefore they would burn the red heifer. And they put ash on the forehead, for there is the beginning of Yesod (foundation), to arouse the union, for the Gevuros are mayin nukvin (feminine waters).” End of quote.

ובזה יובן ענין נתינת האפר ע"ג [על גבין] מים חיים. כי הנה האפר הוא בירור המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] להיות בשני יצריך והוא בחי' רצוא.

And with this will be understood the matter of placing the ash upon the living water. For the ash is the refinement of the emotive attributes of the animal soul, to be "with both your inclinations," and it is the level of "running" (ratzo).

23 ואח"כ צ"ל בחי' שוב וזהו ענין ונתן עליו מים חיים אל כלי מים הוא בחי' חכמה,

And afterward there must be the level of "returning" (shov); and this is the matter of "and he shall put upon it living water in a vessel." Water is the level of Chochmah (wisdom);

אך מים חיים שהם הנובעי' [הנובעים] מתחת לארץ היינו המשכת ונביעת החכמה שנמשך ונובע מבחי' הכתר שנק' מקור מים חיים

but living water, which wells up from beneath the earth, is the drawing-forth and welling-up of Chochmah, which is drawn and wells up from the level of Keser (the Crown), which is called "the source of living water,"

והוא סתימא דכל סתימין והוא בחי' החכמה שבתורה ומים חיים אלו צ"ל אל כלי דוקא

and it is "the most hidden of all hidden" (stima d'chol stimin); and it is the level of the wisdom that is in the Torah. And this living water must be [put] specifically "in a vessel":

היינו אותיות התורה מס' [מסכת] ברכות מס' [מסכת] שבת שהם כלים לאור א"ס ב"ה המלוכש שם, ועסק התורה זהו בחי' שוב להיות המשכת אור א"ס ב"ה למטה.

that is, the letters of the Torah, Tractate Berachos, Tractate Shabbos, which are vessels for the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, that is clothed there. And the study of Torah is the level of "returning," to be a drawing-down of the Infinite Light, blessed be He, below.

ומי"מ צ"ל האפר ע"ג [על גבין] מים חיים שגם אחר בחי' השוב לא יתכבה הרצוא ויהי' [ויהיה] רשומו ניכר

And nevertheless the ash must be upon the living water, so that even after the level of "returning," the "running" will not be extinguished, and its impression will be recognizable

(ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פ' יתרו וכל העם רואים את הקולות כו' מענין זה איך שאין המים מכבין האש כו'):

(and see what is written above in Parshas Yisro, in the discourse beginning "And all the people saw the voices," etc., on this matter, how the water does not extinguish the fire, etc.).

24 ד ועתה יש להבין ביאור ענין תולעת שני, והענין עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער ה'

פ"ג [פרק ג'] בפרשת עולת התמיד ובמ"ח שם

4. And now we must understand the explanation of the matter of the scarlet worm (tola'as shani). And the matter is according to what is written in Pri Etz Chaim, Sha'ar 5, chapter 3, on the section of the continual burnt-offering (olas hatamid), and in Mishnas Chassidim there:

עולת שהם אותיות תולע ומספרו אבגית"ץ שהוא חסד שבגבורות סוד תולעת יעקב כו' להקריב אותיות להקריב כו' ע"ש במ"ח.

olas has the letters of tola (worm), and its numerical value is [that of] Avgitatz, which is Chesed (kindness) within the Gevuros, the mystery of "the worm of Yaakov," etc.; l'hakriv (to offer up) has the letters of l'harkiv (to cause to rot), etc. See there in Mishnas Chassidim.

והרמ"ז [והרב משה זכות] בפ' צו (בדף כ"ז) כ' [כתב] שלהיותו שם גבורה סגולתו להפריד הקדושה מן הטומאה ולהעלות ממטה למעלה כו' ע"ש

And the Ramaz, in Parshas Tzav (on page 27), wrote that because it is a Name of Gevurah (restraint), its special power is to separate holiness from impurity and to raise up from below to above, etc.; see there.

וכמ"ש ג"כ בפ' מסעי בענין מ"ב מסעות שהיו ג"כ להכניע הקליפות ולהעלות הקדושה

And as is also written in Parshas Masei on the matter of the forty-two journeys, which were also to subdue the kelipos and to raise up the holiness,

וכמ"ש ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביו כו' ולכך הי' [היה] ג"כ מ"ב מסעות שהוא בחי' שם מ"ב דאנא בכח גדולת ית"ץ כו'.

as it is written, "And it was, when the Ark set out, that Moshe said, 'Arise, Havayah, and let Your enemies be scattered,'" etc. And therefore there were also forty-two journeys, which is the level of the Name of forty-two [letters] of "Ana b'choach gedulas yeminecha tatir tzerurah (We beseech You, by the great power of Your right hand, release the bound one)," etc.

25 והנה ענין בחי' זו בעבודת ה' הוא כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] מה תולעת זו אינה מכה ארזים

אלא בפה כן ישראל אין להם אלא תפלה כו'

Now, the matter of this level in the service of G-d is as our Sages, of blessed memory, said: "Just as this worm strikes the cedars only with its mouth, so Israel have nothing but prayer," etc.

וכמ"ש ג"כ בפ' אלה מסעי הנ"ל איך בק"ש [בקריאת שמע] ותפלה שי"ך בחי' ההעלאה דמ"ב מסעות הנ"ל ע"ש באריכות.

And as is also written in Parshas Eileh Masei, mentioned above, how the level of the ascent of the forty-two journeys mentioned above applies to the Shema and prayer; see there at length.

אמנם באמת כמו כן קאי בחי' תולעת יעקב על עסק התורה בדיבור פה וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] (מ"ק [מועד קטן] י"ו ב') גבי דוד כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת.

But in truth, the level of "the worm of Yaakov" likewise refers to the study of Torah with the speech of the mouth, as our Sages, of blessed memory, said (Moed Katan 16b) regarding David: when he would sit and occupy himself with Torah, he would make himself soft like a worm.

והענין שהתורה נק' עוז ותושיה דהיינו שהדבור בתורה נותן עוז וכח לנפש האלקית שתוכל לעלות ולהתכלל בא"ס ב"ה ומחלשת כח הנפש הבהמית המונעת העלאה ודביקות זו כו'

And the matter is that the Torah is called "strength and sound wisdom" (oz vesushiyah): that is, speech in Torah gives strength and power to the G-dly soul, so that it can rise and be included in the Infinite One (Ein Sof), blessed be He; and it weakens the power of the animal soul, which holds back this ascent and cleaving, etc.

וזהו שבחי' עולת תמיד עולת אותיות תולע היא העשויה בהר סיני כו' בקבלת התורה שכח זה להיות הלכה היוצאה מפיהם דבר ה' ממש זהו ניתן להם בזמן קבלת התורה,

And this is [why] the level of the continual burnt-offering, olas, the letters of tola, is "the one that was made at Mount Sinai," etc., at the receiving of the Torah: for this power, that the halachah coming out of their mouths should be actually the word of G-d, was given to them at the time of the receiving of the Torah.

וזהו ענין לאמר דוידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר וכמ"ש במ"א בפ' יתרו בד"ה בחדש השלישי כו'.

And this is the matter of "saying" in "And Elokim spoke all these words, saying," as is explained elsewhere, in Parshas Yisro, in the discourse beginning "In the third month," etc.

26 וזהו הפי' של אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה. דהנה כתיב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב.

And this is the meaning of “We beseech You, by the great power of Your right hand, release the bound one” (Ana b’choach gedulas yeminecha tatir tzerurah). For it is written, “Your right hand, Havayah, is glorious in power; Your right hand, Havayah, shatters the enemy.”

שע"י שהימין נאדר בכח שהוא התורה כמ"ש קול ה' בכח כי אורייתא מחכמה נפקת והימין שהוא החסד מקבל מהחכמה.

That is, through the right being “glorious in power (ko’ach),” which is the Torah, as it is written, “The voice of Havayah is in power,” for “the Torah comes forth from Chochmah (wisdom),” and the right, which is Chesed (kindness), receives from Chochmah

[וגם יש בחי' רוב חסד שמתלבש בחכמה כו'] עי"ז דוקא תרעץ אויב הוא היצר הרע.

[and there is also the level of “and abundant in kindness” (verav chesed), which is clothed in Chochmah, etc.], through this specifically “it shatters the enemy,” which is the evil inclination.

כי מצד עצמות אור א"ס הרי גם שממית בידים תתפש כו', ולכן אמר אויב ארדוף אשיג כו', אלא ע"י התורה שהיא החכמה נעשה ההבדלה

For from the side of the essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), after all, even “the spider takes hold with its hands,” etc. And therefore “the enemy said, ‘I will pursue, I will overtake,’” etc. But through the Torah, which is Chochmah, the separation is made,

וכדכתיב משם אורידך נאם הוי' נאם הוא בחי' דבור של התורה כו' ולכן נק' החכמה דין כמ"ש האריז"ל [האריז"ל זכרוננו לברכה] שבחי' גבורה דעתיק מלובש כמ"ס [במוחא סתימאה].

as it is written, “From there I will bring you down, says (ne’um) Havayah”: ne’um is the level of the speech of the Torah, etc. And therefore Chochmah is called “judgment” (din), as the Arizal wrote, that the level of Gevurah (restraint) of Atik is clothed in Mocha Stima’ah (the hidden brain).

27 וזהו אנא בכח גדולת ימינך תתיר כו' ר"ל [רוצה לומר] ע"י שהימין נאדר בכח גדולת שהיא התורה והיינו ע"י הקל קול יעקב עי"ז תתיר צרורה ותרעץ אויב,

And this is “We beseech You, by the great power of Your right hand, release,” etc.: that is to say, through the right being glorious in the “great power,” which is the Torah, namely, through “the voice is the voice of Yaakov,” through this You “release the bound one” and “shatter the enemy.”

וזהו בחי' תולעת יעקב שמכה ומרקיב הארז כמו שכתוב אח"כ קרע שטן וכמ"ש יכלו שוטני נפשי.

And this is the level of "the worm of Yaakov," which strikes the cedar and makes it rot, as is written afterward, *kra satan* ("tear up the Satan"), and as it is written, "Let the adversaries of my soul be consumed."

והנה ענין אין כחו אלא בפיו שהוא הדבור דוקא באותיות התורה והתפלה הוא כמבואר לעיל שהדבור נמשך מבחינת כתר שהוא בחי' מדבר כי נעוץ תחלתו בסופן דוקא

Now, the matter of "its strength is only in its mouth," which is speech specifically, in the letters of Torah and prayer, is as explained above: that speech is drawn from the level of Keser (the Crown), which is the level of the speaking, for "their beginning is wedged in their end," precisely.

(וזהו שהמלי' הנקרא תולעת יעקב וגם הת"ת [התפארת] נקרא תולע כמ"ש בפרדס בערך תולעת והם דבורי התפלה והתורה שרשן מהכתר הנקרא מדבר).

(And this is why Malchus (sovereignty) is called "the worm of Yaakov," and Tiferes (beauty) too is called *tola*, as is written in the Pardes, in the entry *tola'as*; and they are the words of prayer and Torah, whose root is from Keser, which is called "speaking.")

והוא ע"ד מ"ש במיכה (סי' ה') תרום ידך על צריך וכל אויביך יכרתו, שמבחי' תרום ידך היינו יד הרמה שהוא בחי' כתר נמשך להיות וכל אויביך יכרתו

And this is along the lines of what is written in Micah (chapter 5), "Your hand shall be lifted up over your adversaries, and all your enemies shall be cut off": that from the level of "Your hand shall be lifted up," that is, the uplifted hand, which is the level of Keser, it is drawn down that "all your enemies shall be cut off."

וכמ"ש ג"כ ביצ"מ [ביציאת מצרים] ובנ"י [ובני ישראל] יוצאים ביד רמה וזהו ג"כ מ"ש והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל כו'

And as is also written regarding the Exodus from Egypt, "And the children of Israel went out with an uplifted hand"; and this is also what is written, "And it was, when Moshe raised his hand, that Israel prevailed," etc.

וכמ"ש רמה ידך בל יחזיון וכתוב הסוררים אל ירמו כו', והענין ע"פ המבואר במ"א ע"פ ויקח המן את הלבוש ואת הסוס.

And as it is written, "Your hand is lifted up; they do not see"; and it is written, "Let the rebellious not exalt themselves," etc. And the matter is according to what is explained elsewhere on the verse "And Haman took the garment and the horse":

איך שע"י שהאדם מעורר בנפשו בחינת גאות דקדושה שלא ירצה להשפיל א"ע [את עצמו] בתאוות עוה"ז עי"ז מעורר למעלה גם כן בחינת כי גאה גאה ותרגומו איתגאי על גיוותניא כלומר שמתגאה ומסלק השפעתו מן הגאים

how, through a person arousing in his soul the level of holy pride, so that he will not want to lower himself into the desires of this world, through this he also arouses above the level of "for He is highly exalted" (ki ga'oh ga'ah), which the Targum renders "He exalts Himself over the proud": that is, He exalts Himself and withdraws His flow from the proud,

דהיינו הרשעים האומרים ידינו רמה ולא ה' פעל כל זאת בפי האזינו (ל"ב כ"ז) וכן לי יאורי ואני עשיתי (ביחזקאל כ"ט ג')

namely, the wicked who say, "Our hand is high, and it is not Havayah who has done all this," in Parshas Haazinu (32:27), and likewise, "My river is mine, and I have made myself" (in Ezekiel 29:3).

ולכן נאמר כי גאה גאה גבי נס דק"ס [דקריעת ים סוף] שהשפיל הגאים והטביע המצרים בים והגביה שפלים והיינו ע"י בחי' גאה גאה.

And therefore "for He is highly exalted" is said regarding the miracle of the Splitting of the Sea, for He humbled the proud and drowned the Egyptians in the sea and raised up the lowly; and this is through the level of "highly exalted."

והא דלפעמים מצינו בהפך דאדרבה מחמת הגדולה יוכל להיות נמשך חיות גם לקליפות לפי שמצד הגדולה הוא כלא חשיב ואין תופס מקום לדקדק וכמ"ש שממית בידים תתפש כו'

And as for the fact that we sometimes find the opposite, that, on the contrary, because of the greatness, life-force (chayus) can be drawn even to the kelipos, since from the side of the greatness it is considered as nothing and there is no room to be exacting, as it is written, "The spider takes hold with its hands," etc.,

זהו דוקא כביכול כשאנו מתגאה ומתרומם אז הוא בלי דקדוק וכיון דכולא קמיה כלא לכן יכולים הכל לקבל,

this is specifically when, as it were, He does not exalt and raise Himself; then it is without exactingness, and since "all before Him is as nothing," therefore all can receive.

אבל ע"י בחי' גאה גאה אז יקפיד שלא יקבלו הגאים הרשעים וזהו ה' רמה ידך בל יחזיון פ"י דוקא כאשר רמה ידך ע"י בל יחזיון כו'.

But through the level of "highly exalted," He is then particular that the proud, the wicked, should not receive. And this is "Havayah, Your hand is lifted up; they do not see": meaning, specifically when "Your hand is lifted up," through this "they do not see," etc.

28 ונראה לבאר זה עפ"י [על פי מה שכתוב] האריז"ל [האר"י זכרנו לברכה] בפ"י עבדים היינו לפרעה היונק מעורף דא"א דדוקא מבחינת עורף ואחוריים דכתר משם יוכל גם פרעה שאמר לי יאורי כו' גם כן לקבל חיות וניקה

And it seems [possible] to explain this according to what the Arizal wrote in explaining "We were slaves to Pharaoh," who draws nourishment from the nape (oref) of Arich Anpin: that specifically from the level of the nape and the back of Keser (the Crown), from there even Pharaoh, who said, "My river is mine," etc., can also receive life-force (chayus) and nourishment.

משא"כ כשנמשך השפע מבחינת פנים כתיב יאר ה' פניו אליך דוקא, וזהו רמה ידך שנמשך מבחינת פנים אזי בל יחזיון.

Which is not so when the flow is drawn from the level of the face (panim): [of this] it is written, "May Havayah make His face shine upon you," [upon you] specifically. And this is "Your hand is lifted up": that it is drawn from the level of the face, and then "they do not see."

29 וגם י"ל [יש לומר] כי הנה פ"י גאה גאה הוא ע"ד אדון הנפלאות דהיינו שאפ"י [שאפ"ל] בחי' פלא נחשב אצלו ית' כעשיה גשמיות כמ"ש עושה פלא וכמ"ל [וכמה שכתוב לעיל] בפ' בשלח בד"ה אשירה כו'

And it can also be said that the meaning of "highly exalted" (ga'oh ga'ah) is along the lines of "Master of wonders": that is, even the level of wonder is considered by Him, may He be blessed, like physical making, as it is written, "making wonders" (oseh fele); and as is explained above in Parshas Beshalach, in the discourse beginning "I will sing," etc.

ובח"י ומדרגה זו הוא הנקרא עתיק יומין המתנשא מימות עולם שהוא בח"י העליונה שבכתר סתימא דכל סתימין, וכמ"ש ג"כ בזוהר (בשלח דף נ"ב) גבי קי"ס [קריעת ים סוף] בעתיקא תליא מילתא.

And this level and rank is what is called Atik Yomin (the Ancient of Days), "who is exalted from the days of the world," which is the highest level in Keser (the Crown), "the most hidden of all hidden"; and as is also written in the Zohar (Beshalach, page 52) regarding the Splitting of the Sea: "the matter depends on Atika."

והענין כי בח"י עתיק היינו פנימית הכתר דהיינו שכולו פנים ואין בו בח"י אחוריים כלל כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער עתיק פ"ב [פרק ב'],

And the matter is that the level of Atik is the inner dimension (pnimiyus) of Keser: that is, it is all face, and there is no level of "back" in it at all, as is written in Etz Chaim, Sha'ar Atik, chapter 2.

ולכן נאמר ע"ז גאה גאה גיאה על גיוותניא שמבחינה זו אין שום יניקה לקליפות ורשעים שיניקתם מצד גדולתו ית' מ"מ הוא רק מבחינת אחוריים

And therefore of this it is said, "highly exalted," "He is exalted over the proud": for from this level there is no nourishment at all for the kelipos and the wicked; for their nourishment, which comes from the side of His greatness, may He be blessed, is nevertheless only from the level of the back.

וכיון שבבחי"י זו אין שייך שום אחוריים כלל ממילא א"א להיות להם יניקה.

And since in this level no back applies at all, it follows of itself that it is impossible for them to have nourishment.

30 ויניקת פרעה הוא רק מעורף דא"א כי בא"א שייך פנים ואחוריים אזי מבחי"י העורף יוכל פרעה לינק

And Pharaoh's nourishment is only from the nape of Arich Anpin: for in Arich Anpin face and back apply, and so from the level of the nape Pharaoh can draw nourishment;

דהיינו שמעוצם הגדולה דכולא קמיה כלא חשיב יוכל גם פרעה לקבל והיינו דוקא כשנמשך השפע דרך אחוריים

that is, from the immensity of the greatness, in which "all before Him is considered as nothing," even Pharaoh can receive; and this is specifically when the flow is drawn by way of the back,

דהיינו כמאן דשדי בתר כתפין משא"כ כשנמשך מבחי' פנים דא"א ברצון וחשק וחפץ ע"ז נאמר ויוציאנו ה' אלקינו כו' (וכמ"ש באריכות במ"א ע"פ מאמר עבדים היינו הני"ל).

that is, like one who throws [something] behind his shoulders. Which is not so when it is drawn from the level of the face of Arich Anpin, with will, longing and desire: of this it is said, "And Havayah our G-d brought us out," etc. (as is explained at length elsewhere on the passage "We were slaves," mentioned above).

וזהו וברוב גאונך תהרוס קמ"ך. ברוב גאונך דייקא שהוא בחי' גאה גאה שמבחי' זו ודאי תהרוס קמ"ך דמשם א"א להם לינק מטעם הני"ל (ועיין בזהר פ' בשלח דף נ"ח ע"ב ודו"ק [ודוק]).

And this is "And in the greatness of Your exaltedness You overthrow those who rise against You": "in the greatness of Your exaltedness" precisely, which is the level of "highly exalted"; for from this level You certainly "overthrow those who rise against You," since from there it is impossible for them to draw nourishment, for the reason mentioned above (and see the Zohar, Parshas Beshalach, page 58b, and consider it carefully).

וזהו ג"כ מ"ש במ"א בפ"י ישא ה' פניו אליך כלומר שישא ויגביה פניו לבחי' שאין שם בחי' אחוריים כלל ועי"ז יומשך ההשפעה אליך דייקא.

And this is also what is explained elsewhere on the meaning of "May Havayah lift up His face to you": that is, that He lift and raise His face to the level where there is no level of back at all, and through this the flow will be drawn "to you," precisely.

וזהו רם ונשא כו' משפיל גאים כו' כה אמר רם ונשא כו' ואת דכא ושפל רוח כו'.

And this is "Exalted and lifted up," etc., "He lowers the proud," etc.; "Thus says the One who is exalted and lifted up," etc., "and with the crushed and lowly of spirit," etc.

כי רמה ידך דייקא אז בל יחזיון וכמ"ש ג"כ במ"א בפ"י כי יד על כס יה שהוא בחי' יד רמה דייקא כו' ע"ש באריכות בד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא.

For [when] "Your hand is lifted up," precisely, then "they do not see." And as is also explained elsewhere on the meaning of "For a hand is upon the throne of Kah," that it is the level of the uplifted hand specifically, etc.; see there at length, in the discourse beginning "A person is obligated to become intoxicated on Purim."

גם י"ל [יש לומר] כי יד רמה היינו ת"ת [תפארת] שבכתר כו' שהתפארת] עולה עד כו'.

It can also be said that the uplifted hand is Tiferes (beauty) within Keser (the Crown), etc., for Tiferes rises up to, etc.

31 ומכ"ז [ומכל זה] יובן ענין תולעת יעקב שהוא בחי' דבור התורה והתפלה ששרשו מבחינ' [מבחינת / מבחינה]

הני"ל שממשיך מבחי' פנימית הכתר וכמ"ש לקמן בפי' חקת התורה וכמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] סד"ה דוד זמירות קרית להו בענין הלוחות שהיו נקראים משני עבריהם

And from all this will be understood the matter of "the worm of Yaakov," which is the level of the speech of Torah and prayer, whose root is from the level mentioned above, for it draws down from the level of the inner dimension (pnimiyus) of Keser (the Crown), as is explained below on the meaning of "the statute of the Torah," and as is written in Iggeres HaKodesh, at the end of the epistle beginning "David, you called them songs," on the matter of the tablets, which were read from both their sides;

דהיינו לומר ששרשן מבחי' ע"י שכולו בחי' פנים ואין בו בחי' אחוריים כלל כנ"ל

that is to say, that their root is from the level of Atik Yomin, which is entirely the level of face and has no level of back at all, as mentioned above.

ולכן זהו בחינת עולת תמיד כו' להקריב. אותיות תולע כו' להרקיב שלא יומשך השפע לקליפות שרש היצר הרע המגביהים א"ע [את עצמו] כנשר לינק מבחי' עורף כו'

And therefore this is the level of the continual burnt-offering (olas tamid), etc., l'hakriv (to offer up): [olas has] the letters of tola, etc., [and l'hakriv those of] l'harkiv (to make rot), so that the flow will not be drawn to the kelipos, the root of the evil inclination, which raise themselves up like an eagle to draw nourishment from the level of the nape, etc.

ועל זה נאמר משם אורידך נאם ה' נאם הוא הדבור כנ"ל (ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פרשה וישלח על פ' ויאבק כו').

And of this it is said, "From there I will bring you down, says Havayah": ne'um (says) is speech, as mentioned above (and see what is written above in Parshas Vayishlach on the verse "And [a man] wrestled," etc.).

גם יובן זה על דרך מה שכתוב במ"א שהתורה נקרא משל הקדמוני שלהיות נמשך גילוי אור מבחי' קדמונו של עולם שלמעלה מבחינת סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] הוא דוקא ע"י התורה שהיא בחי' משל ולבוש לבחי' זו כו'.

This will also be understood along the lines of what is written elsewhere, that the Torah is called "the parable of the Ancient One" (meshal hakadmoni): that the drawing-down of a revelation of light from the level of "the Ancient One of the world," which is above the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) and the light that fills all worlds (memalei kol almin), is specifically through the Torah, which is the level of a parable and a garment for this level, etc.

32 והנה ר"ת [ראשי תיבות] אנא בכח כו' הוא גימטריא תולע ור"ת [וראשי תיבות] שועתנו קבל ושמע צי"ת הוא גימטריא תולעת.

Now, the initials of "Ana b'choach," etc., are the numerical value of tola, and the initials of "Shava-seinu kabel ushma tza'akaseinu yode'a ta'alumos" (Accept our plea and hear our cry, You who know hidden things) are the numerical value of tola'as.

ענין ב' בחי' תולע ותולעת יש לומר שהן ב' בחי' דהיינו אותיות התורה ואותיות התפלה

As for the matter of the two levels, tola and tola'as, it can be said that they are two levels: namely, the letters of the Torah and the letters of prayer;

כי בכח גדולת ימינך כו' קאי על אותיות ודבור בתורה כנ"ל ושועתנו קבל כו' זהו ענין התפלה. ועיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] מהאריז"ל [מהאריז"ל זכרוננו לברכה] פ' תרומה ד"ה ותולעת שני.

for "by the great power of Your right hand," etc., refers to the letters and speech in Torah, as mentioned above, and "Accept our plea," etc., is the matter of prayer. And see the Arizal's Likkutei Torah, Parshas Terumah, in the passage beginning "And scarlet of the worm."

עוי"ל [עוד יש לומר] בפ"י אין כחו אלא בפיו כי גם למעלה איתא דעת גניז בפומא וז"ש [וזהו שכתוב] מפיו דעת כו' [עיי' נדה דף ע' [שבעים]].

It can further be said, on the meaning of "its strength is only in its mouth," that above, too, it is stated, "Daas (knowledge) is hidden in the mouth"; and this is [the meaning of] what is written, "from His mouth, knowledge," etc. (see Niddah, page 70).

וזהו ענין השלכת שני תולעת לתוך שרפת הפרה כי שרפת הפרה היינו להחזיר היניקה של החיצונים

And this is the matter of casting the scarlet of the worm into the burning of the heifer: for the burning of the heifer is to bring back the nourishment of the external forces,

דהיינו בירור ותיקון ק"נ [קליפת נוגה] (שע"י ג"כ לא יוכלו הקליפות שלמטה מק"נ [מקליפת נוגה] לינק מהקדושה שיניקתם הוא ע"י אמצעות בחי ק"נ [קליפת נוגה] כנ"ל)

that is, the refinement and rectification of kelipas nogah (the glowing husk) (through which, also, the kelipos below kelipas nogah will not be able to draw nourishment from holiness, for their nourishment is by means of the level of kelipas nogah, as mentioned above);

אכן כדי שלא יקבלו עוד יניקה לזה היה השני תולעת שמרקיב ומכלה יניקתם (ועי' זוהר פ' ויחי) (דרל"ה ע"ב) ע"פ כי כל ביתה לבוש שנים,

but so that they will no longer receive nourishment, for this there was the scarlet of the worm, which rots and consumes their nourishment (and see the Zohar, Parshas Vayechi) (238b) on the verse "for all her household are clothed in scarlet (shanim)."

וגם י"ל [יש לומר] שזהו ג"כ שלא יגביהו א"ע [את עצמן] כנשר לקבל יניקה מלמעלה כו'

And it can also be said that this is also so that they will not raise themselves up like an eagle to receive nourishment from above, etc.,

וכמ"ש במ"א ע"פ ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת כו' ועמ"ש סד"ה נאוו לחיך בתורים מענין כחוט השני שפתותיך כו':

as is written elsewhere on the verse "And I destroyed his fruit from above and his roots from beneath," etc. And see what is written at the end of the discourse beginning "Your cheeks are comely with rows [of jewels]," on the matter of "Your lips are like a thread of scarlet," etc.

33 ה וזהו ענין חקת התורה. לשון חקיקה. והענין הוא שהחקיקה הוא גבוה יותר מאותיות הכתב, ולכן בלוחות כתיב חרות על הלוחות שנמשכו משרש התורה כמו שהיא בבחי' אותיות החקיקה.

5. And this is the matter of "the statute (chukas) of the Torah": an expression of engraving (chakikah). And the matter is that engraving is higher than letters of writing; and therefore regarding the tablets it is written, "engraved upon the tablets," for they were drawn from the root of the Torah as it is in the level of engraved letters.

34 ותורה שבכתב היינו אחר התלבשותה בבחינת אותיות הכתב ובפרה אדומה נאמר זאת חקת התורה שבה ועל ידה ממשיכים מבחינת חקת התורה להיות נמשך ומתגלה למטה

And the Written Torah is [the Torah] after its enclothing in the level of written letters. And regarding the red heifer it is said, "This is the statute of the Torah," for in it and through it one draws down from the level of "the statute (engraving) of the Torah," that it be drawn and revealed below.

וזהו אשר צוה הוי' שיהיה בחי' צוותא וחיבור משם הוי' דעתיק אשר הוא בחינת ומדרגת אותיות החקיקה. לאמר בבחי' חכמה שזהו בחי' תשב"כ [תורה שבכתב].

And this is "that Havayah commanded": that there be a level of joining (tzavta) and connection from the Name Havayah of Atik, which is the level and rank of the engraved letters, "saying": in the level of Chochmah (wisdom), which is the level of the Written Torah.

35 ובאמת בחי' ומדרגה הנקרא למעלה חקת התורה דהיינו ענין אותיות החקיקה שלמעלה הוא גבוה יותר ממדרגת החקיקה שנתגלה בהלוחות

And in truth, the level and rank that is called above "the statute (engraving) of the Torah," that is, the matter of the engraved letters above, is higher than the rank of the engraving that was revealed in the tablets.

דאע"פ [דאף על פי] שהאותיות היו חקוקים מיניה וביה מ"מ עכ"פ [על כל פנים] נחסר מהאבן במקום האות, משא"כ בחי' חקת התורה כמו שהיא למעלה במקורה ושרשה בא"ס ב"ה אורייתא וקב"ה [וקודשא בריך הוא] כולא חד.

For although the letters were engraved from the stone itself and in it, nevertheless, at any rate, something was missing from the stone in the place of the letter. Which is not so with the level of "the statute of the Torah" as it is above, in its source and root in the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, [where] "the Torah and the Holy One, blessed be He, are entirely one."

והענין הוא עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בזהר (ר"פ בראשית דט"ו) בריש הורמנתא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה. וגליף הוא חקיקה כי תרגום ופתחת עליו פתוחי ותגלוף כו'

And the matter is according to what is written in the Zohar (beginning of Parshas Bereishis, 15): "At the head of the King's authority (b'reish hormenusa d'malka), He engraved an engraving in the supernal luster." And gelif is engraving (chakikah), for the Targum of "and you shall engrave upon it engravings" is vesiglof, etc.

(ופי' בריש הורמנתא דמלכא פי' באשל אברהם שזהו בחינת מלך מה"מ [מלאך המות] דהיינו בחי' מלי דא"ס דהיינו מה שעלה ברצונו הפשוט שיהיה מלך שמו נקרא, ועמ"ש מזה בד"ה כי כארץ תוציא צמחה גבי ענין פי' המלך הקדוש שאומרים בעשי"ת [בעשרת ימי תשובה]).

(And the meaning of "At the head of the King's authority": the Eshel Avraham explains that this is the level of the King of the kings of kings, that is, the level of Malchus (sovereignty) of the Infinite One; that is, what arose in His simple will, that "King" should be His name. And see what is written on this in the discourse beginning "For as the earth brings forth its growth," regarding the meaning of "the holy King," which we say during the Ten Days of Teshuvah.)

והענין הוא כמו עד"מ הרושם וחוקק באבן טוב המאיר ומבהיק מאד איזה אותיות או רישומים

And the matter is, by way of analogy, like one who marks and engraves some letters or markings in a precious stone that shines and gleams greatly:

אזי במקום החקיקה והרשימה אין מבהיק ומאיר כ"כ [כל כך] כמו שמבהיק ומאיר האבן טוב במקום שלא נעשה בו חקיקות ורישומים ששם הוא בהיר ביותר משא"כ במקום שנעשו בו חקיקות נחשך אורו מעט,

in the place of the engraving and the marking it does not gleam and shine so much as the precious stone gleams and shines in a place where no engravings and markings were made, where it is brightest; whereas in a place where engravings were made in it, its light is darkened a little.

אבל מ"מ חקיקה זו היא באבן טוב עצמו ואין כאן עוד שום דבר בלעדו זולתי הוא לבד רק שנחשך בהירתו מעט,

But nevertheless this engraving is in the precious stone itself, and there is nothing else here besides it, only it alone, except that its brilliance is darkened a little.

וכך עד"מ כשנאצל מהאור א"ס (פי' אור א"ס היינו עד"מ אור וזיו הנמשך ממנו ית' כמ"ש במ"א) בחי' כתר שהוא בחי' פרצופי עתיק ואריך נק' גליף גליפו שהחקיקה היא מיניה וביה

And so, by way of analogy, when there was emanated from the Infinite Light (Or Ein Sof) (the meaning of "the Infinite Light" is, by way of analogy, a light and radiance drawn from Him, may He be blessed, as is explained elsewhere) the level of Keser (the Crown), which is the level of the configurations (partzufim) of Atik and Arich, it is called "He engraved an engraving," for the engraving is from itself and in itself,

והיינו הך ממש כי הם נקרא ג"כ א"ס והם למעלה מעלה מבחי' עולם האצילות (ועי' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פי' שלח בדף קנ"ט בפ"י תלת עלמין אית ליה לקב"ה [לקודשא בריך הוא]).

and it is actually the same thing; for they too are called Ein Sof, and they are far, far above the level of the World of Atzilus (Emanation) (and see the Ramaz, Parshas Shelach, on page 159, on the meaning of "The Holy One, blessed be He, has three worlds").

אך מ"מ לגבי אור א"ס נקרא הכתר ג"כ בשם חשך וכמ"ש בת"ז [בתיקוני זוהר] כתרא עילאה אע"ג [אף על גב] דאיהו אור צה אולם אולם קדם עילת העילות,

But nevertheless, relative to the Infinite Light, Keser too is called by the name "darkness," as is written in the Tikkunei Zohar: "The supernal Crown, even though it is a clear light, is black, black before the Cause of causes."

וזהו כמשל שבמקום החקיקה נחשך בהירות האבן טוב ואינו כמו בהירות האבן טוב שלא במקום החקיקה שהוא האור א"ס שלמעלה מבחי' אצילות הכתר דלית מחשבה תפיסא ביה כלל,

And this is like the analogy, that in the place of the engraving the brilliance of the precious stone is darkened and is not like the brilliance of the precious stone not in the place of the engraving, which is the Infinite Light that is above the level of the emanation of Keser, which "no thought can grasp at all";

ובמקום החקיקה שהוא אצילות עתיק ואריך נקרא אולם אולם לגבי האור עצמו ועי"ז יוכל להיות מקור ושרש להתהוות ע"ס [עשר ספירות] דאצי".

and in the place of the engraving, which is the emanation of Atik and Arich, it is called "black, black" relative to the light itself; and through this it can be a source and root for the coming-into-being of the Ten Sefiros of Atzilus.

אבל מ"מ הרי חקיקה וגליפו זו היא למעלה מעלה מבחי' אותיות הכתב,

But nevertheless, this engraving (gelifu) is far, far above the level of written letters.

על דרך משל שבחקיקת האותיות עם היות שעייז נתגלה ונתהווה בחי' אותיות שזהו עד"מ אצילות עתיק ואריך. מ"מ האותיות הן מיניה וביה שלא נוסף עליו דבר ולא חסר דבר כלל זולת האבן טוב לבדו רק שנחשך בהירתו קצת.

By way of analogy, in the engraving of the letters, although through this the level of letters was revealed and came into being, which is, by way of analogy, the emanation of Atik and Arich, nevertheless the letters are from itself and in itself: nothing at all was added to it and nothing is lacking; there is nothing but the precious stone alone, only that its brilliance is darkened somewhat.

כך עד"מ בחי' הכתר הוא בחי' א"ס ממש רק שלגבי אמתת האור א"ס נקרא חשך כו',

So, by way of analogy, the level of Keser is the level of the Infinite One (Ein Sof) itself, only that relative to the true Infinite Light it is called darkness, etc.;

מה שאין כן אותיות הכתב שכותב ע"ג [על גבי] הספר בדיו הרי הדיו הוא דבר זר ממש בעצם מהקלף

which is not so with written letters, which one writes upon the scroll in ink: the ink is something actually foreign in essence to the parchment,

וגם שהדיו שחור מסתיר לגמרי על לכנונית הקלף שתחת הדיו עד שאינו נראה כלל לובן הקלף שתחת האות.

and also the black ink completely hides the whiteness of the parchment under the ink, until the white of the parchment under the letter is not seen at all.

36 וזהו בחינת חו"ב [חכמה ובינה] דאצילות שבהתלבשות התורה בחו"ב [בחכמה ובינה] כמאמר אורייתא

מחכמה נפקת נקי' תושב"כ [תורה שבכתב], כמשל אותיות הכתב הנ"ל כי החכ' [החכמה] היא כעשי' [כעשיה]

גופני לגבי אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה שהוא מרומם למעלה מעלה ממהות וגדר בחי' חכמה,

And this is the level of Chochmah and Binah of Atzilus: for with the enclothing of the Torah in Chochmah and Binah, as in the saying, "The Torah comes forth from Chochmah," it is called the Written Torah, like the analogy of the written letters mentioned above. For Chochmah (wisdom) is like physical action relative to the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which is exalted far, far above the essence and definition of the level of Chochmah.

ומה שאעפ"כ [שאף על פי כן] נמשך ומתלבש אור א"ס בחו"ב [בחכמה ובינה] ה"ז [הרי זה] כמשל שמתלבש הקלף באותיות שעושים עליו מדיו שהדיו אינו מערך ומהות הקלף הלבן כלל.

And that, nevertheless, the Infinite Light is drawn down and clothed in Chochmah and Binah (understanding), this is like the analogy of the parchment being clothed in the letters that are made upon it from ink, for the ink is not at all of the order and essence of the white parchment.

37 ולא כמו בחקיקה שהאותיות הם דבר א' ממש עם האבן טוב וגם אין האות מסתיר כלל.

And it is not like engraving, where the letters are actually one thing with the precious stone, and also the letter does not hide at all.

וקצת יוכלו למצוא משל ע"ז כמו גילוי השכל לגבי מהות הנפש שהיא באמת למעלה מהשכל

And one can find something of an analogy for this, such as the revelation of the intellect relative to the essence of the soul, which is in truth above the intellect:

הרי הוא כמו מהות בפ"ע [בפני עצמו] רק שהנפש פועלת על ידו משא"כ בחי' כח השכל שבנפש זהו התפשטות אור הנפש עצמו כו' ולכן הכתר שנק' רצה"ע [רצון העליון] נמשל לאותיות החקיקה וחו"ב [וחכמה ובינה] נקרא אותיות הכתב כו'.

[the revealed intellect] is like an entity by itself, only that the soul acts through it; whereas the level of the power of intellect within the soul is the extension of the light of the soul itself, etc. And therefore Keser (the Crown), which is called the Supernal Will, is likened to engraved letters, and Chochmah and Binah are called written letters, etc.

38 והגם שבאצילות איהו וגרמוהי חד, זהו לגבי בריאה יצירה עשיה שהן בחינת נברא ויש לכן לגבי בי"ע נקרא אצילות איהו וגרמוהי חד.

And although in Atzilus "He and His vessels are one" (ihu vegarmohi chad), that is relative to Beriah, Yetzirah and Asiyah, which are the level of the created and of "something" (yesh); therefore, relative to Beriah, Yetzirah and Asiyah, Atzilus is called "He and His vessels are one."

אבל לגבי עתיק וא"א נק' אפילו החכמה שהיא ראשית האצילות בשם בריאה יש מאין כמ"ש והחכמה מאין תמצא יש מאין.

But relative to Atik and Arich Anpin, even Chochmah (wisdom), which is the beginning of Atzilus, is called by the name beriah, "something from nothing," as it is written, "And wisdom is found from nothing (ayin)": something from nothing.

והיינו בחינת כלים דע"ס [דעשר ספירות] דאצילות שנק' כלים שא"ס ב"ה פועל על ידן, ולכן התורה שהיא נמשכה מחכמה דאצילו [דאצילות] המתלבשת בבינה

And this is the level of the vessels of the Ten Sefiros of Atzilus, which are called vessels because the Infinite One, blessed be He, acts through them. And therefore the Torah, which was drawn from Chochmah of Atzilus, which is clothed in Binah (understanding),

שחוי"ב [שחכמה ובינה] הם תרין ריעין דלא מתפרשין ועיקר בחינת התהוות אותיות הוא בבינה שנקרא ספר (כמ"ש במ"א ע"פ אמר עם הספר ועיין בזח"ב [בזהר חלק ב'] ויקהל ד"ר ע"א מענין תשב"כ [תורה שבכתב])

for Chochmah and Binah are "two companions that never part," and the main level of the coming-into-being of letters is in Binah, which is called sefer (book) (as is written elsewhere on the verse "he said with the letter (sefer)," and see the Zohar, Part II, Vayakhel, 200a, on the matter of the Written Torah),

נק' תשב"כ [תורה שבכתב] באש שחורה ע"ג [על גבי] אש לבנה, דכמו שאותיות שמהדיו מסתירים לובן הקלף שתחתיו כך מה שנמשך אור א"ס ב"ה אש לבנה להיות מושג בחוי"ב [בחכמה ובינה] דאצילות זהו הסתר והעלם ממש

is called the Written Torah, in black fire upon white fire. For just as the letters made of ink hide the white of the parchment beneath them, so the drawing-down of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, the white fire, to be grasped in Chochmah and Binah of Atzilus, is an actual hiding and concealment;

כי אור א"ס ב"ה אין שייך לומר בו השגה והבנה כלל אלא רק ע"י צמצום האור כו'.

for regarding the Infinite Light, blessed be He, one cannot speak of comprehension and understanding at all, except only through a contraction (tzimtzum) of the light, etc.

39 ועמ"ש בד"ה שחורה אני ונאווה בפ"י וענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] בשה"ש [בשיר השירים] רבה ס"פ ראשו כתם פז אמר רשב"ל [רבי שמעון בן לקיש] תורה שנתן הקב"ה היתה עורה של אש לבנה וכתובה באש שחורה כו' הה"ד [הדא הוא דכתיב] מימינו אש דת,

And see what is written in the discourse beginning "I am black but comely," on the meaning and matter of the saying of our Sages, of blessed memory, in Shir HaShirim Rabbah, at the end of [the section] "His head is as the finest gold": "Reish Lakish said, 'The Torah that the Holy One, blessed be He, gave: its parchment was of white fire, and it was written with black fire,' etc.; as it is written, 'From His right hand, a fiery law.'"

ונתבאר שם עד"מ אותיות המחשבה המלבישים את השכל כו' וזהו ענין תש כ"כ וענין המשל לאותיות החקיקה. זהו מש"ש [מה שכתוב שם]

And it was explained there by way of the analogy of the letters of thought that clothe the intellect, etc.; and this is the matter of the Written Torah, and the matter of the analogy for the engraved letters. This is what is written there.

וצמצום הזה הוא כמו במשל בחי' אותיות שבנפש כדי להיות גילוי אותיות ממש במחשבה ודבור שבחינת צמצום והתהוות אותיות שבנפש זהו משל לבחינת אותיות החקיקה שלמעלה

And this contraction is like, in the analogy, the level of the letters in the soul, so that there be a revelation of actual letters in thought and speech: for the level of the contraction and coming-into-being of letters in the soul is an analogy for the level of the engraved letters above,

שהם מקור ושרש להיות אחר כך ניתנה התשב"כ [התורה שבכתב] באש שחורה ע"ג [על גבין] אש לבנה (ועיין מזה ג"כ בזח"ג [בזהר חלק ג] נשא קל"ב א'. נשא קל"ב א'. שופטים ער"ה א'):

which are the source and root for the Written Torah afterward to be given in black fire upon white fire (and see on this also in the Zohar, Part III, Nasso, 132a; Nasso, 132a; Shoftim, 275a).

40 והנה בפרה אדומה נאמר זאת חקת התורה שע"י רצוא ושוב דאפר הפרה ומים חיים כנ"ל עי"ז נמשך מבחי' אותיות החקיקה דעתיק ואריך דאצילות.

Now, regarding the red heifer it is said, "This is the statute of the Torah": for through the "running and returning" of the heifer's ash and the living water, as mentioned above, through this there is drawn down from the level of the engraved letters of Atik and Arich of the World of Atzilus (Emanation).

ולזה אמר עליה שלמה המלך ע"ה [עליו השלום] אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני (בקהלת ס"ז כ"ג) שהיא למעלה רחוק מן החכמה דאצילות אלא שע"י נמשך המשכת אור עתיק וא"א בחו"ב [בחכמה ובינה]

And therefore King Shlomo, peace be upon him, said of it, "I said, 'I will become wise,' but it is far from me" (in Ecclesiastes 7:23): for it is above, far from Chochmah (wisdom) of Atzilus; but through it there is drawn a drawing-down of the light of Atik and Arich Anpin into Chochmah and Binah (understanding).

וזהו ג"כ פ"י חקת התורה שיהי' [שיהיה] נמשך התורה משרשה ומקורה שבבחי' גליף גליפו בטהירו עילאה להתלבש ולהתגלות בתשב"כ [בתורה שבכתב] שהן חו"ב [חכמה ובינה] דאצילות. וזהו אשר צוה הוי' לאמר כנ"ל.

And this is also the meaning of "the statute of the Torah": that the Torah be drawn from its root and source, which is in the level of "He engraved an engraving in the supernal luster," to be clothed and revealed in the Written Torah, which is Chochmah and Binah of Atzilus. And this is "that Havayah commanded, saying," as mentioned above.

(ועיין מענין אחכמה והיא רחוקה ממני בזה"ג [בזהר חלק ג] פינחס דרכ"ג סע"א [סוף עמוד א] ח"א [חלק א] ר"פ תולדות קליה א'. ויחי דרכ"ה סע"ב [סוף עמוד ב] רבות פ' חקת ובקהלת רבה על פסוק זה די קיד א' ב' פ"ק [פרק קמא] דיומא י"ד א' פ"ק [פרק קמא] דנדה ט' א'):

(And see on the matter of "I will become wise, but it is far from me" in the Zohar, Part III, Pinchas, end of 223a; Part I, beginning of Parshas Toldos, 135a; Vayechi, end of 225b; the Midrash Rabbah on Parshas Chukas; and in Koheles Rabbah on this verse, page 104a-b; the first chapter of Yoma, 14a; the first chapter of Niddah, 9a.)

41 ו והנה ברבות ר"פ חקת. זאת חקת ז"ש [זהו שכתוב] מי הכתוב מי יתן טהור מטמא לא אחד (באיוב י"ד ד')

6. Now, in the Midrash Rabbah, at the beginning of Parshas Chukas: "This is the statute": this is what the verse says, 'Who can bring a pure thing out of an impure one? Is it not the One?' (in Job 14:4):

כגון אברהם מתרח. חזקיה מאחז כו' העוה"ב [העולם הבא] מהעוה"ז כו' מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם.

such as Avraham from Terach, Chizkiyahu from Achaz, etc.; the World to Come from this world, etc. Who did so? Who commanded so? Who decreed so? Is it not the Only One of the world?"

הנה ענין מי יתן טהור מטמא אפ"ל [אפשר לומר] על מה שנתברר מג"ק [מגי קליפות] שלמטה מנוגה. וכמו אברהם מתרח שתרח היה עובד עבודת כוכבים כו'.

Now, the matter of "Who can bring a pure thing out of an impure one" can be said of what was refined from the three kelipos that are below nogah; as with Avraham from Terach, for Terach was an idol worshipper, etc.

אך קשה דג"ק [דגי קליפות] אין להם בירור עתה עד לע"ל [לעתיד לבוא].

But this is difficult, for the three kelipos have no refinement now, until the Time to Come.

ועי' מענין מי יתן טהור מטמא בזח"ב [בזהר חלק ב'] (פקודי דרל"ז סע"א [סוף עמוד א]. ובת"ז [ובתיקוני זהר] תקון כ' דמ"ב ע"א) ועיי' בבה"ז [בביאורי הזהר] ר"פ חקת בענין מים חיים היינו בחי' והחכמה מאין תמצא.

And see on the matter of "Who can bring a pure thing out of an impure one" in the Zohar, Part II (Pekudei, end of 237a; and in the Tikkunei Zohar, Tikkun 20, 42a). And see in Biurei HaZohar, at the beginning of Parshas Chukas, on the matter of living water, that it is the level of "And wisdom is found from nothing (ayin)."

ופי' שלכך צריכים כפרה להמשיך מבחי' אין שהוא הכתר מפני שיש הפרש בין זו שמטהרים הטמא מת

And it explains that this is why atonement (kapparah) is needed, to draw down from the level of ayin (nothing), which is Keser (the Crown): because there is a difference between this, where one purifies one who is impure through the dead,

לשאר הבירורים שמבררים טוב מן רע ואוכל מהפסולת ששם הוא בחי' בירור לבד. אבל לא שנהפך הפסולת לאוכל והרע לטוב.

and the other refinements, where one sorts good from evil and food from waste: there it is the level of refinement alone, but not that the waste is transformed into food and the evil into good.

42 וזהו יוכל להיות ע"י החכמה לבד כי בחכמה אתברירו. אבל כאן לטהר טמא מת וטומאת מת נמשך

משבה"כ [משבירת הכלים] שנא' [שנאמר] בהם וימלוך וימת כו'

And this can be through Chochmah (wisdom) alone, for "through Chochmah they are refined." But here, to purify one impure through the dead: and the impurity of the dead is drawn from the breaking of the vessels, of which it is said, "And he reigned... and he died," etc.,

שנפלו למטה מטה מק"נ [מקליפת נוגה] וכן מעה"ד [מעץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] כו' ולטהר בחי' טומאה זו הרי הטמא נהפך לטהור

which fell far, far below kelipas nogah (the glowing husk); and likewise from the Tree of Knowledge of good and evil, etc. And to purify this level of impurity, the impure is transformed into pure,

ואין זה כמו בירור הנ"ל ע"כ [עד כאן] זה א"א להמשיך מהחכמה כ"א מבחי' שלמעלה מהשבירה והתיקון בחינת כתר שע"ז נאמר ולקח מעץ החיים וחי לעולם כו' ומשם נמשך להעביר רוח הטומאה. עכ"ד [עד כאן דבריו].

and this is not like the refinement mentioned above. Therefore this cannot be drawn from Chochmah, but only from the level that is above the breaking and the rectification (tikkun), the level of Keser (the Crown), of which it is said, "and take from the Tree of Life... and live forever," etc.; and from there it is drawn down to remove the spirit of impurity. Thus far his words.

43 ועפ"ז [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] שזהו ענין חכמת זה סדר קדשים ודעת זה סדר טהרות כי הקרבנות זהו ענין בירור ק"נ [קליפת נוגה] ובחכמה אתברירו

And according to this, it can be said that this is the matter of "wisdom" is the Order of Kodashim, and 'knowledge' is the Order of Taharos": for the offerings are the matter of the refinement of kelipas nogah (the glowing husk), and "through Chochmah (wisdom) they are refined";

וזהו חכמת זה סדר קדשים ומ"מ בירור זה דקדשים הוא ע"י החכמה משא"כ בירור דחולין שנעשו עטה"ק [על טהרת הקודש] הוא ע"י הבינה כו'

and this is "wisdom" is the Order of Kodashim." And nevertheless, this refinement of Kodashim is through Chochmah, whereas the refinement of ordinary food prepared in the purity of the holy is through Binah (understanding), etc.

אך ודעת זה סדר טהרות כי להיות הטמא נעשה טהור זהו ע"י הדעת שהוא ממשיך מהכתר ועמ"ש מזה בביאור ע"פ אני ה' אלקיכם דפ' ציצית.

But "and 'knowledge' is the Order of Taharos": for the impure becoming pure is through Daas (knowledge), which draws down from Keser (the Crown). And see what is written on this in the explanation on "I am Havayah your G-d" in the section of tzitzis.

44 וזהו מי יתן טהור מטמא לא אחד יחידו של עולם שהוא כתר הנקי יחיד משם דוקא נמשך בחי' זו משא"כ מהחכמה הוא רק בחכמה אתברירו כו'.

And this is "Who can bring a pure thing out of an impure one? Is it not the One," the Only One of the world: which is Keser (the Crown), called "Only" (Yachid). From there specifically this level is drawn, whereas from Chochmah (wisdom) there is only "through Chochmah they are refined," etc.

גם י"ל [יש לומר] מי יתן היינו בחי' מ"י וכמ"ש בביאור בשעה שהקדימו ישראל נעשה בענין מ"ש מי יתן והיה לבבם כו' ע"ש.

It can also be said that "Who (mi) will give" is the level of Mi, as is written in the explanation on "At the time that Israel put 'we will do' first," on the matter of what is written, "Who will give that they had such a heart," etc.; see there.

וזהו מאמר המדרש רבה כאן (פי' חקת דרעי"ג סע"ד) אם נטמא זה במה תהא טהרתו לא השיבו באותו שעה נתכרכמו פניו של משה כיון שהגיע לפ' פרה אדומה כו'

And this is the saying of the Midrash Rabbah here (Parshas Chukas, page 273, end of column d): "If this one becomes impure, by what will his purification be?" He did not answer him. At that moment Moshe's face turned pale. When he reached the section of the red heifer," etc.

דמזה שנתכרכמו פניו מוכח שמשה רבע"ה [רבינו עליו השלום] היה קסבר שאין לו טהרה וקשה מהיכי תיתי כן.

From the fact that his face turned pale, it is evident that Moshe our teacher, peace be upon him, thought that there is no purification for him; and it is difficult: from where would he have come to this?

45 ולפי הנ"ל א"ש [אתי שפיר] כי התורה נמשכה מחכמה עילאה ובחכמה אתברירו להבדיל בין הטהור לטמא כו'

But according to the above it is well understood: for the Torah is drawn from the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), and "through Chochmah they are refined," to distinguish between the pure and the impure, etc.;

אבל זה שיהי [שיהיה] טהור מטמא זה אי"א להיות ע"י החכמה ע"כ נתכרכמו פניו עד שהגיע לפי פרה שהיא המשכת מים חיים מבחינת עץ החיים מהכתר שמשם נמשך להיות מי יתן טהור מטמא כוי.

but that there should be a pure thing out of an impure one, this cannot come about through Chochmah. Therefore his face turned pale, until he reached the section of the heifer, which is the drawing-down of living water from the level of the Tree of Life, from Keser (the Crown), from which it is drawn that "Who can bring a pure thing out of an impure one," etc.

46 ויש להעיר מענין שלש הפוכות ויהפוך כוי את הקללה לברכה כוי עמ"ש מזה סד"ה ולא אבה בפי תצא.

And one should note the matter of the three reversals ("And He turned," etc., "the curse into a blessing," etc.); see what is written on this at the end of the discourse beginning "And He did not want," in Parshas Teitzei.

ועמ"ש עוד בענין מי יתן טהור מטמא בת"א [בתורה אור] פי וישלח סד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה. ובד"ה וישלח יעקב ועיין במא"א [במאורי אור] אות ח' סעיף ו'.

And see what is written further on the matter of "Who can bring a pure thing out of an impure one" in Torah Ohr, Parshas Vayishlach, at the end of the discourse beginning "And he took from what came to his hand a gift," and in the discourse beginning "And Yaakov sent"; and see Me'orei Or, letter ches, section 6.

(וע' עוד מענין מי יתן טהור בזח"א [בזהר חלק א] וירא ק"ב ב'. ח"ב [חלק ב'] יתרו ס"ט ב' ח"ג [חלק ג'] תזריע מ"ח ב')

(And see further on the matter of "Who can bring a pure thing" in the Zohar, Part I, Vayera, 102b; Part II, Yisro, 69b; Part III, Tazria, 48b.)

ומענין זאת חקת התורה ויקחו אליך פרה ברבות (ס"פ בא פי"ט קל"ה ד') ויובן ע"פ מ"ש בזח"ג [בזהר חלק ג'] פנחס (דף רמ"ד ע"ב).

And on the matter of "This is the statute of the Torah... that they take to you a heifer," [see] the Midrash Rabbah (end of Parshas Bo, chapter 19, page 135, column d); and it will be understood according to what is written in the Zohar, Part III, Pinchas (page 244b).

רבות תצוה ר"פ ל"ח פי אמור ספ"ל (דר"א א'). נשא פי"ג (דרנ"ג ד') ע"פ ביום השני הקריב נתנאל:

The Midrash Rabbah on Tetzaveh, beginning of chapter 38; Parshas Emor, end of chapter 30 (page 201a); Nasso, chapter 13 (page 253, column d), on the verse "On the second day Nesanel offered."

ויקחו אליך פרה אדומה

“And they shall take to you a red heifer” (Numbers 19:2)

1 ויקחו אליך פרה אדומה. איתא במשניות פ”ה דמסכת פרה ומייתי לה ביבמות (פרק ח’ דע”ב ב’ וביומא ד’ מ”ג) הכל כשרים לקדש מי חטאת אפילו אשה חוץ מחרש שוטה וקטן.

“And they shall take to you a red heifer.” It is stated in the Mishnah, chapter 5 of Tractate Parah, and it is brought in Yevamos (chapter 8, 72b, and in Yoma, folio 43): “All are fit to sanctify the mei chatas (the water of purification), even a woman, except for a deaf-mute, a person of unsound mind, and a minor.”

ולענין הזאה הוא איפכא שהקטן כשר להזות ואשה פסולה וכדאיתא במשניות סוף פרק בתרא דפרה הכל כשרים להזות חוץ מטומטום ואנדרוגינוס והאשה כו' יעו”ש [יעויין שם] דקטן מזה.

And with regard to sprinkling it is the reverse: the minor is fit to sprinkle and a woman is unfit, as is stated in the Mishnah at the end of the last chapter of Parah: “All are fit to sprinkle except for a tumtum (one whose sex is concealed), an androgynous, and a woman,” etc. See there, that a minor sprinkles.

2 ובגמרא שם ילפינן לה מקראי. וצ”ל הטעם שבהזי [שבהזיה] אשה פסולה וקטן כשר ובקידוש הוא להיפוך ממש כנ”ל.

And in the Gemara there, we derive it from verses. Now we need to understand the reason why in sprinkling a woman is unfit and a minor is fit, while in sanctifying it is the exact reverse, as mentioned above.

והענין כי פרה אדומה היא באה לטהר טומאת מת שהוא לדחות ולהעביר רוח הטומאה דשלש קליפות הטמאות לגמרי ואין בהם טוב כלל

The explanation is that the red heifer comes to purify [from] the impurity of the dead, which is to thrust away and remove the spirit of impurity of the three kelipos (husks) that are entirely impure and in which there is no good at all;

דהיינו שמהן נמשך קיום וחיות של המעשה דבור ומחשבה של כל שס"ה ל"ת [לא תעשה] שבתורה וענפיהן, שחיותם וקיומם מלמעלה

that is, from them are drawn the existence and the life-force (chayus) of the deed, speech and thought of all the 365 prohibitions in the Torah and their offshoots. For their life-force and existence from above

הוא נמשך משלש קליפות הטמאות הנזכר במרכבת יחזקאל רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת, והם נקראים פגרים מתים לפי שאין בהם חיות מצד עצמם כלל.

is drawn from the three impure kelipos mentioned in the Chariot of Yechezkel: "a stormy wind, a great cloud, and a flashing fire." And they are called "dead corpses," because they have no life-force of their own at all.

3 והעברה זו הוא ע"י פרה אדומה דייקא ומים חיים כ"י ועץ ארז ואזוב כ"י.

And this removal is through a red heifer specifically, and living waters, etc., and cedar wood and hyssop, etc.

כי פרה הוא פ"ר [פגע רע] ה' פ"ר [פגע רע] הוא גימטריא מנצפ"ך שעולה כמנין פר וה' הוא בחינת ה' גבורות מקור התחלקות האותיות

For parah (heifer) is par [and] hei. Par is the numerical value of the letters mem-nun-tzadi-pei-kaf, which add up to the number of par (280); and the hei is the level of the five Gevuros (restraints), the source of the division of the letters.

כי קול היוצא מהבל הלב הוא קול פשוט ומתחלק לאותיות בה' מוצאות הפה אחה"ע מהגרון גיכ"ק מהחך כ"י.

For the voice that issues from the breath of the heart is a simple voice, and it divides into letters in the five places of articulation of the mouth: alef-ches-hei-ayin from the throat, gimmeI-yud-kaf-kuf from the palate, etc.

4 וכך למעלה התחלקות אותיות הדבור למעלה הוא בבחינת מל' ואתה מחיה את כולם הוא ע"י בחינת גבורות וכמ"כ [וכמו כן] הוא למעלה בבינה בחינת אותיות המחשבה שהן ג"כ בחינת אותיות

And so it is above: the division of the letters of speech above is in the level of Malchus (sovereignty), [of which it is said,] "And You give life to them all," and it is through the level of Gevuros (restraints). And likewise above, in Binah (understanding), the level of the letters of thought, which are also a level of letters

כמו אותיות הדבור התחלקותן לאותיות פרטיים הוא ג"כ ע"י בחי' גבורות והוא בחינת גבורות דאימא, עמ"ש מזה בד"ה והניף הכהן את העומר בענין שעורה שעור ה'. עוד נת' [נתבאר] מזה במ"א ע"פ אדי שפתי תפתח.

like the letters of speech: their division into particular letters is also through the level of Gevuros, and this is the level of the Gevuros of Imma. See what is written on this in the discourse beginning "And the kohen shall wave the omer," regarding se'orah (barley) as shi'ur hei (a measure of five). This was further explained elsewhere, on "Ado-nai, open my lips."

5 והנה עיקר ההתחלקות הוא כדי להחיות ולהוות נבראים בע"ג [בעלי גבול / בעל גבול] כי באצילות איהו וחיוהי וגרמוהי חד כו',

Now, the main purpose of the division is to give life to and bring into being finite creations; for in the World of Atzilus (Emanation), "He, His life-forces and His vessels are one" (ihu vechayohi veg-armohi chad), etc.

אך ע"י ההתחלקות וההשתלשלות הנ"ל מקבלים חיות גם שלש קליפות הטמאות ע"י בחינת נוגה שיש בה ג"כ ה"ג [חמש גבורות] ושם הם גבורות קשות (ועיין בע"ה [בעץ חיים] שער ק"נ [קליפת נוגה] ספ"ג [סוף פרק ג']). ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' חקת בטעמי מצות

However, through the division and the chain of descent (hishtalshelus) mentioned above, the three impure kelipos (husks) also receive life-force, through the level of nogah (the glowing [husk]), which also has the five Gevuros (restraints); and there they are harsh Gevuros (see Etz Chaim, Sha'ar Kelipas Nogah, end of chapter 3; and the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Chukas, in Ta'amei HaMitzvos),

שנעשה בחינת ההתחלקות והיש ממש בחי' טורא דפרודא משא"כ למעלה הגם שיש בחי' ההתחלקות המדרגות מ"מ כיון שהם בבחי' ביטול כמ"ש וצבא השמים לך משתחווים הרי הם מתאחדים.

so that there comes about the level of division and of the yesh (separate existence) in actual fact, the level of tura difiruda (the mountain of separation). Whereas above, although there is the level of the division of the grades, nevertheless, since they are in the state of self-nullification (bittul), as it is written, "And the host of heaven bow down to You," they are therefore united.

וכנודע מענין ע' [שבעים] נפש יוצאי ירך יעקב שאף שהם ע' [שבעים] מ"מ נאמר בהם נפש לשון יחיד ע"י שהם בכ"י ביטול, משא"כ בנוגה הוא בחינת הפירוד והתחלקות ממש לפי שהיא בחי' יש

As is known from the matter of the seventy nefesh (soul) who came out of Yaakov's loins: although they are seventy, nevertheless "nefesh," in the singular, is said of them, because they are in the state of bittul. Whereas in nogah it is the level of separation and actual division, because it is the level of yesh

(כי למעלה הה"ג [החמש גבורות] דאימא אדרבה הם הגורמים וממשיכים ביטול היש כי הם גבורות ממותקות שענין הגבורה הוא עד"מ למטה ענין לעולם ירגיז אדם יצ"ט [יצר טוב] על יצה"ר [יצר הרע] וכמ"ש במ"א ע"פ וגם אתה תדין את ביתי.

(for above, the five Gevuros of Imma, on the contrary, are what cause and draw down the nullification of the yesh, for they are sweetened Gevuros. For the matter of Gevurah, by way of analogy below, is the matter of "A person should always incite his good inclination against his evil inclination," as is explained elsewhere on "And you too shall judge My house."

כך הוא ענין ה"ג [חמש גבורות] דבינה הנמשכים למל' אשר מזה נמשך ומשתלשל בכי"ע ענין גבריאל המעורר הנשמות לעבודה כמ"ש בזח"ג [בוהר חלק ג] ויקרא

So too is the matter of the five Gevuros of Binah (understanding) that are drawn down to Malchus (sovereignty), from which there is drawn and descends into Beriah, Yetzirah and Asiyah the matter of Gavriel, who arouses the souls to [divine] service, as is written in the Zohar, Part III, Vayikra)

(דכ"ג סע"א [סוף עמוד א]) ובפ' שלח (דקע"א סע"ב [סוף עמוד ב]) ועמ"ש מזה ע"פ מאמר הזח"ב [הזהר חלק ב'] פקודי (דרל"ג ע"א) בפסוק והנה איש מראהו כמראה נחשת וגו'.

(end of 23a), and in Parshas Shelach (end of 171b). And see what is written on this, on the statement of the Zohar, Part II, Pekudei (233a), on the verse "And behold, a man whose appearance was like the appearance of copper," etc.

והיינו כי שרש ה"ג [חמש גבורות] העליונות הם אדרבה המעוררים ביטול היש וכמ"ש מזה ג"כ בד"ה אדי שפתי תפתח.

That is, the root of the supernal five Gevuros, on the contrary, is what arouses the nullification of the yesh, as is also explained on this in the discourse beginning "Ado-nai, open my lips."

ועמ"ש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] גבי חוטי תכלת וסד"ה ה' יחתו מריביו ומ"ש סד"ה ושאתם מים בענין כוס ישועות.

And see what is written above regarding the threads of techeiles, and at the end of the discourse beginning "Havayah—those who contend with Him shall be shattered," and what is written at the end of the discourse beginning "And you shall draw water," regarding "the cup of salvations."

לא כן הגבורות שבנוגה שהן גבורות קשות בחי' הצמצום גמור המסתיר לגמרי להיות יש ודבר נפרד ועמ"ש בד"ה אם בהרת קדמה כו'.

Not so the Gevuros in nogah, which are harsh Gevuros, the level of complete tzimtzum (contraction), which conceals entirely, so that there is a yesh and a separate thing. And see what is written in the discourse beginning "If the baheres (bright spot) preceded," etc.

6 וזהו כל עיקר ענין בחינת נוגה שאינה כמו ג' קליפות הטמאות שהם רע גמור, והגם שנוגה ג"כ חציה רע היינו חציה

And this is the whole essence of the matter of the level of nogah: that it is not like the three impure kelipos (husks), which are complete evil. And although nogah too is half evil, that is [only] half of it;

אבל חציו [חציה] טוב ואעפ"כ [ואף על פי כן] גם הטוב שבה נקרא ק"נ [קליפת נוגה] והיינו לפי שהוא בבחינת יש וכמו בשביל שיקראוני רבי כו'.

but half of it is good. And even so, even the good in it is called kelipas nogah; that is because it is in the state of yesh (separate existence), like "so that they will call me Rabbi," etc.

משא"כ בקדושה הוא בחי' ביטול ולכן ע"י בחינת ק"נ [קליפת נוגה] מקבלים ג' קליפות הטמאות, כי ק"נ [קליפת נוגה] חציו טוב וחציו רע שמבחי' חציו הטוב מקבל גם חציו הרע.

Whereas in holiness it is the level of self-nullification (bittul). Therefore it is through the level of kelipas nogah that the three impure kelipos receive: for kelipas nogah is half good and half evil, and from the level of its good half its evil half also receives.

7 ומחציו הרע מקבלים ג' קליפות הטמאות לגמרי, ופי' חציו טוב הוא הרגשת היש ומ"מ בחינת ק"נ [קליפת נוגה] יכול להתברר ולהיות בבחינת ביטול לגמרי באור א"ס וכענין וצבא השמים לך משתחווים.

And from its evil half the three entirely impure kelipos (husks) receive. And the meaning of "its half [is] good" is the sense of yesh (self-existence); and nevertheless the level of kelipas nogah can be refined and come to be in a state of complete self-nullification (bittul) in the Infinite Light (Or Ein Sof), like "And the host of heaven bow down to You."

וזהו ענין שלפעמים בחינת נוגה עולה לגמרי בקדושה (ועיין בזח"ב [בוהר חלק ב'] ויקהל) (דרי"ג ע"ב) ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם והרמ"ז [והרב משה זכות] פ' פנחס (דרנ"א ב')

And this is the meaning of [the fact] that sometimes the level of nogah rises entirely into holiness (see the Zohar, Part II, Vayakhel) (203b), and in the Mikdash Melech there, and the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto) on Parshas Pinchas (251b);

משא"כ בנוגה שיש בה איתן להדבק בקדושה ועליה נאמר והנה טוב מאד וע"ש ר"פ חקת.

whereas in nogah there is eisan (firm strength) to cleave to holiness, and regarding it is said, "And behold, it was very good." And see there, at the beginning of Parshas Chukas.

וזהו ענין שרפת הפרה כדי להעביר את רוח הטומאה כי פרה היא בחינת נוגה שפרה היא בחי' נוק' [נוקבא] שמקבל מבחינת פני שור

And this is the meaning of the burning of the heifer, in order to remove the spirit of impurity: for the heifer is the level of nogah, for the heifer is the level of Nukva (the feminine), which receives from the level of "the face of the ox,"

אלא שהיא בבחי' גבורות קשות ביותר בחינת טוב שבנוגה פר ה' וממנה מקבלים גם ג' קליפות הטמאות כנ"ל.

except that it is in the level of the harshest Gevuros (restraints), the level of the good that is in nogah, par [and] hei; and from it the three impure kelipos also receive, as mentioned above.

8 וזהו ענין המצוה לשרוף את הפרה לאפר כי ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אשכחן אפר דאקרי עפר דכתיב ולקח מעפר שרפת החטאת כו'. דהנה מכל דבר הנשרף נשאר אפר.

And this is the meaning of the mitzvah to burn the heifer to ashes. For our Sages, of blessed memory, said: "We find that ashes are called 'dust,' as it is written, 'And he shall take from the dust of the burning of the sin-offering,'" etc. For from everything that is burned, ashes remain.

והיינו לפי שכל דבר מורכב מדי' יסודות אש רוח מים עפר ועיקר התהוות הגשמי הוא מיסוד העפר וג' היסודות מורכבים בו,

That is because everything is composed of four elements, fire, air, water and earth (afar), and the main coming-into-being of the physical is from the element of earth, with the three [other] elements combined in it.

ולכן ע"י השרפה מתפרדים יסודות המורכבים ונשאר רק יסוד העצמי וכך הוא ענין שרפת הפרה ולא נשאר כ"א מקור הדבור שעדיין הוא בבחי' ביטול.

Therefore, through the burning, the combined elements separate and only the essential element remains. And so it is with the burning of the heifer: nothing remains but the source of speech, which is still in the state of self-nullification (bittul).

וזהו אפר פר א' היינו הגבורה כמו שהוא בשרשו קודם שנמשך בבחינת יש ע"י ה"ג [חמש גבורות] דנוגה וממילא יתפרדו כל פועלי און והיו כלא היו.

And this is efer (ashes): par [and] alef, that is, the Gevurah (restraint) as it is in its root, before it is drawn down into the state of yesh (separate existence) through the five Gevuros of nogah. And as a matter of course, "all the workers of iniquity shall be scattered," and "they shall be as though they had not been."

(ע' [עיינן] בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] שם ועיינן בזהר הרקיע פ' משפטים בפ"י מ"ש בזהר שם דק"ה ע"ב ע"פ אדמת עפר עיינן בשער תיקון עונות ספ"ב [סוף פרק ב'] ובמ"ח.

(See the Likkutei Torah of the Arizal there; and see Zohar HaRakia, Parshas Mishpatim, in the explanation of what is written in the Zohar there (105b) on "admas afar" (the ground of dust); see Sha'ar Tikkun Avonos, end of chapter 2, and Mishnas Chassidim.

ובסידור האריז"ל [האריז"ל זכרוננו לברכה] גבי תיקון חצות בענין לתת אפר במקום הנחת תפילין כו' ועיינן ברבות סדר וירא ס"פ מ"ט בזהר פ' פקודי דרל"ז ב' ודרס"ו ב' ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] פ' חקת בד' ק"פ ע"ב ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם):

And [see] in the Siddur of the Arizal, of blessed memory, regarding Tikkun Chatzos, on placing ashes on the place where the tefillin are put on, etc. And see the Midrash Rabbah, Seder Vayera, end of section 49; the Zohar, Parshas Pekudei, 237b and 266b; and the Ramaz on Parshas Chukas, folio 180b, and the Mikdash Melech there.)

9 ב והנה כתיב ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי, מים הוא בחינת חכמה ומים חיים הוא מקור החכמה שנק' מים חיים בחינת מעין וכמ"ש והחכמה מאין תמצא,

2. Now, it is written: "And they shall take for the impure [person] from the dust of the burning of the sin-offering, and he shall put upon it living water in a vessel." Water is the level of Chochmah (wisdom), and living water is the source of Chochmah, which is called "living water," the level of a spring, as it is written, "And Chochmah shall be found from ayin (nothing)."

והוא מבחי' טלא דבדולחא מקור החכמה סתימאה כידוע (ומבואר בזהר פ' תזריע דמ"ט ע"א ועיין בזהר תרומה דקע"ח סע"ב [סוף עמוד ב] בספרא דצניעותא פ"ה וע' מ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה למה נסמכה פ' מרים כו').

And it is from the level of the tala divdolcha (the crystalline dew), the source of the hidden Chochmah, as is known (and it is explained in the Zohar, Parshas Tazria, 49a; and see the Zohar, Terumah, end of 178b, in the Sifra DiTzniusa, chapter 5; and see what is written in Iggeres HaKodesh, in the passage beginning "Why was the section of Miriam juxtaposed," etc.).

והנה למטה מים חיים הן הנובעים מתחת לארץ והיינו לפי שנעוץ תחלתן בסופן כי מבחינת חכמה ולמטה הוא בחינת השתלשלות מיש ליש מחכמה למדות ולמחשבה דבור

Now, below, living water is [water] that wells up from beneath the earth; that is because "their beginning is wedged in their end." For from the level of Chochmah downward it is the level of a chain of descent (hishtalshelus) from something to something: from Chochmah to the emotive attributes (middos), and to thought, speech

ומעשה, משא"כ החכמה מלמעלה מן החכמה הוא בחי' מאין ליש וגילוי בחינה זו הוא למטה בארץ דוקא כי הארץ מצמחת וחוזרת ומצמחת עד א"ס כמ"ש ארץ ממנה יצא לחם כו'.

and action. Which is not so with Chochmah [as it comes] from what is above Chochmah: that is the level of [coming into being] from nothing to something. And the revelation of this level is below, in the earth specifically, for the earth sprouts and sprouts again endlessly, as it is written, "The earth, out of it comes bread," etc.

10 וכן המים הנובעים מתחת לארץ הם מים חיים כו', וזהו ענין קידוש מי חטאת ליתן מים חיים בתוך האפר

And so too, the water that wells up from beneath the earth is living water, etc. And this is the meaning of the sanctification of the mei chatas (the water of purification): to put living water into the ashes,

שהוא המשכת מקור החכמה בחינת ביטול תוך האפר שהוא בחי' טוב שכנוגה שנתברר מקור ושרש הדבור

which is the drawing down of the source of Chochmah (wisdom), the level of self-nullification (bittul), into the ashes, which are the level of the good in nogah, in which the source and root of speech has been refined.

כי בחי' הפרה פר ה' הוא בחינת ה' גבורות המחלקות את הקול להיות הדבור בגילוי וע"י השרפה נשאר רק מקור ושרש הדבור וע"י המים חיים שהוא המשכת הביטול

For the level of the heifer, par [and] hei, is the level of the five Gevuros (restraints), which divide the voice so that speech becomes revealed; and through the burning only the source and root of speech remains. And through the living water, which is the drawing down of bittul,

הנה ממילא יתפרדו כל פועלי און ואין להם אחיזה כלל (וכמ"ש בזהר פ' פקודי דרל"ז ב' הנ"ל ועיין בזהר פ' חקת דקפ"א ע"א).

as a matter of course "all the workers of iniquity shall be scattered," and they have no hold at all (as is written in the Zohar, Parshas Pekudei, 237b, mentioned above; and see the Zohar, Parshas Chukas, 181a).

וההזיה הוא להמשיך בחינה זאת על נפש המיטהר מן הטומאה ולכן אשה פסולה להזות כי אשה היא בחי' גבורות בחי' מלי' שרגליה יורדות מות שהוא בחי' דבור מקור ושרש אחיזת החיצונים.

And the sprinkling is to draw this level down upon the soul of the one being purified from impurity. Therefore a woman is unfit to sprinkle: for a woman is the level of Gevuros, the level of Malchus (sovereignty), "whose feet go down to death," which is the level of speech, the source and root of the hold of the external forces.

לכן אין בכחה לדחות ולהעביר את רוח הטומאה (וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ספ"ו דיבמות האיש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש וע' ברבות בראשית ס"פ ח' האיש כובש כו'),

Therefore it is not in her power to thrust away and remove the spirit of impurity (as our Sages, of blessed memory, said at the end of chapter 6 of Yevamos: "It is the way of a man to conquer, and it is not the way of a woman to conquer"; and see the Midrash Rabbah on Bereishis, end of section 8: "The man conquers," etc.).

אבל הקטן שהוא בחינת דכר בחינת מדות שאין להם שם שום אחיזה (כי הז"א נקי עץ החיים אבל המלי נקרא עה"ד [עץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] והיינו לפי שרגליה יורדות כו'),

But the minor, who is the level of the masculine (dechar), the level of the emotive attributes (middos), where they have no hold whatsoever (for Z'eir Anpin is called the Tree of Life, but Malchus is called the Tree of Knowledge of good and evil, and that is because "her feet go down," etc.),

אלא שהוא עדיין בבחינת קטנות המדות אהו"ר [אהבה ויראה] יכול להעביר את רוח הטומאה. ואף שהקטן אין בו דעת מ"מ יכול להעביר ולדחות את רוח הטומאה

only that he is still at the level of the smallness of the emotive attributes, love and awe, can remove the spirit of impurity. And although the minor has no Daas (knowledge), he can nevertheless remove and thrust away the spirit of impurity,

כי גם בהם אין בחינ' [בחינת / בחינה] הדעת וכמ"ש בזהר פ' משפטים אל אחר אסתרס ולא עבד פירין, ואפשר שע"ז רמזו ברבות פ' נח פל"ג ומה התהום כו'

for in them [the kelipos] too there is no level of Daas, as is written in the Zohar, Parshas Mishpatim: "The other god is castrated and does not bear fruit." And it may be that this is what [our Sages] alluded to in the Midrash Rabbah, Parshas Noach, section 33: "And just as the deep," etc.,

כך אין מעשיהן של רשעים עושה פירות, וע' בגמרא ספ"ק [סוף פרק קמא] דקדושין (ד"מ ע"א). והקשה בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] והרי נשמות עובדי כוכבי' [כוכבים] ומזלות נמשכים מג' קליפות הטמאות וא"כ עבד פירין.

"so the deeds of the wicked do not bear fruit." And see the Gemara at the end of the first chapter of Kiddushin (40a). And in the Likkutei Torah of the Arizal he raised a difficulty: but the souls of the worshippers of stars and constellations are drawn from the three impure kelipos (husks); if so, it does bear fruit!

ותירץ שאין בהם מוח הדעת כ"א מוח החכמה ומוח הבינה כמ"ש גם בלא דעת נפש לא טוב

And he answered that they do not have the mind of Daas, only the mind of Chochmah and the mind of Binah (understanding), as it is written, "Also, without Daas the soul is not good,"

ולכן כתיב שתי נשים זונות וכו' תרין צפרין כו' ולכן הקטן הגם שאין בו דעת אינו מעכב.

and therefore it is written, "two women, harlots," etc., "two birds," etc. And therefore, with the minor, although he has no Daas, it is no impediment.

משא"כ לענין הקידוש שהוא העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] דגבורות דנוגה למעלה למים חיים דמו"ס [דמוחא סתימאה] הקטן פסול לזה, כי העלאה זו צ"ל ע"י הדעת דוקא

Whereas with regard to the sanctification, which is the raising of the mayin nukvin (feminine waters) of the Gevuros of nogah up to the living water of Mocha Stima'ah (the hidden brain), the minor is unfit for this; for this raising must be through Daas specifically.

כי ביטול היש לאין זהו ע"י בחינת דעת כענין אברהם הכיר את בוראו דהכרה ר"ל [רוצה לומר] הרגשה זהו בחינת דעת

For the nullification of the yesh (separate existence) into ayin (nothing) is through the level of Daas, like the matter of "Avraham recognized his Creator": for recognition, that is to say, feeling, is the level of Daas

(ועמ"ש מענין הדעת בביאור ע"פ מים רבים ובד"ה ואלה המשפטים ובד"ה לא הביט און ביעקב ובד"ה החלצו מאתכם ובד"ה וידעת היום וע' בז"ה [בזוהר] פ' תרומה דקס"ו),

(and see what is written on the subject of Daas in the explanation on "Many waters," and in the discourses beginning "And these are the laws," "He has not beheld iniquity in Yaakov," "Arm from among you," and "And you shall know this day"; and see Zohar HaRakia, Parshas Terumah, folio 166).

ולכן הדעת עולה עד הכתר למעלה מחו"ב [מחכמה ובינה] שהם בחי' המשכה כו', (ועיין ברבות כי תשא פמ"א [פרק מ"א / פרשה מ"א] גבי כי ה' יתן חכמה מפיו דעת משמע ג"כ דבחינת מפיו דעת זהו דבר גדול יותר מבחינת יתן חכמה),

And therefore Daas rises up to Keser (the Crown), above Chochmah and Binah, which are the level of drawing-down, etc. (And see the Midrash Rabbah, Ki Sisa, section 41, regarding "For Havayah gives wisdom; from His mouth, knowledge (daas)": it is implied there too that the level of "from His mouth, knowledge" is a greater thing than the level of "gives wisdom.")

וע"כ אין בקליפות מוח הדעת דוקא שאין בהם בחי' הביטול ע"ד הכיר את בוראו רק דקרו ל"י אלקא דאלקיא.

And therefore it is specifically the mind of Daas that is not in the kelipos, for they have no level of bittul in the manner of "he recognized his Creator"; only that they call Him "the G-d of gods."

ולכן הקטן שאין בו גילוי הדעת עדיין הוא פסול לקדש. אבל אשה כשרה לקדש כי אשה יש לה דעת אלא שדעתה קלה שהדעת שבה אינו כ"א מבחינת גבורות

Therefore the minor, in whom Daas is not yet revealed, is unfit to sanctify. But a woman is fit to sanctify, for a woman has Daas; only that "her Daas is light," for the Daas in her is only from the level of Gevuros.

וזהו דעתה קל"ה ה' פעמים כ"ו גימטריא קל (ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פ' בראשית בד"ה צאינה וראינה בפ"י שלשים ומאה משקלה ועיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' שמות ע"פ כי סר לראות.

And this is "her Daas is kal-hei": five times twenty-six is the numerical value of kal (130). (See what is written above, in Parshas Bereishis, in the discourse beginning "Go forth and gaze," in the explanation of "its weight was a hundred and thirty"; and see the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Shemos, on "that he turned aside to see."

קל יורד למלי מסוד דעת זה כו' וע"ש, ובפע"ח [ובפרי עץ חיים] שער השופר פ"א ג"כ נז' [נזכר] מענין זה, ועמ"ש מזה בד"ה ענין רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת דהענין דכל שהדעת חזק ביותר יוכל לסבול

Kal descends to Malchus from the secret of this Daas, etc.; see there. And in Pri Etz Chaim, Sha'ar HaShofar, chapter 1, this matter is also mentioned. And see what is written on this in the discourse beginning "The matter of Rav Shmuel bar Rav Yitzchak, who danced with three": that the matter is that whoever's Daas is very strong can bear

גם הפך תשוקתו וכל שהדעת קל לא יוכל לסבול ותיכף תכלה נפשו, ועד"ז פ"י שדעתה קל שהוא התשוקה בכוסף רב ליכלל באצילות ולכן נקרא כלה ע"ש [על שם] כלתה נפשי כו' בבחינת גבורות והסתלקות לעלות למעלה.

even the opposite of his longing, and whoever's Daas is light cannot bear [it], and at once his soul will expire. And along these lines is the explanation of "her Daas is light": that is, the longing, with great yearning, to be included in Atzilus (Emanation); and therefore she is called kallah (bride), on account of "my soul pines (kalsah)," etc., in the mode of Gevuros and withdrawal, to rise upward.

גם יש להעיר לענין קל ממשארז"ל [ממה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] גבי ורוכב על כרוב קל שלו ועמ"ש מזה בד"ה יביאו לבוש גבי וסוס אשר כו' ועמ"ש במ"א בענין בינה יתירה נתנה באשה כו'), ופ"י שכל הגבורות שבהויות נמשכים במל'

One may also note, regarding kal, what our Sages, of blessed memory, said regarding "and rides upon His light (kal) cherub." And see what is written on this in the discourse beginning "Let them bring royal apparel," regarding "and the horse that," etc.; and see what is written elsewhere on the matter of "Extra Binah was given to woman," etc.) And the meaning is that all the Gevuros in the Havayos are drawn into Malchus;

אבל מ"מ יש בה דעת לכן כשרה לקדש כי גם ענין קידוש מי חטאת הוא עליות גבורה דק"נ [דקליפת נוגה] שנתברר במים חיים ע"כ האשה שיש לה עטרא דגבורה כשרה לקדש כו':

but nevertheless she has Daas, and therefore she is fit to sanctify. For the sanctification of the mei chatas, too, is the ascent of the Gevurah of kelipas nogah that has been refined in the living water; therefore the woman, who has the atara digevurah (the crown of Gevurah), is fit to sanctify, etc.

11 ג ולקח הכהן עץ ארז ואזוב והשליך אל תוך שרפת הפרה. שכדי לחבר בחינת החכמה בחינת ביטול שהוא מדרגה גבוה ונעלה באפר הפרה

3. "And the kohen shall take cedar wood and hyssop, and cast [them] into the burning of the heifer." For in order to join the level of Chochmah (wisdom), the level of self-nullification (bittul), which is a high and exalted grade, with the ashes of the heifer,

שהוא בחינת נוגה מדרגה היותר תחתונה הוא ע"י עץ ארז ואזוב. עץ הוא בחינת מדות שיש בהן בחי' גדלות וקטנות.

which are the level of nogah, the very lowest grade, it is through cedar wood and hyssop. Etz (wood, tree) is the level of the emotive attributes (middos), in which there are the levels of greatness and smallness.

עץ ארז הגבוה מכל האילנות הוא בחינת מדות שבחכמה (כ"כ [כל כך] בספר מאורי אור אות א' סעי' [סעיף] ק"כ ובמק"מ [ובמקדש מלך] בראשית דכ"ט א' וע"ש דל"ד א' סעי"א [סוף עמוד א]).

Cedar wood, the tallest of all the trees, is the level of the emotive attributes within Chochmah (so wrote the book Me'orei Or, letter alef, section 120, and the Mikdash Melech on Bereishis, 29a; and see there, end of 34a).

ואזוב הגדל בקיר הוא הנמוך מכל האילנות הוא בחינת טפת היסוד שהשפעה הבאה מבחינת היסוד תוך הנבראים אינה כ"א בבחי' טפה הארה בעלמא, ועמ"ש בד"ה אלה מסעי גבי וגם דלה דלה לנו.

And hyssop, which grows in the wall, the lowest of all the trees, is the level of the drop of Yesod (foundation): for the influence that comes from the level of Yesod into the created beings is only in the manner of a drop, a mere glimmer. And see what is written in the discourse beginning "These are the journeys," regarding "and he also drew, drew for us."

ולכן יו"ד דפינחס שקנא קנאת הברית בחי' יסוד הוא זעירא (עיין בזהר פ' פינחס דרטי"ו ע"ב ועמ"ש בפ' מקץ בביאור ע"פ המגביהי לשבת כו' ע"ש),

And therefore the yud of Pinchas, who was zealous with the zeal of the covenant, the level of Yesod, is small (see the Zohar, Parshas Pinchas, 215b; and see what is written in Parshas Mikeitz, in the explanation on "Who is enthroned on high," etc.; see there).

וכן וא"ו דאזוב הוא זעירא (וע' מזה בזהר פ' מצורע דנ"ג ע"ב וע' בזהר ר"פ יתרו דס"ח ע"א), פי' שהיסוד הוא מחבר בחי' החכמה להתלבש תוך הנבראים

And likewise the vav of ezov (hyssop) is small (and see on this the Zohar, Parshas Metzora, 53b; and see the Zohar at the beginning of Parshas Yisro, 68a). That is, Yesod is what joins the level of Chochmah, so that it is en clothed within the created beings,

שהוא המשכת מים חיים באפר הפרה, ושני התולעת הוא לכרוך בו העץ ארז ואזוב כי ההמשכה והחיבור שימשך טפת מוח ביסוד ולהיות טפת יסוד הוא ע"י שני התולעת בחינת הגבורות כו'.

which is the drawing of living water into the ashes of the heifer. And the crimson thread (shni to-la'as) is for binding the cedar wood and hyssop with it; for the drawing-down and the joining, that the drop of the brain be drawn into Yesod and become the drop of Yesod, is through the crimson thread, the level of the Gevuros (restraints), etc.

(ועמ"ש בפ' נשא בד"ה ה' יחתו מריביו בענין ויתן עוז למלכו וע' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' שמיני בטעמי מצות בענין וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק כו' וע' בזהר ס"פ חיי שרה דקל"ג סע"א [סוף עמוד א] אתערותא דרחימו כו' ובפ' וישב)

(And see what is written in Parshas Nasso, in the discourse beginning "Havayah—those who contend with Him shall be shattered," regarding "and He will give strength to His king"; and see the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Shemini, in Ta'amei HaMitzvos, regarding "And I multiplied his seed and gave him Yitzchak," etc.; and see the Zohar at the end of Parshas Chaye Sarah, end of 133a: "The arousal of love," etc.; and in Parshas Vayeshev)

(דקפ"ו ע"ב) ע"פ העירותי מצפון כו' ובפי' וארא (ד"ל ע"א) דאלמלא אתערותא דצפון כו' שמאלו תחת לראשי כו'

(186b), on "I have aroused [one] from the north," etc.; and in Parshas Va'eira (30a): "Were it not for the arousal of the north," etc., "His left hand is under my head," etc.;

ובפי' תרומה (דקל"ז א') ע"פ ישיש כגבור כו' וע"ש (דקל"ט א') בענין ותולעת שני. ועמ"ש סד"ה נאו לחייך בתורים.

and in Parshas Terumah (137a), on "He rejoices like a mighty man," etc.; and see there (139a), on the matter of "and crimson wool." And see what is written at the end of the discourse beginning "Your cheeks are lovely with circlets."

עו"ל [עוד יש לומר] בענין התחברות עץ ארז ואזוב שהוא ע"ד מ"ש ברע"מ [ברע"א מהימנא] ר"פ כי תשא העשיר דא עמודא דאמצעיתא כו' והדל דא צדיק כו' ועמ"ש [ועיין מה שכתוב שם].

One may further say, regarding the joining of cedar wood and hyssop, that it is along the lines of what is written in the Raaya Mehemna at the beginning of Parshas Ki Sisa: "'The rich'—this is the central pillar," etc., "and 'the poor'—this is the Tzaddik," etc. And see what is written there.

ובמאורי אור אות א' סעיף נ"ד כתב אזוב נק' היסוד ו' זעירא והוא המתחבר עם ארז ו' רברבא גוף וברית ועמ"ש גבי ברכת הארץ בברכת המזון במה שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה]

And in Me'orei Or, letter alef, section 54, he wrote: "Hyssop: Yesod is so called, the small vav; and it is what joins with the cedar, the large vav: body and covenant." And see what is written regarding the blessing of the land in the Grace after Meals, on what our Sages, of blessed memory, said:

וצריך שיזכיר בה ברית ותורה וזהו ענין אלה תולדות יעקב יוסף (ע' [עיין] בזה"א [בזהר חלק א] וישב דק"פ ע"א ודקפ"ב ע"ב)

"And he must mention in it the covenant and the Torah." And this is the meaning of "These are the generations of Yaakov: Yosef" (see the Zohar, Part I, Vayeshev, 180a and 182b).

והיינו כי בחינת ארז הוא בחינת יעקב וכן איתא במדרש תנחומא פ' וישלח הארז זה יעקב שנאמר כארז בלבנון ישגה וכ"ה ברכות שם פרשה פ'.

That is: the level of the cedar is the level of Yaakov. And so it is stated in Midrash Tanchuma, Parshas Vayishlach: "The cedar—this is Yaakov, as it is said, 'Like a cedar in Lebanon he shall grow.'" And so it is in the Midrash Rabbah there, section 80.

והוא כמ"ש בשמו"ע [בשמונה עשרה] והנורא אל עליון שהוי"ו דוהנורא הוא המשכה להיות גילוי בחינת נורא הוא גילוי בחינת ביטול שנמשך מבחינת אל עליון היינו מה שלמעלה מהשתלשלות כמ"ש במ"א סד"ה וידעת היום.

And it is as is said in the Shemoneh Esreh: “and the awesome, Kel Elyon (G-d Most High)”: the vav of vehanora (“and the awesome”) is a drawing-down, so that there be a revelation of the level of “awesome,” which is the revelation of the level of bittul that is drawn from the level of Kel Elyon, that is, what is above the chain of descent (hishtalshelus), as is explained elsewhere, at the end of the discourse beginning “And you shall know this day.”

וזהו ענין בחינת ארז ו' רברבא וכמ"ש ג"כ במא"א [במאורי אור] שם ארז נק' ז"א כשעולה באבא בלבנון כו' ועיי' בזה"ג [בזהר חלק ג] ויקרא (ד"ו ע"א) ע"פ כארז בלבנון ישגה ובפי' לך לך (דפ"ב סע"א [סוף עמוד א]).

And this is the meaning of the level of the cedar, the large vav, as is also written in Me'orei Or there: "Z'eir Anpin is called 'cedar' when it rises into Abba, into 'Lebanon,'" etc. And see the Zohar, Part III, Vayikra (16a), on "Like a cedar in Lebanon he shall grow," and in Parshas Lech Lecha (end of 82a).

וכדי שיומשך המשכת ביטול זה בנבראים זהו ע"י ו' זעירא בחי' אזור כנ"ל וע' בהרמ"ז [בהרב משה זכות]

בפ' חקת (בדף ק"פ סע"ב) [סוף עמוד ב']

And so that this drawing-down of bittul be drawn into the created beings, this is through the small vav, the level of hyssop, as mentioned above. And see the Ramaz on Parshas Chukas (folio 180, end of side b),

פ"י דעץ ארו ושני תולעת ואזוב הם דעת ת"ת [תפארת] יסוד ובפ' מצורע שם כ' [כתב] שהדעת מושרש
ביסודות דא"א [דאבא ואימא] כו' ועמ"ש מענין ארו לעיל בפ' ויגש בד"ה ויגש אליו יהודה.

who explained that the cedar wood, the crimson thread and the hyssop are Daas (knowledge), Tiferes (beauty) and Yesod; and in Parshas Metzora there he wrote that Daas is rooted in the Yesodos of Abba and Imma, etc. And see what is written on the subject of the cedar above, in Parshas Vayigash, in the discourse beginning “And Yehudah approached him.”

ועי עוד מענין אזור ברבות סדר בא פי"ז ובוזהר ס"פ צו (דלי"ה ע"א) ובפ' בא (דלי"ה ע"ב) ובפ' הרמ"ז [הרב
משה זכות] שם ומענין ויקחו אליך ברבות סדר אמור ספ"ל:

And see further on the subject of hyssop in the Midrash Rabbah, Seder Bo, section 17; in the Zohar at the end of Parshas Tzav (35a) and in Parshas Bo (35b), and in the Ramaz's commentary there; and on the subject of "And they shall take to you," in the Midrash Rabbah, Seder Emor, end of section 30.

תוספת ביאור מעט ע"פ ויקחו אליך פרה כו'

A brief additional explanation on "That they take to you a heifer" (Numbers 19:2)

1 תוספת ביאור מעט ע"פ ויקחו אליך פרה כו'

A brief additional explanation on the verse "That they take to you a heifer," etc.

2 הנה לפי המבואר מכ"ז [מכל זה] דהשלכת עץ ארז ואזוב כו' זהו רק ענין ההמשכות מז"א דאצי' להמשיך החכמה והביטול בהמ"ן [בהמ"ן נוקבין] שזהו האפר כו' וכמ"ס הרמ"ז [הרב משה זכות] והמק"מ [והמקדש מלך] כפי חקת

Now, according to what is explained from all this, the casting of the cedar wood and the hyssop, etc., is only a matter of the drawings-down from Z'eir Anpin of Atzilus, to draw Chochmah (wisdom) and self-nullification (bittul) into the mayin nukvin (feminine waters), which is the ash, etc.; as the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto) and the Mikdash Melech wrote on Parshas Chukas.

והנה אפ"ל [אפשר לומר] עוד בזה דהשלכת עץ ארז כו' רומז ג"כ לבירור המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] ועמ"ש לעיל ע"פ זאת חקת התורה כו'

Now, one can say further on this that the casting of the cedar wood, etc., also alludes to the refinement (birur) of the emotive attributes (middos) of the animal soul; and see what is written above on the verse "This is the statute of the Torah," etc.

והיינו כמ"ס ברבות פ' חקת ובתנחומא שם ע"י שאדם מגביה את עצמו כארז הוא לוקה בצרעת וכיון שמשפיל את עצמו כאזוב הוא מתרפא (הובא בילקוט פ' מצורע).

That is, as is written in [Midrash] Rabbah, Parshas Chukas, and in Tanchuma there: because a person raises himself up like a cedar, he is stricken with tzaraas; and once he lowers himself like a hyssop, he is healed (cited in the Yalkut, Parshas Metzora).

ויש לבאר ענין זה עפ"י [על פי מה שכתוב] הרמ"ז [הרב משה זכות] בפ"י הזהר פ' תרומה (דקכ"ז ע"ב) גבי אילנין נטיעין דעקר לון קב"ה [קודשא בריך הוא] ושתיל לון באתר אחרא ואלין אקרון ארזי לבנון

And this matter can be explained according to what the Ramaz wrote in [his] commentary on the Zohar, Parshas Terumah (folio 127b), regarding "planted trees, which the Holy One, blessed be He, uprooted and planted in another place; and these are called the cedars of Lebanon":

דהיינו ו"ק [ו' קצוות] דז"א שנעקרו בעולם התהו ונפלו בעולם הבריאה ואח"כ נטעו ונשתלו בעולם התיקון ודלא כמק"מ [כמקדש מלך] שפ"י שם ובפ' פינחס (דרי"ז ע"ב)

namely, the six extremities (vav ketzavos) of Z'eir Anpin, which were uprooted in the World of Tohu (Chaos) and fell into the World of Beriah (Creation), and afterwards were planted and set in the World of Tikkun (Rectification). And [this is] not as the Mikdash Melech, who explained [it] there and in Parshas Pinchas (folio 217b)

בענין אחר וכן בספר עמק המלך שער י"ו פרק מ"א פ"י ג"כ ע"ד פ"י הרמ"ז [הרב משה זכות].

in another way. And likewise the book Emek HaMelech, Sha'ar 16, chapter 41, also explains [it] along the lines of the Ramaz's explanation.

וא"כ לפ"י [לפי זה] שייך ג"כ בחי' ארז שצריך בירור דהיינו מה שנפל בשב"כ [בשבירת הכלים] מעולם התהו והוא ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] לעולם יהא אדם רך כקנה

If so, according to this there also applies the level of a cedar that needs refinement, namely, what fell in the shattering of the vessels (sheviras hakeilim) from the World of Tohu. And this is along the lines of the saying of our Sages, of blessed memory, "A person should always be soft like a reed

ולא קשה כארז וכמ"ש במ"א דבעולם התהו מחמת תוקף ותגבורת המדות לא היה התכללות מדה אחת מהיפוכה והוא עד"מ מי שהוא קשה כארז משא"כ בתיקון שנתקנו להיות בבחי' קוין והתכללות.

and not hard like a cedar"; and as is explained elsewhere, that in the World of Tohu, because of the intensity and overpowering strength of the attributes, there was no inter-inclusion of one attribute with its opposite; and this is, by way of analogy, one who is hard like a cedar. Whereas in Tikkun, they were rectified to be in the level of lines (kavim) and inter-inclusion.

3 וזהו ענין ארזי לבנון אשר נטע שנתקנו על ידי החכמה כח מה המשכת הביטול והמדות

And this is the matter of "the cedars of Lebanon which He planted": that they were rectified through Chochmah (wisdom), koach mah (the power of "what"), the drawing down of self-nullification (bittul) and the emotive attributes (middos).

וזהו ענין ארזי לבנון שהם ו"ק [וי קצוות] דאבא כו', ועפ"י [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] שזהו ענין השלכת עץ ארז ואזוב

And this is the matter of "the cedars of Lebanon," which are the six extremities of Abba, etc. And according to this, it can be said that this is the matter of the casting of the cedar wood and the hyssop:

כי האזוב הוא ההשפלה ונמיכת רוח והביטול וכן תולעת כמ"ש ואנכי תולעת ולא איש ומחברים הארז עם האזוב בשני תולעת ומשליך לתוך שרפת הפרה

for the hyssop is lowliness, humility of spirit and self-nullification; and so too the worm (tola'as), as it is written, "But I am a worm and not a man." And one binds the cedar together with the hyssop with the crimson of the worm (shni tola'as), and casts [them] into the burning of the heifer;

דהיינו להיות בירור המדות דתהו שהם קשה כארז ע"י המשכת הביטול כו' ועמ"ש בד"ה החלצו מאתכם,

that is, so that there be the refinement (birur) of the attributes of Tohu, which are hard like a cedar, through the drawing down of self-nullification, etc.; and see what is written in the discourse beginning "Arm from among you";

והיינו שיוכללו עי"ז בבחי' ארזי לבנון אשר נטע שהם בחי' התיקון ולכן א"ש [אתי שפיר] דהשלכת עץ ארז ואזוב כו'

that is, that through this they be included in the level of "the cedars of Lebanon which He planted," which are the level of Tikkun. And therefore it is well understood that the casting of the cedar wood and hyssop, etc.,

היה דייקא קודם שתיעשה אפר כמ"ש בילקוט פ' חקת ובהר"ש [ובהר"י שמעון] ספ"ג [סוף פרק ג'] דפרה והיינו לפי שהם ג"כ מכלל הבחי' שצריכים בירור שהם נעשים ג"כ אפר

was specifically before it became ash, as is written in the Yalkut, Parshas Chukas, and in the Rash (Rabbeinu Shimshon), at the end of chapter 3 of [Tractate] Parah. That is because they too are among the levels that need refinement, for they too become ash,

כמו הפרה ולשון הזהר פ' חקת כיון דאתעבידת אפר בעי למשדי בה עץ ואזוב כו' ע"כ צ"ל דלאו דוקא הוא.

like the heifer. And [as for] the wording of the Zohar, Parshas Chukas, "Once it has become ash, one must cast into it wood and hyssop," etc., therefore one must say that it is not meant precisely.

וגם יש לומר בתולעת שני עצמו שייך לומר בירור דהא יש ג"כ תולע בלעומת זה בקליפה כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער ה' פ"ג [פרק ג'].

And one can also say that regarding the crimson worm (tola'as shani) itself it is fitting to speak of refinement, for there is also a crimson worm (tola) on the opposing side (le'umas zeh), in kelipah, as is written in Pri Etz Chaim, Sha'ar 5, chapter 3.

וכ"ה בספר הגלגולים קרוב לסופו (דמ"ג ע"ד) שע"ז נאמר אם יאדימו כתולע כו', ואפשר היינו ג"כ בחי' דבור ואותיות דקליפה

And so it is in Sefer HaGilgulim, near its end (folio 43d), that about this it is said, "Though they be red like crimson (tola)," etc. And perhaps this is also the level of the speech and letters of kelipah,

כמו לה"ר [לשון הרע] ורכילות ודברים בטלים ובענין מ"ש רש"י [רבי שלמה יצחקי] בחומש ר"פ בלק בענין בלעם שכחו בפיו.

such as evil speech (lashon hara), talebearing and idle talk; and like the matter of what Rashi wrote on the Chumash at the beginning of Parshas Balak, regarding Bilam, that his power was in his mouth.

ועיין בזהר פ' בלק (דרי"א ע"ב ודקצ"ט סע"ב [סוף עמוד ב]) ועמ"ש לעיל פ' ויחי סד"ה אסרי לגפן בענין עירה ועמ"ש בפ' בשלח בד"ה לסוסתי ברכבי כו'.

And see the Zohar, Parshas Balak (folio 201b, and folio 199, end of side b); and see what is written above, in Parshas Vayechi, at the end of the discourse beginning "Binding to the vine," on the matter of "his foal"; and see what is written in Parshas Beshalach, in the discourse beginning "To My mare among the chariots," etc.

וכשנשרפים בחי' אלו דקליפה ונשאר האפר שהוא שרשם שבקדושה מעולם התהו אזי נמשכים ומתגלים בחי' אלו שבועולם התיקון בחי' כארז בלבנון כו'

And when these levels of kelipah are burned, and the ash remains, which is their root in holiness from the World of Tohu, then these levels as they are in the World of Tikkun are drawn down and revealed: the level of "like a cedar in Lebanon," etc.,

ותולעת יעקב מתי ישראל פה דקדושה כו' וכשהארז דתהו נתקן בבחי' תיקון יש בזה כ' המעלות דתהו ותיקון יחד שהאור

and "you worm Yaakov, men of Israel," a mouth of holiness, etc. And when the cedar of Tohu is rectified in the level of Tikkun, there are in this the two advantages of Tohu and Tikkun together: that the light

בתוקף ואעפ"כ [ואף על פי כן] הוא בבחי' ביטול והתכללות וכענין עקודים בכלי אחד שלמעלה מהשבירה כו' וכמ"ש במ"א ובביאור ע"פ והניף הכהן אותם על לחם הבכורים כו'.

is intense, and nevertheless it is in the level of self-nullification and inter-inclusion; and like the matter of the Akudim (the "bound" [lights]) in one vessel, which is above the shattering, etc.; as is written elsewhere, and in the explanation on the verse "And the priest shall wave them upon the bread of the first fruits," etc.

גם ארז בגימטריא יצחק בחי' גבורה וכן תולעת שני בחי' גבורה כי לדחות רוח הטומאה צ"ל ג"כ בחי' גבורה דייקא וכמ"ש בזהר באדרא דנשא (דקל"א ב')

Also, erez (cedar) is in gematria [equal to] Yitzchak, the level of Gevurah (restraint); and likewise the crimson worm is the level of Gevurah; for to repel the spirit of impurity there must also be the level of Gevurah specifically, as is written in the Zohar, in the Idra of Nasso (folio 131b),

בענין שערות דדיקנא שהם קשים לכפות הדינים והיינו לפי שנמשכים ממו"ס [ממוחא סתימאה] שנתלבש בה הגבורה דעתיק כו'.

on the matter of the hairs of the beard, which are hard in order to subdue the judgments (dinim); and this is because they are drawn from Mocha Stima'ah (the hidden brain), in which the Gevurah of Atik is enlothed, etc.

(כ"ז [כל זה] אפשר לומר) ועיין בזהר חקת (תחלת דף קפ"א). ואע"ג [ואף על גב] דכאן נתבאר שענין השלכת עץ ארז כו'

(All this may be said.) And see the Zohar, Chukas (beginning of folio 181). And although here it was explained that the matter of the casting of the cedar wood, etc.,

זהו ענין המשכת מז"א דאצי' וכ"מ בהדיא בזהר פ' מצורע (דנ"ג) ובפ' חקת (דק"פ סע"ב [סוף עמוד ב]).

is the matter of drawing down from Z'eir Anpin of Atzilus, and so it is explicitly indicated in the Zohar, Parshas Metzora (folio 53), and in Parshas Chukas (folio 180, end of side b),

י"ל [יש לומר] שבי הענינים מרומז בהן. וזהו שאינו משליכן קודם שרפת הפרה ולא משתעשה אפר כ"א כשנבקעה.

it can be said that both matters are alluded to in them. And this is [why] he does not cast them in before the burning of the heifer, nor once it has become ash, but rather when it has burst open.

והיינו להיות כי שרפת הפרה זהו רק ענין בירור גבורות דנוגה. והמים חיים הם רק ענין המשכהעליונה מבחי' מו"ס [מוחא סתימאה] כו'.

That is because the burning of the heifer is only a matter of the refinement of the gevuros (severities) of nogah. And the living water is only a matter of the supernal drawing down from the level of Mocha Stima'ah, etc.

4 ואולם השלכת עץ ארז ואזוב כו' הוא להיות בירור מבחינות אלו שבנוגה שע"י בירור זה נמשך ג"כ מבחי' ארז בלבנון דאצי' וכן אזוב ותולעת שני.

But the casting of the cedar wood and hyssop, etc., is in order that there be a refinement of these levels that are in nogah, so that through this refinement there is also drawn down from the level of "a cedar in Lebanon" of Atzilus, and likewise hyssop and the crimson worm.

לכן השליכום בהפרה לאחר שכבר הצית האור ברובה ונבקעה קודם גמר שריפתה. אמנם לפמשי"כ [לפי מה שכתוב] משמע דהשלכת עץ ארז ואזוב כו'

Therefore they cast them into the heifer after the fire had already caught in most of it and it had burst open, before its burning was complete. However, according to what has been written, it is implied that the casting of the cedar wood and hyssop, etc.,

זהו רק ענין המשכות מבחי' המדות דקדושה דתיקון וכ"כ [וכן כתב] באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה למה נסמכה פי מרים לפי פרה.

is only a matter of drawings-down from the level of the holy emotive attributes (middos) of Tikkun; and so it is written in Iggeres HaKodesh, in the passage beginning "Why was the section of Miriam placed next to the section of the heifer."

(וע' עוד מענין פרה בזהר פ' ויקרא דף י"ד ע"א ובפ' אחרי דע"ו א' ובפ' פנחס ד' רמ"ג ב' ובהשמטות סוף חלק א' בסי' כ"ה דף ט' ע"ב):

(And see further on the matter of the heifer in the Zohar, Parshas Vayikra, folio 14a; and in Parshas Acharei, folio 76a; and in Parshas Pinchas, folio 243b; and in the Omissions (Hashmatos) at the end of Part I, in section 25, folio 9b.)

ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה...

“And let them take to you a red heifer, perfect” (Numbers
19:2)

1 ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול.

“And let them take to you a red heifer, perfect, in which there is no blemish, upon which no yoke has come.”

פ"י במדרש פרה זו גלות מצרים כמ"ש עגלה יפיפיה מצרים אדומה זו מלכות בבל הנקרא רישא דדהבא תמימה זו מלכות מדי כו'

It is explained in the Midrash: “heifer”: this is the exile of Egypt, as it is written, “Egypt is a very fair heifer”; “red”: this is the kingdom of Babylon, which is called “the head of gold” (reisha deda-hava); “perfect”: this is the kingdom of Media, etc.

ופ"י ויקחו אליך דייקא שיוציא את עצמו ממעשה מצרים כו' אל בחי' משה דהיינו הדעת.

And the meaning of “and let them take to you,” “to you” precisely, is that one should bring himself out of the deeds of Egypt, etc., to the level of Moshe, that is, Daas (knowledge).

2 ולהבין זה מפני מה תקנו שיקראו פרשה פרה קודם הפסח כדי שיטהרו כל ישראל לעשות הפסח בטהרה ולמה לא תקנו ג"כ קודם שארי רגלים שיש שם ג"כ קרבנות.

And to understand this: why did they institute that Parshas Parah be read before Pesach, so that all Israel would purify themselves to bring the Pesach [offering] in purity, and why did they not institute [it] also before the other pilgrimage festivals, where there are also offerings?

להבין זה מ"ש ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח וגו', ולכאורה קשה למה צריך לפסוח והלא לפניו יתי הכל גלוי,

To understand this, [consider] what is written, "And you shall say: It is a Pesach offering to Havayah, who passed over," etc. At first glance this is difficult: why must He pass over? Is not everything revealed before Him, may He be blessed?

אלא הענין כי הוא כמ"ש קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך

Rather, the matter is that it is as is written, "The voice of my beloved! Behold, he comes, leaping over the mountains, skipping over the hills"; "My beloved spoke up and said to me: Arise for yourself, my love, my fair one, and go for yourself."

פ"י שלש רגלים הם ג' מדות פסח אהבה כמו שאומרים בשיר השירים ישקני מנשיקות פיהו וגו' פ"י שכנס"י [שכנסת ישראל] אומרת להקב"ה ישקני דהיינו שיהא אתדבקת רוחא ברוחא

The meaning [is]: the three pilgrimage festivals are three attributes. Pesach is love, as we say in the Song of Songs, "Let him kiss me with the kisses of his mouth," etc. That is: the Congregation of Israel (Knesses Yisrael) says to the Holy One, blessed be He, "Let Him kiss me," meaning that there should be a cleaving of spirit to spirit (isdabkus rucha berucha).

דרך משל כמו שהאב אוהב את בנו ומנשק אותו מחמת חביבות הלב ויוצא רוח מהלב אל הפה,

By way of analogy: just as a father loves his son and kisses him out of the heart's affection, and spirit goes out from the heart to the mouth,

כך כביכול דהיינו כל ניצוץ שבכל אחד ואחד מישראל צ"ל אתדבקת רוחא ברוחא דהיינו מחשבה דבור ומעשה של אדם במחשבה דבור ומעשה של הקב"ה

so too, as it were: that is, every spark that is in each and every one of Israel must have the cleaving of spirit to spirit; that is, a person's thought, speech and action [joined] with the thought, speech and action of the Holy One, blessed be He.

דהיינו מחשבה ודבור זו תורה ותפלה ומעשה זו הצדקה (כמ"ש בד"ה כי ביום הזה יכפר)

That is: thought and speech, this is Torah and prayer; and action, this is charity (as is explained in the discourse beginning "For on this day He shall atone").

וכמ"ש עושה שמים וארץ פי' שהוא המשכת ההשפעה שהוא עשיה שלו כך בצדקה משפיע ועושה ופי' כך כנס"י [כנסת ישראל] מבקשת תמיד ישקני

And as it is written, "Maker of heaven and earth": that is, it is the drawing down of the flow of influence, which is His action; so too, with charity one bestows and acts. And the meaning [is]: so too the Congregation of Israel always asks, "Let Him kiss me."

אך שהגוף מבדיל ומסתיר את האהבה מחמת דאגת הפרנסה ושאר דברים

But the body separates and conceals the love, because of worry over livelihood and other things.

אך ידוע שאין ישראל נגאלין אלא באמונה שברא השי"ת [השם יתברך] יש מאין

Yet it is known that Israel is redeemed only through faith: [faith] that G-d, may He be blessed, created something from nothing (yesh me'ayin).

דרך משל אילו היה האדם יכול לעשות דבר יש מאין בודאי אותו הדבר היה בטל נגדו, כך בהקב"ה כולא קמיה כלא חשיב,

By way of analogy: if a person could make something from nothing, that thing would surely be nullified before him. So too with the Holy One, blessed be He: "all before Him is considered as nothing."

עד"מ כשאדם מדבר דבור אחד הוא מהנשמה והראיה כשהוא ישן אינו מדבר כלום והדבור הוא אינה הנשמה עצמה, אלא הוא לבוש אמצעי ובטל אותו הדבור לגבי בחי' הנפש עצמה,

By way of analogy: when a person speaks a single word, it comes from the soul, and the proof is that when he is asleep he says nothing at all; yet the speech is not the soul itself; rather, it is an intermediary garment, and that speech is nullified in relation to the level of the soul itself.

כך בהקב"ה כמ"ש בדבר ה' שמים נעשו כשדיבר יהי אור נעשה אור והאור הוא לבוש כמ"ש עוטה אור כשלמה,

So too with the Holy One, blessed be He, as it is written, "By the word of Havayah the heavens were made": when He said, "Let there be light," light was made. And the light is a garment, as it is written, "He wraps [Himself] in light as [in] a garment."

ובדבור זה הוא מחיה עולמות עליונים ותחתונים וג"ע [וגן עדן] ולמעלה מהם וכל העולמות בטלים קמיה כמ"ש אני ה' לא שניתי כמ"ש בזהר כולא קמיה כלא חשיב אפילו לגבי מה דקמיה דהיינו לגבי דבורו שהוא לבוש אמצעי שלו

And with this speech He gives life to the higher and lower worlds, and Gan Eden, and [what is] above them; and all the worlds are nullified before Him, as it is written, "I, Havayah, have not changed"; as it says in the Zohar, "all before Him is considered as nothing," even in relation to what is "before Him," that is, in relation to His speech, which is His intermediary garment.

ומפני זה נק' הבורא ית' בכל התורה שבע"פ [שבעל פה] קוב"ה [קודשא בריך הוא], פ"י קדוש הוא מובדל דהיינו סוכ"ע ובתוך העולמות אינו מלוכש רק בחי' דבור

And for this reason the Creator, may He be blessed, is called throughout the Oral Torah "the Holy One, blessed be He" (Kudsha Brich Hu). That is: "holy" is [what is] set apart, that is, the light that encompasses all worlds (sovev kol almin); and within the worlds there is enclothed only the level of speech.

ובאמונה זו הוא מוציא עצמו ממצרים בהפקרות שמפקיר עצמו בממונו ובשאר דברים דהיינו בלא טעם ודעת ובלא חשבון יעבור עלי מה כמ"ש בכל נפשך ב' פעמים בכל יום בבקר ובערב רק שיהא זה באמת דהיינו במסירת נפש.

And with this faith one brings himself out of Egypt, through abandon (hefkerus): he abandons himself with his money and with other things, that is, without reason or knowledge and without reckoning, "come upon me what may," as it is written, "with all your soul," twice every day, morning and evening; provided only that this be in truth, that is, with self-sacrifice (mesirus nefesh).

3 ומזה העצה שיקשר נפשו באחד דהיינו במחשבה דבור ומעשה כנ"ל, והוא תשובה כמו דאיתא בגמרא תשובה באותו מקום כמ"ש ובקשתם משם את ה' אלהיך פ"י משם דייקא אף שהוא רחוק מאד

And from this [comes] the counsel: that he bind his soul to the One, that is, in thought, speech and action, as mentioned above. And this is teshuvah (return), as it is found in the Gemara, "teshuvah in that same place," as it is written, "And from there you will seek Havayah your G-d." That is: "from there" precisely, even though he is very far;

דהיינו שיתן עצה ליצא משם ולהתקשר למעלה ממש ולא ילך ממדרגה למדרגה כמו שהשי"ת [שהשם יתברך] מדלג על ההרים, פ"י ההרים זה אבות ומקפץ על הגבעות שהם חכמה ותבונה

that is, that he find a way to go out from there and to bind himself truly on high, and not go from level to level, just as G-d, may He be blessed, "leaps over the mountains." The meaning [is]: "the mountains" are the Patriarchs, and "skipping over the hills," which are Chochmah and Tevunah.

נמצא מדלג הוא למעלה מהשכל שלא בדרך עילה ועלול, כי הלא לגדולתו אין חקר ולתבונתו אין מספר ואיך יכולה להגיע המשכה עלינו שהוא עולם השפל,

It follows that leaping is above intellect, not by way of cause and effect. For surely "His greatness is unsearchable" and "His understanding is beyond number"; how, then, can a drawing-down reach us, the lowly world?

אלא פ"י קול הוא המשכה אלא שהוא מדלג על ההרים כנזכר לעיל שהוא למעלה מן השכל

Rather, the meaning [is]: "voice" is a drawing-down, except that He "leaps over the mountains," as mentioned above, which is above intellect.

וזהו להראות אותנו שגם אנחנו נעשה כן הכל בלא חשבון ובלא טעם ודעת, ועייין בסש"ב [בספר של בינונים] פרק מ"ט.

And this is to show us that we too should do so: everything without reckoning and without reason or knowledge. And see Sefer Shel Beinonim [the Tanya], chapter 49.

וכמ"ש ענה דודי ואמר לי קומי לך כו' לי דייקא כלומר בשבילי נברא העולם שהרי חייב כל אדם לומר כן (במשנה ספ"ד [סוף פרק ד'] דסנהדרין)

And as it is written, "My beloved spoke up and said to me: Arise for yourself," etc.: "to me" precisely, that is to say, "for my sake the world was created," for every person is obligated to say so (in the Mishnah, end of chapter 4 of Sanhedrin).

ולכן קומי לך פ"י בזה הוא קומה שלך, ומפני זה נקרא פסח ע"ש שפסח שהוא מדלג כו'

And therefore, "arise for yourself" (kumi lach) means: through this is your stature (komah shelach). And for this reason it is called Pesach, after "He passed over," meaning that He leaps, etc.

ומפני זה קורין פרשת פרה קודם פסח כי פרה הוא מדרגה פחותה כמ"ש בפני השור מהשמאל לארבעתן ופרה פחותה משור, ומפני זה הוצרך להביא פרה לטהר טומאת מת כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אין מיתה בלא חטא.

And for this reason Parshas Parah is read before Pesach: because the heifer is a lower level, as it is written, "and the face of an ox on the left, for the four of them," and a heifer is lower than an ox. And for this reason it was necessary to bring a heifer to purify the impurity of the dead, as our Sages, of blessed memory, said, "There is no death without sin."

פ"י מיתה היא נפילה ומסך מבדיל בינו לבין אביו שבשמים ואיך אפשר להיות לה כ"כ [כל כך] נפילה,

The meaning [is]: death is a fall, and a screen that separates between him and his Father in Heaven. And how is it possible for [the soul] to have so great a fall?

אך כשעושה מעשה בהמה דהיינו אכילה ושתייה בלא דעת כבהמה ומחמת כשמרגיל עצמו כך יכול לבא לידי חטא גמור

But when one does the deed of an animal, that is, eating and drinking without Daas (knowledge), like an animal, then, because he accustoms himself so, he can come to outright sin.

אע"פ [אף על פי] שהוא היתר גמור אין זה אלא לאדם שכבר יצא ממצרים מתאוות הגופניות, אבל לאדם שעודנו במצרים דהיינו שהוא מקושר בתאוות ורוצה לשוב בתשובה צריך לגדרים יותר

Even though it is entirely permitted, this is only for a person who has already gone out of Egypt, out of the cravings of the body; but a person who is still in Egypt, that is, who is bound up in cravings and wants to return in teshuvah, needs more fences.

ומפני זה איסור אכילת חמץ בפסח גדולה מאד אפי" [אפילו] במשהו ואף שאין שום טעם חמץ מפני שאז היתה זמן יציאת מצרים וכי' וצריכה זהירות יותר ומפני זה קורין פרשת פרה קודם פסח כדי לטהר כנ"ל ובזה יבא למדת אהבה.

And for this reason the prohibition against eating chametz on Pesach is very great, even in the slightest amount, and even though there is no taste of chametz at all, because that was the time of the going out of Egypt, etc., and it requires greater care. And for this reason Parshas Parah is read before Pesach, in order to purify, as mentioned above; and through this one will come to the attribute of love.

4 וזה פי' הכתוב ויקחו אליך פרה וגו' ושרף את הפרה לעיניו דהיינו שישאר אפר מדי' יסודות שהיה בה

And this is the meaning of the verse, "And let them take to you a heifer," etc. "And he shall burn the heifer before his eyes": that is, that ash remain of the four elements that were in it.

ולקח עץ ארז ואזוב שהם שני מדות ההפכים כמ"ש מן הארז אשר בלבנון שגדול מאד עד האזוב אשר בקיר שהוא נמוך מאד

"And he shall take cedar wood and hyssop," which are two opposite attributes, as it is written, "from the cedar that is in the Lebanon," which is very great, "to the hyssop that is in the wall," which is very low.

וטבל במים דהיינו מקור מים חיים כמ"ש ואותי עזבו מקור מים חיים

"And he shall dip in the water," that is, the source of living water, as it is written, "And Me they have forsaken, the source of living water."

וזהו פי' ויקחו אליך שהוא משה כי מן המים משיתיהו דהיינו שיהא כל דבר בדעת וזהו פי' וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו':

And this is the meaning of "and let them take to you": "to you," which is Moshe, for "I drew him out of the water"; that is, that everything be with Daas. And this is the meaning of "And I will sprinkle pure water upon you, and you shall be pure," etc.

והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי

“And the pure one shall sprinkle upon the impure one on
the third day and on the seventh day” (Numbers 19:19)

1 והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי. הנה בתח"ה [בתחיית המתים] כתיב ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו [ע"י] במדרש רבה פ' וירא פנ"ו].

“And the pure one shall sprinkle upon the impure one on the third day and on the seventh day.”
Now, regarding the Resurrection of the Dead it is written, “On the third day He will raise us up, and we shall live before Him” [see Midrash Rabbah, Parshas Vayeira, section 56].

והענין כי מחיה מתים הוא ברחמים רבים טל שעתידי להחיות בו את המתים והוא מקור י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] וכמ"ש בד"ה ויאכילך את המן.

The explanation is that reviving the dead is with great mercy (rachamim rabim): the dew with which He is destined to revive the dead, and it is the source of the Thirteen Attributes of Mercy, as is explained in the discourse beginning “And He fed you the manna.”

והנה ת"ת [תפארת] שהוא מדת הרחמים מדתו של יעקב עולה עד הכתר בחי' רחמים רבים בסוד בריח התיכון המבריק מן הקצה אל הקצה בזהר ס"פ תרומה (דקע"ה ע"ב)

Now, Tiferes (beauty), which is the attribute of mercy, the attribute of Yaakov, rises up to Keser (the Crown), the level of great mercy, in the mystery of “the middle bar, which runs through from end to end,” in the Zohar at the end of Parshas Terumah (page 175b).

וזהו ביום השלישי דייקא יקימנו ועמ"ש על פסוק זה לקמן גבי עשי"ת [עשרת ימי תשובה].

And this is [the meaning of] “on the third day” specifically: “He will raise us up.” And see what is written on this verse below, in connection with the Ten Days of Teshuvah.

וזהו ואשא אתכם על כנפי נשרים שהוא פני נשר בחי' רחמים לעורר רחמים על ירידת הנפש ועי' ואביא אתכם אלי ממש. כנשר יעיר כו' ישאהו על אברתו כו'. כמ"ש במ"א.

And this is [the meaning of] “And I bore you on eagles’ wings”: which is the face of the eagle, the level of mercy, to arouse mercy over the descent of the soul; and through this, “and I brought you” truly “to Myself.” “As an eagle stirs up,” etc., “bears it on its pinions,” etc., as is explained elsewhere.

2 ונחיה לפניו דייקא היינו שלעי"ל [שלעתיד לבוא] יתגלה פנימי [פנימיות / פנימית] ע"י שלמעלה מהשבירה והתיקון כו'.

“And we shall live before Him (lefanav)” specifically: that is, in the Time to Come the inner dimension (pnimiyus) of Atik Yomin, which is above the shattering and the rectification, etc., will be revealed.

וזהו ביום השלישי כו' וירא את המקום מרחוק והוא ע"ד ליעקב אשר פדה את אברהם כי בחי' מרחוק הוא מה שרחוק מהשגה. אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני שאמר שלמה על מצות פרה אדומה.

And this is [the meaning of] “On the third day,” etc., “and he saw the place from afar.” And this is along the lines of “to Yaakov, who redeemed Avraham,” for the level of “from afar” is that which is far from comprehension. “I said, ‘I will become wise,’ but it is far from me”: this Shlomo said concerning the mitzvah of the red heifer.

3 וכי' [וכל זה] נמשך ע"י ביום השלישי כו' בחינת רחמים כנ"ל

And all this is drawn down through “on the third day,” etc., the level of mercy, as mentioned above.

ועמ"ש במ"א ע"פ כי המצוה הזאת כו' ולא רחוקה היא כו' שנאמר על מצות התשובה כי הגם שהמשכה מבחי' כתר מקיף עליון מה שנק' רחוק אעפ"כ [אף על פי כן] קרוב אליך הדבר כו' והיינו כענין ואשא אתכם על כנפי נשרים כו' אלי כנ"ל.

And see what is written elsewhere on the verse “For this commandment,” etc., “nor is it far,” etc., which was said concerning the mitzvah of teshuvah (return): that although the drawing down is from the level of Keser (the Crown), the supernal encompassing [light], which is what is called “far,” nevertheless “the thing is near to you,” etc. And this is like the matter of “And I bore you on eagles’ wings,” etc., “to Myself,” as mentioned above.

4 והנה אפר הפרה הוא ג"כ בחי' תשובה לשרוף כל ההרהורין בישינ' כמ"ש במ"א ועי"ז נמשך מים חיים מבחינת אהכמה והיא רחוקה לרחוק שנעשה קרוב.

Now, the ashes of the heifer are also the level of teshuvah (return), to burn up all evil thoughts, as is explained elsewhere. And through this, living waters are drawn down from the level of "I will become wise, but it is far" to the one far off who has become near.

וכענין ההזאה לטהר טמא מת ככה ממש יחיה איש את נפשו האסורה וקשורה בהבלי עולם ונחשבת כמת כמ"ש ויתן את רשעים קברו וכמארו"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] רשעים בחייהם קרויים מתים והיינו ע"י התעוררות רחמים רבים מלמעלה

And like the matter of the sprinkling to purify one made impure by the dead, in exactly this way a person shall bring to life his soul, which is imprisoned and bound up in the vanities of the world and is considered as dead, as it is written, "And he made his grave with the wicked," and as our Sages, of blessed memory, said, "The wicked in their lifetime are called dead." And this is through the arousal of great mercy from above,

ולכן ההזאה הוא ג"כ ביום השלישי ע"י שמעורר רחמים על נפשו ברחמין הרבים רחם עלינו כו' והוא רחום יכפר עון כו'.

and therefore the sprinkling is also on the third day: through one's arousing mercy upon his soul, "In Your great mercy, have mercy upon us," etc., and "And He, being merciful, atones for iniquity," etc.

5 ועמ"ש בד"ה ראיתי והנה מנורת זהב בענין ברחמין הרבים כו'.

And see what is written in the discourse beginning "I have seen, and behold, a menorah of gold," on the matter of "In Your great mercy," etc.

וביום השביעי הוא בחי' מל' והוא בחינת דוד ובז' אושפיזין יעקב הוא הג' ודוד הוא השביעי ובחי' דוד שהיה מרכבה לבחי' מלכות לפי שהוא בחי' דוד עבדי

And "on the seventh day" is the level of Malchus (sovereignty), which is the level of David. And among the seven Ushpizin (guests), Yaakov is the third and David is the seventh. And the level of David, in that he was a chariot for the level of Malchus, is because he is the level of "David My servant."

והנה כתיב כי לי בניי [בני ישראל] עבדים פי' עיי' שיהיו בבחי' עבדים עיי' יהיו לי ממש.

Now, it is written, "For to Me the children of Israel are servants." The meaning is: through their being at the level of servants, through this they will be truly "Mine."

6 וכמ"ש במ"א ע"פ ועתה יגדל נא כו' שבחי' עבד שהוא הביטול לגמרי בלי שום טעם ודעת שרשו גבוה מאד

And as is explained elsewhere on the verse "And now, I pray, let [the power] be great," etc.: that the level of a servant, which is complete self-nullification (bittul) without any reason or knowledge, has its root very high;

והיינו שממשיך מבחי' כתר שלמעלה מהחוי"ב [מהחכמה ובינה] והוא בחי' מל' דא"ס וזהו בחי' לי ממש ע"ד המבואר במ"א ע"פ וארשתיך לי לעולם כו' שבבחי' זו אין שייך שינויים כו'.

that is, it draws down from the level of Keser (the Crown), which is above Chochmah (wisdom) and Binah (understanding), and it is the level of the Malchus of the Infinite One (Ein Sof). And this is the level of truly "Mine," along the lines of what is explained elsewhere on the verse "And I will betroth you to Me forever," etc.: that at this level, changes do not apply, etc.

7 וגם הנה שרש טומאת מת נמשך משב"כ [משבירת הכלים] ז' מלכין דתהו שמתו כו' בלע הוא בחי' הדעת כו'

Moreover, the root of the impurity of the dead is drawn from the shattering of the vessels (sheviras hakeilim): the seven kings of Tohu, who died, etc.; Bela is the level of Daas (knowledge), etc.

וזהו ג"כ ענין עץ הדעת טוב ורע. משא"כ בחכמה עילאה כתיב ימותו ולא בחכמה עץ החיים.

And this is also the matter of the Tree of Knowledge of good and evil. Whereas regarding supernal Chochmah (wisdom), it is written, "They die, and not in wisdom"; [it is] the Tree of Life.

וכש"כ [וכל שכן] בבחי' כתר כו' חיי החיים כו' וזה נמשך עיי' הביטול שלמעלה מהדעת שהוא בחי' ביום השביעי כו'.

And all the more so at the level of Keser (the Crown), etc., the Life of life, etc. And this is drawn down through the self-nullification (bittul) that is above Daas, which is the level of "on the seventh day," etc.

ועמ"ש בפי ויקהל בד"ה קחו מאתכם תרומה. בענין ועד אין לו הפסק כו' ע"ש וזהו ענין דוד חי וקיים.

And see what is written in Parshas Vayakhel, in the discourse beginning "Take from among you an offering," on the matter of "va'ed (forever) has no cessation," etc.; see there. And this is the matter of "David lives and endures."

8 והנה גם ביעקב ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] יעקב אבינו לא מת שהוא מבחי' שלמעלה מהשבירה וכמבואר במ"א ע"פ מאמר הזהר ס"פ ויגש ע"פ ויברך יעקב את פרעה כו'

Now, of Yaakov too our Sages, of blessed memory, said, "Yaakov our father did not die," for he is from the level that is above the shattering, as is explained elsewhere on the statement of the Zohar at the end of Parshas Vayigash, on the verse "And Yaakov blessed Pharaoh," etc.

ועמ"ש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בפי וישלח ע"פ ויאבק כו' בענין כי לא יכול לו כו' ולכן ההזאה לטהרת טמא מת להעביר רוח הטומאה הוא דייקא ביום השלישי וביום השביעי ועמ"ש ע"פ ויאכילך את המן:

And see what is written above in Parshas Vayishlach, on the verse "And [a man] wrestled," etc., on the matter of "that he could not prevail against him," etc. And therefore the sprinkling for the purification of one made impure by the dead, to remove the spirit of impurity, is specifically on the third day and on the seventh day. And see what is written on the verse "And He fed you the manna."

ויעש משה נחש נחשת וישימהו על הנס והיה...

“And Moshe made a copper serpent and set it upon the pole” (Numbers 21:9)

1 ויעש משה נחש נחשת וישימהו על הנס והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי.

“And Moshe made a copper serpent and set it upon the pole; and it was, if the serpent had bitten a man, he would gaze at the copper serpent and live.”

ואיתא במשנה (ספ"ג [סוף פרק ג'] דר"ה [דראש השנה]) על זה בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים כו'.

And it is stated in the Mishnah (end of chapter 3 of Rosh HaShanah) on this: “At the time when Israel would look upward and subject their hearts to their Father in heaven,” etc.

וקשה למה ליה לנחש כלל אלא והיה אם נשך הנחש יסתכל כלפי מעלה. ועוד מהו ההסתכלות כלפי מעלה הלא מבואר בענין תפלה שיהיו עיניו למטה ולבו למעלה.

Now this is difficult: why was a serpent needed at all? Rather, “and it was, if the serpent had bitten,” let him look upward! Furthermore, what is [this] looking upward? Is it not explained, regarding prayer, that his eyes should be below and his heart above?

2 ולהבין זה נקדים לחקור בענין ירידת הנשמה בעולם הזה כי עיקר תכליתו לדבק בקונו באהוי"ר [באהבה

ויראה] ועיקר הדביקות הוא בתפלה שהתיבות הם יותר קרובים להבנת האדם

To understand this, let us first inquire into the matter of the soul's descent into this world. For its main purpose is to cleave to its Maker with love and awe, and the main cleaving is in prayer, for the words are closer to a person's understanding.

ובודאי קודם צאת הנשמה בעולם הזה וגם אחר הסתלקותו מן הגוף הוא מתדבק יותר באהבה ויראה פנימיות שהגוף אינו מניחו לעבוד את ה' ואדרבה מחמת חומרו יכריח את הנשמה ליהנות אף מגופניות,

And certainly, before the soul came forth into this world, and also after its departure from the body, it cleaves more [closely] with inner love and awe; for the body does not let it serve G-d, and on the contrary, because of its materiality it will force the soul to take pleasure even in physical things,

ואף כי הנשמה אינה רוצה בזה כי מקור חוצבה חלק אלוה ממעל ורצונה לידבק בבוראה יותר.
even though the soul does not want this, for the source from which it was hewn is “a part of G-d above,” and its desire is to cleave to its Creator more [closely].

והנה מבואר בזהר מאן דלא מהפך מרירו למתקא לית ליה חולקא בהאי עלמא כלום (ע' עיי' בזהר בראשית דף ד' ע"א ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם)

Now, it is explained in the Zohar: “Whoever does not turn the bitter into sweet has no share at all in this world” (see the Zohar, Bereishis, page 4a, and the commentary of the Ramaz there).

כי זה כל האדם לא נברא אלא בשביל זה, שהרי בבית ראשון לא היו מתפללין כלל גם בבית שני תקנו אנשי כנסת הגדולה תפלה קצרה.

For “this is the whole of man”; he was created only for this. For in [the era of] the First Temple they did not pray at all; and in the Second Temple, too, the Men of the Great Assembly instituted a short prayer.

ובודאי כל העבודה שלהם לא היה כי אם ע"ד זה להפוך מרירו למתקא. והענין הוא כי הדינין נמתקים בשרשן.

And certainly all their service was nothing but along these lines: to turn the bitter into sweet. And the explanation is that the judgments (dinim) are sweetened in their root.

דהנה כל רעות ודינים ר"ל [רוצה לומר] שנתהוו בעולם שרשם ומקורם המחיה אותם הוא טוב, כמשל הזונה עם בן המלך המבואר בזהר (תרומה דקס"ג ע"א) שכל רצונה וחפצה שלא לציית אותה

For all the evils and judgments, may the Merciful One spare us, that came into being in the world: their root and source, which gives them life, is good, as in the parable of the harlot with the king's son explained in the Zohar (Terumah, page 163a), that her whole will and desire is that he not obey her,

ובזה תתענג יותר שתהא אהובה למלך משא"כ כשמפתה אותו ותוכל לו אין זה רצון המלך.

and in this she will delight more, that she will be beloved by the king; whereas when she seduces him and prevails over him, this is not the king's will.

וזהו מאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו ובמ"א (סוכה נ"ב א') אמרו נתן עיניו במקדש ראשון והחריבו משמע שנתקנא בו.

And this is [the meaning of] the saying of our Sages, of blessed memory: "The Satan and Peninnah intended [it] for the sake of Heaven." And elsewhere (Sukkah 52a) they said: "He set his eyes upon the First Temple and destroyed it," which implies that he was envious of it.

והענין הוא ששרש הרע המחיהו הוא טוב כמבואר בזהר שם וכי יש עבדא דמריד במאריה הגם שיש כמה עבדים המתפרצים מאת אדוניהם אמנם הם בשר ודם וחיותם נפרדים זה מזה.

And the explanation is that the root of evil, which gives it life, is good, as is explained in the Zohar there: "Is there, then, a servant who rebels against his master?" Although there are many servants who break away from their masters, they, however, are flesh and blood, and their life-forces are separate from one another.

אבל עבדי ה' שמקבלים חיותם ממנו ית' והוא המחיה את הכל איך יש חיות לדבר שכנגדו ומשני שהוא עד"מ הזונה עם בן המלך.

But the servants of G-d, who receive their life-force from Him, may He be blessed, and He is the One who gives life to all: how can there be life-force for a thing that is against Him? And [the Zohar] answers that it is, by way of analogy, [like] the harlot with the king's son.

וזהו דבר המחיה את כל הרעות ושרשם למעלה הוא טוב וכשירד למטה ע"ד השתלשלות נעשה באמת רע גמור ודינים גמורים הן במילי דעלמא והן במילי דשמיא.

And this is what gives life to all the evils, and their root above is good; and when it descends below by way of the chain of descending worlds (hishtalshelus), it truly becomes complete evil and complete judgments, both in worldly matters and in heavenly matters.

3 והנה כשבא לאדם איזה יסורים ר"ל [רוצה לומר] יחשוב כי לא למראה עיניו ישפוט שרע הוא אלא באמת שרשו הוא טוב

Now, when some afflictions come upon a person, may the Merciful One spare us, let him consider that "not by what his eyes see shall he judge" that it is bad; rather, in truth its root is good.

כי ממנו ית' לא תצא הרעות כי אם רק טוב גמור רק שהוא אינו מושג בשביל שלא יוכל לירד לעולם השפל ונשאר למעלה (ע' [עייין] בסש"ב [בספר של בינונים] פרק כ"ו ובאגה"ק [ובאגרת הקודש] ד"ה להשכילך בינה).

For from Him, may He be blessed, evils do not come forth, but only complete good; only it is not grasped, because it cannot descend to the lowly world, and it remains above (see Sefer Shel Beinonim, chapter 26, and Iggeres HaKodesh, the passage beginning "To give you understanding").

וזהו נקרא מיכלא דקיק שהוא באמת חיותו ית' (וע' בזהר בראשית ד"ח ע"ב כחוטא דקיק כו').

And this is called "fine food" (mikla dakik), which is in truth His life-force, may He be blessed (and see the Zohar, Bereishis, page 8b: "like a fine thread," etc.).

וזהו בכל מאדך כמאמר טוב מאד זה מלאך החיים מאד זה מלאך המות שהוא טוב מאד בלי שיעור וגבול

And this is [the meaning of] "with all your me'od (might)," as in the saying, "'Very good': 'good,' this is the angel of life; 'very,' this is the angel of death": for it is very (me'od) good, without measure or limit,

אלא שעדיין לא בא לידי גילוי ואינו מושג (וע' בזהר ר"פ יתרו דס"ח ב' ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם ועמ"ש ע"פ אלה מסעי).

only it has not yet come to revelation and is not grasped (and see the Zohar at the beginning of Parshas Yisro, page 68b, and the Ramaz there; and see what is written on the verse "These are the journeys").

וזהו יסר יסרני י"ה שהוא בתחלת השם תחלת התגלותו שעדיין לא בא לידי גילוי ואינו מושג שעדיין לא נתגלה הכל.

And this is [the meaning of] "Yah has sorely chastened me": that it is at the beginning of the Name, the beginning of its revelation, where it has not yet come to revelation and is not grasped, for not everything has yet been revealed.

וזהו ענין נחום איש גם זו שהיה אומר גם זו לטובה מפני שהיה מתבונן באמת ששרש הרע הוא הטוב והביאו למעלה אל שרשו למקום אין ושם הי' יכול לעשות השתנות

And this is the matter of Nachum Ish Gam Zu, who would say, "This too is for the good" (gam zu letovah), because he would truly contemplate that the root of evil is the good; and he brought it up to its root, to the place of ayin (nothingness), and there he was able to effect a change,

כמאמר ר' [רבין] חנינא בן דוסא מי שאמר לשמן וידליק כו' (ועמ"ש סד"ה זאת חקת התורה בענין מי יתן טהור מטמא).

as in the saying of Rabbi Chanina ben Dosa: "He Who said to the oil that it should burn," etc. (and see what is written at the end of the discourse beginning "This is the statute of the Torah," on the matter of "Who can bring the pure out of the impure").

וזהו ענין התפלה שבגוף האדם בעולם הזה שהנשמה בתוך הגוף סובלת צרות ויסורים שרצונה לידבק ביוצרה והגוף אינו מניחה

And this is the matter of prayer in the human body in this world: for the soul within the body suffers troubles and afflictions, since its desire is to cleave to its Fashioner, and the body does not let it.

וכמו גלות השכינה שמוכרחת להחיות גם הרשעים, כך הנשמה מוכרחת להחיות את הגוף וכל כוונתה אינה בשביל עצמה רק בשביל להעלות הגוף מעפר,

And like the exile of the Shechinah (Divine Presence), which is compelled to give life even to the wicked, so the soul is compelled to give life to the body; and its whole intent is not for its own sake but only in order to raise the body from the dust.

וצריך לבררו ככסף ביד הצורף כל מה שיש תערובות יותר צריך לברר וללכך בלהב אש היותר גדול כן צריך לברר הגוף מהיצה"ר [מהיצר הרע] ולהביאו אל שרשו

And one must refine it like silver in the hand of the refiner: the more admixture there is, the greater the flame of fire in which one must refine and whiten [it]. So too one must refine the body from the evil inclination and bring it to its root,

כמשל בן המלך עם הזונה הנ"ל, וכל מה שיש תערובות רע ביותר צריך להפריד ע"י אש יותר גדול וחזק בתפלה לדבק בקונו (ועמ"ש בפ' אמור ע"פ ונקדשתי),

as in the parable of the king's son with the harlot, mentioned above. And the more admixture of evil there is, the greater and stronger the fire in prayer through which one must separate [it], to cleave to one's Maker (and see what is written in Parshas Emor on the verse "And I shall be sanctified").

ולכן בבית ראשון שלא היה הרע הרבה לא היו צריכין לתפלה בהתלהבות כי אם כל מעשיהם היה להביא הרע והדינים אל שרשם ע"י הקרבנות היה דיים,

Therefore, in [the era of] the First Temple, when there was not much evil, they did not need prayer with fervor; rather, all their activity was to bring the evil and the judgments to their root through the offerings, [and this] was sufficient for them.

אבל בבית שני התחילו לתקן התפלה והיתה קצרה לפי ערך הצטרפות האש ותערובות הרע שהיה בקרבם.

But in the Second Temple they began to institute prayer, and it was short, in proportion to the need for fire and to the admixture of evil that was within them.

4 ואנחנו צריכים להתפלל יותר ויותר בהתלהבות מאד. וכן בכל דור ודור למטה צריך להתפלל בהתלהבות גדולה

And we need to pray more and more, with very great fervor. And so too in each successive generation further down, one must pray with great fervor,

ולא כי אכשר דרי אדרבה מפני גודל הרע אשר נתערב ונתרבה בכל דור ודור צריך להפרידו ע"י אש חזק בתפלה ולברר הרע אשר בקרבו ולהביאו אל שרשו

and not because the generations have become more worthy; on the contrary, because of the magnitude of the evil that has become mixed in and has increased in each generation, one must separate it through a strong fire in prayer, and refine the evil that is within him, and bring it to its root,

כמשל בן המלך עם הזונה הנ"ל שיחשוב החיות של הרע המחיהו איך יש לו חיות מהקב"ה כי בלעדו לא היה יכול לחיות והקב"ה מחייהו ע"ד הנ"ל.

as in the parable of the king's son with the harlot, mentioned above: that he should consider the life-force of the evil, which gives it life, how it has life-force from the Holy One, blessed be He, for without Him it could not live, and the Holy One, blessed be He, gives it life in the manner mentioned above.

א"כ אין רע כלל וכן כל היסורים בעניני עוה"ז כשחושב ע"ד הנ"ל יתפרדו כל פועלי און.

If so, there is no evil at all. And likewise all the afflictions in the matters of this world: when one thinks in the manner mentioned above, "all the workers of iniquity shall be scattered."

5 וכענין נחום איש גם זו גם כל הצדיקים היו ע"ד זה רק נחום איש גם זו היה יכול לשנות המשכה

מלמעלה למטה שהי' [שהיה] נראה באמת למטה שהוא טוב בגשמיות

And like the matter of Nachum Ish Gam Zu, all the tzaddikim too were along these lines; only Nachum Ish Gam Zu was able to change the drawing-down from above to below, so that it was truly seen below that it is good, in physical terms.

ולכן נק' גם זו שהוא מושג (וע' בע"ח [בעץ חיים] שער לאה ורחל פ"ה בענין גם, ובמה"ב [ובמהדורא בתרא]

שם והנה הגם מאיר כו' והוא המשכה מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא הנק' זו, וע' עוד מענין גם

בע"ח [בעץ חיים] שער א"א פ"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד]

And therefore it is called gam zu ("this too"), for it is grasped (and see Etz Chaim, Sha'ar Leah VeRachel, chapter 5, on the matter of gam; and in the Mahadura Basra there: "And the gam shines," etc.; and it is a drawing-down from the hidden world (alma de'iskasya) to the revealed world (alma de'isgalya), which is called zu; and see further on the matter of gam in Etz Chaim, Sha'ar Arich Anpin, chapter 14;

ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בד"ה וזה מעשה המנורה בענין ואנכי אעלך גם עלה דהיינו שבח"י גם יהיה

לו ג"כ עליה ומזה הוא ענין נחום איש גם זו).

and see what is written above in the discourse beginning "And this is the work of the Menorah," on the matter of "And I will also (gam) surely bring you up (alo)," that is, that the level of gam will also have an ascent; and from this comes the matter of Nachum Ish Gam Zu).

אבל כל הצדיקים אפילו שהי' [שהיה] מחשבותם על זה הדרך היה נשאר למעלה כך כמו שהיה בתחלה בלי מושג הטוב ההוא.

But [with] all the [other] tzaddikim, even though their thoughts were along these lines, it remained above, just as it was at first, without that good being grasped.

וזהו ענין נחש הנחשת שהיה צריך להשימו על הנס שהיה צריך לה להגבהת הנחש למעלה ומסתכלים כלפי מעלה כלו' [כלומר] שלא יחשוב שהנחש נפרד אי"כ הוא רע ממש ונשאר רע.

And this is the matter of the copper serpent, which had to be set upon the pole: for there was need for the raising of the serpent on high, and [for] looking upward; that is, that one should not think that the serpent is separate [from Him], [for] if so it is actual evil and remains evil.

אבל כשיחשוב את הנחש בהגבתו למעלה בשרשו שאינו נפרד מאתו ית' וחיותו משם הוא ע"ד משל הזונה עם בן המלך הנ"ל אי"כ אין רע יורד מלמעלה ולכן היה נחשת שמשתנה לכמה גוונים ע"י אין. והמ"י [והמשכיל יבין].

But when one thinks of the serpent in its elevation on high, in its root, that it is not separate from Him, may He be blessed, and that its life-force from there is in the manner of the parable of the harlot with the king's son mentioned above, then no evil descends from above. And therefore it was copper, which changes into several hues, through ayin (nothingness). And the discerning will understand.

(עיי' מענין נחש הנחשת בזח"ב [בזהר חלק ב'] תרומה) (קמ"ח ב') והובא בע"ח [בעץ חיים] שמ"ט פ"ג [פרק ג'] ועמק"מ [ועיי' מקדש מלך] שם, והיינו שמיתוק הגבורות קשות דנחשים השרפים זהו ע"י נחש הנחשת שהוא ת"ת [תפארת] דק"נ [דקליפת נוגה] דאצילות

(See on the matter of the copper serpent in the Zohar, Part II, Terumah) (148b), and it is cited in Etz Chaim, Sha'ar 49, chapter 3; and see Mikdash Melech there. That is: the sweetening of the harsh gevuros (severities) of the fiery serpents is through the copper serpent, which is Tiferes (beauty) of kelipas nogah of Atzilus;

והיינו ע"י שמסתכלים כלפי מעלה להגביה ק"נ [קליפת נוגה] לשרשו שמעולם התהו ועי"ז מתגבר הטוב שבו שאין רע יורד מלמעלה ואז מתקשר הטוב שבת"ת [שבתפארת] דק"נ [דקליפת נוגה] דאצילות בת"ת [בתפארת] דקדושה דאצילות כו'.

and that is through looking upward, to raise kelipas nogah to its root, which is from the World of Tohu; and through this the good within it prevails, for no evil descends from above; and then the good that is in Tiferes of kelipas nogah of Atzilus becomes bound with Tiferes of holiness of Atzilus, etc.

6 והנה ע"י ת"ת [תפארת] דקדושה נעשה ג"כ מיתוק הגבורות דקדושה בחסדים וזהו ענין שלום בפשמ"ע [בפמליא של מעלה] וכמ"ש במ"א באגה"ק [באגרת הקודש] ע"פ והיה מעשה הצדקה שלום כו' ע"ש,

Now, through Tiferes (beauty) of holiness there is also brought about the sweetening of the gevuros (severities) of holiness by the chasadim (kindnesses); and this is the matter of peace in the household above (pamalya shel maalah); and as is explained elsewhere, in Iggeres HaKodesh, on the verse "And the work of tzedakah shall be peace," etc.; see there.

ומזה נמשך אח"כ ג"כ השלום בפשמ"ט בהיכלות דבי"ע עד שגם בהיכלות דנוגה מתגבר הטוב ונמתק הרע והיינו ג"כ ע"י ת"ת [תפארת] דנוגה נחש הנחושת כו'.

And from this there is afterward also drawn down peace in the household below (pamalya shel matah), in the chambers (heichalos) of Beriah, Yetzirah and Asiyah, until even in the chambers of nogah the good prevails and the evil is sweetened; and this too is through Tiferes of nogah, the copper serpent, etc.

אך היינו דוקא ע"י שמסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים וע' עוד בזהר ח"ב [חלק ב'] (דרכ"ט א' ר"ס א' ודרל"ג א' קמ"ז א')

But this is specifically through their looking upward and subjecting their hearts to their Father in heaven. And see further in the Zohar, Part II (page 229a, 260a, and page 233a, 147a);

וע' בזהר פ' מקץ (דף ר"ד ע"א) וע' ברבות פ' נח פל"א (דל"ג ע"א) מענין נחש הנחשת וכעין זה הוא בירושלמי ספ"ג [סוף פרק ג'] דר"ה [דראש השנה]:

and see the Zohar, Parshas Mikeitz (page 204a); and see the Midrash Rabbah, Parshas Noach, section 31 (page 33a), on the matter of the copper serpent; and something like this is in the Jerusalem Talmud, end of chapter 3 of Rosh HaShanah.

אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר...

“Then Israel sang this song: Spring up, O well” (Numbers
21:17)

1 אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה באר חפרוה שרים כרוה כו'. הנה באר נקי כנס"י
[כנסת ישראל] כמ"ש כשה"ש [בשיר השירים] מעין גנים באר מים חיים.

“Then Israel sang this song: Spring up, O well, sing out to it! The well, princes dug it, delved it,”
etc. Now, the well is called the Congregation of Israel (Knesses Yisrael), as is written in the Song of
Songs, “a fountain of gardens, a well of living waters.”

כי הנה הבאר מים שנובעת מתחת לארץ המים הן היורדים מלמעלה מן הארבעה נהרות דרך סולמא
דפרת כו' וארעא חלחולי מחלחלא כו'

For the well of water that springs up from beneath the earth: the waters are those that come down
from above, from the four rivers, by way of the “ladder of the Euphrates,” etc., and “the earth is
perforated with channels,” etc.;

יורדים המים דרך גידי הארץ עד שנעשה מי באר שחוזרים ונובעים מתחת לארץ מלמטה למעלה
[וכמ"ש מזה ע"פ ויחפרו בפי תולדות]

the waters go down through the veins of the earth until they become well water, which springs back
up from beneath the earth, from below upward [as is written about this on the verse “And they
dug,” in Parshas Toldos].

וכך כנס"י [כנסת ישראל] היא מקור נש"י [נשמות ישראל] היא באה מלמעלה ותחלה היתה מעין גנים כי גנים ג"ע [גן עדן] העליון וג"ע [וגן עדן] התחתון שבאה בהשתלשלות העולמות דרך ג"ע [גן עדן] העליון ודרך ג"ע [גן עדן] התחתון

And so too the Congregation of Israel, which is the source of the souls of Israel, comes from above. At first it was "a fountain of gardens," two gardens, the higher Gan Eden and the lower Gan Eden, for it comes down through the chain of descending worlds (hishtalshelus) by way of the higher Gan Eden and by way of the lower Gan Eden.

ושם היתה מקום עמידת הנשמה טרם בואה לעוה"ז וכשבאה בהתלבשות הגוף נעשית בחי' באר מים חיים שחוזרים ועולים ונובעים ממטה למעלה ביציאתה מנרתקה היא מאסר הגוף לאור באור החיים:

And there was the place where the soul stood before it came into this world. And when it comes to be en clothed in the body, it becomes the level of "a well of living waters," which rise back up and spring forth from below upward, as it goes out of its sheath, that is, out of the prison of the body, "to be illumined with the light of life."

2 והנה ככל הדברים האלה כך הוא דרך וסדר העבודה כי הנה כתיב ויניחהו בג"ע [בגן עדן] לעבדה ולשמרה

Now, in accordance with all these things, so is the way and order of [divine] service. For it is written, "And He placed him in Gan Eden to work it and to guard it."

לעבדה במ"ע [במצות עשה] ולשמרה במל"ת [במצות לא תעשה] שע"י קיום מ"ע [מצות עשה] ושמירת מל"ת [מצות לא תעשה] עובד ומתקן את הג"ע [הגן עדן] ועבודת הגן היא להשקותה וכמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן.

"To work it" with the positive commandments, and "to guard it" with the prohibitive commandments. For through fulfilling the positive commandments and keeping the prohibitive commandments, one works and perfects Gan Eden; and the work of the garden is to water it, as it is written, "And a river goes out of Eden to water the garden."

3 ובחי' זו נעשית ע"י ישראל למטה שכנס"י [שכנסת ישראל] היא המעין גנים המשקה את הגן העליון וגן התחתון.

And this level is brought about by Israel below, for the Congregation of Israel is the "fountain of gardens" that waters the higher garden and the lower garden.

והענין שכשם שבגן צ"ל בו מעיין להשקותו כדי להצמיח כל פרי שבגן. שהמים מצמיחים כל מיני תענוג כך הנה ג"ע [גן עדן] צ"ל בו בחינת מעיין.

The explanation: just as a garden must have in it a fountain to water it, in order to make every fruit in the garden grow (for the water makes all kinds of delights grow), so too Gan Eden must have in it the level of a fountain.

כי ג"ע [גן עדן] הוא תענוג הנשמות שנהנין מזיו השכינה שבא לכלל גילוי השגת הנפש המשגת באור א"ס ב"ה [ועי"ז מתענגין בו תענוג נפלא אין קץ]

For Gan Eden is the delight of the souls, who take pleasure in the radiance of the Shechinah (Divine Presence), which comes to be revealed to the comprehension of the soul that comprehends the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He [and through this they delight in it with a wondrous, endless delight,

עד שאמרו מוטב דלידייני כו' שאפילו כל יסורי גיהנם כדאי הוא לה וצריכה הנשמה להיות לה מירוק בגיהנם תחלה כדי שתבוא להתענג על ה' באור א"ס ב"ה]

to the point that they said, "Better that he be judged," etc., for even all the sufferings of Gehinnom are worthwhile to it; and the soul must first undergo a scouring in Gehinnom so that it may come to delight in G-d, in the Infinite Light, blessed be He].

והנה הוא ית' סתימא דכל סתימין ואיך יבוא לידי גילוי ההשגה אלא באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] תליא מילתא בקיום התומ"צ [התורה ומצות] שהמצות שנתלבשו בענינים גשמיים כמו קרבנות שהם בע"ח [בעלי חיים] ותרומות ומעשרות שהם בבחינת צומח וצדקה שהיא בבחי' דומם

Now, He, may He be blessed, is "the most hidden of all hidden"; how then can He come to be revealed in comprehension? Rather, the matter depends on an arousal from below (isarusa dilesata), on the fulfillment of Torah and mitzvos. For the mitzvos that were enclothed in physical matters, such as sacrifices, which are animals; terumos and tithes, which are of the level of plant life; and charity, which is of the level of the inanimate:

הנה שרשן ויסודתן מאד נעלה בהררי קדש ממדרגה של רצון עליון ואור א"ס ב"ה כנודע ממשל נפילת החומה שמה שנפל יותר למטה הוא ממקום גבוה יותר כו'

their root and their foundation are exceedingly lofty, "in the mountains of holiness," from the level of the Supernal Will and the Infinite Light, blessed be He; as is known from the parable of a falling wall: what falls farther down is from a higher place, etc.

וכמ"ש בס"י [בספר יצירה] נעוץ תחלתן בסופן דייקא כי סוף מעשה במחשבה תחלה והן הן הממשיכים חיות ואור א"ס ב"ה להיות בגילוי ההשגה ותענוג הנשמות בג"ע [בגן עדן] העליון בעולם הבריאה וג"ע [וגן עדן] התחתון שבעולם העשיה [ועמ"ש מזה בביאור ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות].

And as is written in Sefer Yetzirah, "their beginning is wedged in their end," specifically, for "last in deed, first in thought." And it is they, precisely they, that draw down life-force and the Infinite Light, blessed be He, to be in the revelation of the comprehension and delight of the souls in the higher Gan Eden, in the World of Beriah (Creation), and in the lower Gan Eden, which is in the World of Asiyah (Action) [and see what is written about this in the explanation on the verse "And Moshe spoke to the heads of the tribes"].

4 ועד"ז שאר כל מצות ה' שהן במודו"מ [במחשבה דבור ומעשה] של האדם מחשבה היא כוונת המצות

And in the same way all the rest of G-d's commandments, which are in a person's thought, speech and action: thought is the intention of the mitzvos;

ודבור הוא ת"ת [תלמוד תורה] וק"ש [וקריאת שמע] ובהמ"ז [וברכת המזון] וכיוצא בהן ומעשה המצות מעשיות שבפ"מ [שבפועל ממש] הן הן בחי' ב"ע שבהן ועל ידן נמשך חיות ואור א"ס ב"ה מההעלם אל הגילוי:

and speech is Torah study, the recital of Shema, Grace after Meals and the like; and action is the practical mitzvos in actual deed. These are precisely the levels of Beriah, Yetzirah and Asiyah within them, and through them life-force and the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, are drawn down from concealment into revelation.

5 וגילוי זה הוא בבחי' פנימית ובבחי' מקיפים כי במצות יש ב' ענינים בחי' פנימית המצות ובחי' מקיפים [ועמ"ש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] מזה בשה"ש [בשיר השירים] בביאור ע"פ קול דודי]

And this revelation is on the level of the inner and on the level of the encompassing (makifim). For in the mitzvos there are two matters: the level of the inner dimension (pnimiyus) of the mitzvos, and the level of the encompassing [lights] [and see what is written above about this in Shir HaShirim, in the explanation on the verse "The voice of my beloved"].

ובפרטות המצות במצות הצדקה הלא פרוס לרעב לחמך כו' לתת מזון ומחיה בחי' פנימית וגם כי תראה ערום וכסיתו בחי' מקיף ועי"ז נמשך להיות אז תתענג על ה' על דייקא כמ"ש בזהר פ' ויחי (דרי"ט ע"א)

And among the particular mitzvos, in the mitzvah of charity: "Is it not to break your bread for the hungry," etc., to give food and sustenance, is the level of the inner; and also "when you see the naked, that you cover him" is the level of the encompassing. And through this there comes to be "Then you shall delight upon Havayah": "upon," specifically, as is written in the Zohar, Parshas Vayechi (page 219a).

והיינו שיהיה הוי' אור אי"ס ב"ה נתפס ונקלט בהשגות הנשמות בבחי' פנימית עד שתהיינה מתענגות ונהנות וכו'

That is, that Havayah, the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, be grasped and absorbed in the souls' comprehension on the level of the inner, until they delight and take pleasure, etc.

כי המושכל הנתפס בהשגת האדם ושכלו הרי השכל וההשגה מקיפים את המושכל מכל צד והמושכל מלוכב בפנימיותה ובתוך תוכה והרי שכל האדם וההשגתו הם למעלה מן המושכל.

For a concept that is grasped in a person's comprehension and intellect: the intellect and the comprehension encompass the concept from every side, and the concept is enclothed within [the comprehension's] inner part, in its very core; and so a person's intellect and comprehension are above the concept.

6 וזהו ענין שרפים עומדים ממעל לו כו' וכמ"ש במ"א. וגם בבחי' מקיף שהוא כענין שנאמר ויצא כברק חצו שאינו אלא כברק המבריק במוחו והשגתו אבל אינו נתפס ונקלט לתוך השגתו ממש.

And this is the meaning of "Seraphim stand above Him," etc., as is explained elsewhere. And [it is] also on the level of the encompassing, which is like what is said, "And His arrow shall go forth like lightning": it is only like lightning flashing in his mind and comprehension, but it is not grasped and absorbed into his actual comprehension.

7 וזהו ענין לבושי הנשמה שבג"ע [שבגן עדן] להיות צרורה בצרור החיים כבוד ה' יאספך דהיינו להיות אור א"ס ב"ה מקיף עליו ומלבישו וסובבו מכל צד עד שיהיה נכלל באור א"ס ב"ה ממש בבחי' ביטול ההשגה כו'.

And this is the meaning of the garments of the soul in Gan Eden, that it be "bound up in the bond of life"; "the glory of Havayah shall gather you in": that is, that the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, encompass him, clothe him and surround him from every side, until he is subsumed in the very Infinite Light, blessed be He, on the level of the nullification (bittul) of comprehension, etc.

8 וזהו שא' כבוד הוי' יאספך אחר כי תראה ערום וכסיתו שהוא בחי' מקיף ולבוש וזהו ענין כבוד שהוא ענין מקיף כמ"ש במ"א.

And this is why it says "the glory of Havayah shall gather you in" after "when you see the naked, that you cover him," which is the level of the encompassing and of a garment. And this is the meaning of "glory," which is a matter of the encompassing, as is explained elsewhere.

וזהו ענין מעיין גנים שכנס"י [שכנסת ישראל] היא בחי' מעיין המשקה את הגנים להיות המשכת תענוג עליון מאור א"ס ב"ה מההעלם אל הגילוי בג"ע [בגן עדן] העליון וג"ע [וגן עדן] התחתון וגילוי זה נמשך ג"כ למטה בנפש האדם.

And this is the meaning of "a fountain of gardens": the Congregation of Israel is the level of a fountain that waters the gardens, so that there be a drawing down of supernal delight from the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, from concealment into revelation, in the higher Gan Eden and the lower Gan Eden. And this revelation is also drawn down below, into a person's soul,

להיות בחי' באר הנובעת ממטה למעלה בקיום מ"ש ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך כו'.
so that there be the level of a well that springs from below upward, in the fulfillment of what is written, "And you shall love Havayah your G-d with all your heart and with all your soul," etc.

9 וכמ"ש אליך ה' נפשי אשא כו' כי אתה בראתה ואתה יצרתה כו' ואתה עתיד ליטלה ממני כו'

As it is written, "To You, Havayah, I lift up my soul," etc. For "You created it, and You formed it," etc., "and You will in the future take it from me," etc.

ואינה נתונה לאדם אלא כדי שיעור ימי חייו לזאת יהיה בעיניו כל ימי חיי העולם הזה בבחי' בעל כרחך אתה חי

And it is given to a person only for the measure of the days of his life. Therefore all the days of the life of this world should be, in his eyes, in the manner of "against your will you live,"

וכמאן דשדי בתר כתפוי ואליו ית' לבדו יהיה נושא את נפשו

and as one who casts [it] behind his shoulders; and to Him alone, may He be blessed, shall he lift up his soul.

וכל ימי חיי האדם אשר נתלבשה נפשו בגופו בעולם הזה הוא רק כדי להיות בחי' באר שנובעת מתחת לארץ דייקא שעל ידי שהמים הולכים דרך עפר הארץ הם מתבררים ונעשים צלולים יותר כך הנשמה מתבררת יותר בקיום התומ"צ [התורה ומצות] מעשיות שבענינים גשמיים

And all the days of a person's life, in which his soul is en clothed in his body in this world, are only so as to be the level of a well that springs from beneath the earth, specifically. For through the waters' passing through the dust of the earth, they are refined and become clearer; so too the soul is further refined through fulfilling the Torah and the practical mitzvos, which are in physical matters,

וגם ע"י תגבורת כח נפש האלקית על נפשה הבהמית לאכפא ולא הפכא חשוכא לנהורא כו' ואי לזאת חומריות הגוף וגשמיות העוה"ז אינו אלא בבחינת מעבר לנשמה ועיקר דביקותה תהיה בשרשה באלקים חיים

and also through the strengthening of the power of the G-dly soul over its animal soul, to subdue, and to transform darkness into light, etc. And accordingly, the coarseness of the body and the physicality of this world are only in the manner of a passageway for the soul, and its main cleaving shall be in its root, in the living G-d.

(עו"ל [עוד יש לומר] שבנפש ג"כ ימצא ב' בחי' מעיין ובאר וכנז' [וכנזכר] ע"פ ויחפרו עבדי יצחק הנ"ל מה שמתבונן בעומק מחשבתו בגדולת אור א"ס ב"ה בק"ש [בקריאת שמע] ותפלה זהו בחי' נהר יוצא מעדן חו"ב [חכמה ובינה] תרין ריעין כו')

(One may further say that in the soul too there are found the two levels of fountain and well, as mentioned on the verse "And Yitzchak's servants dug," cited above: what a person contemplates in the depth of his thought on the greatness of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, during the Shema and prayer is the level of "a river goes out of Eden," Chochmah and Binah, "two companions," etc.;

והוא משקה את הגין סדרים דאורייתא הוא עסק התורה שעוסק אח"כ די אמות של הלכה כו' שיומשך בהתורה מבחי' תענוג עליון

and it waters the fifty-three (gan) sections of the Torah, which is the study of Torah that he engages in afterward, "the four cubits of halachah," etc., so that [light] from the level of supernal delight be drawn into the Torah.

וזהו ענין על תפילתי שתהא סמוכה למטתי כדי שיהי' [שיהיה] עסק התורה אחר התפלה להיות קולך ערב כמ"ש במ"א בביאור ע"פ יונתי בחגוי הסלע כו' וזהו ענין מעין גנים. וכמ"ש בזח"ג [בוהר חלק ג'] (דרצ"ח א') דמעין גנים זהו ענין ונהר יוצא מעדן.

And this is the meaning of "about my prayer, that it be close to my bed": so that the study of Torah be after prayer, so that "your voice is sweet," as is explained elsewhere in the explanation on the verse "My dove, in the clefts of the rock," etc. And this is the meaning of "a fountain of gardens." And as is written in the Zohar, Part III) (page 298a), that "a fountain of gardens" is the meaning of "and a river goes out of Eden."

וענין באר היינו ע"ד המבואר ע"פ יונתי הנ"ל בענין יונתי כשהיא בחגוי הסלע עז"נ [על זה נאמר] הראיני את מראיך שזהו בחי' אור חוזר אשר ע"ז אמרו במקום שבע"ת [שבעלי תשובה] עומדים צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד דמשכין ליה בחילא יתיר.

And the matter of the well is along the lines of what is explained on the verse "My dove" mentioned above, on the matter of "my dove" when she is in the clefts of the rock, of which it is said, "Let me see your countenance": that this is the level of returning light (or chozer), of which they said, "In the place where penitents stand, the perfectly righteous cannot stand," for they draw it with greater strength.

10 וכך הוא בחי' באר דנביע מתתא לעילא ולכן הוא למעלה מבחי' מעין גנים כו' עד שהיא בחינת מים חיים ממש שלמעלה מבחינת ונהר יוצא כו' כמ"ש במ"א בד"ה ששים המה מלכות.

And so it is with the level of a well, which springs from below upward; and therefore it is above the level of "a fountain of gardens," etc., to the point that it is the level of actual "living waters," which is above the level of "and a river goes out," etc., as is explained elsewhere in the discourse beginning "There are sixty queens."

א"נ [אי נמי] אף שהנהר הוא ג"כ בחי' כנ"ל בענין מים גנים עכ"ז [עם כל זה] הבאר שהוא ממטה למעלה יש בו בחינה עליונה יותר כנ"ל בענין שבעלי תשובה כו' וצ"ל כל ימיו בתשובה.

Alternatively: although the river too is a [lofty] level, as mentioned above in the matter of the waters of the gardens, nevertheless the well, which is from below upward, has in it a higher level, as mentioned above in the matter that penitents, etc. And all his days must be in teshuvah (return).

וזהו ענין ודברתם אל הסלע ונתן מימיו שע"ז נאמר עלי באר כו' והיינו ממש כענין הראיני את מראיך דיונתי בחגוי הסלע כו':

And this is the meaning of "And you shall speak to the rock, and it shall give forth its water," of which it is said, "Spring up, O well," etc. And this is exactly like the matter of "Let me see your countenance" said of "my dove in the clefts of the rock," etc.

11 ב אך להיות גילוי בחי' באר זו צריך להיות חפרוה כרוה חפירה וכריה היא להשליך את עפר הארץ הסותמים את פי הבאר אלא שחפירה הוא להשליך את רגבי הארץ הגסים וכריה היא להשליך הצרורות וחול הדק.

2. However, for this level of a well to be revealed, there must be "dug it, delved it." Digging and delving are casting away the dust of the earth that blocks the mouth of the well; except that digging is casting away the coarse clods of earth, and delving is casting away the pebbles and the fine sand.

12 וכך צריך להעביר כל המסתירים ומכסים על האהבה המסותרת ולאכפיא לסט"א [לסטרא אחרא]

And so one must remove everything that hides and covers the hidden love, and subdue the sitra achra (the other side):

הן באיסור להיות סור מרע כו' והן בהיתר קדש עצמך במותר לך ובטל רצונך מפני רצונו והן בקיום המצות להתחזק בלימוד התורה יותר מהרגילות וליתן צדקה יותר מטבעו וכיוצא בהן

whether in what is forbidden, to "turn away from evil," etc.; or in what is permitted, "sanctify yourself in what is permitted to you," and "nullify your will before His will"; or in fulfilling the mitzvos, to strengthen oneself in Torah study more than one's habit and to give charity beyond one's nature, and the like.

שכל הדברים האלה וכיוצא בהן הן הן בחיי חפירה וכריה להעביר כחות החומריות שמצד הקליפה ולבטלן בבחינת ביטול לגמרי בטל רצונך כו'

For all these things and the like are precisely the levels of digging and delving: to remove the powers of coarseness that come from the side of kelipah and to nullify them in complete self-nullification (bittul), "nullify your will," etc.,

כדי לגלות מצפוני האהבה מההעלם אל הגילוי (וב' בחי' אלו דחפירה וכריה לעשותה בבחי' באר זהו כמו ענין המבואר ע"פ לא תהיה משכלה ועקרה בארצך.

in order to reveal the hidden recesses of the love, from concealment into revelation. (And these two levels, digging and delving, to make it into the level of a well, are like the matter explained on the verse "None shall miscarry or be barren in your land":

ענין אפילו בית ולד אין לה כו' והנה העצה לעשות כלי ריקן הוא כמ"ש לב נשבר ונדכה כו'. וזהו בחי' חפירה כו' אך עוד צריך הוא שלא יטה לבו אפילו לדברים המותרים להיות מקושר בהם כו' ע"ש.

the matter of "she did not even have a womb," etc. And the counsel for making an empty vessel is as it is written, "a broken and crushed heart," etc.; and this is the level of digging, etc. But he must further not incline his heart even to permitted things, to be bound up in them, etc.; see there.

וזהו בחינת כריה להשליך הצרורות וחול הדק ועי"ז יתגלה מצפון האהבה בחינת ותתפלל חנה על ה' כו' ע"ש וזהו פי' וענין עלי באר)

And this is the level of delving, casting away the pebbles and the fine sand. And through this the hidden recess of the love will be revealed, the level of "And Chanah prayed upon Havayah," etc.; see there. And this is the meaning and the matter of "Spring up, O well.")

ובחי' חפירה וכריה זו נעשה ע"י בחי' שרים ונדיבי עם שרים הם האבות ובחיר האבות הוא יעקב.

And this level of digging and delving is brought about through the level of "princes" and "nobles of the people." The "princes" are the Patriarchs, and the choicest of the Patriarchs is Yaakov,

כענין ואלקי יעקב בתוספת וי"ו המחבר כו' שיעקב הוא הכולל כל בחי' האבות

as in the matter of "and the G-d of Yaakov," with the addition of the connecting vav, etc.: for Yaakov is the one who includes all the levels of the Patriarchs.

כי ביעקב נאמר כי שרית לשון שררה וממשלה עם אלקים הוא ענין הצמצום כי הנה אני הוי' לא שנית
ואין עוד מלבדו וכולא קמיה כלא כו'.

For of Yaakov it is said, "For you have ruled as a prince (sarisa)," an expression of rulership and dominion, "with Elokim," which is the matter of the tzimtzum (contraction). For "I, Havayah, have not changed," and "there is none else besides Him," and "all before Him is as nothing," etc.

13 ומה שנראה העולם ליש ודבר נפרד הוא ע"י בחי' שם אלקים המצמצם ומסתיר גילוי אלהותו ית'
להיות עולם המעלים כו'

And that the world appears as an existent thing (yesh) and a separate entity is through the level of the Name Elokim, which contracts and hides the revelation of His G-dliness, may He be blessed, so that there be a world (olam), which conceals (ma'alim), etc.

ויעקב הוא בחינת שר ומושל על בחי' אלקים שלא יסתיר ויעלים כו' כמ"ש והיה הוי' לי לאלקים כו'
כמ"ש במ"א

And Yaakov is the level of a prince and ruler over the level of Elokim, so that it not hide and conceal, etc., as it is written, "And Havayah shall be my Elokim," etc., as is explained elsewhere.

ועם אנשים הם המלאכים כמ"ש באברהם וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו שבאו ג' מלאכים
בשביל ג' שליחות.

"And with men": these are the angels, as is written of Avraham, "And he looked, and behold, three men were standing over him"; for three angels came for three missions.

לפי שאין מלאך א' יכול לעשות שתי שליחות כי המלאך הוא שליח ההשפעה שהוא בחי' כלי שבו ועל
ידו עוברת ההשפעה

For one angel cannot carry out two missions, since the angel is the messenger of the flow (hash-pa'ah), being the level of a vessel in which and through which the flow passes;

ואין כח בכלי שלו לסבול ולהגביל שתי שליחות שהן שתי השפעות

and its vessel has no power to bear and contain two missions, which are two flows,

כי הם מביי"ע שנאמר ומשם יפרד שכל דבר הוא ענין בפני עצמו וביעקב כתיב וישר אל מלאך ויוכל
(בהושע ס"י י"ב ה')

for they are from Beriah, Yetzirah and Asiyah, of which it is said, "And from there it divided," where each thing is a matter of its own. And of Yaakov it is written, "And he strove (vayasar) with an angel, and prevailed" (in Hosea, chapter 12, [verse] 5);

וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] (חולין צ"ב א') שיעקב נעשה שר למלאך כי יעקב הוא גופא דאורייתא וכמ"ש הקל קול יעקב ויקם עדות ביעקב כו'.

and our Sages, of blessed memory, said (Chullin 92a) that Yaakov became a prince (sar) over the angel. For Yaakov is the body of the Torah (gufa de'oraysa), as it is written, "The voice is the voice of Yaakov," and "He established a testimony in Yaakov," etc.

ועל התורה נאמר אחת דבר אלקים שתים זו שמענו וכפטיש יפוצץ סלע מקרא אחד מתחלק כו'

And of the Torah it is said, "One thing G-d has spoken; two things have we heard," and "like a hammer that shatters a rock": one verse divides, etc.;

כי אורייתא מחכמה נפקת והיא חכמתו ית' דאיהו וגרמוהי חד שהכל נכלל בבחינת אחדות

for "the Torah comes forth from Chochmah (wisdom)," and it is His Chochmah, may He be blessed, of which "He and His vessels are one" (ihu vegarmohi chad), where everything is included in the level of oneness.

לכן דבור התורה אפילו פסוק אחד או הלכה א' כו' כולל כל התורה כולה. משא"כ המלאכים שלא ניתן להם התורה ע"כ אין כח במלאך לסבול ולקבל שני שליחות

Therefore the speech of the Torah, even one verse or one halachah, etc., includes the entire Torah. This is not so with the angels, to whom the Torah was not given; therefore an angel has no power to bear and receive two missions.

(ועמ"ש מזה בד"ה כנשר יעיר דגבי מתן תורה נאמר רואין את הנשמע ושומעין את הנראה שאין התחלקות בין ראיה לשמיעה לפי שהתורה מחכמה עילאה נפקת שאין שם התחלקות המדרגות כי הוא למעלה מעולם הפירוד

(And see what is written about this in the discourse beginning "As an eagle stirs up [its nest]": that concerning the Giving of the Torah it is said, "They saw what is heard and heard what is seen," for there is no division between sight and hearing, since the Torah comes forth from supernal Chochmah, where there is no division of levels, for it is above the world of separation.

והנה איתא ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' פינחס (דרכ"ט ע"ב) וכפטיש יפוצץ סלע ודא סלע דאתמר ביה
ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שנה עליו פרק אחד

Now, it is found in the Raaya Mehemna, Parshas Pinchas (page 229b): "like a hammer that shatters a rock," and this is the rock of which it is said, "And you shall speak to the rock before their eyes, and it shall give forth its water"; and as our Sages, of blessed memory, said, "Recite one chapter over it."

וזהו ענין חפרוה שרים בחי' קול יעקב שע"י נעשה בחי' באר מים חיים דהיינו כמ"ש ונתן מימיו כו'

And this is the meaning of "princes dug it": the level of "the voice of Yaakov," through which there comes to be the level of a well of living waters, namely, as it is written, "and it shall give forth its water," etc.

(ועיין בזח"א [בזהר חלק א] ד"ו סע"ב [סוף עמוד ב] ח"ב [חלק ב'] דס"ד ב' ועיין עוד ח"ג [חלק ג'] דרמ"ט ב' רע"ט
ב' ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' חקת)

(And see the Zohar, Part I, page 6, end of side b; Part II, page 64b; and see further Part III, pages 249b and 279b; and the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Chukas.)

והנה מדתו של יעקב הוא בחינת רחמנות ועמ"ש מזה לקמן סד"ה מי מנה עפר יעקב וע"ז נאמר ליעקב
אשר פדה את אברהם הוא גילוי אהבה שבו

Now, the attribute of Yaakov is the level of compassion (and see what is written about this below, at the end of the discourse beginning "Who has counted the dust of Yaakov"), and of this it is said, "to Yaakov, who redeemed Avraham": the revelation of the love that is within him.

ועל ידו נעשה בחי' חפירה וכרייה לבאר הנובעת ממטה למעלה מהעלם אל הגילוי (וז"ש [וזהו שכתוב]
בזח"א [בזהר חלק א] ויצא קנ"ב א' ויעקב בלחודוי כו' ע"ש).

And through him there comes about the level of digging and delving for the well that springs from below upward, from concealment into revelation (and this is what is written in the Zohar, Part I, Vayetzei, 152a, "And Yaakov alone," etc.; see there).

ועדיי נתקנו כל סדר התפלה שהוא לעורר את האהבה מההעלם אל הגילוי עיי שישים אל לבו להתבונן בברוך שאמר והיה העולם איך שאמר מאמר אחד בלבד והיה העולם בבחי' ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין כו'

And in this way the entire order of prayer was instituted, which is to arouse the love from concealment into revelation: through his setting his heart to contemplate "Blessed is He who spoke and the world came to be," how He spoke one utterance alone and the world came to be, on the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin) and the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), etc.;

ואיך שהאופנים ברעש גדול כו' וצבא השמים לך משתחווים השתחוה לא נא' [נאמר] אלא משתחווים שתמיד משתחווים כו'.

and how "the Ofanim, with a great noise," etc.; and "the host of heaven bow down to You": it does not say "bowed down" but "bow down," for they bow down always, etc.

ואח"כ אומרים אב הרחמן רחם נא עלינו במדתו של יעקב שלא להיות גשמיות הגוף והעולם מסתירים ומעלימים עליו ויהיה גילוי האהבה למטה כמו למעלה:

And afterward we say, "Merciful Father, have mercy upon us," with the attribute of Yaakov: that the physicality of the body and of the world not hide and conceal from him, and that the revelation of the love be below as it is above.

14 ג והנה מן הבאר הזאת עיי חפירה זו נעשה גילוי בחי' מים חיים שהוא קיום יותר מבחי' אהבה ברשפי אש בהתלהבות התפלה עיי התבוננות כו' שאחר התפלה חולפת ועוברת כו' אבל בחי' מים הם המשכות אהבה שאין לה הפסק

3. Now, from this well, through this digging, there comes about the revelation of the level of living waters, which is more lasting than the level of love like fiery flames (rishpei esh) in the fervor of prayer through contemplation, etc., which after prayer passes and goes away, etc. But the level of water consists of flows of a love that has no interruption.

וזו היא מעלת אברהם אוהבי איש החסד זכור אב נמשך אחר כך כמים

And this is the virtue of Avraham, "who loves Me," "the man of kindness": "Remember the father, who was drawn after You like water."

(וזהו ליעקב אשר פדה את אברהם דוקא וע' ברבות וירא פמ"ח אתה אמרת יוקח נא מעט מים חיך שאני פורע לבניך כו' עלי באר כו' וע"ש ג"כ ס"פ נ"ד.

(And this is "to Yaakov, who redeemed Avraham," specifically. And see Midrash Rabbah on Vayeira, chapter 48: "You said, 'Let a little water be brought'; by your life, I will repay your children," etc., "Spring up, O well," etc. And see there also, at the end of chapter 54.

וע' עוד מענין עלי באר ברבות חיי שרה פ"ס בשלח פכ"ה ר"פ במדבר שלח לך ר"פ י"ז ובפ' חקת ובפ' עקב בפסוק שמע ישראל אתה עובר היום ובקהלת רבה ס"פ שלח לחמך ע"פ המים).

And see further on the matter of "Spring up, O well" in Midrash Rabbah: Chayei Sarah, chapter 60; Beshalach, chapter 25; the beginning of Bamidbar; Shelach Lecha, the beginning of chapter 17; and in Parshas Chukas; and in Parshas Eikev, on the verse "Hear, O Israel, you are crossing today"; and in Koheles Rabbah, at the end of "Send your bread upon the waters.")

והיינו לפי שהם מים חיים שמקבלים מחכמה שנק' חיים כי החכמה תחיה באור פני מלך חיים

And this is because they are living waters, which receive from Chochmah (wisdom), which is called "life," for "Chochmah gives life," "in the light of the King's countenance is life":

דהיינו בחי' ביטול כח מ"ה [מה] [וכמ"ש במ"א ע"פ ושאתם מים בששון בענין ניסוך המים בחג איך שהיא בחי' אהבה שלמעלה מרשפי אש וכמשל הבן כשהוא אצל אביו ממש כו'.

that is, the level of self-nullification (bittul), koach mah (the power of "what") [as is explained elsewhere on the verse "And you shall draw water with joy," concerning the water libation on the Festival: how it is the level of a love that is above fiery flames, like the analogy of a son when he is actually with his father, etc.

15 ובמ"א מבואר שזהו בחי' כהן גדול חסד דאבא אהבה בבחי' ביטול] וגילוי זה בנפשו של האדם הוא ע"י

העסק בתורה דאורייתא מחכמה נפקת בחי' ביטול

And elsewhere it is explained that this is the level of the High Priest, the Chesed (kindness) of Abba, a love in the manner of self-nullification (bittul).] And this revelation in a person's soul comes through occupation with the Torah, for "the Torah comes forth from Chochmah (wisdom)," the level of bittul;

ולכן נמשך ממנה גילוי זה בנפש האדם בבחי' ולא תחללו כו' שלא לדחוק רגלי השכינה ואשים דברי בפ"ך כו',

and therefore this revelation is drawn from it into a person's soul in the manner of "And you shall not profane," etc., not to "push away the feet of the Shechinah (Divine Presence)," and "I have put My words in your mouth," etc.

ולכן בפ' קדש לי שהוא ח"ע [חכמה עילאה] נאמר ולזכרון בין עיניך דהיינו שאין הפסק להאהבה כבאר מים חיים שנובעים תמיד

And therefore in the section "Sanctify to Me," which is the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), it is said, "and for a remembrance between your eyes": that is, that the love has no interruption, like a well of living waters that spring forth constantly;

והיינו ע"י מ"ש אח"כ למען תהיה תורת ה' בפ"ך וכמ"ש בספרי פ' ואתחנן לפי שהוא אומר ואהבת את ה' איני יודע באיזה צד אוהבים את הקב"ה ת"ל [תלמוד לומר] והיו הדברים האלה כו' שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה

and this is through what is written afterward, "so that the Torah of Havayah be in your mouth." And as is written in the Sifrei, Parshas Va'eschanan: "Since it says, 'And you shall love Havayah,' I do not know in what way one loves the Holy One, blessed be He; the verse teaches, 'And these words shall be,' etc., for through this you come to know the Holy One, blessed be He."

והיינו לפי כי החכמה שהיא התורה היא בחינת ראייה והאהבה הנמשך מבחי' ראייה היא בבחי' ביטול והיא למעלה מבחי' אהבה הנמשכת מבחי' שמיעה שהיא מרחוק והיא בחי' רשפי אש כו'

And this is because Chochmah, which is the Torah, is the level of sight, and the love drawn from the level of sight is in the manner of bittul; and it is above the level of the love drawn from the level of hearing, which is from afar and is the level of fiery flames, etc.

[ועמ"ש במ"א סד"ה מי כה' אלקינו המגביהי לשבת המשפילי לראות. לראות בחי' ראייה והתגלות אור א"ס ב"ה כו' והיינו ע"י התורה כו' ע"ש].

[And see what is written elsewhere, at the end of the discourse beginning "Who is like Havayah our G-d, who is enthroned on high, who looks down low to see": "to see," the level of sight and the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, etc., and this is through the Torah, etc.; see there].

16 וגילוי בחיי מים חיים של התורה נמשך מהבאר ההיא שנובעת מתחת לארץ הוא בחיי המצות המלוכשים בענינים הגשמיים כי כל התורה הוא פי וביאור המצות כמ"ש במ"א,

And the revelation of the level of the living waters of the Torah is drawn from that well which springs from beneath the earth, which is the level of the mitzvos encloded in physical matters; for the whole Torah is the explanation and elucidation of the mitzvos, as is explained elsewhere.

ומן הבאר ההיא נובעים מים חיים של התורה להיות בבחי' ביטול ולא תחללו את שם קדשי ואשים דברי בפ"ך כו'

And from that well spring the living waters of the Torah, so as to be in the manner of self-nullification (bittul), "And you shall not profane My holy Name," and "I have put My words in your mouth," etc.

וע"ז נאמר ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני כי מים חיים של התורה המלוכשת בגשמיות יומשכו ממטלמ"ע [ממטה למעלה] אל הים הקדמוני והים הקדמוני יהיה בבחי' מקבל מבחי' מים חיים שלמטה.

And of this it is said, "On that day living waters shall go out from Jerusalem, half of them toward the eastern sea": for the living waters of the Torah, which is encloded in physicality, will be drawn from below upward to the eastern sea, and the eastern sea will be in the position of a recipient from the level of the living waters below.

17 והענין כמ"ש אז נדברו כו' ויקשב ה' וישמע כו'. ולכאורה אינו מובן מה צריך הקב"ה לשמיעת התורה שלמטה והלא תורה מאתו תצא.

And the explanation is as it is written, "Then they spoke," etc., "and Havayah listened and heard," etc. At first glance this is not understood: what need has the Holy One, blessed be He, to hear the Torah below? Surely "Torah goes forth from Him"!

אלא הענין כי הנה הקב"ה נק' לפעמים בחיי ממכ"ע [ממלא כל עלמין] (ועיין זח"ב [זהר חלק ב'] בשלח מ"ו א' ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם).

But the explanation is that the Holy One, blessed be He, is sometimes called the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin) (and see the Zohar, Part II, Beshalach, 46a, and the Mikdash Melech there).

והנה התורה של העוה"ז לפי שהיא מלובשת בענינים גשמיים שרשה מאד נעלה כו' ולכן היא ממשכת כח החיות מאור א"ס ב"ה מלמעלה מעלה מבחינת סובב כל עלמין לבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ויקשב ה' וישמע כו'.

Now, the Torah of this world, because it is en clothed in physical matters, has a very lofty root, etc.; and therefore it draws the power of life-force from the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, from the highest heights, from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), to the level of the light that fills all worlds: "and Havayah listened and heard," etc.

ועיין מזה בזה"ב [בזהר חלק ב'] ס"פ ויקהל (דרי"ז ע"א) וזהו ענין במחוקק במשענותם וכמ"ש ע"פ אם בחקתי תלכו (עיין לעיל פ' בחקתי ד"ה מבואר בע"ח [בעץ חיים])

And see about this in the Zohar, Part II, at the end of Parshas Vayakhel (page 217a). And this is the meaning of "with the mechokek (lawgiver), with their staffs," as is explained on the verse "If you walk in My statutes (bechukosai)" (see above, Parshas Bechukosai, the discourse beginning "It is explained in Etz Chaim"):

ששני חקיקות לכלי עד"מ מבית ומבחוץ מבחוץ להעביר כל חלודה וכפנים לחקוק בה בית קיבול

that there are two engravings (chakikos) of a vessel, by way of analogy, from within and from without: from without, to remove all rust, and within, to engrave in it a receptacle.

כך צ"ל חקיקת הנפש מבחוץ להעביר כל מונע ומסתיר כו' והוא בחינת חפירה הנ"ל ומבפנים להיות בחינת כלי קיבול אור א"ס ב"ה להיות כלי מחזיק ברכה כו'

So too there must be an engraving of the soul: from without, to remove everything that hinders and hides, etc., and this is the level of digging mentioned above; and from within, to be the level of a vessel that receives the Infinite Light, blessed be He, to be "a vessel that holds blessing," etc.

ואין אור א"ס ב"ה שורה ומתגלה אלא בבחי' חכמה כח מה כו' והמחוקק העושה הכלי קיבול הוא הממשיך בחי' התורה בבחינת הביטול כו'

And the Infinite Light, blessed be He, rests and is revealed only in the level of Chochmah (wisdom), koach mah, etc. And the mechokek, who makes the receptacle, is the one who draws down the level of the Torah in the manner of self-nullification (bittul), etc.

(ועמ"ש לקמן בביאור ע"פ החלצו מאתכם בפי מטות ענין שמשה נקי מחוקק, ועמ"ש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] ע"פ משה ידבר, ועי' עוד מענין במחוקק בזה"ג [בזהר חלק ג] ס"פ וילך רפ"ו א' ופ' בהעלותך דק"נ).

(And see what is written below in the explanation on the verse "Arm from among you," in Parshas Matos, on the matter that Moshe is called mechokek; and see what is written above on the verse "Moshe would speak"; and see further on the matter of "with the mechokek" in the Zohar, Part III, at the end of Parshas Vayelech, 286a, and Parshas Beha'aloscha, page 150.)

במשענותם הם תמכי אורייתא (עי' [עיין] זח"א [זהר חלק א] ד"ח ע"א) עץ חיים היא למחזיקים בה וכענין שנאמר ביששכר וזבולון שמבני יששכר היו הסנהדרין וזבולון ע"י שהיה עוסק בפרקמטיא בשביל יששכר זכה ונתעלה במעלה יותר בבחי' א'

"With their staffs": these are the supporters of the Torah (tamchei oraysa) (see the Zohar, Part I, page 8a), "It is a tree of life to those who hold fast to it." And it is like what is said about Yissachar and Zevulun: from the children of Yissachar came the Sanhedrin, and Zevulun, through engaging in commerce for Yissachar's sake, merited and was raised to a higher rank in one respect,

דהיינו בבחינת ממטה למעלה שמפני שע"י השפעת טובו וחיותו היה יששכר עוסק בתורה בחיות זה הנמשך לו הרי זבולון קודם לו שממשיך חיות לתורתו

namely, in the manner of from below upward: since it was through the bestowal of his bounty and his life-force that Yissachar engaged in Torah, with this life-force that was drawn to him, Zevulun therefore precedes him, for he draws life-force into his Torah.

(ועיין מזה ברבות ויחי ס"פ צ"ט זח"א [זהר חלק א] ח' א' ויחי דרמ"א ב' ח"ג [חלק ג] מצורע נ"ג ב' ועמ"ש סד"ה קול דודי גבי מקפץ על הגבעות).

(And see about this in Midrash Rabbah, Vayechi, end of chapter 99; the Zohar, Part I, 8a; Vayechi, page 241b; Part III, Metzora, 53b; and see what is written at the end of the discourse beginning "The voice of my beloved," regarding "leaping over the hills.")

ולכן נאמר בזבולון עמים הר יקראו כו'. פי' ע"ד מה שנאמר מי יעלה בהר ה' ומי יקום כו'. אבל גבי זבולון אפי' [אפילו] בחי' עמים עוממות יקראו ויתאספו לבחינת הר ה'.

And therefore it is said of Zevulun, "Peoples they shall call to the mountain," etc. The meaning is along the lines of what is said, "Who shall ascend the mountain of Havayah, and who shall stand," etc. But regarding Zevulun, even the level of "peoples" (amim), [as in] "dimmed" (omemos), shall be called and gathered to the level of "the mountain of Havayah."

אך הנה כל בחינות הנ"ל שבבחינת באר ממטה למעלה צריך להיות אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] לפני אתעדל"ת [אתערותא דלתתא].

However, all the levels mentioned above, which are in the manner of a well, from below upward, require that there be an arousal from above (isarusa dile'eila) before the arousal from below (isarusa dilesata).

וזהו אז ישיר ישראל דלעילא (עיין זהר ח"ב [חלק ב'] נ"ד א')

And this is "Then Israel sang": the Israel above (Yisrael dile'eila) (see the Zohar, Part II, 54a).

עלי באר (עיין) זהר ס"פ וילך שם ובע"ח [ובעץ חיים] שער ל"א פ"ז [פרק ז'] (היא כנס"י [כנסת ישראל] מקור נש"י [נשמות ישראל] שכונסת ואוספת לתוכה בחי ישראל דלעילא ענו לה מלמעלה למטה להיות אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שלפני אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] כדי להיות עלי באר ממטה למעלה

"Spring up, O well" (see the Zohar, at the end of Parshas Vayelech, there, and Etz Chaim, Sha'ar 31, chapter 7): this is the Congregation of Israel (Knesses Yisrael), the source of the souls of Israel, which gathers in (koneses) and collects within itself the level of the Israel above. "Sing out to it": from above downward, so that there be the arousal from above that comes before the arousal from below, in order that there be "Spring up, O well," from below upward.

וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אלמלא הקב"ה עוזרו כו' (וע' בע"ח [בעץ חיים] של"א פ"ז [פרק ז'] ובזח"ג [ובזהר חלק ג] ס"פ וילך) ואותה אנו מבקשים בתפלה והחזירנו בתשובה שלימה לפניך כו' אב הרחמן רחם נא עלינו ותן בלבנו בינה

And as our Sages, of blessed memory, said, "Were it not that the Holy One, blessed be He, helps him," etc. (and see Etz Chaim, Sha'ar 31, chapter 7, and the Zohar, Part III, at the end of Parshas Vayelech). And it is this that we ask for in prayer: "And bring us back in complete teshuvah (return) before You," etc.; "Merciful Father, have mercy upon us, and put understanding into our hearts,"

דהיינו להבין דבר מתוך דבר כו' כי גם הרחמנות הגדולה שעלינו היא ר חוקה מהשגתנו ואין אנו יכולים לעורר את הרחמנות כמו שהיא כו'

that is, to understand one thing from another, etc. For even the great compassion upon us is far from our comprehension, and we cannot arouse the compassion as it is, etc.

ואתעדל"ע [ואתערותא דלעילא] זו היא ע"י המשכות התורה חכמה בראש וחכמה בסוף

And this arousal from above comes through the drawings-down of the Torah: "Chochmah at the beginning and Chochmah at the end."

חכמה בראש היא כחינת אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שלפני אתעדל"ת [אתערותא דלתתא]. וחכמה בסוף
שע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] היא הבאר שחפרוה כרוה כו' במחוקק
כמשענותם יצאו מים חיים

Chochmah at the beginning is the level of the arousal from above that precedes the arousal from below; and Chochmah at the end, where through the arousal from below [comes] an arousal from above, is the well that they "dug," "delved," etc., "with the mechokek, with their staffs"; "living waters shall go out."

(ועיין בזהר בראשית דכ"ו ע"ב ועמ"ש בפ' נשא סד"ה כה תברכו מענין ברכה בראש ברכה בסוף, וע'
עוד בזהר ויקהל דקצ"ז ב' מענין כרוה נדיבי עם

(And see the Zohar, Bereishis, page 26b; and see what is written in Parshas Nasso, at the end of the discourse beginning "Thus shall you bless," on the matter of "blessing at the beginning, blessing at the end"; and see further in the Zohar, Vayakhel, page 197b, on the matter of "the nobles of the people delved it";

ועמ"ש בפ' ויקהל סד"ה קחו מאתכם בפ"י כל נדיב לבו יביאה ובשה"ש [ובשיר השירים] ע"פ מה יפו פעמיך
בנעלים בת נדיב כו', וע' עוד זח"ג [זהר חלק ג'] י"ט ב' כ"ו א', ח"א [חלק א'] רל"ה א', ח"ב [חלק ב'] קי"ג סע"ב
[סוף עמוד ב] קי"ד ח"ג [חלק ג'] רל"ה ב':

and see what is written in Parshas Vayakhel, at the end of the discourse beginning "Take from among you," in the explanation of "whoever is of a generous heart shall bring it"; and in Shir HaShirim, on the verse "How beautiful are your steps in sandals, O daughter of the noble one," etc.; and see further the Zohar, Part III, 19b, 26a; Part I, 235a; Part II, 113, end of side b, 114; Part III, 235b.)

ביאור ענין עלי באר כו'

An explanation of the matter of "Rise up, O well," etc.

1 ביאור ענין עלי באר כו'

An explanation of the matter of "Rise up, O well," etc.

2 הנה מבואר בע"ח [בעץ חיים] תחלת שער מ"ן [מ"ן נוקבין] ומ"ד [ומ"ן דוכרין] שהמ"ן [שהמ"ן נוקבין] דנוק' [דנוקבא]

הוא נמשך ברחם שלה מן המוח שלה.

Now, it is explained in Etz Chaim, at the beginning of Sha'ar Mayin Nukvin and Mayin Duchrin (feminine and masculine waters), that the mayin nukvin (feminine waters) of Nukva (the feminine) are drawn into her womb from her brain,

כמו שהמ"ד [שהמ"ן דוכרין] נמשך מן המוחין שלו. ומבואר שם שהמ"ן [שהמ"ן נוקבין] דנוק' [דנוקבא] הוא מהמ"ל [מהז' מלכים] דתוהו מה שנטבע בקליפות

just as the mayin duchrin (masculine waters) are drawn from his intellect (mochin). And it is explained there that the mayin nukvin of Nukva are from the seven kings of Tohu: what sank into the kelipos

ולא נתברר עדיין וע"י תפלתנו וע"י המצות מבררין ומוציאין משם הניצוצים ומעלים אותן בבחי' מ"ן [מ"ן נוקבין] (ע"ש דרוש י"א סי' ז').

and has not yet been refined. Through our prayer and through the mitzvos we refine and bring out the sparks from there and raise them up at the level of mayin nukvin (see there, Derush 11, section 7).

ונמצא שהמ"ן [שהמ"ן נוקבין] שרשו מחכמה דעולם התהו שהזמ"ל [שהז' מלכים] הם מבחי' המוחין שהם החכמה כמשי"ש [כמה שכתוב שם] בע"ח [בעץ חיים] דרוש א'.

It follows that the root of the mayin nukvin is from Chochmah (wisdom) of the World of Tohu, for the seven kings are from the level of the mochin, which are Chochmah, as is written there in Etz Chaim, Derush 1.

(ומ"ש שנמשך מן המוח שלה דהיינו מוחין דנוק' [דנוקבא] דז"א דאצילות דתיקון נתבאר במ"א שהוא עד"מ כמו בגשמיות מה שהאשה מזרעת אע"פ [אף על פי] שנמשך ממוח שלה עכ"ז [עם כל זה] עיקרו בא מהמאכלים

(And as for what is written, that it is drawn from her brain, that is, from the mochin of Nukva of Z'eir Anpin of Atzilus of Tikkun: it was explained elsewhere that this is by way of analogy, as in the physical [realm]: what a woman emits as seed, although it is drawn from her brain, nevertheless comes chiefly from the foods

שהיא אוכלת שמתברר המאכל עד שעולה החיות ממנו למוח שלה והמוח שלה מתחזק עי"ז אז דוקא נגמר ונמשך המשכת המ"ן [המ"ן נוקבין] ממוח שלה ברחם שלה להיות מזה הולדה ועמ"ש קצת מזה כביאור נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין.

that she eats. The food is refined until the life-force (chayus) in it rises to her brain, and her brain is strengthened by this; only then is the drawing-down of the mayin nukvin from her brain into her womb completed and drawn forth, so that a birth may come of it. And see what is written a little about this in the explanation on "The Chanukah lamp on the left and the mezuzah on the right."

ועד"ז יובן למעלה בענין המ"ן [המ"ן נוקבין] שהוא בירורים דחכמה דהתו שמתבררים מק"נ [מקליפת נוגה] ועולים עד שנכללים במוחין דנוק' [דנוקבא] דאצילות ועי"ז נמשך ממוח שלה המ"ן [המ"ן נוקבין] כו' ונמצא עכ"פ [על כל פנים] המ"ן [המ"ן נוקבין] שרשו מחכמה דתהו.

In the same way it will be understood above, regarding the mayin nukvin, which are refinements of Chochmah of Tohu that are refined from kelipas nogah and rise until they are included in the mochin of Nukva of the World of Atzilus (Emanation); and through this the mayin nukvin are drawn from her brain, etc. It follows, at any rate, that the root of the mayin nukvin is from Chochmah of Tohu.

ועי"ש בע"ח [בעץ חיים] מציאותן מוחין של הנקבות כולם. משמע שהוא חכמה דמלי' דתהו) והנה בחכמה דתהו יש הארת הכתר דתהו

And see there in Etz Chaim: "their existence is the mochin of all the feminine ones." This implies that it is Chochmah of Malchus (sovereignty) of Tohu.) Now, in Chochmah of Tohu there is a radiance of Keser (the Crown) of Tohu,

שהרי החכמה מאין תמצא שהיא בחי' כתר שבכל מקום בחי' הכתר הוא המחבר המאציל א"ס ב"ה עם הנאצלים אשר ראשיתן היא החכמה

for "Chochmah is found from ayin (nothing)," which is the level of Keser; for everywhere, the level of Keser is what joins the Emanator, the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, with the emanated [levels], whose beginning is Chochmah.

וגם כאן בבחי' בירור דרפ"ח ניצוצין דתהו שבנוגה לעלות בבחי' מ"ן [מ"ן נוקבין] מאחר שחכמה דתהו היא המ"ן [המ"ן נוקבין] א"כ גם בחי' הכתר דתהו מאיר בבחי' חכמה זו.

And here too, in the refinement of the 288 sparks of Tohu that are in nogah, to rise up at the level of mayin nukvin: since Chochmah of Tohu is the mayin nukvin, then the level of Keser of Tohu also shines in this Chochmah.

שהרי בחי' כתר דתהו הוא בחי' ממוצע שעל ידו נמשך האור בחכמה דתהו כמו שכתר דתיקון הוא ממוצע במקומו.

For the level of Keser of Tohu is an intermediary through which the light is drawn into Chochmah of Tohu, just as Keser of Tikkun is an intermediary in its own place.

רק שכתיקון נעשו בבחי' פרצופים. וכתהו היו בבחי' נקודות זת"י [זה תחת זה] כו'. (וע' בע"ח [בעץ חיים] שמ"א פ"ג [פרק ג']).

Only, in Tikkun they became partzufim (configurations), while in Tohu they were points, one beneath the other, etc. (And see Etz Chaim, Sha'ar 41, chapter 3.)

והארה זו היא גבוהה גם מחו"ב [מחכמה ובינה] דתיקון כי בתהו היו האורות מרובים כו'. וזהו ענין באר מים חיים.

And this radiance is higher even than Chochmah and Binah of Tikkun, for in Tohu the lights were abundant, etc. And this is the meaning of "a well of living waters,"

שהוא בחי' העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] דנוק' [דנוקבא] וע"ז נאמר לעתיד והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני שהוא בינה דתיקון.

which is the level of the raising of the mayin nukvin of Nukva. And of this it is said about the Time to Come, "And it shall be on that day, living waters will go out from Jerusalem, half of them to the former sea," which is Binah (understanding) of Tikkun.

והקשה ע"ז בזהר שלח (דקע"א) מאן חמא הפירא דכירא (ונ"ב מהרח"ו [מהרבי חיים ויטאל] באר חפרוה) יהיב מיין למבועא דנביעא בינה דאצי שבתוכה הארת הכתר והחכמה כו.

And the Zohar, [Parshas] Shelach (folio 171), raises a difficulty about this: "Who has ever seen the digging of a well" (and a gloss of Rabbi Chaim Vital [reads]: "the well [that] they dug") "give water to the spring that flows"—[that is,] to Binah of Atzilus, within which is the radiance of Keser and Chochmah, etc.

ותוכן התירוץ הוא מפני שע"י הבאר עולים מ"ן [מ"ן נוקבין] שהם מכח"ב [מכתר חכמה בינה] דתהו שהם גבוהים יותר בשרשן מכח"ב [מכתר חכמה בינה] דתיקון. וכמ"ש במ"א על מאמר הזוהר הנ"ל:

And the substance of the answer is that through the well, mayin nukvin rise, which are from Keser, Chochmah and Binah of Tohu, and these are higher in their root than Keser, Chochmah and Binah of Tikkun; as is explained elsewhere on the above-mentioned statement of the Zohar.

3 ולהבין ביאור הדברים הנה איתא בספר הבהיר שיש ע"ס [עשר ספירות] מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. מלמעלה למטה ידענו. מלמטה למעלה לא ידענו.

Now, to understand the explanation of these things: it is stated in Sefer HaBahir that there are Ten Sefiros from above to below and from below to above. From above to below, we know; from below to above, we do not know.

הובא בפרדס שער מלמטה למעלה. ובע"ה [ובעץ חיים] סוף שער מ"ן [מ"ן נוקבין] ומ"ד [ומ"ן דוכרין] שהם בחי' ע"ס [עשר ספירות] דאור ישר וע"ס [ועשר ספירות] דאור חוזר ושבע"ס [ושבעשר ספירות] דאור חוזר המלי' היא הכתר.

This is cited in Pardes, in the Gate "From Below to Above." And in Etz Chaim, at the end of Sha'ar Mayin Nukvin and Mayin Duchrin, [it is explained] that these are the levels of the Ten Sefiros of direct light and the Ten Sefiros of reflected light, and that in the Ten Sefiros of reflected light, Malchus (sovereignty) is the Keser (the Crown).

(עמ"ש"ל [ע"ן מה שכתוב לעיל] מזה בביאור ע"פ והנה מנורת זהב וביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה בסופו).

(See what is written above about this in the explanation on "And behold, a menorah of gold," and in the explanation on "For over all the glory, a canopy," at its end.)

וזהו ענין מעין גנים ובאר מים חיים כי הנה ענין מעין גנים היינו בינה דאצילות

And this is the meaning of “a fountain of gardens” and “a well of living waters.” For the meaning of “a fountain of gardens” is Binah (understanding) of the World of Atzilus (Emanation),

שנק' ג"כ ים הקדמוני שיורדת לבי"ע ע"י התלבשותה תחלה במל' דאצ"י שנעשית עתיק לבריאה. ומה נמשך מה שהנשמות נהנין מזיו בג"ע [בגן עדן] כי אימא מקננא בכורסיא.

which is also called “the former sea,” and which descends to Beriah, Yetzirah and Asiyah by first being enclothed in Malchus of Atzilus, which becomes Atik for Beriah. And from this comes [the fact] that the souls delight in the radiance in Gan Eden, for “Imma nests in the Throne.”

וזהו ענין מעין המשקה ג"ע [גן עדן] העליון ועד"ז הולך המעין ונמשך עוד שמל' דבריאה נעשית עתיק ומקור הנובע ליצ"י [ליצירה] ומל' דיצ"י [דיצירה] עתיק ומקור שממנו נובע המעין לעשי' [לעשיה] לג"ע [לגן עדן] התחתון.

And this is the matter of the fountain that waters the higher Gan Eden. And in the same way the fountain goes on and is drawn further: Malchus of Beriah becomes Atik and the welling source for Yetzirah, and Malchus of Yetzirah [becomes] Atik and the source from which the fountain wells forth to Asiyah, to the lower Gan Eden.

ועצם מעין זה הוא בינה דאצילות וכדפי' בזהר ס"פ האזינו (דרצ"ח ע"א) דמעין גנים הוא בחי' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן.

And the essence of this fountain is Binah of Atzilus, as is explained in the Zohar at the end of Parshas Haazinu (folio 298a), that “a fountain of gardens” is the level of “And a river goes out from Eden to water the garden.”

ושם פי' הגן הוא שמים את הגן לאכללא את הארץ והיינו כי שמים וארץ נק' ג"ע [גן עדן] העליון ותחתון כנודע מענין מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ.

And there it explains: “the garden” is heaven; “es hagan” (the garden), to include the earth. That is, heaven and earth are called the higher and the lower Gan Eden, as is known from “Whom do I have in heaven? And with You, I desire nothing on earth.”

ועי ג"כ בזהר ס"פ בלק (דרי"ב סע"ב [סוף עמוד ב]) דחוי"ב [דחכמה ובינה] נקי מעייני הישועה. והנה השבח הזה דמעין גנים על כנס"י [כנסת ישראל] נאמר שהיא מלי דאצילות ואף שהמעין הוא בחי' בינה.

And see also the Zohar at the end of Parshas Balak (end of folio 212b), that Chochmah (wisdom) and Binah are called "the wellsprings of salvation." Now, this praise, "a fountain of gardens," is said of Knesses Yisrael (the Congregation of Israel), which is Malchus of Atzilus, even though the fountain is the level of Binah.

אך כדי שיומשך להגנים הוא דוקא ע"י המלי דאצילות שהוא דוקא הממוצע הממשיך אור א"ס ב"ה מאצ"י לבריאה שהמלי דאצ"י נעשה כתר לבריאה שהכתר הוא הממוצע כו

But for it to be drawn to the gardens is specifically through Malchus of Atzilus, which specifically is the intermediary that draws the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, from Atzilus to the World of Beriah (Creation); for Malchus of Atzilus becomes Keser for Beriah, and Keser is the intermediary, etc.

וא"כ היא היא עיקר בחי' מעין גנים ועמ"ש מזה בפ' ואתחנן ע"פ למען תירא כו.

If so, she herself is the principal level of "a fountain of gardens." And see what is written about this in Parshas Va'eschanan, on the verse "So that you may fear," etc.

4 וזהו ענין ע"ס [עשר ספירות] מלמעלה למטה שמעין זה נמשך מכח"ב [מכתר חכמה בינה] דתיקון כי הנהר יוצא מעדן שהוא חכמה שמאין תמצא

And this is the matter of the Ten Sefiros from above to below: this fountain is drawn from Keser, Chochmah and Binah of Tikkun; for the river goes out from Eden, which is Chochmah, which "is found from ayin,"

וגם התגלות עתיק הוא בבינה ונמשך מלמעלה למטה לבחי' מלי דאצ"י והיא נעשית עתיק לבריאה ומשקה ג"ע [גן עדן] העליון ותחתון כו

and also the revelation of Atik is in Binah; and it is drawn from above to below to the level of Malchus of Atzilus, and she becomes Atik for Beriah and waters the higher and the lower Gan Eden, etc.

(וז"ש [וזהו שכתוב] כי כלה משקה כו' כגן ה' כו' ע' [ענין] בזהר ח"א [חלק א'] ק"ט א' וענין ברבות פמ"א [פרק מ"א / פרשה מ"א] פ"י בע"א [באופן אחר]):

(And this is [the meaning of] what is written, "For all of it was watered," etc., "like the garden of Havayah," etc.; see Zohar, Part I, 109a. And see [Bereishis] Rabbah, section 41, [which] explains it in another way.)

5 ב והנה אח"כ משבח אותה בשבח אחר שהיא ג"כ באר מים חיים והיינו כי מה ששיבחה תחלה שהיא מעין גנים היינו מלמעלה למטה והוא בבחי' אור ישר שהמעין נמשך מלמעלה למטה.

2. Now, afterwards [the verse] praises her with another praise: that she is also "a well of living waters." That is: what it praised her for first, that she is "a fountain of gardens," is from above to below, at the level of direct light, for the fountain is drawn from above to below.

ואח"כ משבח אותה במה שיש בה בחי' מלמטה למעלה שהוא ע"ס [עשר ספירות] דאור חוזר שבבחי' זו המלי' היא העיקר שהיא בחי' הכתר דע"ס [דעשר ספירות] דאור חוזר כנ"ל

And afterwards it praises her for having within her the level of "from below to above," which is the Ten Sefiros of reflected light; at this level Malchus (sovereignty) is the principal, for she is the level of the Keser (the Crown) of the Ten Sefiros of reflected light, as mentioned above.

והוא ענין באר מים חיים שהבאר היא דנבעין מיא מתתא לעילא כמ"ש בזהר (ויחי דרל"ה א' ור"פ נח ד"ס ע"א).

And this is the meaning of "a well of living waters": the well is where "the waters well up from below to above," as is written in the Zohar (Vayechi, folio 235a, and the beginning of Parshas Noach, folio 60a).

ועוד שהמעין הוא הנמשך ומשקה מאליו כענין ונהר יוצא מעדן להשקות כו'. והוא ענין ההמשכה שמלמעלה למטה משא"כ הבאר שאינו נעשה אלא ע"י חפירה וכרייה.

Moreover, the fountain is what flows and waters by itself, as in "And a river goes out from Eden to water," etc.; and this is the drawing-down from above to below. Whereas the well comes about only through digging and delving.

ואע"פ [ואף על פי] שנביעת המים דבאר נק' ג"כ בידי שמים שהרי הם מים הנובעים אבל מ"מ אינן באים

And although the welling-up of the water of a well is also called "by the hands of Heaven," since it is welling water, nevertheless it does not come

אלא ע"י חפירה וכרייה וע' בזהר פ' בלק (ד"א סע"ב [סוף עמוד ב]) מה בין האי להאי כו'. והיינו שהבאר הוא בחי העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] דנוק' [דנוקבא] שזהו ענין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא].

except through digging and delving. And see the Zohar, Parshas Balak (end of folio 201b): "What is [the difference] between this and that?" etc. That is, the well is the level of the raising of the mayin nukvin (feminine waters) of Nukva (the feminine), which is the arousal from below (isarusa dilesata).

והענין כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער מ"ן [מ"ן נוקבין] ומ"ד [ומ"ן דוכרין] דרוש א' שעם היות בחי המלי בעצמה דהיינו בנין קומתה כבר נשלם בה הבירור והיא בבחי התיקון.

The explanation is as is written in Etz Chaim, Sha'ar Mayin Nukvin and Mayin Duchrin, Derush 1: although in Malchus herself, that is, in the building of her stature, the refinement has already been completed, and she is at the level of Tikkun,

אך המ"ן [המ"ן נוקבין] דנוקבא לא הוברר עדיין והוא שנשאר להתברר ע"י עבודתנו ובחטא אדה"ר [אדם הראשון] נפלו גם מ"ן [מ"ן נוקבין] דאימא כו'.

yet the mayin nukvin of Nukva have not yet been refined; this is what remains to be refined through our divine service. And through the sin of Adam, the first man, the mayin nukvin of Imma also fell, etc.

6 והנה בחי שהמלי נק' מעין גנים זהו מצד בחי המלי בעצמה שנשלם בה הבירור ובה נמשך מכח"ב [מכתר חכמה בינה] דתיקון דאצי' ונעשית עתיק לבריא להשקות הגנים כו'.

Now, [the fact] that Malchus (sovereignty) is called "a fountain of gardens" is from the aspect of Malchus herself, in whom the refinement has been completed; into her [the flow] is drawn from Keser (the Crown), Chochmah (wisdom) and Binah (understanding) of Tikkun of the World of Atzilus (Emanation), and she becomes Atik for the World of Beriah (Creation), to water the gardens, etc.

אך מה שנקראת באר מים חיים זהו מצד העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] דנוק' [דנוקבא] שנעשה ע"י עבודתנו כמו הבאר שצריך חפירה וכרייה כו'.

But that she is called "a well of living waters" is from the aspect of the raising of the mayin nukvin of Nukva (the feminine), which comes about through our divine service, like the well, which requires digging and delving, etc.

7 וממ"ן [וממ"ן נוקבין] וממ"ד [וממ"ן דוכריין] הנמשך ע"י המ"ן [המ"ן נוקבין] נוצר הולד שהם הנשמות. וע"ש בע"ח [בע"ח חיים] דרוש א' שזהו ענין אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף כו' וזהו ענין עד דמטי רגלין ברגלין כו'.

And from the mayin nukvin, and from the mayin duchrin that are drawn down through the mayin nukvin, the offspring is formed, and these are the souls. And see there in Etz Chaim, Derush 1, that this is the meaning of "The son of David will not come until all the souls in the guf (body) are finished," etc.; and this is the meaning of "until the feet reach the feet," etc.

כי בכללות המ"ן [המ"ן נוקבין] הוא בחי' ציור אדם חב"ד [חכמה בינה ודעת] חג"ת [חסד גבורה תפארת] נה"י [נצח הוד יסוד] ובימי התנאים ואמוראים היו בירור חב"ד [חכמה בינה ודעת] חג"ת [חסד גבורה תפארת] ועכשיו הוא בירור נה"י [נצח הוד יסוד] עקבות משיחא (ע' [עין] באגדה"ק [באגרת הקודש] ס' ט') וזהו שכשיושלם הבירור כתיב ועמדו רגליו כו'.

For the mayin nukvin as a whole (klalus) are the level of the form of a man: Chochmah, Binah and Daas; Chesed, Gevurah and Tiferes; Netzach, Hod and Yesod. In the days of the Tannaim and Amoraim there was the refinement of Chochmah, Binah and Daas and of Chesed, Gevurah and Tiferes, and now it is the refinement of Netzach, Hod and Yesod, the "heels" of Mashiach (ikvos Meshicha) (see Iggeres HaKodesh, epistle 9). And this is why, when the refinement is completed, it is written, "And His feet shall stand," etc.

והנה מבואר בספרי הרפואה שעיקר בנין הולד נעשה מזרע הנקבה שהאם מזרעת וזרע הזכר הוא כענין המחבץ דהיינו מ"ש כגבינה תקפיאני.

Now, it is explained in the books of medicine that the main building of the fetus is made from the seed of the female, which the mother emits, while the seed of the male is like the curdling agent; this is what is written, "and curdled me like cheese."

כמו שהגבינה התהוותה מהחלב רק שזהו ע"י שנותנים בו איזה דבר כמו קיבה שהוא המעמיד את החלב להיות נקפא שיעשה ממנו גבינה. כך זרע הזכר הוא המברר זרע הנקבה להיות נקפא ונעשה ממנו הולד כו'.

Just as cheese comes into being from milk, only this is by putting something into it, such as rennet, which is what sets the milk so that it congeals and cheese is made from it; so the seed of the male is what refines the seed of the female so that it congeals and the fetus is made from it, etc.

8 וכך יובן הנמשל למעלה בענין הנשמות שנוצרו ממין [ממין נוקבין] ומיד [ומין דוכרין] שעיקר התהוותם הוא מהמין [מהמין נוקבין] דנוק' [דנוקבא] וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שם שהמין [שהמין נוקבין] הוא הנשמות הקדושות ממש שנטבעו תוך הקליפות ואנו מעלין אותן בבחי' מין [מין נוקבין] כו

So too will the analogue above be understood, regarding the souls, which are formed from mayin nukvin and mayin duchrin: their coming into being is chiefly from the mayin nukvin of Nukva, as is written in Etz Chaim there, that the mayin nukvin are the holy souls themselves, which sank within the kelipos, and we raise them up at the level of mayin nukvin, etc.;

אלא שמ"מ היינו דוקא אחר שמתבררים ע"י המיד [המין דוכרין] שהוא המברר את המין [המין נוקבין] בירור שני כי הוא מבחי' מ"ה [שם מ"ה] בחכמה אתברירו שממשיך בהם בחי' הביטול כו' כי שבה"כ [שבירת הכלים] הי' [היה] מפני שהיו בחי' יש.

except that, nevertheless, this is specifically after they are refined by the mayin duchrin, which refine the mayin nukvin with a second refinement. For it is from the level of Mah, "in Chochmah (wisdom) they were refined," which draws into them the level of self-nullification (bittul), etc.; for the shattering of the vessels was because they were at the level of yesh (separate existence).

אבל מ"מ עיקר הנשמה הוא מבחי' המין [המין נוקבין] והיינו לפי שהוא מבחי' חכמה וכתר דתהו שלמעלה מחכמה וכתר דתיקון שהוא בחי' המיד [המין דוכרין].

But nevertheless the principal [part] of the soul is from the level of the mayin nukvin, because it is from the level of Chochmah and Keser (the Crown) of Tohu, which is above Chochmah and Keser of Tikkun, which is the level of the mayin duchrin.

9 והיינו ששרשם משם ס"ג [שם ס"ג] שהוא מהות ועצמיות האורות שבא"ק [שבאדם קדמון] ולא הארה בעלמא כמו שם מ"ה [שם מ"ה] שמצחו כמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] קרוב לסופו וכ"ה בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ וישב גבי וחכמת המסכן כו'.

That is, their root is from the Name Sag, which is the essence and very being of the lights in Adam Kadmon, and not a mere radiance like the Name Mah, which is from his forehead, as is written in Iggeres HaKodesh, close to its end; and so it is in the Ramaz, at the beginning of Parshas Vayeshev, on "And the wisdom of the poor man," etc.

וזהו ג"כ מ"ש ברע"מ [ברע"א מהימנא] פ' תשא אבנא למשקל בה דא יי פי יי היינו בחי חכמה דאצי שהוא בחי מ"ד [מייך דוכריין] המברר המ"ן [המייך נוקבין] כמו שהאבן שוקל הסחורה שבכף השנית ומגביה אותה.

And this is also what is written in the Raaya Mehemna, Parshas [Ki] Sisa: "A stone to weigh with: this is yud." The meaning: yud is the level of Chochmah (wisdom) of Atzilus, which is the level of the mayin duchrin that refine the mayin nukvin; just as the stone weighs the merchandise in the other pan [of the scale] and lifts it up.

ומ"מ אחר שנתברר המ"ן [המייך נוקבין] ע"י המ"ד [המייך דוכריין] אזי הוא נעלה יותר. וכמשל הסחורה שנשקלת בהאבן שהיא יקרה הרבה יותר מהאבן כו.

And nevertheless, after the mayin nukvin have been refined through the mayin duchrin, they are then higher; as in the analogy of the merchandise weighed with the stone, which is far more precious than the stone, etc.

(וע"ש בע"ח [בעץ חיים] דשני יודין שבאלף זהו ענין מ"ד [מייך דוכריין] ומ"ן [ומייך נוקבין] ולפמ"ש [ולפי מה שכתוב] במ"א דבתפילין ציור האלף הוא יי וי די י"ל [יש לומר] ג"כ שזהו ענין אבנא למשקל בה דא יי ומה ששוקלין

(And see there in Etz Chaim, that the two yuds in the alef are the matter of the mayin duchrin and the mayin nukvin. And according to what is written elsewhere, that in tefillin the form of the alef is yud, vav, dalet, it may be said also that this is the meaning of "A stone to weigh with: this is yud"; and what is weighed,

היינו המ"ן [המייך נוקבין] הוא ו"ד שהם ג"כ עולים יי וזהו ענין ב' מחצית דשקל הקדש כמ"ש במ"א) וזהו ג"כ ענין עד דוד הגדיל ואחע"ב [ואשת חיל עטרת בעלה] לפי שהמ"ן [שהמייך נוקבין] שרשו מס"ג [משם ס"ג] הגבוה ממ"ה [משם מ"ה].

that is, the mayin nukvin, is the vav and dalet, which also add up to yud (ten); and this is the matter of the two halves of the holy shekel, as is written elsewhere.) And this is also the meaning of "until David exceeded," ואחע"ב, because the root of the mayin nukvin is from Sag, which is higher than Mah.

ועוד יובן ענין זה ע"ד מ"ש בספר הבהיר הובא בפרדס שער ט"ו פ"ד שכינה למטה כשם ששכינה למעלה מלה"ד [משל למה הדבר דומה] למלך שהיו לו שבעה בנים כו

And this matter will be understood further along the lines of what is written in Sefer HaBahir, cited in Pardes, Sha'ar 15, chapter 4: "The Shechinah (Divine Presence) is below just as the Shechinah is above. A parable: to what may the matter be compared? To a king who had seven sons," etc.

ואמר התחתון אני למטה לא אתרחק ממך אמר להם הריני מסבב ורואה אתכם היינו מלא כל הארץ כבודו עכ"ל [עד כאן לשונו].

“And the lowest said, ‘I am below; let me not be far from you.’ He said to them, ‘Here I am, encircling and seeing you’; that is, ‘The whole earth is full of His glory.’” End of quote.

ופי' הריני מסבב אתכם היינו שהוא ית' סוכ"ע והוא בחי' עיגול הגדול שלפני הקו שמקיף לכל העולמות.

And the meaning of “I encircle you” is that He, may He be blessed, is the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is the level of the great circle that is before the kav (line of light), which encompasses all the worlds.

10 והנה מצד הקו שייך בחי' מעלה ומטה שראשית הקו הוא בחכמה ושם עיקר הגילוי וכולם בחכמה עשית וכל מה שנמשך למטה יותר מתצמצם יותר ומתמעט גילוי האור והמלי'

Now, from the standpoint of the kav (line of light), above and below apply: the beginning of the kav is in Chochmah (wisdom), and there is the main revelation—“You made them all with Chochmah”—and the further down it is drawn, the more it is contracted and the revelation of the light is lessened. And Malchus (sovereignty),

שהיא בחי' האחרונה שבע"ס [שבעשר ספירות] זהו ואמר התחתון אני למטה לא אתרחק ממך שהרי מצד אור הקו היא רחוקה יותר כו'.

which is the last level among the Ten Sefiros, is “And the lowest said, ‘I am below; let me not be far from you’”; for from the standpoint of the light of the kav, she is further away, etc.

11 והי' [והיה] התשובה הריני מסבב אתכם וא"כ מצד בחי' זו דסכ"ע [דסובב כל עלמין] העיגול הגדול המקיף להקו וכל העולמות א"כ אדרבה הרי המלי' שם בתחתית הקו וסיומו הוא קרוב לבחי' העיגול הגדול יותר משאר הט"ס [הט' ספירות] שהם באמצע הקו עד"מ.

And the answer was, “I encircle you.” If so, from the standpoint of this level of sovev kol almin (encompassing all worlds), the great circle that encompasses the kav (line of light) and all the worlds, then, on the contrary, Malchus (sovereignty), which is there at the bottom of the kav and its end, is closer to the level of the great circle than the other nine Sefiros, which are in the middle of the kav, by way of analogy.

12 ואפילו בחי ח"ע [חכמה עילאה] שהוא ראשית הגילוי. הרי מתחלה נמשך הקו בבחי כתר וא"כ הכתר מפסיק בין העיגול הגדול לבחינת חכמה עד"מ משא"כ בבחי מלי הרי היא קרובה לתחתית העיגול בלי שום הפסק ביניהם.

And even the level of the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), which is the beginning of revelation: the kav was first drawn as the level of Keser (the Crown), and if so, Keser interposes between the great circle and the level of Chochmah, by way of analogy; whereas the level of Malchus (sovereignty) is close to the bottom of the circle, with no interruption whatsoever between them.

13 וכמ"ש מזה בד"ה איהו וחיוהי ואין זאת אלא משום דרגלי א"ק [אדם קדמון] מסתיימים בתחתית עשיה ותחת רגליו מאיר אור א"ס ב"ה הסוכ"ע בלי הפסק ביניהם רק כו

And as is written about this in the discourse beginning "He and His life-forces": "And this is only because the feet of Adam Kadmon end at the bottom of Asiyah, and beneath his feet shines the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which encompasses all worlds (sovev kol almin), with no interruption between them except," etc.;

וגם הקו מאיר ממטה למעלה בבחי אור חוזר כו ועי"ז יש כח ועוז בסיום הכלי דמלי כו יעו"ש [יעו"י] שם].

"and also the kav (line of light) shines from below to above as reflected light," etc.; and through this there is power and strength in the end of the vessel of Malchus (sovereignty), etc. See there.

14 ועד"ז בענ ין בירור ניצוצים דתהו שהם בחי המיין [המיין נוקבין] שהם נתרחקו ונפלו למטה יותר בנוגה דבי"ע וכשמתבררים מהקליפות ונכללים בקדושה מאיר בהם הארת הסוכ"ע בקירוב יותר

So too regarding the refinement of the sparks of Tohu, which are the level of mayin nukvin (feminine waters): they were distanced and fell further down, into the nogah of Beriah, Yetzirah and Asiyah; and when they are refined from the kelipos and included in holiness, the radiance of sovev kol almin (encompassing all worlds) shines in them with greater closeness.

וזהו ענין יתרון מעלת הבעלי תשובה על הצדיקים כי בחי לרחוק שנעשה קרוב הרי הוא נעשה קרוב יותר מצד אור הסוכ"ע שמאיר בו יותר בבחי קירוב וגילוי כו

And this is the superiority of baalei teshuvah (those who return) over the tzaddikim: for the level of "the one far off" who has become near becomes nearer from the standpoint of the light of sovev kol almin, which shines in him more, as closeness and revelation, etc.

ועדי"ז יובן כי בירורי ניצוצים דעשיה יש בהם יתרון יותר מה"ט [מהאי טעמא] מבירורי דיצירה ובריאה וזהו ענין עד דמטו רגלין ברגלין הנז' [הנזכר] לעיל.

And in the same way it will be understood that the refinements of sparks of the World of Asiyah (Action) have, for this reason, a greater advantage than the refinements of Yetzirah and Beriah; and this is the meaning of "until the feet reach the feet," mentioned above.

15 וכנ"ל שתחת רגליו מאיר כו'. וזהו מ"ש בספר הבהיר דע"ס [דעשר ספירות] מלמעלה למטה ידענו לפי שהמשכתם מבחי' הקו

And as mentioned above, "beneath his feet shines," etc. And this is what is written in Sefer HaBahir: the Ten Sefiros from above to below "we know," because they are drawn from the level of the kav (line of light);

אבל ע"ס [עשר ספירות] מלמטה למעלה לא ידענו לפי שנמשך בהם הארת הסוכ"ע דלית מחשבה תפיסא ביה כלל בחי' המקיף הגדול שאין בו מעלה ומטה כלל

but the Ten Sefiros from below to above "we do not know," because there is drawn into them the radiance of sovev kol almin (encompassing all worlds), of which "no thought can grasp Him at all": the level of the great encompassing [light], in which there is no above and below at all,

והוא למעלה מהדעת וההשגה, ועדי"ז י"ל [יש לומר] מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] (ספ"ב [סוף פרק ב'] דר"ה [דראש השנה]) ע"פ שמש ידע מבוא הא ירח לא ידע מבואו.

and it is beyond knowledge and comprehension. And along these lines may be explained the saying of our Sages, of blessed memory (end of chapter 2 of Rosh HaShanah), on the verse "The sun knows its setting": "but the moon does not know its setting."

וע' זח"א [זוהר חלק א'] ויחי (רל"ו סע"ב [סוף עמוד ב]) והיינו כי בחי' שמש הוא אור ישר מלמעלה למטה ידענו

And see the Zohar, Part I, Vayechi (end of folio 236b). That is: the level of the sun is direct light, from above to below, [which] "we know";

אבל בחי' ירח שירדה להיות ראש לשועלים לברר הניצוצים שנפלו מעולם התהו ועי"ז נעשה בחי' העלאת מ"ן [מיינן נוקבין] והוא בבחי' שלמעלה מהדעת וההשגה כנ"ל

but the level of the moon, which went down to be "a head to foxes," to refine the sparks that fell from the World of Tohu, through which the level of the raising of mayin nukvin (feminine waters) comes about, is at the level that is beyond knowledge and comprehension, as mentioned above;

וזהו לא ידע מכואו וע' במק"מ [במקדש מלך] ר"פ צו כפי' לא ידעתי נפשי שהוא בא ממקום גבוה מרדל"א [מרישא דלא אתידע] כו' ועיין ברבות בשה"ש [בשיר השירים] בפסוק לא ידעתי נפשי וע' בע"ח [בעץ חיים] שער א"א ספ"ב [סוף פרק ב']:

and this is “does not know its setting.” And see the Mikdash Melech, at the beginning of Parshas Tzav, on the meaning of “I did not know my soul”: that it comes from a lofty place, from Reisha d’Lo Isyada (the Unknowable Head), etc. And see [Midrash] Rabbah on the Song of Songs, on the verse “I did not know my soul.” And see Etz Chaim, Sha’ar Arich Anpin, end of chapter 2.

16 ג והנה ענין באר מים חיים בעבודת ה' הוא ענין המצות מעשיות ברעותא דלכא (וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] כפי' תולדות ע"פ ויחפרו עבדי יצחק) כי

3. Now, the meaning of “a well of living waters” in the service of G-d is the active mitzvos [done] with the desire of the heart (re’usa deliba) (as was explained in Parshas Toldos, on the verse “And Yitzchak’s servants dug”). For

הנה גוף מעשה המצוה הרי נעשה מדבר שנלקח מק"נ [מקליפת נוגה] כמו צמר דציצית וקלף דתפילין ועולה ונכלל בקדושה כמו באר מים חיים שנובע מתחת לקרקע כו'

the body of the act of the mitzvah is made from something taken from kelipas nogah, such as the wool of tzitzis and the parchment of tefillin, and it rises and is included in holiness, like “a well of living waters,” which wells up from beneath the ground, etc.

והגם שהמצות נק' תר"ך עמודי אור כמו שהעמודים נמשכים מן הגג לארץ כך הם המשכות מלמעלה למטה מכתר וחכמה דתיקון

And although the mitzvos are called the 620 pillars of light (just as pillars extend from the roof to the ground, so they are drawings-down from above to below, from Keser (the Crown) and Chochmah (wisdom) of Tikkun),

אך הוא עד"מ כמו שהעמודים עומדים ע"ג [על גבי] קרקע דייקא שבה דייקא מתקיים העמוד שהקרקע הוא בחי' מעמיד ומחזיק של העמוד כך עיקר המשכת מ"ד [מ"ד דוכריין] הנמשך

yet it is by way of analogy like the pillars, which stand specifically upon the ground, for it is specifically on it that the pillar is upheld, the ground being what supports and holds up the pillar. So too, the main drawing-down of the mayin duchrin (masculine waters), which is drawn

מכתר וחכמה דתיקון ע"י קיום המצוה כענין וצונו ל' [לשון] צותא והמשכה כ"ז [כל זה] הוא ע"י העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] אשר קדשנו במצותיו שהם נצוצים דכתר וחכמה דתהו שלמעלה מעולם התיקון כנ"ל.

from Keser and Chochmah of Tikkun through the fulfillment of the mitzvah (as in “and commanded us,” vetzivanu, an expression of joining, tzavsa, and of drawing-down), all this is through the raising of mayin nukvin (feminine waters): “who has sanctified us with His commandments,” which are sparks of Keser and Chochmah of Tohu, which are above the World of Tikkun, as mentioned above.

17 וזהו שהמצות הם דרך כלל בג' דברים מחשבה דבור ומעשה יש מצות שתלויים במחשבה. ויש מצות תלויים בדבור כמו תלמוד תורה ק"ש [קריאת שמע] ותפלה ובהמ"ז [וברכת המזון].

And this is why the mitzvos are, in general, in three things: thought, speech and action. There are mitzvos that depend on thought, and there are mitzvos that depend on speech, such as Torah study, the Shema, prayer and Grace after Meals.

ורוב המצות הם במעשה שהם נגד ג' עולמות כ"ע שבהם שייך הבירורים היינו בירור ק"נ [קליפת נוגה] דבי"ע שזהו ענין באר מים חיים ונמשך

And most of the mitzvos are in action. These correspond to the three worlds, Beriah, Yetzirah and Asiyah, in which the refinements apply, that is, the refinement of the kelipas nogah of Beriah, Yetzirah and Asiyah, which is the matter of “a well of living waters.” And from this there is drawn

מזה תוספת אור בג"ע [בגן עדן] בבחי' מעין גנים ע"ד שיצאו מים חיים מירושלים אל הים הקדמוני ונמשך גילוי האור לנשמת האדם בג"ע [בגן עדן] א"פ [אור פנימי] וא"מ [ואור מקיף] כו'.

an addition of light in Gan Eden, at the level of “a fountain of gardens,” in the manner of “living waters will go out from Jerusalem to the former sea”; and the revelation of light is drawn to the soul of man in Gan Eden, [as] inner light (Or Pnimi) and encompassing light (Or Makif), etc.

18 וענין מעין גנים למטה באדם י"ל [יש לומר] שזהו עסק התורה ג"ן סדרים דאורייתא כי הנה מעין גנים הוא מ"ד [מ"ד דוכריין] המכרר המ"ן [המ"ן נוקבין] וכמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' ואתחנן דרס"ו

And the matter of “a fountain of gardens” below, in man, may be said to be the study of the Torah, the fifty-three (gan) sedarim of the Torah. For “a fountain of gardens” is the mayin duchrin (masculine waters), which refine the mayin nukvin (feminine waters), as the Ramaz wrote, Parshas Va'eschanan, folio 266.

והנה בירור מעשה המצות הוא ע"י עסק התורה כמ"ש במ"א שזהו ענין גדול תלמוד שמביא לידי מעשה מ"ה [שם מ"ה] מברר ב"ן [שם ב"ן] כו'

Now, the refinement of the action of the mitzvos is through the study of the Torah, as is written elsewhere, that this is the meaning of "Great is study, for it brings to action": Mah refines Ban, etc.

וגם בעסק התורה יש בחי' נהר ובחי' מים חיים שבחי' הגירסא נק' נהר ואינו מים חיים

And within the study of the Torah, too, there is the level of "a river" and the level of "living waters": the level of recitation (girsas) is called "a river," and it is not "living waters";

אבל מבחי' העיון והוא הולדת דעת חדש ממשיך בחי' מים חיים כו' וכמו שנת' [שנתבאר] במ"א:

but the level of in-depth study (iyun), which is the birth of new knowledge (daas), draws down the level of "living waters," etc., as was explained elsewhere.

19 וזהו עלי באר ענו לה. פי' ענו לה הוא אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שנמשך מתחלה לעורר העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] להיות עלי באר.

And this is "Rise up, O well; sing to it (enu lah)." The meaning of "sing to it" is the arousal from above (isarusa dile'eila), which is drawn first to awaken the raising of mayin nukvin (feminine waters), so that there be "Rise up, O well."

וזהו באר מים חיים ונוזלים מן לבנון שנוזל ונמשך ממזלות העליונים ד"ג מדה"ר [מדות הרחמים] שמשם נמשך התעוררות רחמים להיות אתעדל"ת [אתערותא דלתתא]

And this is "a well of living waters, and streams (nozlim) from Lebanon": that it flows and is drawn from the supernal mazalos of the Thirteen Attributes of Mercy, from where an arousal of mercy is drawn, so that there be an arousal from below (isarusa dilesata),

כמאמר ברחמיך הרבים רחם עלינו ותן בלבנו בינה כו' (וע' באוצ"ח [באוצרות חיים] ד"ק ע"ב מש"ש [מה שכתוב שם] בשם האריז"ל [האריז' זכרנו לברכה] בפי' ענו לה. ואח"כ בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ תצא גבי כי תרכב על סוסך).

as in the words, "In Your great mercy, have mercy on us, and put understanding in our hearts," etc. (And see Otzros Chaim, folio 100b, what is written there in the name of the Arizal on the meaning of "sing to it"; and afterwards in the Ramaz, at the beginning of Parshas Teitzei, on "When You ride upon Your horses.")

באר חפרוה שרים היינו כמ"ש ויבן ה' אלקים את הצלע דא"א [דאבא ואימא] תקינו לה כו' כמ"ש בזח"א
[בזהר חלק א]

"A well that princes dug" is as is written, "And Havayah Elokim built the rib": that Abba and Imma (Chochmah and Binah) fashioned her, etc., as is written in the Zohar, Part I

(מ"ט א'). והיינו מבחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] דא"א [דאבא ואימא] וזהו נדיבי עם כו' וזהו ענין מקדש אד' כוננו ידיך.

(49a). That is, from the level of Chesed (kindness), Gevurah (restraint) and Tiferes (beauty) of Abba and Imma; and this is "the nobles of the people," etc. And this is the meaning of "The Sanctuary, Ado-nai, that Your hands established."

ועמ"ש מזה בביאור ע"פ נשא את ראש בני גרשון ועיין מזה בע"ח [בעץ חיים] שער ל"ד שער הירח פ"ג [פרק ג'] ועמ"ש מזה ע"פ עיני כל אליך ישברו כו' פותח את ידך כו'.

And see what is written about this in the explanation on "Take a census of the sons of Gershon," and see about this in Etz Chaim, Sha'ar 34, Sha'ar HaYare'ach (the Gate of the Moon), chapter 3; and see what is written about this on "The eyes of all look hopefully to You," etc., "You open Your hand," etc.

20 וזהו ענין האבות שנקראו נדיבי עם והבחיר שבאבות הוא יעקב שנאמר בו כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל וזהו חפרוה שרים.

And this is the matter of the Patriarchs, who are called "the nobles of the people." And the choicest of the Patriarchs is Yaakov, of whom it is said, "For you have striven (sarisa) with Elokim and with men, and have prevailed"; and this is "princes (sarim) dug it."

כי באברהם נאמר והנה שלשה אנשים נצבים עליו וביעקב נאמר וישר אל מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו שהמלאך היה בטל ונכנע לו.

For of Avraham it is said, "And behold, three men were standing over him," whereas of Yaakov it is said, "He strove with an angel and prevailed; he wept and pleaded with him": for the angel was nullified and subdued before him.

21 והענין כי האבות היו מבחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] ובמדות הוא בחי' ההתחלקות כל מדה בפ"ע [בפני עצמו] וע"כ היו אצל אברהם ג' מלאכים שאין מלאך א' עושה ב' שליחות כו' ג"כ בבחי' ההתחלקות.

The explanation is that the Patriarchs were from the level of Chesed (kindness), Gevurah (restraint) and Tiferes (beauty), and in the emotive attributes (middos) there is the level of division, each attribute by itself. Therefore there were three angels with Avraham, for "one angel does not perform two missions," etc., [which is] also at the level of division.

אבל התורה דמחכמה נפקת היא כללות כולם כמו המוח שכולל כל הרמ"ח אברים כו' ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] פנ"א נ"ב

But the Torah, which "comes forth from Chochmah (wisdom)," is the general and collective expression of them all (klalus), like the brain, which includes all the 248 limbs, etc. And see Sefer Shel Beinonim, chapters 51 [and] 52.

וזהו שאמרו ע"פ כפטיש יפוצץ סלע מקרא א' יוצא לכמה טעמים כו' ויעקב עם היותו בבחי' מדות

And this is what [the Sages] said on the verse "Like a hammer that shatters a rock": one verse goes out to several meanings, etc. And Yaakov, although he is at the level of the emotive attributes,

אך שרשו מח"ע [מחכמה עילאה] יסוד אבא הנמשך ומתפשט בתוך המדות וכמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] ע"פ ויקם עדות ביעקב כו'

yet his root is from the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), Yesod (foundation) of Abba, which is drawn and spreads within the emotive attributes, as is written in the Likkutei Torah of the Arizal on the verse "And He established a testimony in Yaakov," etc.

(וכמבואר בפ' בלק בביאור ע"פ מי מנה עפר יעקב וכפ' וישלח ע"פ ויאבק איש עמו) ולכן נאמר בו כי שרית עם אלקים ועם אנשים כו'.

(as is explained in Parshas Balak, in the explanation on "Who has counted the dust of Yaakov," and in Parshas Vayishlach, on "And a man wrestled with him"). Therefore it is said of him, "For you have striven with Elokim and with men," etc.

והנה מבחי' שם אלקים נמשך הצמצום וההסתר ואנשים מט"ט [מטטרון] וסנד"ל [וסנדלפון] שהם ג"כ להיות לבוש והעלם ונקי נעל דשכינתא כמ"ש במ"א ויעקב הוא המשתרר על בחי' זו שלא יהיה העלם והסתר וזהו ענין החפירה והכרייה כו'.

Now, from the level of the Name Elokim are drawn the tzimtzum (contraction) and the concealment; and "men" are Metatron and Sandalphon, who also serve to be a garment and a concealment, and are called "the shoe of the Shechinah," as is written elsewhere. And Yaakov is the one who prevails over this level, so that there be no concealment and hiding; and this is the matter of the digging and delving, etc.

במחוקק זה משה יסוד אבא שהוא עושה החקיקה בפנימיות בחינת ביטול כו' כי משה מלגאו יעקב מלבר שיש ב' חקיקות לכלי מבפנים ומבחוץ כו'.

"With the lawgiver (bimchokek)": this is Moshe, Yesod of Abba, who makes the engraving (chakikah) in the inner dimension (pnimiyus), the level of self-nullification (bittul), etc.; for "Moshe is within, Yaakov is without," since a vessel has two engravings, from within and from without, etc.

ועמ"ש סד"ה זו את בניי [בני ישראל] כו' את הכבש אחד תעשה בבקר כו'. במשענותם הם בחי' תמכי אורייתא

And see what is written at the end of the discourse beginning "Command the children of Israel," etc., "The one lamb you shall offer in the morning," etc. "With their staffs (bemishanosam)": these are the level of the supporters of the Torah (tamchei oraysa)

(וע' בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער השבת פכ"א גבי קדושא רבא. אותיות באר. כו' עד שמיה רבא. והיינו שע"י העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] דבחינת באר מים חיים הנ"ל נמשך בחי' גילוי שמיה רבא

(and see Pri Etz Chaim, Sha'ar HaShabbos, chapter 21, regarding the Kiddusha Rabba (the Kiddush of the Shabbos day): "the letters of be'er (well)," etc., up to "shemei rabba." That is: through the raising of the mayin nukvin of the level of "a well of living waters" mentioned above, there is drawn the level of the revelation of shemei rabba,

דהיינו שמו הגדול ועמ"ש מענין גילוי זה ע"פ אני כו' אשר הוצאתי אתכם מאמ"צ [מארץ מצרים] דפ' ציצית. עוד מבואר בפע"ח [בפרי עץ חיים] שם שממשיכים מבארעליון דבינה בבאר תחתון דמלכות ועיין זח"ב [זהר חלק ב' בשלח] (ס"ג ב').

that is, His great Name. And see what is written about this revelation on "I," etc., "who brought you out of the land of Egypt," of the section of tzitzis. It is further explained in Pri Etz Chaim there that [light] is drawn from the upper well, of Binah (understanding), into the lower well, of Malchus (sovereignty). And see Zohar, Part II, Beshalach) (63b).

ועיין מענין ב' בארות אלו בכה"ז [בביאורי הזהר] ע"פ ויצא יעקב מבאר שבע. ומה שנכפל בתורה ע"כ שם העיר באר שבע. האחד גבי אברהם (בפ' וירא כ"א ל"א).

And see about these two wells in Biurei HaZohar, on "And Yaakov went out from Be'er Sheva." And [as for] what is repeated in the Torah, "Therefore the name of the city is Be'er Sheva": the first is regarding Avraham (in Parshas Vayera, 21:31),

השני גבי יצחק בפ' (תולדות כ"ו ל"ג) שרומז לשני בארות הנ"ל דבינה ומלכות. ועפ"ז [ועל פי זה] יש לפרש פי' אז ישיר ישראל כו' עלי באר.

the second regarding Yitzchak, in Parshas (Toldos, 26:33); for it alludes to the two wells mentioned above, of Binah and of Malchus. And according to this, one may explain the meaning of "Then Israel sang," etc., "Rise up, O well":

שהשירה היא להמשיך הכח מלמעלה מבחינת ומדרגת הבאר העליון להיות עלי באר ר"ל [רוצה לומר] שגם ההעלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] שמלמטה מבחי' מלי' יהיה כעין בחי' ומדרגת הבאר העליון דבינה.

that the song is to draw down the power from above, from the level and rank of the upper well, so that there be "Rise up, O well"; that is to say, that the raising of mayin nukvin from below, from the level of Malchus, too, be like the level and rank of the upper well, of Binah.

שאם אין זאת הרי יש הפרש ביניהם כמ"ש בד"ה שיר השירים ההפרש בין כלתה נפשי לחצרות ה'

For if this were not so, there would be a difference between them, as is written in the discourse beginning "The Song of Songs": the difference between "my soul pines for the courts of Havayah,"

דהיינו בחינת בכל נפשך ובין בחינת כלה שארי ולבבי לשון כליון שהוא בחי' מס"נ [מסירות נפש] באחד כו' ע"ש.

that is, the level of "with all your soul," and the level of "my flesh and my heart pine away (kalah)," an expression of expiring (kilayon), which is the level of self-sacrifice (mesirus nefesh) at "One," etc. See there.

אך בחי' עליית המלי' ע"ד לא זו מחבבה עד שקראה אמי וע"ד כעיר שחבורה לה יחדו בד"ה פקודי המשכן משכן העדות היינו כשהיא ג"כ בבחי' העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] הנ"ל וזהו ענין בכל מאדך.

But the level of the ascent of Malchus, in the manner of "He did not stop cherishing her until He called her 'My mother,'" and in the manner of "like a city that is joined together," in the discourse beginning "These are the accounts of the Mishkan, the Mishkan of the Testimony," is when she too is at the level of the raising of mayin nukvin mentioned above; and this is the matter of "with all your might (me'odecha)."

22 וזהו ענין עליות דשבת שבחי' ו"ה עולים במדרגת י"ה. ולכן כדי להיות עלי באר בבחי' זו צ"ל ע"י המשכת כח מלמעלה וזהו באר חפרוה שרים כמ"ש מזה בד"ה ראה ריח בני גבי אשר ברכו הוי'.

And this is the matter of the ascents of Shabbos, when the level of vav-hei rises to the rank of yud-hei. Therefore, for there to be "Rise up, O well" at this level, it must be through a drawing-down of power from above; and this is "a well that princes dug," as is written about this in the discourse beginning "See, the fragrance of my son," regarding "which Havayah has blessed."

23 ואזי ע"י העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] בבחינת עלי באר ממשיך מבחי' אור א"ס ב"ה בעצמו הסוכ"ע שלמעלה מהמשכת הקו כו' יעו"ש [יעו"ש שם]. וזהו ענין גילוי שמייה רבא.

And then, through the raising of mayin nukvin (feminine waters) at the level of "Rise up, O well," one draws from the level of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself, the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is above the drawing-down of the kav (line of light), etc. See there. And this is the matter of the revelation of shemei rabba (His great Name).

וזהו ענין באר מים חיים שנובע תמיד שהוא ע"ד תרי"ן ריעין דלא מתפרשין והוא בחי' תורתו אומנתו ועכ"ז [ועם כל זה] מפסיקין לק"ש [לקריאת שמע] להיות בבחי' באר הנ"ל בעסק תורתו כו'.

And this is the matter of "a well of living waters," which wells up constantly, in the manner of "two companions who never part"; and it is the level of "his Torah is his occupation." And nevertheless they interrupt for the Shema, so as to be at the level of the well mentioned above in their engagement in Torah, etc.

24 ועדי"ז י"ל [יש לומר] ההפרש בין מעין גנים לבחינת באר מים חיים כי מעין גנים שיוצא מאליו תמיד זהו כענין ונהר יוצא מעדן יוצא תמיד והוא יחוד תדירי דחכמה ובינה להחיות העולמות.

And along these lines one may explain the difference between “a fountain of gardens” and the level of “a well of living waters.” “A fountain of gardens,” which goes out by itself constantly, is like “And a river goes out from Eden”: it goes out constantly; and this is the constant union of Chochmah (wisdom) and Binah (understanding), to give life to the worlds.

אבל להיות המשכת אור חדש ממש מאור א"ס זהו ע"י חפירת וכריית באר מים חיים כו ועיין מזה בביאור דזכור ושמור.

But for there to be a drawing-down of truly new light from the Infinite Light (Or Ein Sof), this is through the digging and delving of “a well of living waters,” etc. And see about this in the explanation on “Remember” and “Observe.”

גם י"ל [יש לומר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בד"ה ראה ריח בני ההפרש בין בחי' בארה של מרים שהוא מעין הנובע מאליו שזה העלאת מ"ן [מייין נוקבין] להא"פ [להאור פנימי] ובין באר חפרוה שרים

It may also be explained, according to what is written in the discourse beginning “See, the fragrance of my son,” [on] the difference between the level of Miriam’s well, which is a spring that wells up by itself, this being the raising of mayin nukvin (feminine waters) to the inner light (Or Pnimi), and “a well that princes dug,”

שהוא להיות העלאת מ"ן [מייין נוקבין] לבחי' המקיף עליון כו עדי"ז י"ל [יש לומר] ההפרש בין בחי' מעין גנים ובין באר מים חיים.

which is for there to be a raising of mayin nukvin to the level of the supernal encompassing [light], etc.: in the same way one may explain the difference between the level of “a fountain of gardens” and “a well of living waters.”

25 ועי"ז נאמר באר חפרוה שרים חב"ד [חכמה בינה ודעת] כשר לפני המלך כו. וענין במשענותם. כי הנה בחי' העלאת מ"ן [מייין נוקבין] הנ"ל נקרא בשם הילוך וכמ"ש ונתתי לך מהלכים בין העומדים.

And of this it is said, “A well that princes (sarim) dug”: Chochmah, Binah and Daas, like a minister (sar) before the king, etc. And the matter of “with their staffs”: for the level of the raising of mayin nukvin (feminine waters) mentioned above is called by the name “walking,” as it is written, “And I will give you mehalchim (those who walk) among those who stand.”

שהמלאכים שעבודתם לעורר ולהמשיך יחוד התדירי בחי' ובטובו מחדש כו' נקרא עומדים אבל הנשמות שע"י חפרוה כרוה ממשיכים אור חדש נק' מהלכים

For the angels, whose service is to arouse and draw down the constant union, the level of "And in His goodness He renews," etc., are called "those who stand"; but the souls, who through "they dug it, they delved it" draw down new light, are called "those who walk."

ולכן במלאכים נאמר ורגליהם רגל ישרה ופי' התוספות פ"ב [פרק ב'] דחגיגה די"ג ע"א מהירושלמי פ"ט דברכות שהוא מהלך ת"ק שנה כמו מן הארץ לרקיע ועוד יותר עליו הרגל י"ה היינו כמנין ישרה שהוא תקט"ו

Therefore of the angels it is said, "And their feet were a straight foot (regel yesharah)"; and Tosafos explained (chapter 2 of Chagigah, folio 13a), from the Jerusalem Talmud (chapter 9 of Berachos), that it is a journey of five hundred years, like from the earth to the firmament, and the foot exceeds it further by yud-hei (fifteen), that is, the numerical value of yesharah, which is 515;

דהיינו שעבודתם להמשיך בחי' י"ה בבחי' העולמות שהן מהלך ת"ק שנה והיינו כמ"ש כי ב"ה הוי' צור עולמים ביו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא] בה' נברא העוה"ז.

that is, their service is to draw the level of yud-hei into the worlds, which are a journey of five hundred years. And this is as it is written, "For with Yah, Havayah formed the worlds": with the yud the World to Come was created, with the hei this world was created.

ע"כ עבודתם להמשיך בחי' זו להיות ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית וכיון שמקור ההמשכה מבחי' ב' אותיות י"ה נק' עומדים.

Therefore their service is to draw down this level, so that there be "And in His goodness He renews each day, constantly, the work of creation"; and since the source of the drawing-down is from the level of the two letters yud-hei, they are called "those who stand."

אבל בישראל נאמר עד יעבור עמך הוי' למעלה משם הוי' להמשיך מעצמות אור א"ס ממש אור חדש זהו ענין מהלכים. וכמ"ש והתהלכתי בתוכם. והמשכה זו זהו ע"י בכל מאדך בלי גבול.

But of Israel it is said, "Until Your people pass over, Havayah": above the Name Havayah, to draw down new light from the very essence of the Infinite Light (Or Ein Sof) itself; this is the matter of "those who walk." And as it is written, "And I will walk among you." And this drawing-down is through "with all your might," without limit.

26 והנה ההילוך הוא ע"י הרגלים וזהו ענין שלש רגלים תחוג לי שבהן ועל ידן נמשך הכח שיוכל להיות בכל מאדך וכמ"ש ע"פ להקריב לי במועדו וגם הנשמות נק' רגל כמ"ש ע"פ והארץ הדום רגלי.

Now, walking is by means of the feet; and this is the matter of "Three regalim (pilgrimage festivals) you shall celebrate for Me," in which and through which is drawn the power to be able to be [at the level of] "with all your might," as is written on the verse "to offer to Me in its appointed time." And the souls too are called "foot," as is written on the verse "And the earth is My footstool."

27 וכמ"ש בנים אתם לה' וברא כרעא דאבוה כו'. אך עכ"ז [עם כל זה] צריך משענת שיוכל להיות מהלך ברגליו וכמ"ש באלישע קח משענתי בידך כו'

As it is written, "You are children to Havayah," and "a son is the leg of his father," etc. Yet even so, one needs a staff to be able to walk on one's feet, as it is written of Elisha, "Take my staff in your hand," etc.

והיינו שע"י קיום המצות שנקרא במשענותם תמכין ע"ז יומשך הכח בנפש להיות בבחינת מהלכים וכמ"ש אם בחקתי תלכו שע"י קיום החוקים יבוא לבחינת תלכו וכמ"ש מזה בד"ה ועתה יגדל נא

That is: through the fulfillment of the mitzvos, which are called "with their staffs," supports (tamchin), through this the power will be drawn into the soul to be at the level of "those who walk"; as it is written, "If you walk in My statutes": through fulfilling the statutes one will come to the level of "you walk," as is written about this in the discourse beginning "And now, I pray, let [the strength] be great."

וזהו ענין מטה עוזך ישלח ה' מציון. פי' מטה לשון הטייה והמשכת בחי' עוז וכח.

And this is the meaning of "Havayah will send the staff of your strength from Zion." The meaning: match (staff) is an expression of inclining (hatayah) and of the drawing-down of the level of strength and power.

(וכמ"ש [וכמה שכתוב שם] בפ"י אדון עוזנו כו' וע' ברכות וישב פרשה פ"ה ע"פ חותמך ופתילך ומטך כו' וס"פ קרח.

(As is written there on the meaning of "Master of our strength," etc. And see [Bereishis] Rabbah, Vayeshev, section 85, on the verse "Your signet, your cord and your staff," etc., and the end of Parshas Korach.

ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] ע"פ והנה פרח מטה אהרן כו' ועי' [ועיין] במא"א [במאורי אור] אות מ"ם סס"ד ועיין בגמרא פ"ו דפסחים דס"ח סע"א [סוף עמוד א] ע"פ ואיש משענתו בידו. ובזח"א [ובזהר חלק א] תולדות קל"ה א' ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם).

And see what is written above on the verse "And behold, the staff of Aharon had blossomed," etc. And see Me'orei Or, the letter mem, section 64. And see the Gemara, chapter 6 of Pesachim, end of folio 68a, on the verse "each man with his staff in his hand"; and the Zohar, Part I, Toldos, 135a, and the Ramaz's commentary there.)

והיינו שתחיית המתים נמשך ע"י המ שכה מבחינת סוכ"ע וזהו ענין במשענותם ולכן משם נמשך הכח ג"כ להיות באר מים חיים.

That is: the resurrection of the dead is drawn through a drawing-down from the level of sovev kol almin (encompassing all worlds), and this is the matter of "with their staffs"; and therefore from there is drawn also the power for there to be "a well of living waters."

וכן והיה ביום ההוא יצאו מים חיים כו' ועמ"ש מענין מים חיים ע"פ ויקחו אליך פרה כו':

And so too, "And it shall be on that day, living waters will go out," etc. And see what is written about the matter of living waters on the verse "That they take to you a [red] heifer," etc.

על כן יאמרו המושלים באו חשבון וגוי

“Therefore the rulers will say: Come to Cheshbon”
(Numbers 21:27)

1 על כן יאמרו המושלים באו חשבון וגוי. בעלי כמות ארנון. הנה דרשו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] [פ"ה דב"ב [דכבא בתרא]] המושלים אלו המושלים ביצרם. באו חשבון באו ונחשב חשבוננו של עולם כוי.

“Therefore the rulers (hamoshlim) will say: Come to Cheshbon,” etc.; “the lords of the high places of Arnon.” Now, our Sages, of blessed memory, expounded (in chapter 5 of Bava Basra): “The rulers”: these are those who rule over their inclination. “Come to Cheshbon”: come, and let us make the reckoning (cheshbon) of the world, etc.

להבין זה גם להבין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל העונה אמן יהא שמיא רבא מברך בכל כחו קורעים לו גזר דינו של ע' [שבעים] שנה (כמ"ש בטא"ח [בטור אורח חיים] סי' נ"ו שבת פט"ז קי"ט ב').

To understand this, and also to understand the saying of our Sages, of blessed memory: “Whoever answers ‘Amen, may His great Name (shmei rabba) be blessed’ with all his strength, they tear up his sentence of seventy years” (as is written in the Tur, Orach Chaim, section 56; Shabbos, chapter 16, 119b).

הנה יש להקדים בענין ירידת הנשמה בגוף שהיא ירידה צורך עלייה כידוע, ויש להבין מהו עלייה זאת הלא

We must first set out the matter of the soul’s descent into the body, which is a descent for the sake of an ascent, as is known. And we need to understand what this ascent is. For surely

גם קודם ירידתה היתה במדרגה עליונה ביותר עומדת לפני ה' כמ"ש אליהו חי ה' אשר עמדתי לפניו ומשם ירדה פלאים להתלבש בחומר גופני בעוה"ז השפל.

even before its descent it was on an exceedingly high level, standing before G-d, as it is written, [in the words of] Elijah, “As Havayah lives, before Whom I have stood”; and from there it came down astonishingly, to be clothed in physical matter in this lowly world.

2 ובצאת הנשמה מהגוף כתיב והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה שתשוב למקורה ושרשה כו'. וא"כ איזה יתרון מעלה יש כאן ע"י ירידה זאת.

And when the soul leaves the body, it is written, "And the spirit returns to G-d Who gave it": it returns to its source and root, etc. If so, what advantage and superiority is there here through this descent?

ויוכן כ"ז [כל זה] בהקדים תחלה ענין ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע דהנה בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] הוא אור ושפע האלקית המתלבשת ונתפסת בתוך

All this will be understood by first setting out the matter of the light that fills all worlds (memalei kol almin) and the light that encompasses all worlds (sovev kol almin). The level of the light that fills all worlds is the G-dly light and flow that clothes itself and is grasped within

העולמות ובאה בסדר והדרגה בעולמות מעילה לעילה כל חד לפום שיעורא דייליה עד שמתלבשת ג"כ בשמים ובארץ גשמיים לפי ערכם.

the worlds, and comes in order and gradation through the worlds, from cause to cause, each one according to its own measure, until it clothes itself also in the physical heavens and earth, according to their measure.

3 וביאור זה הוא כי הנה ידוע ומבואר בספר יצירה דיש בחי' עולם שנה נפש פי' עולם

The explanation of this: it is known and explained in Sefer Yetzirah that there are the levels of "world, year, soul" (olam, shanah, nefesh). That is: "world"

הוא כולל כל הרקיעים והארץ וכל גופות הנבראים דדצח"מ [דדומם צומח חי מדבר] ונפש הוא בחי' חיות אלהות המתלבש בהם בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] [והתלבשות זו הוא ע"י בחי' שנה וכמשי"ת] [וכמו שיתבאר]

includes all the firmaments and the earth and all the bodies of the created beings, inanimate, vegetative, animal and speaking; and "soul" is the level of the G-dly life-force (chayus) that clothes itself in them, the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin) (and this clothing is through the level of "year," as will be explained).

והנה בבחי' עולם יש ג"כ חילוקי מדרגות גבוה מעל גבוה לאין קץ בבחי' הזדככות החומר והכלי שכל הגבוה גבוה הוא יותר רוחני ומופשט מן ההגשמה

Now, within the level of "world" there are also distinctions of levels, higher above higher without end, in the refinement of the matter and the vessel: the higher anything is, the more spiritual it is and abstracted from corporeality,

כמו שנראה בחוש במעלת גוף החי על בחי' דומם וצומח ובחי' מדבר למעלה מבחי' חי

as is seen plainly in the superiority of the body of the animal over the inanimate and the vegetative, and of the speaking above the animal.

וכן דרך כלל חומר הרקיעים מזוכך לאין שיעור מחומר הארץ ויסודות גשמיים ועד"ז גבוה מעל גבוה כנודע שכמו שיש ז' רקיעים גשמיים כך יש גם כן ז' רקיעים רוחניים ונק' ז' היכלות כו'

And likewise, in general, the matter of the firmaments is immeasurably more refined than the matter of the earth and the physical elements; and in this way, higher above higher, as is known: just as there are seven physical firmaments, so too there are seven spiritual firmaments, and they are called the seven heichalos (chambers), etc.

ויש כמה בחי' ומדרגות בחי' היכלות הנ"ל וכך ג"כ בחי' הנפש והוא האור והחיות האלקי הנמשך להן מאור א"ס ב"ה ומתלבש בהעולמות הוא בהם

And there are many aspects and grades of the heichalos mentioned above. And so too the level of "soul," which is the G-dly light and life-force drawn to them from the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, and clothed in the worlds, is in them

בחילוק מדרגות לפי ערך בחינת הזדככות מהות כלי העולם כך מאיר ומתגלה בו בחי' האור והנפש כו' in distinctions of levels: according to the degree of refinement of the very substance of the world's vessel, so does the light and the soul shine and reveal itself in it, etc.,

שבעולם העליון האור והחיות שם מבחי' מעלה ומדרגה העליונה כמו בגי'ע [בגן עדן] העליון הנשמות יושבין ונהנין מזיו כו'.

so that in the higher world, the light and life-force there are of the highest rank and degree, as in the higher Gan Eden, [where] the souls sit and delight in the radiance, etc.

4 ועדי"ז הולך האור ומשתלשל בירידת המדרגות רבות מאד עד שבא ונמשך האור והחיות בעולם השפל בצמצום גדול מאד והן אור וחיות שמים וארץ והמזלות

And in this way the light proceeds and descends link by link (mishtalshel) through the descent of very many levels, until the light and life-force come and are drawn into the lowly world with a very great tzimtzum (contraction); and these are the light and life-force of heaven and earth, and of the constellations (mazalos)

הקבועים בהם שאין להם עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל והוא בחי' החיות והנפש היותר אחרון המחיה בחי' העשבים כו'.

fixed in them; for there is no blade of grass below that does not have a mazal above that strikes it and says to it, "Grow!" And this is the very last level of life-force and soul, which gives life to the grasses, etc.

5 וכל בחינת סדר ההשתלשלות של בחי' הנפש והעולם בבי"ע מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין

And the whole order of the chain of descending worlds (hishtalshelus) of "soul" and "world" in the Worlds of Beriah, Yetzirah and Asiyah, from the head of all levels to the end of all levels,

כמו בעשבים הגדילים מהמזל הוא הנק' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] היינו בחי' נפש המתלבשת בבחי' עולם ולערך בחי' העולם כך הוא בחי' הנפש.

as in the grasses that grow from the mazal, is what is called the light that fills all worlds (memalei kol almin): that is, "soul" clothing itself in "world"; and as the level of the world, so is the level of the soul.

אך להבין ענין בחי' שנה. הענין דהנה אנו אומרים ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית.

But [we need] to understand the matter of "year." The explanation: we say, "And in His goodness He renews each day the work of creation."

6 ופי' וענין התחדשות זו הוא כי הנה כתיב והחיות רצוא ושוב עד"מ החיות של רוח החיים שבאדם

The meaning and substance of this renewal: it is written, "And the chayos ran and returned" (ratzo vashov). By way of analogy: the life-force (chayus) of the spirit of life in a person,

שהוא דופק בלבו בכחי רי"ש [רצוא ושוב] דהיינו בחי' הסתלקות לחזור למקורו ובחי' התפשטות להחיות האברים כידוע שמזה באה סיבת הנשימה

which beats in his heart in the manner of ratzo and shov (running and returning): that is, a withdrawal, to return to its source, and an expansion, to give life to the limbs, as is known; and from this comes the cause of breathing.

וכן חוזר חלילה שמסתלק אחר שמתפשט ואח"כ חוזר ומתפשט וכך הוא בכל רגע על כל נשימה ונשימה יש הסתלקות והתפשטות.

And so it goes round and round: it withdraws after it expands, and afterwards expands again; and so it is at every moment: with each and every breath there is a withdrawal and an expansion.

7 וכדוגמא זאת הוא למעלה בחיות האלקי שבנבראים בחי' רצוא ושוב. וזהו והחיות רצוא ושוב דזה קאי על כללות החיות שבעולמות וזהו ג"כ בחי' מטי ולא מטי הנזכר בע"ח [בעץ חיים].

And in the likeness of this, Above, in the G-dly life-force (chayus) in created beings, there is ratzo and shov. This is "And the chayos ran and returned," for this refers to the life-force in the worlds as a whole; and this is also the level of "reaching and not reaching" (mati velo mati) mentioned in Etz Chaim.

וזהו ענין ההתחדשות החיות כמאמר מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית שהרי כל רגע מסתלק החיות הראשון וחוזר ונמשך חיות חדש ממקורו וכך הוא תמיד בחי' רצוא ושוב [ועמ"ש במ"א סד"ה כי כאשר השמים החדשים].

And this is the renewal of the life-force, as is said, "He renews each day, continually, the work of creation": for at every moment the first life-force withdraws, and a new life-force is drawn again from its source; and so it is continually: ratzo and shov. (And see what is written elsewhere, at the end of the discourse beginning "For as the new heavens.")

8 וזהו ענין בחי' שנה כי שרש התהוות הזמן הוא מצד בחי' המשכה זו שהחיות נמשך בבחינת רצוא ושוב

And this is the matter of "year": for the root of the coming into being of time is this drawing down, in which the life-force is drawn in the manner of ratzo and shov,

שהוא הסתלקות והתפשטות ועיי' נתהווה זמן רגע עד"מ כי עיי' שהחיות רצוא ושוב הרי מוכרח להיות שיהוי זמן מה.

which is withdrawal and expansion; and through this the time of a moment, for example, comes into being: for since the life-force runs and returns, there must necessarily be some lapse of time.

9 ומצד ריבוי בחי' ההתחלקות החיות לבחינות ומדרגות רבות מאד וכל בחי' ומדרגה מפרטי מדרגות אלו נמשך עיי' רוי"ש [רצוא ושוב] לכך מתהווה הזמן כמו שהוא אצלינו כו' וכמ"ש במ"א באריכות בפי' וענין תשובה קדמה לעולם.

And because of the great division of the life-force into very many aspects and levels, each aspect and level among the particulars of these levels being drawn through ratzo and shov, therefore time comes into being as it is with us, etc.; as is written at length elsewhere, on the meaning and matter of "Teshuvah (return) preceded the world."

10 ומעתה יש להבין פירוש וענין לי' [לשון] עולם מהו דהנה החיות אלקי שבכל עולם המתלבש בו להחיות הנקרא נפש הוא כדמיון החיות של הנשמה בגוף שלה שמסתתרת היא בגוף והגוף מלבישה ומעלימה

Now we need to understand the meaning and substance of the term olam (world): what is it? The G-dly life-force in each world, which clothes itself in it to give it life and is called "soul," is like the life-force of the soul in its body: it is hidden in the body, and the body clothes it and conceals it.

והרי זה כמו על דרך משל המלך שיושב בחדרו סגור וצפון שהיכלו וחדרו מעלימו בלתי הגלות נגלות לשום אדם.

It is like, by way of analogy, a king who sits in his chamber, closed and hidden away, so that his palace and his chamber conceal him, and he is not revealed at all to anyone.

11 וכך למעלה בחי' אור וחיות האלקי מאור אי"ס ב"ה מלובש ונעלם בתוך כל עלמין שהעולמות וההיכלות הן המה מסתירים על אור האלקי לבלתי הגלות נגלות

So too Above: the G-dly light and life-force from the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is clothed and hidden within all the worlds (almin), for the worlds and the heichalos are what hide the G-dly light, so that it is not revealed at all,

וכמו שהנשמה המתלבשת בגוף היא נעלמת שאינה נראית ונגלית. וכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ"ק [פרק קמא] דברכות רואה ואינו נראה כו' ע"ש ולכך נקראו בשם עולמות.

just as the soul that is clothed in the body is hidden, neither seen nor revealed. And so our Sages, of blessed memory, said in the first chapter of Berachos: "It sees and is not seen," etc.; see there. And therefore they are called by the name olamos (worlds),

שהוא ג"כ לשון העלם על שהם מעלימים ומסתירים כו'. (ועי' מ"ש מזה ר"פ שלח בד"ה ענין המרגלים ובד"ה טובה הארץ כו')

which is also a term for helem (concealment), because they conceal and hide, etc. (And see what is written on this at the beginning of Parshas Sh'lach, in the discourse beginning "The matter of the spies," and in the discourse beginning "The land is good," etc.)

אך בחי' ההסתר וההעלם הזה הוא בא לפי ערך המדרגות של העולמות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין כנ"ל שבעולם היותר עליון שם אין ההסתר כ"כ [כל כך].

But this hiding and concealment comes according to the measure of the levels of the worlds, from the head of all levels to the end of all levels, as mentioned above: in the highest world, the hiding there is not so great.

אך בריבוי ירידת המדרגות מעילה לעלול עד סיום עולם העשיה כמו בעוה"ז השפל שלנו ההסתר וההעלם בתכלית החושך עד שנראים השמים והארץ בבחי' גשם נפרד ממש בלתי בחי' ביטול.

But with the great descent of the levels from cause to effect, down to the end of the World of Asiyah, as in our lowly world, the hiding and concealment are in utter darkness, to the point that the heavens and the earth appear as truly separate matter, without self-nullification (bittul).

משא"כ למעלה מזה העולם החומרי הרי נאמר וצבא השמים לך משתחוים ואפי' [ואפילו] בזה העולם ממש

This is not so above this material world, for it is said, "And the host of heaven bow down to You." And even in this very world,

הנה הגלגלים יש בהם עדיין מבחי' הביטול כמו גלגל השמש שמשתחוה כלפי מערב וכן שאר הגלגלים.

the celestial spheres still have something of self-nullification, as the sphere of the sun bows toward the west, and so too the other spheres.

משא"כ היסודות שתחת גלגל הירח שהם חומרים עבים כמו עפר הארץ הגשמית. וז"ש [וזהו שכתוב] לע"ל [לעתיד לבוא] (בישעיה ס"י נ"א ו') כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה.

This is not so with the elements beneath the sphere of the moon, which are coarse matter, like the dust of the physical earth. And this is what is written of the Time to Come (in Isaiah, chapter 51, [verse] 6): "For the heavens shall vanish like smoke, and the earth shall wear out like a garment,"

כי יכלו בחי' חומריות שלהם (וע' מזה רבות נ"ח פלי"ד ל"ח א' פ' לך לך פמ"ב מ"ו ב' פ' שמיני פ"א [פרק י"א] קע"ז ד' נשא פ"ג רנ"ב ב' פ' עקב רצ"ג ב' וברות רבה ע"פ ושם האיש אלימלך ובאסתר ע"פ ויהי בימי אחשורוש.

for their materiality will come to an end. (And see on this: the Midrash Rabbah, Noach, chapter 34, 38a; Parshas Lech Lecha, chapter 42, 46b; Parshas Shemini, chapter 11, 177d; Naso, chapter 13, 252b; Parshas Eikev, 293b; and in Ruth Rabbah, on "And the name of the man was Elimelech"; and in Esther [Rabbah], on "And it came to pass in the days of Achashverosh."

ריש קהלת רבה ע"פ הבל הבלים זח"א [זהר חלק א] בראשית דכ"ד סע"ב [סוף עמוד ב] ת"ז [תיקוני זהר] תקון ח' ותקון ל"א) ויתחדש אור בריאה חדשה בחי' שמים וארץ חדשים.

The beginning of Koheles Rabbah, on "Vanity of vanities"; the Zohar, Part I, Bereishis, 24b, end of the column; the Tikkunei Zohar, Tikkun 8 and Tikkun 31.) And the light of a new creation will be renewed, the level of new heavens and a new earth,

כמ"ש כי כאשר השמים החדשים כו' אשר אני עושה דוקא שלא יהיו מסתירים ומעלימים על אור וחיות הנמשך מא"ס ב"ה שיתגלה כבוד ה' בלתי הסתר והעלם וכמ"ש כי עין בעין יראו כו' ונגלה כבוד ה' כו':

as it is written, "For as the new heavens," etc., "which I make," specifically: they will not hide and conceal the light and life-force drawn from the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, so that the glory of G-d will be revealed without hiding or concealment; and as it is written, "For they shall see eye to eye," etc., and "The glory of Havayah shall be revealed," etc.

12 ב והנה כל הנ"ל בבחי' עולם שנה נפש שהנפש מתלבשת בבחי' עולם לכל עולם לפי ערכו זהו בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שפ"י ממלא הוא בחי' אור וחיות המלוכש ונעלם בעלמין כנ"ל,

2. Now, all that was said above about the levels of world, year and soul, in that the soul is clothed in the world, in each world according to its measure, is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin): for the meaning of "fills" is the light and life-force that is clothed and hidden in the worlds, as mentioned above.

אבל בחי' סוכ"ע הוא מ"ש אני הוי' לא שניתי בין קודם שנברא העולם לאחר שנברא העולם ומעלה ומטה שוין כי שוה ומשוה קטן וגדול כמו עד"מ העיגול שאין בו מעלה ומטה כו'.

But the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) is what is written, "I, Havayah, have not changed": [the same] before the world was created and after the world was created; and above and below are equal, for He "is equal and makes small and great equal," as, by way of analogy, a circle, which has no above and below, etc.

13 ולכך נק' בשם סוכב. אך אין הפי' סוכב שהוא מקיף מלמעלה בלבד ולא בא בעולמות דהכתיב את השמים ואת הארץ אני מלא אני ממש דזה קאי דוקא על בחי' סוכ"ע

And therefore it is called by the name sovev (encompassing). But the meaning of sovev is not that it encircles from above alone and does not come into the worlds; for surely it is written, "I fill the heavens and the earth": "I," truly, for this refers specifically to the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

אלא דר"ל [דרוצה לומר] דהגם שהוא בתוך כל העולמות איננו בא שמה בהתלבשות אור ושפע נגלית למקבלים אלא הוא קדוש ומובדל מהם ואיננו נתפס בגדר עלמין וכמאמר הקדוש בשמים ובארץ.

Rather, it means that although it is within all the worlds, it does not come there clothed as a light and flow revealed to the recipients; it is holy and set apart from them, and is not grasped within the bounds of the worlds; as in the saying, "the Holy One in the heavens and on earth."

פי' שהוא קדוש ומובדל גם בהיותו בשמים ובארץ ר"ל [רוצה לומר] דאע"פ [דאף על פי] דאת השמים ואת הארץ הוא מלא וזהו בשמים ובארץ עכ"ז [עם כל זה] הוא קדוש ומובדל מהם כו'

That is, He is holy and set apart even while He is in the heavens and on earth. That is to say: although He fills the heavens and the earth, and this is "in the heavens and on earth," nevertheless He is holy and set apart from them, etc.

ואי לזאת הוא בשמים ובארץ בשוה כי בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] לפי שמתלבש ונתפס בעלמין שיין סדר והדרגה מעילה לעילה מרוחניות לגשמיות

And therefore He is in the heavens and on earth equally. For with the light that fills all worlds, since it clothes itself and is grasped within the worlds, order and gradation apply, from cause to cause, from spirituality to physicality;

אבל בבחי' סובב אין חילוק מדרגות כלל בין רוחניות כו' אלא שוה ומשוה רוחניות וגשמיות כחשיכה כאורה וזהו בשמים ממעל

but with sovev there is no distinction of levels at all between spirituality, etc.; rather, it is equal and makes spirituality and physicality equal, "darkness and light alike." And this is "in the heavens above

ועל הארץ מתחת אין עוד וכתוב אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך וזהו גדולה' [גדולתו] ומהולל מאד ולגדלתו אין חקר פי' גדול הוי' ומהולל

and on the earth below; there is none else." And it is written, "If I ascend to the heavens, You are there; if I make my bed in the netherworld, behold, You are there." And this is "Great is Havayah and exceedingly praised, and His greatness is unsearchable." That is: "Great is Havayah and praised

מאד זהו מצד בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שמהולל ומשובח בחילוק מדרגות רבות מאד בכל העולמות בריבוא רבבות עד אין מספר עד שגם הנבראים הגשמיים דסוף העשייה אומרים שירה.

exceedingly" is from the aspect of the light that fills all worlds, for He is praised and lauded in a division into very many levels in all the worlds, in myriads of myriads without number, until even the physical creatures at the end of Asiyah utter song.

14 וזהו מלך משובח ומפואר עדי עד כו'. פי' שהוא משובח ומפואר עדי עד כי אינו דומה השירה והשבח שמשבחים ומפארים אותו הנבראים דעשיה שאין השגתם גדולה כ"כ [כל כך] לשירה ושבח שמפארים ומשבחים נבראים עליונים יותר.

And this is "King, lauded and glorified forever and ever (adei ad)," etc. That is, He is lauded and glorified "adei ad," for the song and praise with which the creatures of Asiyah, whose comprehension is not so great, laud and glorify Him is not like the song and praise with which higher creatures glorify and laud Him.

15 ולפי שיש מדרגות רבות גבוה מעל גבוה אין קץ לכן אמר משובח ומפואר עדי עד.

And because there are many levels, higher above higher without end, it therefore says, "lauded and glorified adei ad."

וכל זה ההתחלקות הוא מצד בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שנתפס בהשגת העולמות וע"ז נאמר גדול ה' ומהולל מאד

And all this division is from the aspect of the light that fills all worlds (memalei kol almin), which is grasped in the comprehension of the worlds; and of this it is said, "Great is Havayah and exceedingly praised."

אבל ולגדולתו אין חקר היינו בחי' סוכ"ע שהוא בחי' שמו הגדול לכך נאמר ע"ז ולגדולתו אין חקר אשר הוא אינו נתפס ומתלבש תוך עלמין כלל ולא שייך בזה חילוק מדרגות כלל

But "and His greatness is unsearchable" is the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is the level of His great Name. Therefore it is said of it, "and His greatness is unsearchable," for it is not grasped and clothed within the worlds at all, and no distinction of levels applies to it at all.

וזהו ענין שמיה רבא [ועמ"ש מזה ס"פ שלח ע"פ אני הוי' אלקיכם ע"ש] וזהו ענין תכלית ירידת הנשמות בעוה"ז בחומר גופני.

And this is the meaning of shmei rabba, "His great Name" (and see what is written on this at the end of Parshas Sh'lach, on "I am Havayah your G-d"; see there). And this is the purpose of the descent of the souls into this world, into physical matter.

כי הנה עיקר כללות עבודת ה' בתורה ומצות הוא כדי להמשיך בחי' סוכ"ע לידי בחי' גילוי

For the main point of the service of G-d as a whole, in Torah and mitzvos, is to draw the level of the light that encompasses all worlds into revelation:

דהיינו בחי' עצמות אור א"ס שאינו בגדר עלמין שיהיה שורה ושוכן ומתגלה תוך כל עלמין [ואז לא יסתירו העלמין כלל]

that is, the essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), which is not within the bounds of the worlds, so that it rests and dwells and is revealed within all the worlds. (And then the worlds will not hide at all;

כי בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] אף שהוא מתלבש תוך העלמין אך העלמין מסתירים על אור וגילוי זה דממכ"ע [דממלא כל עלמין] שמאיר בבחי' צמצום עצום

for with the light that fills all worlds, although it is clothed within the worlds, the worlds hide this light and revelation of memalei kol almin, which shines with an immense tzimtzum (contraction);

אבל כשיאיר ויתגלה בחיי אור הסוכ"ע הקדוש ומובדל כוי דקמיה כחשיכה כאורה לא יסתירו העלמין כלל ועמ"ש בביאור ע"פ ראיתי

but when the light of sovev kol almin shines and is revealed, which is holy and set apart, etc., before which "darkness and light are alike," the worlds will not hide at all. And see what is written in the explanation of "I saw,

והנה מנורת זהב כו"ן] וזהו דוקא ע"י מצות מעשיות בעוה"ז דוקא ולזה ירדה הנשמה בגוף

and behold, a menorah of gold," etc.) And this is specifically through the practical mitzvos, in this world specifically; and for this the soul descended into the body,

וזהו תכלית הירידה. דהגם שקודם ירידתה היתה ג"כ עומדת לפני ה' ונהנית מזיו השכינה זהו מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]

and this is the purpose of the descent. For although before its descent it was also standing before G-d and delighting in the radiance of the Shechinah, this is from the level of the light that fills all worlds;

אבל ע"י ירידתה בגוף בעסק המצות מעשיות היא ממשכת בחיי גילוי אור הסוכ"ע (ועמ"ש מזה ע"פ את שבתותי תשמרו יעו"ש [יעו"ש שם] ג"כ באריכות).

but through its descent into the body, in engaging in the practical mitzvos, it draws down the revelation of the light of sovev kol almin (and see what is written on this on "You shall keep My Shabbosos"; see there, also at length).

וביאור ענין זה הנה המצות נחלקו לבי בחיי מ"ע [מצות עשה] ומל"ת [ומצות לא תעשה] בחיי מ"ע [מצות עשה] הוא המשכת הקדושה ולהגביר הטוב

The explanation of this: the mitzvos are divided into two kinds, the positive commandments and the prohibitive commandments. The positive commandments are the drawing down of holiness and strengthening the good,

כמו שאנו מברכים אשר קדשנו במצותיו שממשיכים גילוי קדושה עליונה למטה. וע"י מל"ת [מצות לא תעשה] הוא להפריד הרע מן הטוב ולאכפייא לסט"א [לסטרא אחרא] שלא יהיה לו אחיזה בקדושה.

as we bless, "Who has sanctified us with His commandments": we draw a revelation of supernal holiness below. And through the prohibitive commandments [the aim] is to separate the evil from the good and to subdue the sitra achra (the other side), so that it will have no hold on holiness.

16 ועמ"ש מזה בד"ה מה טובו אוהליך וידוע מאמר הזהר כד אתכפי"א סט"א [סטרא אחרא] אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] בכולהו עלמין.

And see what is written on this in the discourse beginning "How goodly are your tents." And there is the well-known saying of the Zohar: "When the sitra achra (the other side) is subdued (iskafya), the glory of the Holy One, blessed be He, is exalted (istalek) in all the worlds."

בהיות כי זה לעומת זה עשה האלקים דכמו שיש היכלות דקדושה שמהם נשפע ונמשך כל טוב וכל המחשבות הקדושים ודבור ומעשה תומ"צ [תורה ומצות] הנה חיותם נמשך מבחי' היכלות הנ"ל.

For "G-d has made the one opposite the other": just as there are heichalos of holiness, from which all good flows and is drawn, so that all holy thoughts, and the speech and deed of Torah and mitzvos, have their life-force drawn from the heichalos mentioned above,

כך לעומת זה יש ג"כ היכלות מכחות הטומאה שמהם נמשך שפע וחיות לכל דבר רע והאדם בעל בחירה כאשר יעמיס עליו עול תומ"צ [תורה ומצות] כשור לעול וכחמור למשאוי.

so, opposite them, there are also heichalos of the forces of impurity, from which flow and life-force are drawn to every evil thing. And man has free choice: when he loads upon himself the yoke of Torah and mitzvos, "like an ox to the yoke and like a donkey to the burden,"

יקבל חיותו וקיומו מהיכלות דקדושה הנ"ל ומהם ועל ידם ישתלשלו כל צרכיו הגשמיים ג"כ כשיעשה הכל לש"ש [לשם שמים] כדי שיוכל לעבוד את ה' כו'.

he will receive his life-force and existence from the heichalos of holiness mentioned above, and from them and through them all his physical needs too will come down, when he does everything for the sake of Heaven, so that he can serve G-d, etc.

17 ואם ח"ו [חס ושלום] לתאווה יבקש נפרד לרדוף אחר רצונות גשמיים הרי מקבל חיותו וקיומו מהיכלות הקליפות שמשפיעים כל דבר רע כמו מחשבות זרות מתאוות גופנית אשר לא לה' המה.

But if, G-d forbid, "the one who separates himself seeks desire," to pursue physical wants, then he receives his life-force and existence from the heichalos of the kelipos (husks), which give forth every evil thing, such as foreign thoughts from bodily desire, which are not for G-d.

רק שבקליפות ג"כ יש היכלות דנוגה שמשם נמשך תאוות היתר כשאנו מכוין לשם שמים ובחי"ק"נ
[קליפת נוגה] דעשיה שממנו נשפע תאוות היתר דעוה"ז רובו ככולו רע

Only, among the kelipos there are also the heichalos of nogah, from which the desire for what is permitted is drawn, when one does not intend it for the sake of Heaven. And kelipas nogah of Asiyah, from which the desire for what is permitted in this world flows, is mostly evil, as though wholly so,

רק מעט טוב מעורב בתוכו ועמ"ש בפי אחרי בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר בענין פנימיים ומקיפים
דנוגה שמהם נמשך התאוה והכבוד כפי ע"ש.

with only a little good mixed into it. And see what is written in Parshas Acharei, in the explanation of "For on this day He shall atone," on the inner and the encompassing levels of nogah, from which desire and honor, etc., are drawn; see there.

18 ויש היכלות דג"ק [דג"קליפות] הטמאות שלמטה מק"נ [מקליפת נוגה] שמהם נמשך תאוות איסור מה שיש בו
ענף מאיסור דאורייתא או דרבנן.

And there are the heichalos of the three impure kelipos, which are beneath kelipas nogah, from which is drawn the desire for what is forbidden: anything that has in it a branch of a prohibition of the Torah or of the Rabbis.

וכיון שהאדם בעל בחירה לכן בו תלוי הכל. וע"י שמדחה המחשבות זרות ומסיח דעתו מהן.

And since man has free choice, everything depends on him. And when he pushes away the foreign thoughts and removes his mind from them,

18 הנה עי"ז אתכפייא סט"א [סטרא אחרא] ג"כ שהן בחי' היכלות הקליפות שהן מקור מחשבה זו ועי"ז
אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] בכולהו עלמין.

through this the sitra achra (the other side) is subdued as well, that is, the heichalos of the kelipos, which are the source of this thought; and through this "the glory of the Holy One, blessed be He, is exalted in all the worlds."

פי' שהרי אפי' היכלות דקדושה נק' עלמין כמו ההיכל שמתעלם בו המלך בישיבתו בו כך

That is: even the heichalos of holiness are called almin (worlds), like the palace in which the king is hidden while he sits in it; so

בחי היכלות ועולמות הן מעלימים ומסתירים על גילוי אור ה' שלא יהיה הגילוי כ"כ [כל כך] רק ע"י לבוש והעלם ההיכל ולכן נקי עולם לשון העלם כנ"ל.

the heichalos and worlds conceal and hide the revelation of G-d's light, so that the revelation is not so great, [coming] only through the garment and concealment of the palace; and therefore it is called olam, a term for helem (concealment), as mentioned above.

19 וכד אתכפיא בחי ההעלם היותר אחרון שמסתיר ומעלים בתכלית והן היכלות הקליפות שמהם נמשך מחשבה זרה מה שהוא נגד רצון ה' וה"ז [והרי זה] העלם גמור היותר אחרון.

And when the very last concealment is subdued, which hides and conceals utterly, namely the heichalos of the kelipos, from which a foreign thought is drawn, something against the will of G-d, this being the complete and very last concealment;

ובחי אתכפיא כשמדחה המחשבה זו ה"ז [הרי זה] דחיית הקליפה זו המעלים ומסתיר לבלתי יסתיר על אור

and the subduing (iskafya), when one pushes this thought away, is the pushing away of this keli-pah, which conceals and hides, so that it will not hide the light of

ה' שבאדם ע"י אסתלק יקרא דקוב"ה [קודשא בריך הוא] פי' שמאיר ומתגלה בחי' סוכ"ע שנקי קוב"ה [קודשא בריך הוא] לשון קדוש ומובדל כנ"ל בפי' והקדוש בשמים ובארץ כו'.

G-d that is in a person: through this "the glory of the Holy One, blessed be He, is exalted." That is, the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) shines and is revealed, which is called "the Holy One (Kudsha), blessed be He," a term for holy and set apart, as mentioned above in explaining "and the Holy One in the heavens and on earth," etc.

20 והגילוי הזה הוא בכולהו עלמין והיכלות המעלימים מבלי יעלימו ויסתירו כלל. וגילוי הארה זו מבחי' סוכ"ע נקרא אסתלק מלשון התרוממות [כמ"ש במ"א בפי' ויקהל בד"ה קחו מאתכם תרומה כו'.

And this revelation is "in all the worlds," and in the heichalos that conceal, so that they do not conceal and hide at all. And the revelation of this radiance from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) is called istalek, from the term for exaltation (as is written elsewhere, in Parshas Vayakhel, in the discourse beginning "Take from among you an offering (terumah)," etc.

ועמ"ש בפי שלח ע"פ טובה הארץ מאד מאד הנ"ל] וזהו דייקא ע"י אתכפיא סט"א [סטרא אחרא] למטה דוקא [בעוה"ז בגוף האדם ונפש הבהמית.

And see what is written in Parshas Sh'lach on "The land is exceedingly, exceedingly good," mentioned above.) And this is precisely through the subduing of the sitra achra (the other side) below, specifically (in this world, in the human body and the animal soul;

21 וכמשל הבית שרוצים להגביהו כשמגביהים הקורה והעץ התחתונה יוגבה על ידה כל הבנין כו' וכמ"ש במ"א בפי בראשית בד"ה להבין הטעם].

as in the analogy of a house that one wants to raise: when one raises the bottom beam and timber, the whole building is raised by it, etc.; as is written elsewhere, in Parshas Bereishis, in the discourse beginning "To understand the reason").

והוא ע"י שבירת כח תאוה גופנית שע"י נקרע בחי' המסך דקליפה המסתיר והמעלים וע"י נתגלה ונתרומם האור מבחי' סוכ"ע בתוך כל עלמין והתרוממות והתנשאות זאת

And this is through breaking the power of bodily desire, through which the screen of kelipah, which hides and conceals, is torn; and through this the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) is revealed and exalted within all the worlds. And this exaltation and elevation

היינו שלא יהיה בבחי' התלבשות והתעלמות תוך עלמין שמסתירים על אור דממכ"ע [דממלא כל עלמין] אבל ע"י גילוי הסוכ"ע אין מעלים ומסתיר כו'.

means that it will not be in a state of being clothed and hidden within the worlds, which hide the light that fills all worlds (memalei kol almin); but through the revelation of sovev kol almin there is nothing that conceals and hides, etc.

22 וכל זה נעשה ע"י האדם בהיות כי יעקב חבל נחלתו כמשל החבל כשמתנענע למטה מתנענע גם למעלה בראשו כך ע"י התעוררות ניצוץ האלקי למטה לצאת מחומר תאוות הגופני כך יתעורר למעלה.

And all this is brought about by man, for "Yaakov is the rope (chevel) of His inheritance": as in the analogy of a rope, which, when it is shaken below, is shaken also above, at its top; so, through the arousal of the G-dly spark below to go out of the matter of bodily desires, so there will be an arousal above.

ולכן אל יפול לב האדם ממה שנופלים לו מ"ז רק שיראה לדחותן והיינו להסיח דעתו מהן והיסח הדעת הוא ע"י תקיעת הדעת בהתבוננות ובתיבות התפלה. ועי"ז אתכפיא סט"א [סטרא אחרא] למעלה ואסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] בכולהו עלמין:

Therefore a person's heart should not fall because foreign thoughts fall upon him; only, he should see to push them away, that is, to remove his mind from them; and removing the mind is through fixing the mind in contemplation and in the words of the prayer. And through this the sitra achra (the other side) is subdued above, and "the glory of the Holy One, blessed be He, is exalted in all the worlds."

23 ג וזהו ענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו קורעין לו גזר דינו של ע' [שבעים] שנה.

3. And this is the meaning of the saying of our Sages, of blessed memory: "Whoever answers 'Amen, may His great Name be blessed' with all his strength, they tear up his sentence of seventy years."

כי פי שמיה רבא היינו בחי" סוכ"ע שזהו הנקי שמו הגדול כי הנה מבואר במ"א ע"פ משה ידבר

For the meaning of shmei rabba is the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is what is called "His great Name." For it is explained elsewhere, on "Moshe would speak,"

כי שמותיו של הקב"ה הם הם התפשטות והשפעה להתהוות מדותיו ית' שם הוי' בנקוד פת"ח הוא בחכמה ושם אל בחסד כו' והם ע"ס [עשר ספירות] דאצי' הנקראות בשם ממכ"ע [ממלא כל עלמין] [ע' עיין] באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה וילבש צדקה כשריון]

that the Names of the Holy One, blessed be He, are themselves the extension and flow through which His attributes, may He be blessed, come into being: the Name Havayah with the vowel pat-ach is in Chochmah, and the Name Kel in Chesed, etc.; and these are the Ten Sefiros of the World of Atzilus (Emanation), which are called by the name "the light that fills all worlds" (memalei kol almin) (see Iggeres HaKodesh, the section beginning "And He put on righteousness as a coat of mail").

אבל שמו הגדול הוא בחי' סוכ"ע והוא כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד בבחי' א"ס.

But His great Name is the level of the light that encompasses all worlds; and it is as our Sages, of blessed memory, said: "Before the world was created there was He and His Name alone," at the level of Ein Sof (the Infinite One).

24 ופי' יהא שמיה רבא מברך לעלם כו' היינו שיומשך בהתגלות בגי' עולמות בי"ע ג"כ כמ"ש ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו.

And the meaning of "May His great Name be blessed forever (le'alam)," etc., is that it should be drawn into revelation in the three worlds of Beriah, Yetzirah and Asiyah as well, as it is written, "For My glory I created it, I formed it, I also made it."

והיינו שיומשך לגילוי ולא יסתירו כלל בחי' ההעלם וההסתר של העלמין וכנ"ל בפי' אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] בכולהו עלמין

That is, that it should be drawn into revelation, and the concealment and hiding of the worlds should not hide at all; as mentioned above in explaining "the glory of the Holy One, blessed be He, is exalted in all the worlds."

וזהו לעלם ולעלמי עלמא שהן דרך כלל גי' עולמות כלליים בי"ע ודרך פרט הוא בכולהו עלמין ועי"ז קורעין לו גזר דינו של ע' [שבעים] שנה.

And this is le'alam ul'almei almaya ("forever and to all eternity"), which in general are the three general worlds, Beriah, Yetzirah and Asiyah, and in particular is "in all the worlds." And through this they tear up his sentence of seventy years.

פי' דכמו שיש שבע מדות דקדושה בנפש אלהית כל אי' כלולה מעשרה. כך יש ג"כ ז' מדות בנפש הבהמית כל אי' כלול מעשר והנפש האלקית

That is: just as there are seven holy emotive attributes (middos) in the G-dly soul, each one comprising ten, so there are also seven attributes in the animal soul, each one comprising ten. And the G-dly soul

מתלבשת בנפש הבהמית לבררה וכמ"ש ימי שנותינו בהם שבעים שנה והרע של המדות דנפש הבהמית שהן ז' מדות כל א' כלול מיו"ד נקרא גזר דינו

clothes itself in the animal soul in order to refine it, as it is written, "The days of our years: in them are seventy years." And the evil of the attributes of the animal soul, which are seven attributes each comprising ten, is called "his sentence

של ע' [שבעים] שנה [וגם] הוא ממש גזר דינו של ע' [שבעים] שנה כפשוטו כי ימים יוצרו כדי לברר המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] כנ"ל בפ"י ימי שנותינו בהם כו'.

of seventy years." (And it is also truly the sentence of seventy years in its plain sense, for "days were formed" in order to refine the attributes of the animal soul, as mentioned above in explaining "The days of our years: in them," etc.

25 ומחמת התגברות הרע דנפש הבהמית נמשך עליו הגזר דין בענין חיות הע' [השבעים] שנה [וע"י גילוי שממשיך

And because of the prevailing of the evil of the animal soul, the sentence concerning the life of the seventy years is drawn upon him.) And through the revelation that he draws down

מבחי' סוכ"ע דאתכפ"א סט"א [סטרא אחרא] ואסתלק יקרא דקב"ה [דקודשא בריך הוא] בכולהו עלמין שלא יעלימו ולא יסתירו עוד ה"ז [הרי זה] ענין נקרא גזר דינו של ע' [שבעים] שנה.

from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), through "the sitra achra is subdued and the glory of the Holy One, blessed be He, is exalted in all the worlds," so that they no longer conceal or hide: this is the tearing up of his sentence of seventy years.

[וגם כי עולם שנה נפש הנה מבחי' נפש שהוא ממכ"ע [ממלא כל עלמין] נמשך בחי' שנה ועולם וכנ"ל וע"י איש"ר [אמן יהא שמיה רבא] שממשיך מבחי' סוכ"ע שלמעלה מבחי' נפש

(And also, since in world, year, soul it is from the level of "soul," which is the light that fills all worlds (memalei kol almin), that the levels of "year" and "world" are drawn, as mentioned above, while through "Amen, may His great Name be blessed" he draws from the level of the light that encompasses all worlds, which is above the level of "soul";

וזהו אם ישים אליו לבו פי' אליו ולא למדותיו ועי' רוחו ונשמתו אליו יאסוף רוחו היינו כמ"ש וברוח
 פיו כל צבאם והוא גי' בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]

and this is "If He sets His heart upon Himself (elav)": that is, upon Himself and not upon His attributes; and through this, "His spirit and His breath He gathers to Himself." "His spirit" is as it is written, "and by the spirit of His mouth all their host," and this too is the level of the light that fills all worlds,

אבל הוא למעלה מבחי' נפש ועמ"ש בפ' שלח מענין העלמין ששרשן מבחי' עגולים שהוא בחי' נפש כו'
 but it is above the level of "soul"; and see what is written in Parshas Sh'lach about the worlds (almin), whose root is from the level of the circles (iggulim), which is the level of "soul," etc.;

ע"ש ונשמתו היינו בחי' סוכ"ע והמשכה זו היא לעלם בבחי' עולם וכמ"כ [וכמו כן] בבחי' שנה לכן עי' קורעים לו כו'.

see there. And "His breath" (nishmaso) is the level of the light that encompasses all worlds; and this drawing down is le'alam, into the level of "world," and likewise into the level of "year"; therefore, through this, "they tear up for him," etc.

ועי' ברע"מ [ברעי' מהימנא] פ' תצא (דרע"ז סע"ב [סוף עמוד ב]) מענין שנה בזהר פ' פינחס (דר"נ ע"א) יומין תתאין
 זמנין דאינון שנה כו' משכו יומין עילאין לגבי יומין תתאין כו'

And see in the Raaya Mehemna, Parshas Teitzei (277b, end of the column), on the matter of "year"; in the Zohar, Parshas Pinchas (250a): "the lower days, the times, which are 355 (shanah, year)," etc.; "draw the upper days toward the lower days," etc.

ועיין שם (דר"כ סע"א [סוף עמוד א]) דפ"י בכל כחו כענין יגדל נא כח אד' ועי' בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם וכן
 פ"י מהרש"א [מהרש"א] בשבת (ק"יט ב') ועי' באד"ר [באדרא רבא] (דקל"ח ע"ב)

And see there (220a, end of the column), where "with all his strength (kocho)" is explained like "Let the power (koach) of Ado-nai be great"; and see the commentary of the Ramaz there; and so the Maharsha explains in Shabbos (119b). And see the Idra Rabba (138b)

ע"פ בקרב שנים חיהו אינון שנים קדמוניות דאקרון ימי קדם כו' וע"ש (דקל"ג ב') ובזהר פ' ויחי (דרל"ח
 ב') ובפ' בשלח (דמ"ה א')

on "In the midst of the years revive it": "these are the primordial years, which are called the days of old (yemei kedem)," etc.; and see there (133b); and the Zohar, Parshas Vayechi (238b), and Parshas Beshalach (45a),

ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם וכ"ז [וכל זה] נרמז בענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל העונה אמן
יהא שמיה רבא מברך בכל כחו שהוא ענין ההמשכה מבחי' ימי קדם ושנים קדמוניות

and the commentary of the Ramaz there. And all this is alluded to in the saying of our Sages, of blessed memory, "Whoever answers 'Amen, may His great Name be blessed' with all his strength": it is the drawing down from the level of the days of old and the primordial years;

לכן עי"ז קורעים לו גזר דינו של ע' [שבעים] שנה ששרשן מבחי' שנות עולם וימי עולם ועיין בזהר פ' בראשית (דל"ז סע"ב [סוף עמוד ב] ודף נ"ח א')

therefore through this they tear up his sentence of seventy years, whose root is from the level of "the years of the world (olam)" and "the days of the world." And see the Zohar, Parshas Bereishis (37b, end of the column, and folio 58a),

ובזהר הרקיע שם ובזהר ס"פ תרומה דקע"ח סע"ב [סוף עמוד ב] וזהו ע"כ יאמרו המושלים בואו חשבון
בואו ונחשב חשבוננו של עולם.

and the Zohar HaRakia there, and the Zohar at the end of Parshas Terumah, 178b, end of the column.) And this is "Therefore the rulers will say: Come to Cheshbon": come, let us make the reckoning of the world.

פ"י המושלים אלו המושלים ביצרם לאכפא לסט"א [לסטרא אחרא] כנ"ל בשבירת תאו' [תאוות] הגופנית
בסור מרע במחשבה דבור ומעשה וגם בראיה ושמיעה כו'.

That is: "the rulers" are those who rule over their inclination, to subdue the sitra achra, as mentioned above, by breaking bodily desire, in "turning from evil" in thought, speech and deed, and also in seeing and hearing, etc.

וכמ"ש ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם כמו להיות עוצם עיניו מראות ברע בהסתכלות וכו'
ובמעשה

As it is written, "And you shall not stray after your heart and after your eyes": for instance, to be "one who shuts his eyes from seeing evil," in gazing, etc.; and in deed,

כמו שאמרו קדש עצמך במותר לך וכיוצא בזה. ועי"ז אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] להיות
גילוי סובב כ"ע [כל עלמין] בתוך ההעלם וההסתר שבכולהו עלמין כנ"ל:

as they said, "Sanctify yourself in what is permitted to you," and the like. And through this "the glory of the Holy One, blessed be He, is exalted," so that there is a revelation of the light that encompasses all worlds within the concealment and hiding that is in all the worlds, as mentioned above.

26 וזהו על כן יאמרו המושלים ביצרם דוקא בואו ונחשוב חשבוננו של עולם. פיי עולם מלשון העולם והסתר כנ"ל

And this is "Therefore the rulers" over their inclination, specifically, "will say: Come, let us make the reckoning of the world (olam)." The meaning of olam is from the term for concealment and hiding, as mentioned above;

ואומרים נחשב חשבון ירידת הנשמה לעוה"ז בגוף החשוך שבחיי תכלית הירידה הוא לצורך עלייה והיינו כדי להיות אתכפיא סט"א [סטרא אחרא] שבזה יסתלק יקרא דקב"ה [דקודשא בריך הוא] כוי כנ"ל.

and they say: let us make the reckoning of the soul's descent into this world, into the dark body: that the purpose of the descent is for the sake of an ascent, namely so that there be the subduing of the sitra achra (the other side), through which "the glory of the Holy One, blessed be He, will be exalted," etc., as mentioned above.

27 ועוד בפיי חשבוננו של עולם ועיקר כי לפי רוב ההעלם שבעוה"ז שהוא עולם היותר האחרון וע"כ החשך עב וכפול ומכופל

There is a further [explanation] of "the reckoning of the world," and it is the main one: in keeping with the great concealment in this world, which is the very last world, so that the darkness is thick, doubled and redoubled,

ולכן כדי להאיר את החשך העב כמוהו צריך להמשיך דייקא אור גדול ורב עצום יותר שעיי"ז דייקא גם חשך לא יחשיך וכחשכה כאורה משא"כ אור קטן לא יועיל מחמת עביות החשך

therefore, to illuminate a darkness as thick as this, one must draw down specifically a great light, abundant and exceedingly mighty, for precisely through this "even darkness will not darken," and "darkness and light are alike"; whereas a small light will not help, because of the thickness of the darkness.

וכמו שאנו רואים שבבית די באור הנר אבל במרתף לפי ששם האויר עב מאד להיותו בתוך חומריות הארץ ע"כ

As we see that in a house the light of a candle is enough; but in a cellar, since the air there is very thick, being within the materiality of the earth, therefore

כדי להאיר האויר הגס צ"ל ע"י אור גדול משא"כ נר דק יוכל להיות נכבה מחמת גשמיות האויר.

to illuminate the coarse air there must be a great light, whereas a thin candle may go out because of the physicality of the air.

28 וכך עדי"מ כדי להאיר החשך דעולם העשיי [העשייה] הגשמיות הוא ע"י אור עליון ביותר וזהו ירידת הנשמות לעוה"ז אשר ע"י נר הוי' נשמת אדם ונר מצוה ותורה אור עי"ז דייקא יוכלו להאיר להיות אתהפכא חשוכא לנהורא כו'

So too, by way of analogy, illuminating the darkness of the physical World of Asiyah is through an exceedingly supernal light. And this is the descent of the souls into this world: that through "the lamp of Havayah, the soul of man," and "a mitzvah is a lamp and the Torah is light," precisely through this they will be able to illuminate, so that there is the transformation of darkness into light (is'hapcha chashocha linehora), etc.

וזהו ענין ונחשב חשבוננו של עולם שלפי רוב ההעלם כך צריך להרבות באור התורה והמצות:

And this is the meaning of "and let us make the reckoning of the world": in keeping with the greatness of the concealment, so must one increase the light of the Torah and the mitzvos.

29 ד תבנה ותכונן עיר סיחון. הנה עיר סיחון היא התפלה שנקראת שיחה בשין שמאלית וכמ"ש ויצא יצחק לשוח בשדה ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] לשון תפלה

4. "Let the city of Sichon be built and established." Now, "the city of Sichon" is prayer, which is called sichah, [spelled] with the left-dotted shin, as it is written, "And Yitzchak went out to converse (lasuach) in the field," and Rashi explains: a term for prayer,

כמו ישפוך שיחו. וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] פ"ק [פרק קמא] דע"ז [דעבודה זרה] אין שיחה אלא תפלה. ולהבין הטעם למה נק' התפלה שיחה.

as in "he pours out his speech (sicho)." And as our Sages, of blessed memory, said in the first chapter of Avodah Zarah: "Sichah means nothing other than prayer." And [we need] to understand the reason why prayer is called sichah.

אך הענין הוא כי מלבד דשיחה לשון דבור ומה גם לפמש"כ [לפי מה שכתוב] בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הסוכות פ"ב [פרק ב'] דשיחה הוא הדבור בלחש ובחשאי ובהסתר וזהו ענין צלותא בלחש.

But the explanation is this: besides sichah being a term for speech, and all the more so according to what is written in Pri Etz Chaim, Sha'ar HaSukkos, chapter 2, that sichah is speech in a whisper, quietly and hidden, which is the matter of "prayer in a whisper" (tzelosa bilchash),

אך עוד זאת יש בפיי שיחה שהוא מענין הסחה והזזה ממקום אל מקום אחר כמו כאשר יפרש השוחה לשחות (בישעיה כ"ה י"א) דפירושו לשוט במים.

there is yet this further [sense] in the meaning of sichah: that it is from the sense of hasachah, moving and shifting from one place to another place, as in "as the swimmer (hasocheh) spreads out to swim" (in Isaiah 25:11), whose meaning is to swim in the water.

שענין השט במים הוא שמזיז ומעתיק א"ע [את עצמו] ממקום למקום כו' [וכמ"כ [וכמו כן] מצינו שפיי רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] בפיי דאגה בלב איש ישיחנה ב' פירושים הנ"ל ישיחנה מדעתו לשון היסח הדעת שמעתיק ומסיח דעתו מדאגתו לתקוע הדעת בתורה ועבודת ה'.

For one who swims in the water moves and shifts himself from place to place, etc. (And likewise we find that our Sages, of blessed memory, explained "If there is worry in a man's heart, let him yesichenah" with the two meanings mentioned above: "let him put it out of his mind" is a term for removing the mind, that he shifts and removes his mind from his worry, to fix his mind on Torah and the service of G-d;

30 וישיחנה לאחרים הוא לשון דבור] ופיי וענין הזזה בתפלה הוא כהיות שעיקר הבקשה בתפלה הוא שיתגלה בחיי סובב כל עלמין להיות מתלבש תוך כל עלמין. וזהו שאנו אומרים יהי רצון כי הוא ית' למעלה מן הרצון.

and "let him tell it to others" is a term for speech.) And the meaning and substance of "shifting" in prayer: the main request in prayer is that the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) be revealed, to be clothed within all the worlds. And this is why we say "Yehi ratzon," "May there be will," for He, may He be blessed, is above will.

31 וכדי שיהיה לו בחיי רצון בברכות שמונה עשרה כמו גואל ישראל ומברך השנים וכיוצא. היינו ג"כ ענין הסחה והזזה ממקום למקום

And for Him to have a will in the blessings of the Shemoneh Esreh, such as "Who redeems Israel" and "Who blesses the years," and the like, this too is a matter of hasachah, shifting from place to place;

כי מצד עצמו לאו דאית ליה מכל אינון מדות כלל והוא ית' נעתק ויורד ממקום מדרגתו העצמי שלמעלה גם מבחי' רצון להיות לו רצון בהמשכות כו'

for in Himself, “not that He has any of these attributes at all”; and He, may He be blessed, moves and descends from the place of His essential level, which is above even the level of will, to have a will for the drawings-down, etc.

ואתעדל"ע [ואתערותא דלעילא] זו ר"ל [רוצה לומר] המשכה זו שנמשך ע"י התפלה בחי' יהי רצון כו' נק' שיחה והזזה שמלמעלה למטה כו'.

And this arousal from above (isarusa dile'eila), that is, this drawing down that is drawn through prayer, the level of “May there be will,” etc., is called sichah and shifting from above to below, etc.

אך בחי' שיחה זו מלמעלה למטה באה ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] בשיחה שבתפלה שהאדם מתפלל כי רוח אייתי רוח כו'.

But this sichah from above to below comes through an arousal from below (isarusa dilesata), in the sichah of prayer that a person prays, for “spirit brings spirit,” etc.

32 וגם באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] זו שייך ב' פירושים הנ"ל. לשון הסחה והזזה. כי עיקר התפלה היינו בחי' צעקה בצר לו וזהו לפני ה' ישפוך שיחו.

And in this arousal from below, too, the two meanings mentioned above apply. The sense of hasachah, shifting: for the essence of prayer is crying out in one's distress; and this is “before Havayah he pours out his speech (sicho).”

לשון ישפוך היינו שפיכת הנפש כאשר צר לה מאד מאשר בהבל בא וכחושך וצלמות ילך ברוב הזמן כו'.

The term “pours out” is the pouring out of the soul when it is in great distress because “in vanity it came, and in darkness” and the shadow of death “it goes,” for most of the time, etc.

33 והיינו ע"י קדימת בחי' בואו חשבון להיות ממארי דחושבנא בכל לילה כנ"ל לטעום מרירות בנפשו מכל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו אשר לא לה' המה מיום היותו ועל אשר נשקע ונטבע בתאוות עוה"ז

And this is through first having “Come to Cheshbon,” being one of the “masters of reckoning” (marei dechushbana) every night, as mentioned above: to taste bitterness in his soul over all his deeds, words and thoughts that were not for G-d, from the day he came to be, and over his having sunk and drowned in the desires of this world,

ובזה כל השתדלותו בשכבו ובקומו כו' והאמת נשכח מלוח לבו מחמת טרדתו בהבלי הזמן כו' רק כי פנו אלי עורף בלא לב כו'.

and in this is all his effort, “when he lies down and when he rises,” etc.; and the truth is forgotten from the tablet of his heart because of his preoccupation with the vanities of the time, etc.; only, “they have turned their back to Me,” without heart, etc.

34 ויוסיף דעת בגדולת ה' יוסיף מכאוב בנפשו. ועי"ז ישפוך שיחו במס"נ [במסירות נפש] מעומקא דליבא.

להיות בחי' הסחה והזזה ממש שיהי' [שיהיה] נעתק ונבדל ממדותיו הבהמיות המסתירים כו'

And “he who adds knowledge” of the greatness of G-d “adds pain” in his soul. And through this he will pour out his speech with self-sacrifice (mesirus nefesh), from the depth of the heart, so that there will be a true hasachah and shifting: that he will move away and be separated from his animal attributes, which hide, etc.

וזהו שע"י בואו חשבון אזי תבנה ותכונן עיר סיחון. להיות התפלה כדבעי בבחי' שפיכת הנפש ושיהיה נעתק וניזוז מהטבעת מדות דנה"ב [דנפש הבהמית],

And this is why through “Come to Cheshbon,” then “the city of Sichon will be built and established”: that prayer will be as it should be, as a pouring out of the soul, and that he will be moved and shifted away from the ingrained nature of the attributes of the animal soul.

אמנם לשון תבנה ותכונן הענין הוא כי בתפלה צ"ל ג"כ דוקא צרופי אותיות הדבור וכפ"י הפשוט דשיחה לשון דבור.

However, as for the term “will be built and established,” the point is that in prayer there must also be, specifically, combinations of letters of speech, according to the plain meaning that sichah is a term for speech.

לכן נאמר ע"ז לשון בנין כמו הבנין מאבנים כך דבורי התפלה נק' בתים כמ"ש בס"י [בספר יצירה] שהאותיות נק' אבנים כו'.

Therefore the term “building” is said of it: like a building made of stones, so the words of prayer are called “houses,” as is written in Sefer Yetzirah that the letters are called “stones,” etc.

35 וז"ש [וזהו שכתוב] דהע"ה [דוד המלך עליו השלום] ערב ובוקר וצהריים אשיחה ואהמה וישמע קולי דהיינו כשהתפלה היא בבחי' אשיחה ע"ד הנ"ל ע"י וישמע קולי כו'.

And this is what King David, peace be upon him, wrote: "Evening, morning and noon I speak (asichah) and moan, and He hears my voice"; that is, when prayer is in the manner of asichah, in the way mentioned above, through this "He hears my voice," etc.

ועמ"ש בד"ה וכל בניך ופי' ותכונן היינו כמ"ש בצדקה תכונני וכמ"ש ע"פ אני בצדק אחזה פניך ר' [רבי] אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי ועמ"ש מזה ג"כ ע"פ הקל קול יעקב.

And see what is written in the discourse beginning "And all your children." And the meaning of "and established" is as it is written, "Through righteousness (tzedakah) you shall be established," and as is written on "I, through righteousness, shall behold Your face": "Rabbi Elazar would give a coin to a poor man and then pray." And see what is written on this also on "The voice is the voice of Yaakov."

36 והנה פי' סיחון סיחה נאה יתפרש ג"כ על התורה בצירופי אותיות שבה דהנה דהע"ה [דוד המלך עליו השלום] אמר מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי וכתוב כי עדותיך שיחה לי. ועמ"ש ע"פ ויצא יצחק לשוח בשדה.

Now, the explanation of Sichon as "pleasant speech" (sichah na'ah) will also be interpreted as referring to the Torah, in its combinations of letters. For King David, peace be upon him, said, "How I love Your Torah! All day it is my speech (sichasi)," and it is written, "For Your testimonies are speech (sichah) to me." And see what is written on "And Yitzchak went out to converse in the field."

והיינו שצירופי אותיות שבתורה הן במקרא הן במשנה הן בהלכות ואגדות נק' בחי' שיחה ע"ד הנ"ל שהוא ענין הסחה והזה ממקום למקום.

That is: the combinations of letters in the Torah, whether in Scripture, in Mishnah, or in halachos and aggados, are called sichah, in the way mentioned above, which is the matter of hasachah, shifting from place to place.

בהיות כי ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ קווצותיו תלתלים שהיה ר"ע [רבי עקיבא] דורש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות.

For our Sages, of blessed memory, said on "His locks are curled (taltalim)" that Rabbi Akiva would expound on each and every tip (kotz) [of the letters] heaps upon heaps (tilei tilim) of halachos.

37 והנה נמשלו ההלכות לבחי' שערות והוא בחי' שער רישיה כעמר נקא. כמו עדי'מ השערות הנמשכים מן הראש

Now, the halachos are likened to hairs, and this is the level of “the hair of His head is like pure wool.” As, by way of analogy, the hairs that are drawn from the head

שהן בוקעים ויוצאים והארה מהמוח נמשך ומתלבש בהם כך ע"י ההלכות נמשך מחכמתו ית' דלית מחשבה תפיסא בה כלל שע"ז נאמר מאד עמקו מחשבותיך כו'

break through and come out, and a glimmer from the brain is drawn and clothed in them: so through the halachos there is drawn from His wisdom, may He be blessed, which no thought can grasp at all, of which it is said, “Your thoughts are very deep,” etc.,

ומתלבש בהלכות הערוכות לפנינו וזהו בחי' כשמן הטוב על הראש כו' שמן משחת קדש שמבחי' קדש מלה בגרמה נמשך ומתלבש בהלכות התורה.

and it is clothed in the halachos set out before us. And this is the level of “like the good oil upon the head,” etc., “oil of holy anointing,” for from the level of kodesh (holiness), “a thing unto itself,” it is drawn and clothed in the laws of the Torah.

38 וזהו ענין שיחה והזזה. ולכן נק' התורה חתן דרגא כו' ועמ"ש ע"פ שיר השירים כו'.

And this is the matter of sichah and shifting. And therefore the Torah is called a bridegroom (chasan): “chas darga” (he goes down a step), etc. And see what is written on “The Song of Songs,” etc.

וזהו מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי. פי' שיחה והזזה מפני שנמשך גילוי אור א"ס ע"י צירופי אותיות שנק' שער רישיה כו'.

And this is “How I love Your Torah! All day it is my speech (sichasi)”: sichah meaning shifting, because the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof) is drawn down through the combinations of letters, which are called “the hair of His head,” etc.

וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בעירובין (דנ"ד ע"ב) ע"פ והולכי על דרך שיחו דקאי על בעלי מקרא ומשנה ותלמוד. וע"ז אמר ג"כ תבנה ותכונן.

And this is what our Sages, of blessed memory, said in Eruvin (54b) on “And those who walk on the way, speak (sichu)”: that it refers to masters of Scripture, Mishnah and Talmud. And of this, too, it says “will be built and established,”

כי ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] העוסקים בתורה נק' בונים על שעוסקים בבנינו של עולם כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] א"ת [אל תקרי] בניך אלא בוניך כו':

for Torah scholars who engage in Torah are called “builders,” because they engage in the building of the world, as our Sages, of blessed memory, said: “Do not read ‘your children’ (banayich) but ‘your builders’ (bonayich),” etc.

39 ה כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון. הנה כת"י [כתיב] רשפיה רשפי אש שלהבת יה.

5. “For a fire went out from Cheshbon, a flame from the city of Sichon.” Now, it is written, “Its flashes are flashes of fire, a flame of Yah (shalheves Yah).”

[ועיין מ"ש ע"ז בזהר ויחי (דף רמ"ה א') ובפ' מצורע (דף נ"ד ב') ובפ' משפטים (דף ק"ד א') ובמק"מ [ובמקדש מלך] פ' בשלח (דנ"ו) בשם האריז"ל [הארי"י זכרונם לברכה] ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' וירא.

(And see what is written on this in the Zohar, Vayechi (folio 245a), and in Parshas Metzora (folio 54b), and in Parshas Mishpatim (folio 104a); and in the Mikdash Melech, Parshas Beshalach (folio 56), in the name of the Arizal; and in the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Vayeira.

ותוכן פירושם דרשפי אש דכנס"י [דכנסת ישראל]. מהיכן יצאה אש זה. הוא משלהבת שיצאה מי"ה כו' וזהו ענין כי אש יצאה מחשבון כו' ע"ש.

The substance of their explanation: the “flashes of fire” of the Congregation of Israel (Knesses Yisrael): from where did this fire come out? It is from the flame that came out from Yah, etc. And this is the meaning of “For a fire went out from Cheshbon,” etc.; see there.

ועמ"ש בפ' שלח בד"ה והיה לכם לציצית מענין לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת דממש"ש [דממה שכתוב שם] יובן מעט דברי האריז"ל [הארי"י זכרונם לברכה] ועמ"ש בפ' נח בד"ה מים רבים כו' [

And see what is written in Parshas Sh'lach, in the discourse beginning “And it shall be tzitzis for you,” on “This shall be called woman (ishah), for from man (ish) she was taken,” for from what is written there the words of the Arizal will be understood a little. And see what is written in Parshas Noach, in the discourse beginning “Many waters,” etc.)

והענין כי רשפי אש הוא גחלת כדפרש"י [כדפירש רש"י / כדפירוש רש"י] ע"פ ובידו רצפה והיינו מה שהאש שורף ומכלה העצים ונעשה גחלת.

The explanation: “flashes of fire” (rishpei esh) is a glowing coal, as Rashi explains on “and in his hand a coal (ritzpah)”; that is, when the fire burns and consumes the wood and it becomes a glowing coal.

40 ושלֵהבת הוא הלהב ועיין במשנה ספ"ה דביצה. וענין בחי' זו בנפש הוא ע"ד המבואר במ"א בביאור ע"פ והיה לכם לציצית הנ"ל ובד"ה כי אתה נרי שבאור הנר יש ב' גוונים נהורא תכלא ונהורא חיוורא.

And shalheves is the blaze (lahav); and see the Mishnah, end of chapter 5 of Beitzah. And the matter of this level in the soul is as explained elsewhere, in the explanation of "And it shall be tzitzis for you" mentioned above, and in the discourse beginning "For You are my lamp": that in the light of a candle there are two hues, the blue light (nehora techela) and the white light (nehora chivra).

נהורא תכלא הוא הגוון הסמוך לפתילה שמכליון הפתילה הוא נעשה. שדבר שאינו מינו כלה ונבער בו על כן נשתנה האור לגוון תכלת.

The blue light is the hue next to the wick, which comes about from the consuming of the wick: since something that is not of its kind is consumed and burns in it, therefore the light changes to a blue hue.

41 והוא ענין ביטול היש שהיש דנפש הבהמית נתהפך מחשוכא לנהורא ונכלל באש. וזהו ענין אהבת עולם שמבחינת עולם והעלם נברר להיות נכלל ובטל באלקות.

And this is the nullification (bittul) of the yesh (sense of self): the yesh of the animal soul is transformed from darkness to light and included in the fire. And this is the matter of ahavas olam ("love of the world"): from the level of olam and helem (concealment) it is refined, to be included and nullified in G-dliness.

ונהורא חיוורא זהו בחינת אהבה רבה הבאה מלמעלה. ועמ"ש בביאור ע"פ חכלילי עינים מענין ב' אהבות אלו. ועמ"ש ע"פ והקרבתם עולה אשה כו'.

And the white light is the level of ahavah rabbah (great love), which comes from above. And see what is written in the explanation of "His eyes shall be red (chachlili)," on these two loves. And see what is written on "And you shall offer a burnt-offering, a fire-offering (isheh)," etc.

וזהו ג"כ ענין רשפי אש וענין שלהבת י"ה. כי רשפי אש שהוא גחלת היא מה שדבר אחר שאינו ממין האש נהפך ונכלל באש.

And this is also the matter of "flashes of fire" and the matter of "a flame of Yah." For "flashes of fire," which is a glowing coal, is when something else, not of the kind of fire, is transformed and included in the fire;

והוא מה שהנפש האלקית מבררת ומהפכת באש שלה את הנה"ב [הנפש הבהמית] להיות נכלל באלקות. ועיין מ"ש בזהר פ' נח (דף ע' [שבעים] ע"א)

and this is the G-dly soul refining and transforming the animal soul with its fire, so that it is included in G-dliness. And see what is written in the Zohar, Parshas Noach (folio 70a),

בענין והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ת"ח [תא חזי] אש נפיק מלגיו ואיהו דק ואחיד במלה אחרא לבר דלאו איהו דק הכי כו' וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] במ"א ועיין בזהר באד"ר [באדרא רבא] [דקל"ח ע"א].

on “And Mount Sinai was all in smoke, because Havayah descended upon it in fire”: “Come and see: a fire comes out from within, and it is fine, and it takes hold of another thing outside that is not as fine,” etc.; as was explained elsewhere. And see the Zohar, in the Idra Rabba (138a).

ושלהבת י"ה הוא בחי' אה"ר [אהבה רבה] הבאה מלמעלה מבחי' י"ה כו' והיינו שאחר האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] בביטול היש דנהורא תכלא שורה ונמשך עליו אה"ר [אהבה רבה] כו'.

And “a flame of Yah” is the level of ahavah rabbah (great love), which comes from above, from the level of Yah, etc.; that is, after the arousal from below (isarusa dilesata), in the nullification of the yesh of the blue light, ahavah rabbah rests and is drawn upon it, etc.

אך גם כדי שיהיה האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] הוא ע"י אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] בתחלה מלמעלה מבחינת שלהבת י"ה שנותן כח בנפש האלקית לברר את הנה"ב [הנפש הבהמית] ולהיות רשפי אש.

But also, for there to be the arousal from below, this comes through an arousal from above (isarusa dile'eila) first, from above, from the level of “a flame of Yah,” which gives the G-dly soul power to refine the animal soul and to be “flashes of fire.”

42 והוא מ"ש האריז"ל [הארי"י זכרוננו לברכה] דרשפי אש דכנס"י [דכנסת ישראל] מהיכן יצאה אש זה משלהבת י"ה כו' וזהו אהבת עולם אהבתיך שכח בחי' אה"ע [אהבת עולם] להיות נברר מבחינת עולם והעלם באלקות הוא נמשך ע"י

And this is what the Arizal said: the “flashes of fire” of the Congregation of Israel: from where did this fire come out? From “a flame of Yah,” etc. And this is “With ahavas olam (an everlasting love) I have loved you”: the power of the level of ahavas olam, to be refined from the level of olam and helem into G-dliness, is drawn through

כי אהבתיך ע"כ משכתיך חסד כו'. וזהו ענין לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה מבח"י אש יו"ד שלהבת י"ה.

"I have loved you; therefore I have drawn you with kindness," etc. And this is the matter of "This shall be called woman (ishah), for from man (ish) she was taken": from the level of the fire (esh) of the yud, "a flame of Yah."

43 והנה המשכת אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] זו ליתן כח בנפש האלקית לברר הנה"ב [הנפש הבהמית] הוא ע"י המצות וכמ"ש צדקה תרומם גוי וכמ"ש במ"א ע"פ המגביהי לשבת כו' וזהו ענין כי אש יצאה מחשבון.

Now, the drawing down of this arousal from above (isarusa dile'eila), to give the G-dly soul power to refine the animal soul, is through the mitzvos, as it is written, "Charity (tzedakah) exalts a nation," and as is written elsewhere on "Who is raised up to sit," etc. And this is the meaning of "For a fire went out from Cheshbon,"

דהיינו בחינת מעשה המצות כדלעיל בענין ונחשב חשבוננו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה כו'.
that is, the practice of the mitzvos, as above regarding "and let us make the reckoning of the world: the loss of a mitzvah against its reward," etc.

44 ולכן מזה נמשך כי אש יצאה להיות רשפיה רשפי אש. ואח"כ להבה מקרית סיחון הוא השראת נהורא חיורא על רשפי אש זה כו'

And therefore from this comes "For a fire went out," so that there are "its flashes, flashes of fire." And afterwards, "a flame from the city of Sichon" is the resting of the white light upon these flashes of fire, etc.;

והוא נמשך מלמעלה למטה ע"י עסק התורה וכמ"ש ותורה אור שהוא המשכת אור א"ס ב"ה מלמעלה למטה חכים ולא בחכמה ידיעא כו'

and it is drawn from above to below through the study of Torah, as it is written, "and the Torah is light," which is the drawing down of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, from above to below: "wise, but not with a known wisdom," etc.

וזהו להבה מקרית סיחון שהוא עסק התורה וכדלעיל בפ"י כי עדותיך שיחה לי וזהו ומגיד לאדם מ"ה [שם מ"ה] שיחו שהוא המשכת שם מ"ה [שם מ"ה] שהוא בחי' ביטול

And this is "a flame from the city of Sichon," which is the study of Torah, as above in explaining "For Your testimonies are speech to me." And this is "and He tells man what (mah) is His speech (sicho)": the drawing down of the Name Mah (45), which is the level of self-nullification (bittul),

והיינו ע"י שיחו שהוא התורה שהיא המשכת שם מ"ה [שם מ"ה] לברר שנית הרשפי אש דב"ן [דשם ב"ן] כו'.

that is, through "His speech," which is the Torah, which is the drawing down of the Name Mah, to refine a second time the flashes of fire of [the Name] Ban (52), etc.

45 והתורה היא בחי' אתדבקת רוחא ברוחא בבחי' נשיקין והוא בחי' נשיקין כפולים. כי בחי' נשיקין הוא

אתדבקת רוחא ברוחא ויש ב' מיני התדבקות הא' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] המעורר אתעדל"ת [אתערותא

דלתתא]

And the Torah is the level of "the cleaving of spirit to spirit" (isdabkus rucha berucha), in the manner of kisses, and it is the level of "doubled kisses." For kisses are the cleaving of spirit to spirit, and there are two kinds of cleaving: the first is an arousal from above (isarusa dile'eila) that awakens an arousal from below (isarusa dilesata),

וזהו ענין רוח אייתי רוח שהרוח המשפיע מעורר רוח המקבל והב' הוא שהאתעדל"ת [שהאתערותא דלתתא]

ורוח המקבל מעורר אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] וזהו ענין אמשיך רוח שממשיך רוח המשפיע כו'

and this is the matter of "spirit brings spirit": the spirit of the giver awakens the spirit of the receiver. And the second is that the arousal from below, the spirit of the receiver, awakens the arousal from above; and this is the matter of "draws spirit": it draws the spirit of the giver, etc.

[ועמ"ש סד"ה נאו לחייך בתורים צוארך בחרוזים מענין אייתי רוח ואמשיך רוח ועמ"ש עוד מענין פי'

נשיקין כפולים בד"ה וימצאו בני" [בני ישראל] איש מקושש.

(And see what is written at the end of the discourse beginning "Your cheeks are comely with rows, your neck with strings of beads," on "brings spirit" and "draws spirit." And see what is written further on the meaning of "doubled kisses" in the discourse beginning "And the children of Israel found a man gathering,"

שהוא ענין ב' אופנים ביחוד עליון שהעליון יורד למטה או שהתחתון עולה למעלה. וגם כאן י"ל [יש

לומר] עד"ז ג"כ כו'

which is the matter of two modes in the supernal union: that the higher descends below, or that the lower ascends above. And here too it can be explained in the same way, etc.

ועמ"ש עוד מענין אתדבקת רוחא ברוחא ע"י התורה בד"ה והיה מספר בניי [בני ישראל] ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] פמ"ו]:

And see what is written further on the cleaving of spirit to spirit through the Torah in the discourse beginning "And the number of the children of Israel shall be," and see Sefer Shel Beinonim (Tanya), chapter 46.)

46 אכלה ער מואב. מואב הוא חכמה דקליפה דהיינו מ"ש בירמיה (סי' ד') חכמים המה להרע ולהיטיב לא

ידעו או כענין חרטומי מצרים שהיא נגד חכמה דקדושה שנק' אב כנודע שהתורה נק' מוסר אביך

"It consumed Ar of Moav." Moav is the Chochmah (wisdom) of kelipah, that is, what is written in Jeremiah (chapter 4), "They are wise to do evil, but to do good they do not know," or like the magicians of Egypt; and it is opposite the Chochmah of holiness, which is called av (father), as is known, for the Torah is called "the instruction of your father."

ולכן נק' חכמה דקליפה ער מואב. מלשון ויהי ערך (בשמואל א' סי' כ"ח). נשוא לשוא עריך (בתהלים סי' קל"ט).

And therefore the Chochmah of kelipah is called Ar Moav, from the term in "and he has become your enemy (arecha)" (in I Samuel, chapter 28), [and] "Your enemies (arecha) take in vain" (in Psalms, chapter 139).

ועד"ז ג"כ רבוי ההתחכמות והתחבולות יתירות בעניני משא ומתן ע"ד כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל ומסיר בטחוני מה' כי אע"פ [אף על פי] שנאמר ואספת דגנך.

And in the same way, too, the excessive cleverness and the superfluous schemes in matters of business, in the manner of "My strength and the might of my hand have made me this wealth," which remove one's trust from G-d. For although it is said, "And you shall gather in your grain,"

הנהג בהם מנהג דרך ארץ. היינו כמ"ש יגיע כפיך כי תאכל. אבל לא יגיעת המוח ביותר מדאי וכמ"ש ולא לחכמים לחם. ואדרבה מחשבה מועלת.

"conduct yourself with them in the way of the world," this is as it is written, "When you eat the toil of your hands"; but not toil of the mind beyond measure, as it is written, "nor bread to the wise." On the contrary, thought is harmful (machshavah mo'eles).

47 והנה הוא הגורם טמטום המוח שנתגשם מחמת העמקתו בענייני [בעניינים] גשמיים ואפילו דהיתר ואין נדבק ההתבוננות בגדולת ה' מחמת זה.

And this is what causes dullness of the mind, which becomes coarse because of its delving deep into physical matters, even permitted ones; and because of this, contemplation of the greatness of G-d does not take hold.

ואמנם ע"י עסק התורה וקיום המצות נאמר כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון אכלה ער מואב

However, through the study of Torah and the keeping of the mitzvos, it is said, "For a fire went out from Cheshbon, a flame from the city of Sichon; it consumed Ar of Moav,"

כי החכמה עילאה שממשיכים ע"י התורה ומצות היא דוחה חשך וסכלות דנה"ב [דנפש הבהמית] ואדרבה עי"ז נתהפך השכל דנה"ב [דנפש הבהמית] שבאדם ליכלל בחכמה שבנה"א [שבנפש האלקית] המשכלת ומתבוננת בגדולת ה' [וכמו שממואב ג"כ נתברר ויצאה רות המואביה שממנה מלכות ב"ד כו']

for the supernal Chochmah that is drawn down through the Torah and mitzvos pushes away the darkness and folly of the animal soul; and on the contrary, through this the intellect of the animal soul in a person is transformed, to be included in the wisdom of the G-dly soul, which understands and contemplates the greatness of G-d. (And as from Moav, too, Ruth the Moabite was refined and came out, from whom came the kingship of the House of David, etc.)

ועמ"ש בד"ה המגביהי לשבת הנ"ל. ועמ"ש בד"ה מים רבים כו' ועיין בזהר בראשית ד"ו ע"ב]:

And see what is written in the discourse beginning "Who is raised up to sit," mentioned above. And see what is written in the discourse beginning "Many waters," etc.; and see the Zohar, Bereishis, folio 6b.)

48 בעלי במות ארנון. פי' דהנה מבואר בזהר פי' בשלח (דנ"ו ע"א) ע"פ ואת הנחלים ארנון שהוא בחי' תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין כמ"ש ונהר יוצא מעדן כו'. ועי' מק"מ [מקדש מלך] שם ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] פי' וירא.

"The lords of the high places of Arnon." The explanation: it is explained in the Zohar, Parshas Beshalach (56a), on "and the streams of Arnon," that it is the level of "the two companions who never part," as it is written, "And a river goes out from Eden," etc. And see the Mikdash Melech there, and the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Vayeira.

וזהו פ"י ארנון מלשון ארון הברית שבו הלוחות כי אורייתא מחכמה נפקת והארון הוא בחי' בינה שהוא הכלי לבחי' חכמה נקודה בהיכליה וזהו ענין תרין ריעין כו'

And this is the meaning of Arnon, from the term aron, the Ark of the Covenant, in which were the Tablets: for "the Torah comes forth from Chochmah," and the Ark is the level of Binah (understanding), which is the vessel for Chochmah, "a point in its palace"; and this is the matter of "the two companions," etc.

[וע' בזהר ר"פ נח (דנ"ט ע"ב) בענין מאן תיבה דא ארון הברית כו' ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] שם
ובזהר ויקהל (דף רי"ד ע"א) ובע"ח [ובעץ חיים] שער ל"א פ"ח [פרק ח']]

(And see the Zohar, beginning of Parshas Noach (59b), on "What is the ark (teivah)? This is the Ark of the Covenant," etc.; and the Likkutei Torah of the Arizal there; and the Zohar, Vayakhel (folio 214a); and Etz Chaim, Sha'ar 31, chapter 8.)

והנה חכמה דקדושה הוא כח מה בחי' ביטול לאור א"ס ב"ה ויחוד זה דתרין ריעין היינו להיות בחי' ביטול והמשכת האין ביש כו'.

Now, the Chochmah of holiness is koach mah (the power of "what"), the level of self-nullification (bittul) before the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He; and this union of "the two companions" is so that there be bittul, and the drawing of the ayin (nothing) into the yesh (something), etc.

אך את זלעז"ז [זה לעומת זה] בקליפה נק' במות ארנון וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אלו גסי הרוח
כמ"ש ראיתי איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו

But "the one opposite the other" in kelipah is called "the high places of Arnon," as our Sages, of blessed memory, said: "These are the arrogant," as it is written, "I have seen a man wise in his own eyes; there is more hope for a fool than for him,"

שהוא גורם היש והגסות והוא ענין עץ הדעת טוב ורע והוא הפך ממש מחכמת אלהות שהיא כח מה בחי' ביטול כו'

which causes the yesh (sense of self) and coarseness; and this is the matter of the Tree of Knowledge of good and evil, and it is the very opposite of G-dly wisdom, which is koach mah, the level of bittul, etc.

וע"כ נקי החכמה דקליפה הנ"ל במות ארנון אכן ע"י החכמה דקדושה כח מה וביטול שהוא בחי' תורה ע"ז יבוטלו בחינת במות ארנון וזהו ואתה על במותימו תדרוך ע"ד אמלאה החרבה.

And therefore the wisdom of kelipah mentioned above is called "the high places of Arnon." But through the Chochmah of holiness, koach mah and bittul, which is the level of Torah, through this "the high places of Arnon" will be nullified. And this is "And you shall tread upon their high places," in the manner of "I shall be filled from the one laid waste."

ועיין בזהר ויקהל (דף רי"ד) ע"פ הכל נתן ארונה כו' ובפ' בלק (דף קצ"ב ע"ב).

And see the Zohar, Vayakhel (folio 214), on "Everything was placed in the Ark," etc.; and in Parshas Balak (folio 192b).

ועי"ל [ועוד יש לומר] בפ"י כי אש יצאה מחשבון כו' ע"ד המבואר בזהר ויקהל (דרי"ג ע"ב) כדין חד שלהובא נפיק כו' ע"ש:

And one may further explain "For a fire went out from Cheshbon," etc., along the lines of what is explained in the Zohar, Vayakhel (203b): "Then a single flame comes out," etc.; see there.

ביאור ע"פ על כן יאמרו המושלים באו חשבון

An explanation on the verse "Therefore the moshlim say:
'Come to Cheshbon'"

1 ביאור ע"פ על כן יאמרו המושלים באו חשבון

An explanation on the verse "Therefore the moshlim say: 'Come to Cheshbon.'"

2 ושרש הדברים בפ"י וענין חשבוננו של עולם הוא על פי מה שכתוב בזהר פרשה פקודי (דרכ"ה סע"ב [סוף

עמוד ב]) ת"ח [תא חזי] אית מדידו טמיר וגניז.

Now, the root of these things, in the meaning and substance of "the reckoning of the world," is based on what is written in the Zohar, Parshas Pekudei (end of 225b): "Come and see: there is a measuring, hidden and concealed;

ואית חושבן דקיימא אגניזו טמיר וגניזו והוא בחי' קו המדה וכן בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פרשה וירא פי' חשבון אבא מחשבה עילאה ה"ג [חמש גבורות] דאבא כו'

and there is a reckoning that stands in concealment, hidden and concealed." And this is the level of the measuring line (kav hamidah). And so too in the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Vayera, [it] explains: "Cheshbon (reckoning) is Abba, the supernal thought; the five Gevuros of Abba," etc.

ועיין במא"א [במאורי אור] אות ח"ת סעיף ע"ה כי הגבורות הם נותנים קצבה ומדה לכל סדר השתלשלות. כמה יהיה גילוי אלקות בכל עולם לפי ערכו ותכונתו.

And see Me'orei Or, letter Ches, section 75. For the Gevuros are what give an allotment and a measure to the entire order of the chain of descending worlds (hishtalshelus): how much revelation of G-dliness there will be in each world, according to its rank and its nature.

3 והנה ידוע כי גילוי אור א"ס ב"ה הוא ע"י התלבשותו בספ"י [בספירה / בספירות] חכמה שהוא בחי' אין וביטול משא"כ ביש אין אור א"ס מתגלה

Now, it is known that the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is through its being en clothed in the Sefirah of Chochmah (wisdom), which is the level of ayin (nothingness) and self-nullification (bittul); whereas in yesh (somethingness) the Infinite Light is not revealed,

כי אין אני והוא כו' וע"כ חשבוננו של עולם כמה יהיה הגילוי בכל עולם זהו לפי ערך התגלות החכמה כי האמת שכולם בחכמה עשית

for "I and he cannot," etc. Therefore "the reckoning of the world," how much revelation there will be in each world, is according to the measure of the revelation of Chochmah. For the truth is that "You made them all with wisdom";

אך אין התלבשות החכמה בכולם בשוה ובמקום שהחכמה מרובה שם הוא מדרגה היותר עליונה ובמקום שמתמעט ומתצמצם נעשה למטה מטה כו'

but the enclothing of Chochmah is not equal in them all. Where Chochmah is abundant, there is the higher level; and where it is diminished and contracted, it becomes lower and lower, etc.

והשוקל בחי' חכמה הוא ענין קו המדה כמו שכתוב במ"א על פי מאמר הרע"מ [הרע"א מהימנא] ר"פ תשא אכנא למשקל בה דא יו"ד כו' וזהו ענין חשבוננו של עולם.

And what weighs out the level of Chochmah is the matter of the measuring line (kav hamidah), as is written elsewhere on the statement of the Raaya Mehemna at the beginning of Parshas Tisa: "A stone to weigh with: this is the yud," etc. And this is the meaning of "the reckoning of the world."

4 והנה בעולם הזה שהוא העולם היותר אחרון מצד סדר ההשתלשלות וחושך כפול ומכופל שמצד סדר ההשתלשלות מתמעט מאד גילוי החכמה וההשגה כו'

Now, this world, which is the very last concealment from the standpoint of the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), and a darkness doubled and redoubled (for from the standpoint of the order of hishtalshelus the revelation of Chochmah (wisdom) and of comprehension is greatly diminished, etc.):

הנה הוא עולם המעשה להמשיך בו גילוי אור א"ס ב"ה למעלה מההשתלשלות והגילוי שבעולמות העליונים

it is the world of action, in which to draw down a revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, above the hishtalshelus and the revelation that is in the higher worlds.

והיינו על ידי מתן תורה שהתורה שרשה ויסודתה בהררי קדש חכמה עילאה ממש אשר על זה אמרו אורייתא וקב"ה [וקודשא בריך הוא] כולא חד מה שאין כן גילוי החכמה בעולמות עליונים הוא רק הארה מבחי' חכמה עילאה.

That is, through the Giving of the Torah; for the Torah's root and foundation is "in the holy mountains," the supernal Chochmah (Chochmah ila'ah) itself, regarding which they said, "The Torah and the Holy One, blessed be He, are entirely one"; whereas the revelation of Chochmah in the higher worlds is only a radiance from the level of the supernal Chochmah.

5 ואי לזאת על ידי עסק התורה ממשיכים למטה גילוי מלמעלה מסדר השתלשלות וזהו ונחשב חשבוננו של עולם להמשיך ברכה והמשכה ממקור בחי' חשבון דקו המדה מחשבה עילאה כו'

Accordingly, through occupying oneself with the Torah one draws down below a revelation from above the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus). And this is "and let us calculate the reckoning of the world": to draw down blessing and flow from the source of the level of the reckoning of the measuring line, the supernal thought, etc.

ועפ"ז [ועל פי זה] יש לומר ג"כ פי' המושלים כפשוטו לשון משל והיינו כי התורה נקרא משל הקדמוני

And according to this one may also explain hamoshlim in its plain sense, as a term of mashal (parable). That is, the Torah is called "the parable of the Ancient One" (meshal hakadmoni),

שהיא משל ולבוש לבחי' קדמונו של עולם שהתגלותו הוא על ידי התורה שהיא חכמה עילאה כנ"ל וכמו שכתוב בד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא ע"ש מענין זה.

for it is a parable and a garment for the level of "the Ancient One of the world," whose revelation is through the Torah, which is the supernal Chochmah (wisdom), as mentioned above; and as is written in the discourse beginning "A person is obligated to become intoxicated on Purim"; see there on this subject.

ולכן על ידי זה בואו ונחשב חשבוננו של עולם וכנ"ל. וכמ"כ [וכמו כן] על ידי קיום המצות.

Therefore through this, "come, let us calculate the reckoning of the world," as mentioned above. And likewise through the fulfillment of the mitzvos.

6 והנה בענין מצות ל"ת [לא תעשה] מבואר למעלה שע"י אתכפיה סט"א [סטרא אחרא] אסתלק יקרא דקב"ה [דקודשא בריך הוא] בכולהו עלמין. וכן על ידי מ"ע [מצות עשה] דהנה במצות צדקה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול.

Now, regarding the prohibitive commandments, it was explained above that through "the sitra achra (the other side) being subdued, the glory of the Holy One, blessed be He, is elevated in all the worlds." And so too through the positive commandments; for regarding the mitzvah of charity our Sages, of blessed memory, said: "Every perutah joins into a great reckoning (cheshbon gadol)."

כי הנה בחי' מלי' דאצילות נקרא חשבון וכמ"ש בזהר פרשה פנחס (דרי"כ ע"ב) וחשבון דא הוא עלמא דתליא בדבורא.

For the level of Malchus (sovereignty) of the World of Atzilus (Emanation) is called cheshbon (reckoning), as is written in the Zohar, Parshas Pinchas (220b): "And cheshbon: this is the world that depends on speech."

כי הנה התחלקות החיות מאור א"ס לכל העולמות ברבוי התחלקות המדרגות היש מספר לגודליו ואין ב' ברואים שוים זהו מבחי' דבור העליון משינוי הצירופים.

For the division of the life-force (chayus) from the Infinite Light (Or Ein Sof) to all the worlds, in the multitude of divisions of levels ("Is there any number to His legions?"), with no two creatures alike: this is from the level of the supernal speech, from the variation of the combinations [of letters].

וכמ"ש במ"א בפרשה וארא ע"פ וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי' וע"פ ויעש דוד שם באגה"ק [באגרת הקודש].

As is written elsewhere, in Parshas Va'eira, on the verse "And Elokim spoke to Moshe and said to him: I am Havayah," and on the verse "And David made a name," in Iggeres HaKodesh.

ולכן בחי' המלי' שהוא בחי' הדבור עליון שם הוא החשבון וכמ"ש המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא וע' מזה בזהר בראשית (דף ב' ע"א)

Therefore the level of Malchus, which is the level of the supernal speech: there is the reckoning; as it is written, "He who brings out their host by number, He calls them all by name." And see on this in the Zohar, Bereishis (page 2a).

וְכָתִיב מוֹנֵה מִסְפָּר לְכוֹכְבִּים וְהוּא בָחִי הַתַּפְשֻׁטוֹת הַחַיּוֹת בְּבָחִי מִמִּכֵּי [ממלא כל עלמין] לְכָל חַד וְחַד כְּרָאוּי לוֹ לִפִּי מִזְגוֹ וְתִכּוֹנָתוֹ וְזֶהוּ עֵינֶיךָ בְּרִיכוֹת בְּחֶשְׁבוֹן.

And it is written, "He counts the number of the stars." And this is the level of the spreading forth of the life-force in the mode of the light that fills all worlds (memalei kol almin), to each and every one as befits it, according to its makeup and its nature. And this is "Your eyes are pools in Cheshbon."

וְעֵינֶיךָ מֵה שֶׁכָּתוּב בְּדִ"ה וּסְפַרְתֶּם לָכֶם בְּעֵינֵיךָ שְׁעוֹרָה שְׁעוֹרָה הִ' וּבְדִ"ה וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר כּוֹי.

And see what is written in the discourse beginning "And you shall count for yourselves," on the matter of se'orah (barley) as shiur hei (the measure of hei), and in the discourse beginning "And Elokim spoke all these words, saying," etc.

וְזִ"ש [וזהו שכתוב] בְּזֶהָ פֶּרֶשֶׁה פְּקוּדֵי (דְּרָכָה ע"ב) וְאֵת לֵיהָ לְבַר קֹדֶשׁ אַחֲרָא לְתַתָּא דְקִימָא תַּחְתִּיהָ וְקֵאִים בְּחוֹשְׁבָנָא כּוֹי

And this is [the meaning of] what is written in the Zohar, Parshas Pekudei (225b): "And it has, outside, another Kodesh (Holy) below, which stands beneath it and exists in reckoning," etc.

וְהֵינּוּ בָחִי מִלִּי דְאֶצִּילוֹת מִקּוֹר דְּבִי"ע כּוֹי ע"ש וְעִי מִי"ש לְקֻמֵּן ע"פ מִי מִנָּה כּוֹי וּמִסְפָּר כּוֹי.

That is, the level of Malchus of Atzilus, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, etc.; see there. And see what is written below on the verse "Who can count," etc., "and the number," etc.

וְהֵנָּה כִּי [כל זה] הַחֲשָׁבוֹן הוּא הַתַּחֲלָקוֹת הַחַיּוֹת לְהִיּוֹת רִיבּוּי הַנִּבְרָאִים וְע"ז נֹאמֵר מֵה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךָ. אֲבָל חֲשָׁבוֹן גָּדוֹל הוּא כְּמִי"ש הַלְלוּהוּ כְּרֹב גּוֹדְלוֹ.

Now, all this reckoning is the division of the life-force so as to become the multitude of creatures; and of this it is said, "How many are Your works!" But the great reckoning is as it is written, "Praise Him according to the abundance of His greatness."

כִּי גּוֹדְלוֹ הֵינּוּ הַתַּגְלּוֹת אֹרֶם א"ס ב"ה מִמֶּשׁ מִבְּחִי סוֹכֵ"ע וְכְרֹב גּוֹדְלוֹ הֵינּוּ שֵׁשׁ בִּזָּה ג"כ רִיבּוּי

For "His greatness" is the revelation of the Infinite Light, blessed be He, itself, from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin); and "according to the abundance of His greatness" is that in this too there is a multitude

בחי גבוה מעל גבוה וכוונדע שמה שעכשיו הוא סובב ומקיף יומשך לע"ל [לעתיד לבוא] בבחי פנימי ויומשכו מקיפים עליונים גבוהים יותר כו'

of levels, one higher above another; as is known, what is now encompassing and surrounding will be drawn down in the Time to Come in an inner mode, and higher, loftier encompassing [lights] will be drawn down, etc.,

וכמ"ש במ"א ע"פ והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כו' והמשכה זו הוא מבחי שמו הגדול.

as is written elsewhere on the verse "And it shall be on that day that a great shofar shall be sounded," etc. And this drawing-down is from the level of "His great Name."

7 וזהו ענין חשבון גדול התגלות בחי רוב גדלו ריבוי האורות עליונים. והמשכה זו הוא ע"י המצות

וכמ"ש זורע צדקות מצמיח ישועות בחי ש"ע [ש"ע (370)] נהורין אשר נמשכים מבחי חשבון גדול

And this is the meaning of the "great reckoning": the revelation of the level of "the abundance of His greatness," the multitude of the higher lights. And this drawing-down is through the mitzvos, as it is said, "He sows acts of charity, makes salvations (yeshuos) sprout": the level of the 370 lights (shin-ayin nehorin), which are drawn from the level of the great reckoning.

ולכן ג' בחי חב"ד [חכמה בינה ודעת] הם כל אי כלול ממאה וזהו השי"ן וגם ז"ת [ז' תחתונות] כל אי כלול מי"ד

Therefore the three levels of Chochmah (wisdom), Binah (understanding) and Daas (knowledge) are each composed of a hundred, and this is the shin [300]; and the seven lower [Sefiros] are each composed of ten,

וזהו העי"ן וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער א"א פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו] והרמ"ז [והרב משה זכות] פרשה

בראשית (בדף ד' סע"ב [סוף עמוד ב]) דהיינו בחי ריבוי האורות כו'

and this is the ayin [70], as is written in Etz Chaim, Sha'ar Arich Anpin, chapter 15, and by the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto), Parshas Bereishis (end of page 4b): that is, the level of the multitude of lights, etc.

ועי"ש בעי"ח [בעץ חיים] בשם האדרא (דקכ"ח ע"ב) שהם בחי' ש"ע רבוא נהורין. ועמ"ש מענין חשבון גדול
בביאור ע"פ וספרתם לכם ובד"ה והיה לכם לציצית.

And see there in Etz Chaim, in the name of the Idra (128b), that they are the level of the "370 myriads of lights." And see what is written on the subject of the great reckoning in the explanation on "And you shall count for yourselves," and in the discourse beginning "And it shall be tzitzis for you."

וזהו ענין בואו חשבון דקאי על המצות כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ונחשב חשבוננו של עולם
הפסד מצוה כנגד שכרה כו'

And this is the meaning of "Come to Cheshbon," which refers to the mitzvos, as our Sages, of blessed memory, said: "and let us calculate the reckoning of the world: the loss of a mitzvah against its reward," etc.;

דהיינו כמו בצדקה כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול דייקא שממשיך גילוי אור א"ס ב"ה הסוכ"ע בחי' שמו הגדול.

that is, as with charity, "every perutah joins into a great reckoning," "great" precisely, for it draws down a revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), the level of "His great Name."

8 והמשכה זו היא בבחי' מדת מלכותו ית' מקור דבי"ע הנקראת חשבון וזהו בואו חשבון. ועד"ז הוא ג"כ
בכל המצות וע"ז נאמר והיה מספר בני ישראל כו'

And this drawing-down is into the level of the attribute of His Malchus (sovereignty), may He be blessed, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, which is called cheshbon (reckoning); and this is "Come to Cheshbon." And so it is too with all the mitzvos; and of this it is said, "And the number of the children of Israel shall be," etc.,

אשר לא ימד ולא יספר לפי שממשיכים מבחינת חשבון גדול כו' וכמ"ש בביאור ע"פ מי מנה הנ"ל.

"which shall not be measured and shall not be counted": because they draw down from the level of the great reckoning, etc.; as is written in the explanation on "Who can count," mentioned above.

והנה בעבודת ה' צ"ל ג"כ ב' בחי' חשבון. הא' כמ"ש בזהר פ' קרח (דקע"ח א') דבכל ליליא וליליא עד לא ישכב ועד לא נאים.

Now, in the service of G-d there must also be two levels of reckoning. The first is as written in the Zohar, Parshas Korach (178a): that every single night, before he lies down and before he falls asleep,

בעי בר נש למעבד חושבנא מעובדוי דעבד כל ההוא יומא ויתוב מינייהו ויבעי עלייהו רחמי כו' וכמו שכתוב ענין זה באריכות בסש"ב [בספר של בינונים] פכ"ט.

a person must make a reckoning of the deeds he did that whole day, and repent of them, and ask for mercy concerning them, etc.; as this matter is written at length in Sefer Shel Beinonim, chapter 29.

והב' הוא המחשבה וההתבוננות בגדולת א"ס ב"ה ומלכותו למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית כו' ואשר קדשנו במצותיו שהם המשכות אור א"ס ב"ה ממש כו':

And the second is thought and contemplation of the greatness of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, and of His sovereignty, above without end and below without limit, etc.; and that He "has sanctified us with His commandments," which are drawings-down of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself, etc.

9 וענין עיר סיחון דקאי על התפלה כי התפלה נק' צלותא וכמ"ש בדניאל [וי' י"א] ומצלא ומודה כו' ויעתר יצחק תרגומו וצלי יצחק.

And the matter of "the city of Sichon" refers to prayer; for prayer is called tzelosa, as is written in Daniel [6:11], "and he prayed (umtzalei) and gave thanks," etc.; and "And Yitzchak entreated," its Targum is "And Yitzchak prayed (vetzalei)."

והענין כי מצלי הוא לשון הטייה כמו אצלי ודוך (בגמ' [בגמרא] ספ"ק [סוף פרק קמא] דביצה). וכן תרגום לא תטה משפט לא תצלי.

The explanation is that mtzalei is a term of inclining, as in "tilt and pound" (atzlei vedoch) (in the Gemara, at the end of the first chapter of Beitzah). And likewise the Targum of "You shall not bend judgment" is lo satzlei.

והנה התפלה הוא כענין יהי רצון שממשיכים ועושים בחי' רצון ורצון הוא בחי' כתר וזהו ענין סנד"ל [סנדלפון] קושר כתרים לקונו מתפלותיהן של ישראל, וכמ"ש ע"פ מה יפו פעמיך בנעלים ובד"ה נר חנוכה כו'

Now, prayer is in the manner of "Yehi ratzon" (May there be will): one draws down and makes the level of will (ratzon), and will is the level of Keser (the Crown). And this is the meaning of "Sandalphon ties crowns for his Maker from the prayers of Israel," as is written on the verse "How beautiful are your steps in sandals," and in the discourse beginning "The Chanukah lamp," etc.,

מזוזה מימין כו', והנה המשכת בחי' כתר הוא שממלי' דאצי' נעשה עתיק יומין וכתר לבריה

"the mezuzah on the right," etc. Now, the drawing-down of the level of Keser is this: that from Malchus (sovereignty) of the World of Atzilus (Emanation) there comes to be Atik Yomin (the Ancient of Days) and Keser for Beriah;

וכן ממלי' דא"ס נעשה עתיק יומין וכתר לאצילות וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמ"א פ"ג [פרק ג'] שהכתר הוא הממוצע כו'.

and likewise from Malchus of the Infinite One (Ein Sof) there comes to be Atik Yomin and Keser for Atzilus, as is written in Etz Chaim, Sha'ar 41, chapter 3, that Keser is the intermediary, etc.

10 וזהו ענין שהתפלה נקי' צלותא לשון הטיה שממשיכים ומטים כביכול הארת אור א"ס ב"ה שיהיה נמשך להיות בבחי' כתר לאצילות וזהו ג"כ פי' עתיק יומין מלשון המעתיק הרים.

And this is why prayer is called tzelosa, a term of inclining: one draws down and inclines, as it were, the radiance of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, so that it be drawn down to be at the level of Keser (the Crown) for Atzilus. And this is also the meaning of Atik Yomin: from the expression "who moves (hamaatik) mountains,"

ומלשון אשר העתיקו אנשי חזקיה שמעתיק מספר אל ספר. וכך הוא ההמשכה מבחי' מלי' דא"ס להיות יהי רצון עתיק וכתר לאצילות כו'.

and from the expression "which the men of Chizkiyahu copied (he'etiku)," which means transferring from one book to another. And so is the drawing-down from the level of Malchus of the Infinite One (Ein Sof), so that there be "Yehi ratzon," Atik and Keser for Atzilus, etc.

ובזה יובן מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] בפ"ק [בפרק קמא] דברכות (דף ה' סע"ב [סוף עמוד ב]) בענין כשלא המתין על חבריו המתפלל והניחו יחידי בבהכ"נ [בבית הכנסת] ולא עוד אלא שגורם לשכינה שתסתלק מישראל שנאמר ויעתק צור ממקומו.

And by this will be understood the saying of our Sages, of blessed memory, in the first chapter of Berachos (end of page 5b), regarding one who did not wait for his fellow who was praying and left him alone in the synagogue: "And not only that, but he causes the Shechinah to depart from Israel, as it is said, 'And the Rock is moved (vaye'etak) from its place.'"

כי ע"י התפלה הוא גורם המשכה מלמעלה למטה וזהו המשכת בחי' ע"י [עתיק יומין] וכתר וזהו ענין השראת השכינה וכמ"ש מזה בביאור ע"פ שחורה אני ונאווה דבחי' מלי דאצי' כשנעשים ע"י [עתיק יומין] דבריא זהו פי' שכינה ששוכן בבי"ע כו'

For through prayer one brings about a drawing-down from above to below, and this is the drawing-down of the level of Atik Yomin and Keser; and this is the indwelling of the Shechinah (Divine Presence), as is written on this in the explanation on "I am black and comely": that the level of Malchus of Atzilus, when it becomes the Atik Yomin of Beriah, is the meaning of Shechinah, which dwells (shochen) in Beriah, Yetzirah and Asiyah, etc.;

ע"ש ולכן להפך מחמת שטרף תפלת חבריו נאמר ויעתק צור כו' שהוא הסתלקות השכינה ח"ו [חס ושלום].

see there. And therefore, conversely, because he disrupted his fellow's prayer, it is said, "And the Rock is moved," etc., which is the departure of the Shechinah, G-d forbid.

11 וזהו שנק' התפלה שיחה לשון הזזה. וזהו ג"כ ענין וישע ה' אל הבל. לי' [לשון] פנה והוא ענין הנ"ל בפי' צלותא לשון הטייה.

And this is why prayer is called sichah, a term of moving. And this is also the meaning of "And Havayah turned (vayisha) to Hevel": a term of turning; and it is the matter mentioned above in the explanation of tzelosa as a term of inclining.

ועד"ז י"ל [יש לומר] ג"כ פי' מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] בשעה שישראל אומרים אמן יהא שמיה רבא הקב"ה מנענע ראשו וכמבואר ענין זה ס"פ שלח.

Along these lines one may also explain the saying of our Sages, of blessed memory: "When Israel say, 'Amen, yehei shmei rabba (may His great Name),' the Holy One, blessed be He, nods His head"; as this matter is explained at the end of Parshas Shelach.

אך פ"י הנענוע י"ל [יש לומר] שזהו כענין וישע ה' אל הבל וכנ"ל וזהו פ"י כנועם שיח סוד שרפי קדש.

But the meaning of the nodding, it may be said, is that it is like "And Havayah turned to Hevel," as mentioned above. And this is the meaning of "like the sweetness of the speech (si'ach) of the assembly of the holy seraphim."

דפ"י שיח היינו כנ"ל בענין התפלה שנק' שיחו והנה יש לעומת זה ג"כ עיר סיחון והוא ע"ד מ"ש בדור הפלגה נבנה לנו עיר כו'

For the meaning of si'ach is as mentioned above regarding prayer, which is called sicho (his speech). Now, opposite this there is also "the city of Sichon"; and it is along the lines of what is written of the Generation of the Dispersion: "Let us build ourselves a city," etc.;

וכמ"ש בזהר פ' נח (דף ע"ד א') נתקין באתר דא עיר כו' (ושם דף ע"ד ב')

and as is written in the Zohar, Parshas Noach (page 74a): "Let us establish in this place a city," etc. (and there, page 74b);

והיינו המשכת בחינת אותיות בסטרא דקליפה כמו לשון הרע ודומיהן ועמ"ש ע"פ זאת תהיה תורת המצורע כי כל צירוף נק' בית וכללות הדבור נק' עיר.

that is, the drawing of the level of letters into the side of kelipah (the husk), such as evil speech and the like. And see what is written on the verse "This shall be the law of the metzora": that every combination [of letters] is called a house, and speech as a whole (klalus hadibbur) is called a city.

וע"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה כו' ועמ"ש בפ' ויחי ע"פ אסרי לגפן בפ"י עירה.

And of this our Sages, of blessed memory, said: "like this ayir (young donkey) that goes after pleasant talk (sichah)," etc. And see what is written in Parshas Vayechi on the verse "Binding his foal to the vine," in the explanation of iroh (his foal).

ובפ' בשלח בד"ה לסוסתי ברכבי פרעה בענין אותיות שבלעומת זה כו' ועיין בזהר פ' בלק (דף קצ"ט סע"ב [סוף עמוד ב] ודף ר"א ע"ב)

And in Parshas Beshalach, in the discourse beginning "To My mare among Pharaoh's chariots," on the subject of the letters of the opposing side, etc. And see the Zohar, Parshas Balak (end of page 199b, and page 201b);

וע יין בע"ח [בעץ חיים] שער מ"ח פ"ג [פרק ג'] בפ"י אם תגביהי כנשר משם אורידך נאם ה' והפ"י

and see Etz Chaim, Sha'ar 48, chapter 3, on the explanation of "If you soar as high as the eagle, from there I will bring you down, says Havayah"; and the explanation

שנאם ה' ודבורו הוא המוריד ומשפיל הקליפות היצה"ר [היצר הרע] וסט"א [וסטרא אחרא] וכך האדם ע"י עסקו בתורה כו' וכמ"ש בפ' מקץ בד"ה רני ושמחי בת כו'.

is that "says Havayah," His speech, is what brings down and lowers the kelipos, the evil inclination and the sitra achra (the other side); and so too a person, through his occupation with the Torah, etc.; as is written in Parshas Mikeitz, in the discourse beginning "Sing and rejoice, O daughter," etc.

וזהו ומגיד לאדם מה שיחו. דהיינו אם לא נתפתה ביצרו לימשך ח"ו [חס ושלום] באותיות ודבורים האסורים. כ"א שיחו הוא התורה שהיא בחי' מ"ה [שם מ"ה] כו' וכנ"ל:

And this is [the meaning of] "And He tells man what his speech (sicho) is": that is, if he was not enticed by his inclination to be drawn, G-d forbid, after forbidden letters and words, but rather his speech is the Torah, which is the level of Mah, etc., as mentioned above.

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

This edition contains the Hebrew text and the English translation.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

English translation: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

From likuteitorah.com/likutei-torah/chukas/

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok